

Motivace osob bez přístřeší k reintegraci

Bc. Jitka Hniličková

Diplomová práce
2024

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

Akademický rok: 2023/2024

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Bc. Jitka Hniličková**
Osobní číslo: **H22826**
Studijní program: **N0111A190013 Sociální pedagogika**
Forma studia: **Kombinovaná**
Téma práce: **Motivace osob bez přístřeší k reintegraci**

Zásady pro vypracování

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení terminologie a teoretických východisek z oblasti bezdomovectví, reintegrace a sociálních služeb pro osoby bez přístřeší.

Příprava metodiky empirické části, zpracování projektu výzkumu a stanovení výzkumného problému.

Realizace kvalitativního výzkumu formou hloubkového rozhovoru.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

ČERNÁ, Eliška, 2019. Z ulice do bytu: sociální práce v procesu reintegrace do bydlení. Praha: Slon. ISBN 978-80-7419-282-1.
HENDL, Jan, 2016. Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace. Praha: Portál. ISBN 978-80-2620-982-9.
KLIMENT, Pavel a Vít DOČEKAL, 2016. Pohled na bezdomovství v České republice. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-5007-0.
MATOUŠEK, Oldřich, 2022. Strategie a postupy v sociální práci. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-1952-1.
VÁGNEROVÁ, Marie, Ladislav CSÉMY a Jakub MAREK, 2013. Bezdomovectví jako alternativní existence mladých lidí. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-2209-5.

Vedoucí diplomové práce: **PhDr. Zuzana Hrnčířiková, Ph.D.**
Ústav pedagogických věd

Datum zadání diplomové práce: **11. prosince 2023**
Termín odevzdání diplomové práce: **19. dubna 2024**

Mgr. Libor Marek, Ph.D.
děkan

doc. Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

Ve Zlíně dne 11. prosince 2023

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – diplomovou práci – nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze diplomové práce jsou totožné;
- na diplomové práci jsem pracovala samostatně a použitou literaturu jsem citovala. V případě publikace výsledků budu uvedena jako spoluautor.

Ve Zlíně 14. 4. 2024

.....

1) Zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídně k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Diplomová práce se zaměřuje na motivaci osob bez přístřeší v procesu reintegrace, kteří využívají služeb azylového domu. Cílem práce je zjistit, skrze poodkrytí životních příběhů, jaká je motivace osob bez přístřeší k jejich reintegraci, jaké faktory ovlivňují zmíněnou motivaci a jakou mají osoby bez přístřeší představu o své budoucnosti. Teoretická část vymezuje charakteristiku bezdomovectví, reintegraci osob bez přístřeší do majoritní společnosti a možnosti pomoci osobám bez přístřeší. Praktická část obsahuje výsledky kvalitativního výzkumu ze sedmi polostrukturovaných rozhovorů uskutečněných v několika vybraných azylových domech. Důraz byl kladen na aktuální pohled samotných osob bez přístřeší na jejich situaci, identifikaci bariér, podpory a samotnou motivaci, což vyústuje do jejich následného způsobu jednání v reintegraci.

Klíčová slova: bezdomovectví, osoby bez přístřeší, reintegrace, sociální služba

ABSTRACT

The diploma thesis focuses on the motivation of people without shelter in the process of reintegration who use the services of a shelter. The aim of the thesis is to find out, through the exposure of life stories, what is the motivation of people without shelter to their reintegration, what factors influence the mentioned motivation and what is the idea of the future of people without shelter. The theoretical part defines the characteristics of homelessness, the reintegration of people without shelter into mainstream society and the possibilities of helping people without shelter. The practical part contains the results of qualitative research from seven semi-structured interviews conducted in several selected shelters. The focus was on the actual perspective of the people without shelter themselves on their situation, the identification of barriers, support and the motivation itself, which results in their subsequent way of acting in reintegration.

Keywords: homelessness, people without shelter, reintegration, social service

Ráda bych upřímně poděkovala vedoucí diplomové práce PhDr. Zuzaně Hrnčířkové, Ph.D., za její odborné vedení, inspirativní podněty a investovaný čas, který mi věnovala. Rovněž bych ráda poděkovala prof. RNDr. Jaroslavě Pavelkové, CSc. za odbornou konzultaci. Poděkování patří i vedoucím azylových domů, kde se realizovaly rozhovory. Nemohu zde opomenout a nepoděkovat i samotným participantům, kteří byli ochotni sdílet jejich životní příběhy. V neposlední řadě bych ráda vyjádřila velké poděkování své nejbližší rodině za podporu a trpělivost, kterou mi poskytla během celého studia.

Prohlašuji, že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

I	TEORETICKÁ ČÁST	11
1	CHARAKTERISTIKA BEZDOMOVECTVÍ.....	12
1.1	SUBKULTURA LIDÍ BEZ DOMOVA	14
1.2	TYPLOGIE BEZDOMOVECTVÍ.....	16
1.3	PŘÍČINY A NÁSLEDKY JEVU BEZDOMOVECTVÍ	18
1.4	DEMOGRAFIE ŘEŠENÉ POPULACE V ČESKÉ REPUBLICE	21
2	REINTEGRACE OSOB BEZ PŘÍSTŘEŠÍ DO MAJORITNÍ SPOLEČNOSTI.....	23
2.1	BARIÉRY K NÁVRATU DO MAJORITNÍ SPOLEČNOSTI.....	24
2.2	MOTIVACE K REINTEGRACI	28
3	MOŽNOSTI POMOCI OSOBÁM BEZ PŘÍSTŘEŠÍ	33
3.1	SOCIÁLNÍ SLUŽBY PRO OSOBY BEZ PŘÍSTŘEŠÍ	34
3.2	SOCIÁLNÍ PRÁCE S OSOBAMI BEZ PŘÍSTŘEŠÍ.....	37
3.3	ORGANIZACE PRACUJÍCÍ S OSOBAMI BEZ PŘÍSTŘEŠÍ	38
3.4	PREVENCE BEZDOMOVECTVÍ	40
II	PRAKTICKÁ ČÁST.....	42
4	METODOLOGIE VÝZKUMU.....	43
4.1	VÝZKUMNÝ PROBLÉM	43
4.2	VÝZKUMNÉ CÍLE	43
4.3	VÝZKUMNÉ OTÁZKY	44
4.4	VÝZKUMNÝ SOUBOR A ZPŮSOB VÝBĚRU	44
4.5	TECHNIKA SBĚRU DAT A ZPŮSOB ZPRACOVÁNÍ.....	51
5	ANALÝZA A INTERPRETACE DAT	54
5.1	OTEVŘENÉ KÓDOVÁNÍ.....	54
5.2	AXIÁLNÍ KÓDOVÁNÍ	80
5.3	SELEKTIVNÍ KÓDOVÁNÍ	84
6	DISKUZE NAD VÝSLEDKY	86
	ZÁVĚR	90
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	92
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	97
	SEZNAM OBRÁZKŮ	98
	SEZNAM TABULEK.....	99
	SEZNAM PŘÍLOH.....	100

ÚVOD

Lidé bez přístřeší jsou majoritou rozeznáni zejména na ulicích nebo z mediálního obrazu. Zevnějšek těchto lidí je mnohdy nepřehlédnutelný a často způsobuje ukvapené úsudky doprovázené předsudky. Nicméně, toto je jen letmý pohled na celou problematiku. Na reintegrační proces již nelze nahlížet takto povrchně, protože průběžné a postupné sociální začlenění osob bez přístřeší představuje dlouhý a náročný proces s nejistým výsledkem, na kterém se podílí jak samotná osoba bez přístřeší, tak poskytovatelé sociálních služeb a nejen ti.

Cesta k plné reintegraci vede skrze odstraňování následků, kterým předchází příčiny nastalého stavu. Tyto příčiny, které mají často pramen v minulosti, nemusí být nutně aktuálním důvodem k setrvání ve stávajícím stavu situace. Ať se jedná o příčiny z minulosti trvající do dnešního dne, nebo nově vzniklé během příchodu na ulici nebo jejich kombinace, ve všech uvedených případech vede cesta k sociálnímu začlenění skrze efektivní reintegraci osob bez přístřeší do většinové společnosti. Během tohoto procesu je důležité průběžně rozpoznávat aktuální stav jednotlivých osob bez přístřeší, protože minulost se již změnit nedá, ale současný stav změnit lze nebo alespoň z nějaké části.

Černá (2019, s. 57) předkládá tvrzení, že konečné rozhodnutí, zda osoba bez přístřeší se chce reintegrovat nebo ne, je pouze na této osobě. Pokud přijmeme tuto tezi a východiska z předchozího odstavce, pak se tu nabízí otázka, jaká je samotná motivace osob bez přístřeší k jejich reintegraci, co ji ovlivňuje a zároveň tím i celý reintegrační proces.

Nejen zjištění odpovědí na tyto otázky je cílem této práce, ale důraz je kladen i na zmapování aktuálního pohledu samotných osob bez přístřeší na jejich situaci, identifikaci bariér a podpory, protože to všechno může ovlivňovat jejich individuální a průběžnou strategii jednání během procesu reintegrace. Předložená diplomová práce se dělí na dvě části, teoretickou a praktickou.

Teoretická část diplomové práce si klade za cíl přiblížit ve třech kapitolách fenomén bezdomovectví, reintegraci osob bez přístřeší do majoritní společnosti a možnosti pomoci pro řešenou cílovou skupinu. Konkrétně první kapitola teoretické části se bude věnovat charakteristice bezdomovectví, nastíní cílovou subkulturu, zmíní typologie, příčiny a následky jevu bezdomovectví a krátce uvede demografii řešené populace v České republice. Druhá kapitola objasní reintegraci osob bez přístřeší, bariéry k návratu do majoritní společnosti a motivaci k reintegraci. Třetí kapitola je zaměřena na možnosti pomoci osobám bez přístřeší, konkrétně na sociální služby, sociální práci, dále budou zmíněny organizace pracující s osobami bez přístřeší a samostatná podkapitola je věnovaná prevenci bezdomovectví.

Praktická část diplomové práce je tvořena výzkumem, který si klade za hlavní výzkumný cíl zjistit, jaká je motivace osob bez přístřeší k jejich reintegraci. Vzhledem k hlavnímu výzkumnému cíli byly stanoveny tři dílčí výzkumné cíle. Jedním z nich je zjistit, jaké faktory ovlivňují zmíněnou motivaci, dále se výzkum snaží poodkrýt životní příběhy osob bez přístřeší včetně zjištění jejich představy o budoucnosti.

Vzhledem k zaměření tématu a cílů diplomové práce byl pro metodologickou část zvolen kvalitativní přístup a pro metodu sběru dat byl vybrán polostrukturovaný rozhovor. Výzkumný soubor tvoří sedm mladých dospělých osob bez přístřeší ve věku od 26 do 34 let, z toho čtyři ženy z azylového domu pro ženy a tři muži z azylového domu pro muže, kteří pobývali v okamžiku sběru dat v uvedených zařízeních. Praktická část diplomové práce zahrnuje dále analýzu získaných dat, pro kterou bude použita zakotvená teorie. Součástí praktické části bude i interpretace dat a diskuze nad výsledky.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 CHARAKTERISTIKA BEZDOMOVECTVÍ

Tato kapitola bude charakterizovat bezdomovectví, kdy postupně v jednotlivých podkapitolách dojde na objasnění samotné subkultury lidí bez domova, na kterou budou navazovat typologie bezdomovectví, dále nebudou opomenuty ani příčiny a následky jevu bezdomovectví a poslední podkapitola se bude věnovat demografii řešené populace v České republice. Tím bude uzavřen základní vhled do řešené problematiky.

Pojem bezdomovectví se před pádem komunistického režimu nepoužíval, i když samotný společenský jev bezdomovectví existoval. Nicméně, naplno jsme tímto termínem obohaceni od roku 1989, kdy došlo ke změně politického režimu. Následně se problém tzv. viditelného bezdomovectví vynořil na povrch a začalo jeho postupné prohlubování. Před rokem 1989 se jednalo spíše o důvody nezájmu bydlet s rodiči, rozvedené jedince nebo jedince po ústavní výchově. I přesto museli někde bydlet, aby nebyli na očích, proto pobývali například ve firemních ubytovnách, pracovali a nebyli ušetřeni problémům včetně potíží s alkoholem. Tenkrát se jednalo o lidi z okraje společnosti. Po roce 1989 došlo ke krachu velkých podniků, prodeji ubytoven, nutnosti přizpůsobit se novému režimu, učení se zodpovědnému přístupu ke svobodě, došlo na nezbytnou nutnost poradit si se zvýšenými nároky, které začaly být na jednotlivce a celou společnost kladeny (Průdková a Novotný, 2008, s. 9–10).

S bezdomovectvím se nejvíce potýkají hlavně velká města. U nás je zmiňovaný jev nejvíce koncentrován v hlavním městě. O tento společenský jev nejsou ušetřeny ani vesnice, ale zde jen v řádu jednotlivců, kteří město nepovažují za bezpečné a s vesnicí jsou spjati většinu svého života, navíc jim někdy pomáhají obyvatelé dané vesnice. Další skupina žije mimo civilizaci bez potřeby kontaktu s lidmi, pobývají například v boudách (Průdková a Novotný, 2008, s. 12–13).

Pod termínem bezdomovectví si můžeme představit souhrnný jev, jak bude uvedeno dále, kde nejde jen o absenci střechy nad hlavou, ale zároveň jde i o ztrátu domova a vyloučení z blízkých sociálních vazeb vedoucí na okraj majoritní společnosti. Pohlížet na bezdomovectví jen z deficitu střechy nad hlavou je jen okrajový popis komplexního problému, který častokrát odstartuje zničující a někdy již nevratnou životní dráhu (Vágnerová, 2014, s. 683).

Marek, Strnad a Hotovcová (2012, s. 13) hovoří o bezdomovectví v České republice, jako o důsledku celkového sociálního selhání daného jedince. Ke stejnému názoru se přiklání i autoři Vágnerová, Csémy a Marek (2013, s. 9), kteří navíc dodávají, že to plyne z důvodu neschopnosti zvládat a podřizovat se běžným požadavkům a potřebám většinové společnosti. To je zapříčiněno vzájemným působením negativních životních zkušeností a individuálními znevýhodňujícími předpoklady řešit tyto situace.

Autoři Kliment a Dočekal (2016, s. 19–20) prezentují další pohled, kdy hovoří o bezdomovectví, jako o jedné ze známek sociální nerovnosti, kdy na jedné straně se nedostává vhodné bydlení řešené cílové skupině nebo na straně druhé je jim bydlení kompletně upřeno. Dále autoři poukazují na snížení a ztrátu dynamičnosti samotného jevu, který je z pohledu většinové společnosti zúžen jen na absenci přístřeší. To by mohlo vést k velmi zjednodušenému dělení řešené populace na ty, kteří mají bydlení a na ty, kteří bydlí na ulici. Z dále uvedeného plyne, že zmiňovaná redukce není na místě.

Hradecký a kol. (2012, s. 17–20) uvádí v souhrnné zprávě šest problémových oblastí, do kterých bezdomovectví prostupuje a ve kterých se projevuje s dopadem na životy nejen samotné řešené cílové skupiny. První je oblast humanitární, kde je možné vidět kontrast blahobytu a situace přímého ohrožení života. Zde je nezbytná nutnost vytvářet podmínky ze strany institucí, zároveň solidární přístup od těch, kteří dokážou pomoci těm, kteří toho schopni nejsou. Druhá je sociální oblast, u které je zmíněna nemožnost využívat práva v plném rozsahu ze strany osob bez přístřeší vedoucí k nerovnému postavení ve společnosti a krajní podobě sociální exkluze. Patří zde i chudoba, rozpad blízkých vztahů, nízká kvalifikace, nárokování si státní pomoci, nezaměstnanost, nedostatečná připravenost mladé generace na vstup do života, přitažlivost velkých měst pro sociálně vyloučené, řídká síť sociálních služeb a aktivit pro osoby bez přístřeší vedoucí ke zmírnění dopadů. Třetí je oblast ekonomická, zde se jedná o výdaje na utváření podmínek, rozvoj a aktivity spojené s bezdomovectvím, vysoká zadluženost cílové skupiny a neschopnost splácet dluhy spojené s dlouhodobou nezaměstnaností s dopadem na vyšší výdaje z veřejného rozpočtu. Čtvrtá problémová oblast je zdravotní, která zmiňuje větší nemocnost této cílové skupiny. Samotná péče o lidi bez přístřeší není samozřejmá, jsou jim odepřeny některé zdravotní služby. Četná psychická onemocnění prohlubující se pobytem na ulici, dožití nižšího věku, výskyt infekčních onemocnění s dopadem na ostatní populaci. Pátá je trestněprávní a přestupková oblast, u které je uvedeno porušování veřejného pořádku, dopouštění se zvýšené míry přestupků a trestněprávního jednání u tzv. viditelných lidí bez přístřeší. Nicméně, i osoby bez přístřeší se stávají obětí trestného činu, kdy například jsou zaměstnáni bez pracovní smlouvy. Mnoho z nich je navíc po výkonu trestu, což má dopad na bezpečnostní situaci v zemi. Poslední oblastí je oblast politická. Místně se jedná o neochotu politiků řešit tuto problematiku, strach o pokles preferencí. Posilováním daného pohledu dochází k nabourávání demokratické společnosti. Z mezinárodního pohledu jde o dodržování lidských práv a ukázkou vyspělosti naší politické společnosti.

Z uvedeného plyne již zmiňovaná komplexnost problematiky bezdomovectví, která je ovlivňována řadou faktorů. Jak samotní autoři uvádí, vyřešit tento problém kompletně, nebude pravděpodobně nikdy možné, ale zmírňovat postupně tuto problematiku možné je (Hradecký a kol., 2012, s. 17–20).

1.1 Subkultura lidí bez domova

Nejdříve k samotným termínům označující řešenou subkulturu. Pojem „bezdomovec“ prochází postupným vývojem. V současnosti je na něj nahlíženo spíše hanlivě, ačkoliv převážná část autorů uvedených v této práci termín stále používá. Pojem „bezdomovec“ je stručný a na první pohled jasný, i přesto je postupně v odborné literatuře nahrazován pojmy „lidé bez domova“ nebo „lidé bez přístřeší“ z důvodu odbourání stereotypů. I když ty se nevážou tolik na pojmosloví, jako na samotné vnímání řešené populace, jak uvádí Matoušek a kol. (2015, s. 315), kteří jsou za zachování termínu „bezdomovec“ v odborné literatuře, termín považují za neutrální.

Ke stejnému názoru se přiklání i autoři Marek, Strnad a Hotovcová (2012, s. 16), kteří navíc dodávají, že problematika bezdomovectví a stejně tak teorie nálepkování, která přispívá spíše k negativnímu vnímání této skupiny, nepovede k řešení situace, pokud se budou hledat jiná verbální označení.

Pojem bezdomovec lze definovat na obecné úrovni jen rozložením slova, tedy jde o osobu bez domova (Pavelková, 2014, s. 43), shodně uvedeno i v publikaci od autorů Marek, Strnad a Hotovcová (2012, s. 13). Z úvodní části první kapitoly plyne, že se nejedná o dostačující definici, spíše o minimalistickou variantu, protože definice nevystihuje komplexnost selhání daného jednotlivce, o kterém hovoří poslední zmiňovaná trojice autorů. Navíc dodávají, že každá osoba bez přístřeší „*je individualita a nachází se v odlišné (různé) situaci. Společným syndromem této skupiny je ztráta bydlení*“ (Marek, Strnad a Hotovcová, 2012, s. 91).

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách uvádí již zmíněný termín „*osoby bez přístřeší*“, konkrétně v § 61, § 63, § 69, aniž by zákon definoval, kdo je osoba bez přístřeší. Jiné zákonem uvedené označení je „*osoby v nepříznivé sociální situaci spojené se ztrátou bydlení*“ uvedeno v § 57. Termíny „bezdomovec“ a stejně tak „bezdomovectví“ se v zákoně nevyskytují (Česko, 2006a).

Pro účely této práce budou průběžně a především zmiňovány pojmy „lidé bez domova“, „lidé bez přístřeší“ nebo zákonem uvedené označení „osoby bez přístřeší“. Pokud bude použit termín „bezdomovec“, tak tomu bude především z důvodu členění nebo přímých citací nebo z důvodu vysvětlení terminologie s vazbou na použitou literaturu.

Nyní k samotné řešené subkultuře. Mnozí z nás mají představu o tom, kdo jsou lidé bez přístřeší a proč se jimi stali. Tyto představy mohou pocházet z různých míst, z osobních zkušeností, ze zkušeností blízkých nebo z toho co čteme, vidíme nebo slyšíme ve sdělovacích prostředcích. Uvedené zdroje informací utvářejí naše představy o tom, kdo je podle nás „typický bezdomovec“, ale nakonec tyto zdroje mohou, ale nemusí být přesné. Skutečnost je taková, že je těžké vystihnout přesnou specifikaci z důvodu rozmanitosti populace (Canadian Observatory on Homelessness, 2009).

Z pohledu evropského je typickou osobou bez přístřeší a zároveň uživatelem služeb pro lidi bez domova svobodný muž středního věku. Nicméně poslední dobou vzrůstá i četnost žen, rodin, migrantů a mladých lidí (FEANTSA, 2023). Ve srovnání s Českou republikou, kde se jedná o rozvedeného nebo nesezdaného muže častěji než ženu, i když četnost žen i zde narůstá, většinou ve věku 40 až 60 let, bez zaměstnání, s nižším vzděláním (Vágnerová, 2014, s. 684).

Periodizace lidí bez domova

Pokud nahlédneme na periodizaci osob bez přístřeší z pohledu například vývojové psychologie, kterou zmiňují autoři Marek, Strnad a Hotovcová (2012, s. 91–102), tak je dělena na mladé bezdomovce do 26 let, bezdomovce v produktivním věku do 60 let a bezdomovce v postproduktivním věku. Pro porovnání následuje i periodizace řešené populace ze zahraničí, která vychází ze studie, jejíž autoři jsou Tompsett, Fowler a Toro (2009, s. 86–99). Tato studie dělí řešenou skupinu na dospívající 13–17 let, dále mladé dospělé 18–34 let a starší dospělé 35–78.

Praktická část této práce bude zaměřena na cílovou skupinu mladých dospělých osob bez přístřeší ve věkovém rozpětí od 26 do 34 let. Toto věkové rozpětí spadá do vývojového období mladé dospělosti s členěním od 20 do 40 let dle autorky Vágnerové (2007, s. 9). Zároveň do periodizačního členění osob bez přístřeší, které autoři Tompsett, Fowler a Toro (2009, s. 86–99) člení od 18 do 34 let s označením mladá dospělost.

Vývojové období mladé dospělosti a jeho specifika

Vágnerová (2007, s. 9–11) popisuje období mladé dospělosti obdobím, které je doprovázeno po fyzické stránce významem sexuality včetně reprodukce. Nicméně, biologické faktory působí na rozvoj osobnosti daleko méně než faktory psychosociální. Jak sama autorka uvádí, po psychosociální stránce se jedinec rozvíjí v sebepojetí a buduje mezilidské vztahy včetně párového soužití. Jedinec se osamostatňuje, je relativně svobodný v rozhodování a zároveň přijímá zodpovědnost za své jednání. Více si důvěřuje, dokáže lépe ovládat své emoce a jednání včetně odhadu vlastních sil. Osamostatňuje se a přestává být závislý na své původní rodině. Rozvíjí se v profesní oblasti a postupně je ekonomicky nezávislý. Pro srovnání Thorová (2015, s. 440–444) vymezuje stejné období od 20 do 35 let a popisuje toto období obdobím přechodu ke zralé osobnosti.

Do kontrastu jsou uvedena specifika mladých dospělých osob bez přístřeší od autorů Vágnerová, Csémy a Marek (2013, s. 11). Ti popisují mladé osoby bez přístřeší do 26 let jako skupinu, která se ve většině případů snaží dodržovat běžné sociální normy, dbá o svůj zevnějšek a snaží se chovat nenápadně. Jejich snahou je distancovat se od zbytku sledované populace, opovrhují jimi. Není jim zatím úplně lhostejný názor svého okolí, protože jejich sociální propad není ještě tak hluboký. Doufají, že pobyt na ulici je jen krátkodobý, ale neuvědomují si složitost odchodu z ulice.

Autoři Marek, Strnad a Hotovcová (2012, s. 92–99) navíc dodávají neochotu mladých bezdomovců do 26 let využívat služeb pro lidi bez přístřeší, aby předešli styku s bezdomovci v produktivním věku a postproduktivním věku. Střet těchto skupin je někdy doprovázen napětím, protože se liší v myšlení a chování. Mladí bezdomovci do 26 let se neorientují na budoucnost, ale na vrstevnické skupiny. Svobodu považují za nejvyšší hodnotu s důsledkem v podobě například závislostí, dluhů. Dalším neopomenutelným důsledkem je nedokončené vzdělání, které následně vede k nevýhodnému postavení na pracovním trhu. Pokud se jedinec objeví na ulici v produktivním věku, tedy od 26 let, tak je zahanben, aniž by došlo k uvědomění, že může svůj osud ovlivnit. Hledá příčinu v osobním selhání, ale už ne tolik ve svém osobním rozhodnutí. V produktivním věku dochází k horší adaptaci na ulici, oproti mladým bezdomovcům do 26 let.

Tompsett, Fowler a Toro (2009, s. 86–99) uvádí specifika a zjištění z již zmíněné studie, která zkoumala rozdíly mezi jednotlivými věkovými kategoriemi, kterým jsou poskytovány služby pro osoby bez přístřeší včetně potravinových programů. Výsledky ukázaly, že dospívající jsou více odolní než mladí a starší dospělí. Dospívající uváděli nejkratší dobu trvání bezdomovectví, nejnižší počet životních stresorů, nejméně fyzických příznaků, nejrozsáhlejší sociální sítě a nejméně psychických problémů. U dospívajících bylo také diagnostikováno méně případů zneužívání návykových látek především alkoholu a drog než u mladých a starších dospělých. Mladí dospělí uváděli kratší dobu bez domova a méně fyzických symptomů než starší dospělí, ale více životních stresorů. Mladí dospělí také uváděli vyšší míru nepřátelských a paranoidních psychologických příznaků.

Autoři Průdková a Novotný (2008, s. 14) popisují mladé osoby bez přístřeší jako ty, kteří ačkoliv žijí na ulici, tak ještě nejsou na první pohled rozeznatelní od majority, jsou tzv. skrytí. O rozpoznatelnosti bezdomovectví na tzv. první pohled bude více uvedeno v následující podkapitole.

1.2 Typologie bezdomovectví

Na bezdomovectví lze nahlížet skrze typologie nebo také kategorizace, kterých existuje několik. Tyto typologie jsou nápomocné k roztřídění různých jevů, které souvisí s bezdomovectvím, podle například teoretických oblastí bezdomovectví, podle vnímání veřejností, podle původu a právního postavení, dle příčin, pohlaví, rodinného stavu aj. (Hradecký a kol., 2012, s. 14–17). Jiné zohledňují například délku pobytu na ulici nebo způsob obživy (Marek, Strnad a Hotovcová, 2012, s. 15). Pro účely této práce bude zmíněna univerzální typologie ETHOS a formy bezdomovectví.

Evropská federace národních organizací pracujících s lidmi bez domova (dále jen „FEANTSA“) vypracovala a přijala Evropskou typologii bezdomovectví a vyloučení z bydlení (dále jen „ETHOS“) k použití v členských státech Evropské unie, jako prostředek ke zlepšení porozumění a měření bezdomovectví v Evropě (FEANTSA, 2005a).

Typologie ETHOS obsahuje systém členění bezdomovectví dle životní situace nebo situace bydlení. Stojí v základu na třech oblastech, které společně tvoří pojem domov, kdy absence některé z oblastí může vyústit v bezdomovectví. Jedná se o oblast fyzickou, která v sobě zahrnuje přiměřené bydlení s možností výlučného užívání. Oblast sociální zahrnující soukromí a sociální vztahy. Poslední je oblast právní, která obsahuje právní nárok k užívání bytu nebo daného prostoru. Z těchto tří zmiňovaných oblastí vychází čtyři koncepční kategorie, které poukazují na absenci bydlení. Mezi koncepční kategorie patří kategorie „bez střechy“, zde lze zařadit osoby přežívající venku nebo v noclehárnách. Kategorie „bez bytu“, do které jsou řazeny osoby v ubytovnách pro osoby bez přístřeší, v pobytových zařízeních pro ženy nebo pro migranty, osoby před opuštěním instituce jako věznice, uživatelé dlouhodobější podpory například senioři. Dále kategorie „nejisté bydlení“, zde patří osoby žijící v nejistém bydlení, osoby ohrožené vystěhováním nebo domácím násilím. Poslední čtvrtá kategorie je „nevyhovující bydlení“, zde jsou řazeny osoby žijící v provizorních a nejistých stavbách, v nevhodném bydlení nebo v přelidněných bytech. Koncepční kategorie jsou dále členěny na třináct operačních kategorií (FEANTSA, 2006).

Česká podoba typologie ETHOS vychází z výše uvedené evropské typologie, kdy dělí dále jednotlivé operační kategorie na národní subkategorie pro Českou republiku. Vznikla v rámci projektu „Strategie sociální inkluze bezdomovců v ČR“, kdy se pracovní skupina snažila o dosažení harmonizace s evropskou typologií ETHOS. Uvedené detailnější národní členění slouží ke sledování bezdomovectví, vytváření politik včetně jejich rozvoje a vyhodnocování (FEANTSA, 2005b; Hradecký a kol., 2007, s. 32–33).

Další z typologií jsou formy bezdomovectví, které zohledňují prezentaci lidí bez přístřeší na veřejnosti. Průdková a Novotný (2008, s. 13–15) uvádí dělení forem bezdomovectví na zjevnou formu, tedy nejviditelnější skupinu na veřejném prostranství, patrnou především v parcích, v dopravních prostředcích, na nádražích nebo na nezákonně obsazených pozemcích. Zjevným osobám bez přístřeší bývá věnována největší pozornost. Forma je patrná na první pohled zanedbaným zevnějškem (zápachem, znečištěnou obuví a oblečením aj.) a jednáním (sběrem nedopalků cigaret, přehrabováním se v odpadkových koších, žebráním aj.). Lidé bez přístřeší nosí často nějaké zavazadlo s sebou.

Průdková a Novotný (2008, s. 13–15) dále uvádí skrytou formu bezdomovectví, která není jednoznačně rozlišitelná na první pohled, i když daní jedinci již jako lidé bez přístřeší žijí. Jejich snahou je utajit svůj životní styl a stejně tak problémy. Hradecký a kol. (2012, s. 20) zmiňují, že se jedná o situaci lidí, kteří nemají svůj vlastní domov a hledají legální ubytování například v azylových domech nebo nelegální ubytování v nezákonně obsazených domech například ve squatech.

Třetí a poslední formou, kterou uvádí Průdková a Novotný (2008, s. 13–15) je forma potenciální. U této formy bezdomovectví jsou jedinci ohroženi bezdomovectvím. Nemusí si nutně uvědomovat, že je jejich bydlení ohroženo a je jen otázkou času, kdy se tak stane. Mezi důvody řadí například nedostupnost vlastního bydlení, dále nejisté bydlení, o které lze ze dne na den přijít. Jedná se například o lidi propuštěné z výkonu trestu, z psychiatrických léčení, o mladé lidi propuštěné z ústavní péče, nezaměstnané, pracující příležitostně nebo nezákonně, závislé na návykových látkách, žijících v podnájmech s nevýhodně sepsanou nájemní smlouvou aj.

Autor Kalnický (2022, s. 59–60) neuznává potenciální formu bezdomovectví, protože tuto skupinu nepovažuje fakticky ještě za osoby bez přístřeší. Oproti prvním dvěma, které splňují určitá měřítká viditelnosti.

1.3 Příčiny a následky jevu bezdomovectví

Příčinná souvislost bezdomovectví je vícerozměrná a neexistuje jediný spouštěč, který by byl nutný nebo dostatečný pro jeho vznik. Individuální, interpersonální a strukturální faktory hrají svou roli a vzájemně se ovlivňují. Rovnováha příčin se liší také v čase, v různých zemích a mezi demografickými skupinami (Fitzpatrick et al., 2023, s. 3).

U nás v České republice dělíme příčiny na objektivní a subjektivní faktory. V odborné literatuře jsou objektivní někdy uváděny jako vnější nebo strukturální a subjektivní jsou někdy označovány za individuální nebo vnitřní, kdy individuální v sobě zahrnují i již zmíněné interpersonální příčiny. Objektivní faktory jsou ovlivněny ekonomickými cykly, které se zrcadlí do sociálně politických opatření, což má vliv na formu bezdomovectví. Tyto vnější faktory můžeme hledat ve vzdělávacím systému, v kvalitě a dostupnosti bydlení, v situaci na trhu práce aj. Zato subjektivní faktory můžeme hledat ve ztrátě zaměstnání nebo bydlení, v zadluženosti, ve změně rodinného systému, ve špatném nebo zhoršujícím se fyzickém nebo psychickém zdraví, v konzumaci návykových látek aj. Oba faktory celkově napomáhají porozumět zákonitostem pozorovaného jevu bezdomovectví a jsou výchozím bodem, který vede k řešení problematiky. Řešení problematiky je složité z důvodu komplexnosti, je podmíněno multifaktorově v jeden okamžik, kdy někdy je složité určit váhu jednotlivých faktorů (Kliment a Dočekal, 2016, s. 37–42).

Matoušek a kol. (2015, s. 317–318) dodávají k objektivním příčinám, že jsou výsledkem klimatu ve společnosti, u subjektivních příčin poukazují na celkovou sociální situaci jedince podmíněnou úrovní sociální adaptace. Ta je dále řetězovitě podmíněna rodinným zázemím, celkově osobností jedince, úrovní vzdělání nebo výskytem nějakého handicapu. Marek, Strnad a Hotovcová (2012, s. 17) objektivní příčiny popisují jako příčiny, které jsou záležitostí systémové nedostatečnosti, kdy osoba bez přístřeší je zde v roli oběti, tento nedostatek je na odstranění ze strany státu. Co se týká subjektivních příčin, ty poukazují na již zmíněné neblahé vlastnosti jedince, jejich odstranění je na straně daného jedince a zároveň mají velký vliv na návrat zpět do společnosti.

Marek, Strnad a Hotovcová (2012, s. 18–19) uvádí jiné dělení příčin: primární příčiny, které zapříčinily příchod jedince na ulici, zde je na místě otázka prevence. Sekundární příčiny, které poukazují na to, proč setrvává jedinec na ulici, zde je prostor pro ambulantní služby a terciární příčiny, které řeší otázku, jaké jsou důvody opakovaného návratu na ulici, prostor pro sociální práci.

Autorka Vágnerová (2014, s. 684–686), která se zabývá řešenou skupinou ze svého odborného úhlu pohledu, doplňuje informace k příčinám, které vedou k propadu na ulici. Jednou z nich je sociální znevýhodnění a psychické potíže, které oslabují adaptaci jedince a zapříčiňují propad na ulici. Tyto znevýhodnění plynou z původní rodiny, která mohla být dysfunkční. Tato dysfunkce se projevuje ve zneužívání, násilí nebo nezájmu o daného jedince, což dále ústí do útěků z domova, vyhnání nebo odejmutím z rodiny. Další z příčin je odlišná sociální zkušenost, která může být způsobena například pobytem ve vězení, v ústavní výchově nebo léčebně. Tyto pobyty často podporují vznik nežádoucích návyků a strategií jednání, které odporují funkčnímu prostředí. Dále absence sociálního zázemí, protože nedošlo k založení vlastní rodiny nebo došlo k jejímu rozpadu. Nepochota pracovat a z toho plynoucí ekonomický faktor, který souvisí s jedincovou osobností. Dále nadměrné užívání návykových látek, které vede k finančním dluhům, ke ztrátě zaměstnání. Odchod z ulice se v takových případech velmi komplikuje a šance návratu do většinové společnosti je minimální.

Prudký a Šmídová (2010, s. 154–156) popisují cestu ke dnu z dlouhodobého a krátkodobého pohledu. Během dlouhodobé cesty se hromadí neúspěchy od dětství s projevem během dospívání nebo v dospělosti. Příkladem může být situace, kdy jedinec nevyrostá v péči vlastní rodiny a jeho následný střet s realitou v rané dospělosti řeší formou náhražek například návykovými látkami. Kdežto krátkodobá cesta ke dnu, během které se neúspěchy dostaví kdykoliv během života, je popisována shlukem určitých událostí. Zde můžeme uvést příklad ztrátu zaměstnání, dluhy, exekuce a následná ztráta střechy nad hlavou. V obou případech došlo k neosvojení potřeb a požadavků společnosti, doprovázené osobní rezignací a přijetím sebe, jako vyloučeného jedince včetně vyloučeného způsobu života. Autoři zdůrazňují, že cesta ke dnu nemá jednu příčinu, řešení tedy nemůže být jednorozměrné a navíc příčiny se proměňují v čase.

Kliment a Dočekal (2016, s. 37) uvádí nejobvyklejší příčiny, které zmiňují samotné osoby bez přístřeší ve výpovědích, aniž by se jednalo o seřazení podle pořadí, jsou to: ztráta domova, ztráta zaměstnání, rozpad rodiny a nadměrné užívání návykových látek. Samotné osoby bez přístřeší přisuzují příčinu svému okolí z důvodu udržení pozitivnějšího postoje k sobě samému a naopak okolí vnímá příčinu na straně osob bez přístřeší.

Bezdomovectví může postihnout lidi z různých společenských vrstev bez rozdílu věku, stát se osobou bez přístřeší, je poměrně jednoduchý proces. Nicméně, než k tomu dojde, tak to má určitý průběh, který se odehrává v čase, v prostoru, v určitém sociálním klimatu. Přijít o domov je výsledkem vzájemného působení již zmíněných objektivních a subjektivních příčin, kdy příčiny jsou někdy složitě rozlišitelné od následků. Například alkohol může jedince dostat na ulici, zde je v roli příčiny nebo může jeho konzumace začít, až pobytem na ulici, kde je v roli následku. Stejně tak tomu může být u zdravotních problémů fyzických nebo psychických, u delikventního chování, u finančních závazků nebo také s nezaměstnaností (Průdková a Novotný, 2008, s. 15–16).

Celkově příčin bezdomovectví je celá řada, uvedení vyčerpávajícího výčtu, není záměrem této práce. Nyní od příčin k následkům, které vedou k sociálnímu vyloučení. Nejdříve k pozastavení u samotného pojmu sociální vyloučení neboli exkluze. Samotný pojem vyjadřuje vnější stránku věci. Jedná se o proces, během kterého je jednotlivcům nebo skupinám upírán přístup ke zdrojům, které jsou nutné k připojení do sociálně-ekonomických aktivit společnosti. Sociální vyloučení je v základu důsledkem chudoby, souvisí například s nízkým vzděláním a může se projevovat nejen dlouhodobou nezaměstnaností. V našem případě je bezdomovectví řazeno mezi krajní formu exkluze s projevem extrémní chudoby. Ta vystihuje existenci osob, které přišly nejen o bydlení, zázemí rodiny a také společenské postavení (Štěchová, Luptáková a Kopoldová, 2008, s. 37–39).

Na tom se shodují i autoři Vágnerová, Csémy a Marek (2013, s. 9), kteří navíc dodávají ke ztrátě bydlení i ztrátu samotného domova, což jsou dva rozdílně významové pojmy. Kdy pod bydlením si můžeme představit střechu nad hlavou a pod pojmem domov například jistotu, bezpečí, oporu rodiny aj. Dále autoři uvádí konkrétní oblasti života, do kterých sociální vyloučení zasahuje. Jinými slovy jedná se o oblasti, kde můžeme shledat jeho projevy. Jedná se například o ztrátu pracovní pozice včetně následné finanční nesoběstačnosti z důvodu ztráty legálního přístupu k finančním prostředkům, vyloučení z rodiny včetně rozpadu sociální sítě, ztrátu původního stylu života, celkový úpadek, zvýšení závislosti na podpoře, žebrání aj.

Kliment a Dočekal (2016, s. 29–31) uvádí dva pohledy na sociální vyloučení, proces a stav. Pod procesem je myšlena sociální kontrola, která má formu negativních sankcí vůči narušitelům společenských pravidel. Pod stavem si můžeme představit situaci, kdy je konkrétním jedincům ztížen nebo omezen plně participační přístup na životě společnosti v podobě zdrojů a příležitostí v oblastech například vzdělání, které jsou dostupné ostatním členům společnosti. Důsledkem je negativní rys v podobě narušení soudržnosti společnosti, která je protipólem sociálního vyloučení. K narušení soudržnosti dojde oslabením společenských vazeb a tím dojde k přesunu jedince nebo skupiny na okraj. Okraj znamená sociální vyloučení, které je silně provázané s bezdomovectvím a chudobou, kdy chudoba je jeho výsledkem a zároveň sociální vyloučení udržuje dané jedince v chudobě. Z obou pohledů plyne, že zamezit sociální vylučování řešené minority je o kooperaci celé společnosti.

1.4 Demografie řešené populace v České republice

Na základě aktuálních statistických údajů je v Evropě 895 tisíc osob bez přístřeší. Nicméně, tento počet zohledňuje především zjevnou formu bezdomovectví, skutečný počet bude pravděpodobně vyšší. Celkově se v Evropě jedná o vzrůstající tendenci, i když země jako Finsko nebo Dánsko zaznamenávají zlepšení ve snižování počtů osob bez přístřeší. Tak plyne z výroční zprávy o vyloučení z bydlení a bezdomovectví v Evropě, kterou vydává FEANTSA společně s Nadací Abbé Pierre (FEANTSA, 2023).

Nyní k situaci v České republice. Určit vyčerpávající počet tzv. sociálně potřebných radících se pod společné označení lidé bez domova není prakticky možné. Tento neúplný počet má za následek například horší možnosti plánování sociálních služeb. Jedním z důvodů nepřesného počtu je využívání sociálních služeb ne celou zmiňovanou cílovou skupinou skrze, které lze provádět jednu z kvantifikací lidí bez domova. Druhým důvodem je názorový rozpor s okolím, který vede některé z jedinců ke skryté formě bezdomovectví (Matoušek a kol., 2015, s. 317).

I přesto se v dubnu v roce 2019 uskutečnilo dosud nejrozsáhlejší, ale ne vyčerpávající, sčítání osob bez domova v České republice. Sčítání provedl Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, v. v. i., který se zaměřil především na kategorie „bez střechy“ (osoby přespávající venku a v noclehárnách) a vybrané kategorie „bez bytu“ (osoby ubytované v azylových domech, v domech na půl cesty, v obecních ubytovnách, osoby pobývající ve vězeňských nebo zdravotnických zařízeních bez možnosti návratu do jiného ubytování po propuštění) podle již zmíněné typologie ETHOS. Ze zjištěných závěrů vyplývá zhruba 21 230 dospělých osob bez přístřeší a 2 600 osob mladších 18 let v celé České republice. Zhruba polovina spadá do kategorie bez střechy, kdy největší koncentrace na tisíc obyvatel daného kraje se nachází v Hlavním městě Praze (1,64). Mezi sčítanými osobami převládá mužské pohlaví (Nešporová a kol., 2019, s. 7).

Největší zastoupení osob „bez střechy“ je ve střední kategorii, tedy v produktivním věku (40–65 let) v počtu 7 255 osob. V případě kategorie mladší, na kterou je zaměřena i tato práce (18–39 let) se jedná o 3 354 osob a u osob 65 a více let jde o 998 osob, osoby mladší 18 let nebyly předmětem výzkumu. Mladší kategorie přespává častěji venku nebo v azylových domech, noclehárnám se spíše vyhýbají. Nicméně, s narůstajícím věkem jsou vyhledávány i noclehárny. Každá desátá osoba, která přespává venku, je mladší 30 let (Nešporová a kol., 2019, s. 52; Nešporová a Holpuch, 2020, s. 17).

Kategorie „bez bytu“ je velmi široká, protože zahrnuje již zmíněné různé typy zařízení. V našem případě bude realizovaný výzkum v azylovém domě, tedy nyní budou data vybrána jen pro tento typ zařízení. Ze shrnutí plyne, že v době sčítání pobývalo v azylových domech celkem 6 135 osob, z toho 3 950 dospělých, zbytek děti. Poměr dospělých mužů a žen byl 3:2. Z hlediska počtu se jednalo o 38 % mužů, 30 % žen a zbytek tvořily děti, které byly v azylových domech s rodiči. Co se týká věkové struktury, tak dospělých 50 a více let bylo 33 %, 18–49 let 31 % a zbytek připadá na zmiňované děti. Nejčastěji klienti azylových domů (48 %) uváděli, že strávili méně než jeden rok bez střechy a bez bytu (Nešporová a kol., 2019, s. 87–88).

Provedené sčítání osob bez domova bylo silně ovlivněno daným měsícem roku a ekonomickou situací roku 2019, tedy konkrétně mírou nezaměstnanosti (2 %) a průměrnou rostoucí mzdou. To znamená, že se jednalo o období, kdy by se dalo očekávat spíše nižší počty osob bez přístřeší než naopak (Nešporová a kol., 2019, s. 90–91).

V roce 2021 proběhlo i sčítání lidu, domů a bytů. Na území České republiky bylo zjištěno během daného sčítání 3 726 osob uvedených v kategorii „osoby bez domova“. Cílová skupina je uvedena pod označením „bezdomovci“ v rámci dělení na „obyvatelstvo podle způsobu bydlení“, tedy podle obvyklého pobytu. Pro porovnání shodná statistika z roku 2011 uvádí počet 11 496 v kategorii „bezdomovci“. Čísla z roku 2021 nelze považovat za spolehlivá, protože v tomto roce, kdy proběhlo sčítání, byla pandemie COVID-19. Tato skutečnost mohla ovlivnit výsledek sčítání, proto bude zajímavé vyčkat na výsledek sčítání Českého statistického úřadu z roku 2031 (Český statistický úřad, 2021, 2011).

2 REINTEGRACE OSOB BEZ PŘÍSTŘEŠÍ DO MAJORITNÍ SPOLEČNOSTI

Úvodní část druhé kapitoly pojednává o samotné reintegraci osob bez přístřeší včetně přiblížení reintegračních fází, obsahem první podkapitoly bude popis bariér k návratu do majoritní společnosti a ve druhé podkapitole bude věnována pozornost motivaci osob bez přístřeší, kde budou částečně popsány i lidské potřeby a závěrem bude krátce zmíněna i sebereflexe.

Pod reintegrací si můžeme představit proces, který vede k soubornému, opětovnému a právoplatnému začlenění jedince do majoritní společnosti. Jedná se o dlouhodobý a složitý proces, kdy daný jedinec postupně přechází ze sociálního vyloučení k sociálnímu začlenění. Je to proces během, kterého může jedinec narazit na dále uvedené bariéry, které mohou proces zpomalit nebo na určitou dobu zmařit. Nezbytný je aktivní přístup osoby bez přístřeší k opačnému procesu iniciace, tedy cesty zpět z ulice. Nicméně, tento proces není ukončen jen odchodem z ulice, ale trvá i několik let po odchodu z bezdomoveckého způsobu života. Proces příchodu na ulici má své fáze a stejně tak proces odchodu z ulice, které se nazývají **reintegrační fáze** (Vágnerová, Csémy a Marek, 2013, s. 205).

Jedná se o reintegrační fázi podpůrnou, která je velmi důležitá pro klienta. Uskutečňuje se v nízkoprahových a terénních službách. Podstatnou roli zde hraje navázání kontaktu a následné získání důvěry. V této fázi má své místo diagnostika, jejíž smyslem je zmapovat překážky reintegrace například závislosti. V této fázi je nutné všimnout si zájmů a vůle klienta ke změně, podporovat ho do další fáze, která se nazývá motivační. Během, které jde o snahu klienta a volbu způsobu cesty odchodu z ulice. Tato cesta musí vyhovovat především klientovi. Druhá fáze si klade za hlavní cíl zajištění dokladů a stálý příjem skrze nalezené zaměstnání. Třetí fáze je výcviková, která se odehrává již v ubytovacích zařízeních, které představují určitou izolaci od prostředí ulice. Během této fáze jde o to, aby klient získal dovednosti, změnil životní styl, ustálil příjmy, řešil dluhy, zdraví, vztahy s rodinou. I po ukončení reintegračního programu skrze tři zmíněné fáze nemusí u klientů dojít ve všech případech k zaručenému reintegračnímu úspěchu, mnoho z nich opouští program předčasně. Důležité je, aby během procesu došlo ke zvnitřnění vnější kontroly a nedošlo na ztrátu motivace, což může nastat, pokud vidí klienti své cíle v nedohlednu. Proces reintegrace je ukončen, pokud nastane plné zapojení do majoritní společnosti (Vágnerová, Csémy a Marek, 2013, s. 312–313).

Jsou zde i další roviny, které by měly být naplněny, aby reintegrace byla komplexní. Mezi zmiňované roviny patří rovina sociální, pod tuto rovinu lze zařadit například zajištění osobních dokladů, bydlení a zaměstnání včetně řešení dluhů. Druhou rovinou je rovina psychologická, zde jde o vyrovnání se s minulostí, nalezení sebe samého a například získání sebedůvěry. Třetí je rovina biologická, pod tu lze zahrnout léčbu závislosti a nemocí včetně psychiatrických poruch. Poslední rovinou je rovina spirituální, to je rovina určující hodnoty a vnitřní nasměrování (Kalina, 2008, s. 22–23).

Úspěšnou reintegraci ovlivňuje i délka pobytu na ulici. Z výzkumné „SONDY“ plyne, pokud je délka pobytu na ulici od 1 do 5 let, tak je zde možnost dostat reintegrace, pokud jsou osoby bez přístřeší k této změně dostatečně motivované. V případě pobytu na ulici od 5 do 7 let se pravděpodobnost návratu snižuje, protože reintegrační proces je daleko náročnější, došlo již k silnému přizpůsobení na životní styl osoby bez přístřeší (Štěchová, Luptáková a Kopoldová, 2008, s. 28).

Je zde otázka, zda o reintegraci lze hovořit ve spojitosti s mladou skupinou osob bez přístřeší, která částečně zasahuje do cílové skupiny této práce. Často se jedná o skupinu, která nikdy neměla zázemí, nepatřila mezi tzv. bydlící a stejně tak pracující společnost. Nevědí, jaké očekávání mít od reintegrace. V takovém případě je proces o to složitější, protože častou zpětnou vazbou jsou přístupy typu úniku před zodpovědným jednáním (Vágnerová, Csémy a Marek, 2013, s. 207).

Autorka Pavelková (2014, s. 51) hovoří o přímé úměře ve spojitosti se znovu začleněním do většinové společnosti. Pokud mám spoustu „přátel“ mezi řešenou subkulturou, tak tím víc jsem integrován do této subkultury a následně o to víc bariér při odchodu z ulice budu muset překonat. Shodná úměra platí i pro časové hledisko. Zmíněné bariéry nám otevírají cestu k dále uvedené podkapitole.

2.1 Bariéry k návratu do majoritní společnosti

Tato podkapitola se bude věnovat pěti dále uvedeným bariérám neboli příčinám, které jsou nejčastěji zmiňovány v rozhovorech s osobami bez přístřeší přímo v terénu při poskytování sociální péče nebo při ambulantním poskytování služeb (Marek, Strnad a Hotovcová, 2012, s. 21).

S bezdomovectvím je složité skloubit dlouhodobé závazky a pravidelnou práci, protože součástí tohoto životního stylu je chybějící pravidelný denní režim včetně pracovních návyků. **Nezaměstnanost** řešené cílové skupiny se pojí také s problémem udržení pracovního místa. I když osoby bez přístřeší hovoří o získání pracovního místa, jako o záchranné záležitosti v jejich osobní situaci, i přesto se vymlouvají na důvody, které jdou proti tomuto tvrzení. Jejich přístup je spíše lhostejný, protože postrádají význam vlastního života, tedy nevidí smysl ani v nutnosti hledat zaměstnání. Nejsou většinou registrovaní na úřadech práce a nejsou oficiálně považováni za nezaměstnané. Někteří si alespoň hledají sezónní práce, což představuje malý výdělek s následnou minimální možností nalezení a udržení nějakého bydlení. V případě nalezení zaměstnání je častým problémem udržitelnost financí. Jedná se o začarovaný kruh, kdy na jedné straně je zde společenský tlak k zaměstnání této cílové skupiny, ale naproti tomu je často malá kvalifikace, chybějící nebo minimální finanční gramotnost, oslabenost po stránce psychické, fyzické a sociální, které jsou navíc znásobené délkou pobytu na ulici. Co se týká mladých osob bez přístřeší a vzdělání, tak v mnohých případech došlo na zanedbání školní docházky a následnému diskriminačnímu postavení na trhu práce (Marek, Strnad a Hotovcová, 2012, s. 21–24).

Stejní autoři Marek, Strnad a Hotovcová (2012, s. 25) dělí osoby bez přístřeší z pohledu přístupu k práci na „hipísáky“ preferující svobodu, „dělníky“ jako neustálé hledače práce, „poustevníky“ věnující se osobní duchovní oblasti, „sběrače kovů a žebráky“ s dostačujícím příjmem z této obživy a „nenapravitelné alkoholiky“ zakrývající se za omezené schopnosti způsobené závislostí.

K tomu všemu Vágnerová (2014, s. 695–696) dodává další bariéry, které se pojí s nezaměstnaností. Jedná se například o ztracené osobní doklady, zápis v rejstříku trestů, neexistující kontaktní adresa nebo nevábný vzhled. Ze strany zaměstnavatelů je poukazováno na nespolehlivost osob bez přístřeší, častá nepřítomnost v zaměstnání. To všechno dále ústí do dluhů, exekucí, demotivace a rezignaci.

Další velkou bariérou u osob bez přístřeší je **závislost na drogách nebo alkoholu**, i když se mezi touto subkulturou najdou i abstinující jedinci. Jednou z nevýhod těchto závislostí je upření od sociálních služeb, kde je podmínka abstinence, pro zájemce o tyto služby. Starší osoby bez přístřeší holdují více alkoholu, nedbají o svůj zevnějšek a naproti tomu mladší osoby bez přístřeší jsou naopak závislé spíše na nelegálních drogách a péči o svůj zevnějšek považují za důležitý. Alkohol je nejen cenově dostupný, proto dostat cesty abstinence je velmi složité. Situace s drogou je opačná, drogy jsou nelegální, drahé a konzumace je obvykle v uzavřených komunitách dle typu drogy. Tento proces se neděje tzv. na očích, jako je tomu u konzumace levného alkoholu. Na začátku může stát přání oprostít se od reality nebo touha po svobodě. Nicméně, s postupujícím časem se již nejedná o svobodu, ale o opakující se každodenní jednotvárnost pohybuující se mezi konzumací a opatřením návykové látky (Marek, Strnad a Hotovcová, 2012, s. 25–27).

Nešpor (2013, s. 11) zmiňuje k závislostem, pokud jsou během jednoho roku přítomny alespoň tři z dále uvedených příznaků, tak je zde vysoká pravděpodobnost závislosti. Jedná se o šest příznaků typu: pocit puzení užívat látku, horší ovládnání, somatický stav odvykání, rostoucí tolerance, opomíjení jiných zájmů a pokračování v užívání i přes jejich škodlivé následky. Pravidelné užívání vede k postupné devastaci osobnosti.

Rozpad sociálních vazeb včetně sociálního odloučení od okolí, tedy těch vazeb, které by nás měly podržet nebo nám pomoci v době životní krize, v našem případě v reintegraci do většinové společnosti. Nejde ani tak o počet vazeb, jako o jejich vybudovanou pevnost. Dále bude uvedeno několik málo příkladů, které mohou být v roli bariéry k návratu. Rozvod je často spojen s přetržením kontaktů s nejbližšími včetně ztráty střechy nad hlavou. Nefunkční rodina vede k přirozenému rozpadu blízkých sociálních vazeb. Příkladem může být přítomnost otčíma nastěhovaného do domácnosti, vedoucí často k setrvání mladých na ulici z důvodu jeho přítomnosti a preference společnosti subkultury mladých osob bez přístřeší. Dále izolovaný život celých rodin žijících ve stanech spojený se sociálním vyloučením. V takových případech jsou rodiny v roli vzoru pro vlastní děti, kde je velká pravděpodobnost přebrat tento minoritní životní styl. Cesta k reintegraci je

v takových situacích složitá, až nedosažitelná, protože bariéra je příliš velká. Osoby bez přístřeší mají své sociální vazby především ve své subkultuře, pokud blízké okolí na ně již rezignovalo. Dokážou se emocionálně podpořit a předávat si informace (Marek, Strnad a Hotovcová, 2012, s. 33–38).

U **zdravotních bariér** se jedná o fyzické upadání, které je doprovázeno oslabenými nebo žádnými hygienickými návyky. Často spojeno s celkovou ztrátou zájmu o svůj zevnějšek, špatnou životosprávou po stránce jídla a nadměrnou konzumací návykových látek. Dalším problémem jsou vyskytující se infekce a nemoci včetně jejich neléčení (Vágnerová, 2014, s. 693–694). Patří zde i psychické bariéry, které nutně nemusí znamenat jen poruchu osobnosti, ale i špatnou kvalitu života. Myšleno pocitem izolace, bezcennosti, depresivními stavy. V 16 % vedoucí k sebevražedným úmyslům, jak plyne z empirické „SONDY“ (Štěchová, Luptáková a Kopoldová, 2008, s. 46).

Propuštění po pobytu z dále uvedeným zařízením je další a poslední z výčtu výše uvedených reintegračních bariér u osob bez přístřeší. Zde patří osoby propuštěné z výkonu vazby nebo výkonu trestu odnětí svobody, osoby propuštěné ze školských zařízení pro výkon ochranné a ústavní výchovy, dále osoby propuštěné z léčebných zařízení například z psychiatrických léčen. Společným a negativním rysem u těchto osob je adaptace na jiný řád v daném zařízení s návykem na ústavní péči, který není plně slučitelný s většinovým řádem vně těchto zařízení. Z toho plynoucí bariéry po propuštění, jako například narušené struktury sociálních vazeb nebo krize ze svobody (Davidová a kol., 2010, s. 59–89).

K uvedeným a nejčastěji zmiňovaným bariérám k návratu do majoritní společnosti lze zařadit i dále uvedené **postoje majoritní společnosti k lidem bez přístřeší**. S postoji se setkáváme denně, jsou součástí každodenní komunikace, využíváme je k vysvětlení příčin chování jedince nebo celé skupiny. Slouží k vyjádření hodnotícího vztahu, ať už upřednostňovaného nebo negativního k objektu postoje nebo k jeho konkrétním charakteristickým rysům. Umožňují popsat relativně platné předpoklady o budoucím chování jedince nebo skupiny, ke kterým je postoj namířen. Postoje sami o sobě nejsou izolované, jsou částečně organizované. V sociální psychologii se hovoří o postojovém systému nebo o soustavě postojů (Výrost, Slaměník, Sollárová a kol., 2019, s. 101).

Průdková a Novotný (2008, s. 25–27) zmiňují pestrou škálu postojů veřejnosti vůči lidem bez domova od soucitu po nenávist, kdy zkušenosti neodborné veřejnosti jsou často ovlivněny chováním samotných osob bez přístřeší. Mnohdy jediná zkušenost s lidmi bez domova má za následek vytvoření silného obrazu o celé řešené populaci. Zmiňovaný obraz poté vede k odsuzování, i když o samotných lidech bez domova toho veřejnost mnoho neví. Co víc, z tepla domova si jen těžce dokážeme představit, jaké to je probouzet se na ulici, ať už jsme se tam ocitli vlastní vinou nebo nešťastnou náhodou.

Vágnerová (2014, s. 696) se shoduje v existenci zmíněných pestrých postojů veřejnosti vůči lidem bez domova, které jsou typické protichůdnými postoji. Od politování, které je vyvolané v konfrontaci s lidskou nouzí, až po přehlížení, které je způsobené společenským propadem, který vede právě k odsuzování osob bez přístřeší, jež jsou veřejností považovány za sociální problém.

Štěchová (2009, s. 265–277) uvádí z pohledu kriminologie jiný existující postoj veřejnosti k lidem bez přístřeší a to v projevu častých útoků proti této cílové skupině, která je již natolik společensky sociálně znevýhodněná. Obětí trestného činu nebo přestupku se osoby bez přístřeší stávají i opakovaně. Útok na ně není považován za významný přečin. Častokrát si pachatelé krátí jen dlouhé okamžiky. Mnoho útoků nevyjde ani na povrch z důvodu nedůvěry lidí bez domova vůči bezpečnostním složkám. Na druhé straně jsou i samotné osoby bez přístřeší pachateli trestných činů a přestupků, což má za následek další z negativních pohledů společnosti vůči lidem bez domova. Nejen tato orientační zjištění plynou z empirické části s názvem „SONDA“, jak ji nazvaly autorky Štěchová, Luptáková, Kopoldová v závěrečné zprávě (2008, s. 49–55). Účelem „SONDY“ z roku 2006 bylo zmapovat vybraná fakta pražských osob bez přístřeší, kteří mají dočasné ubytování v azylových domech.

Kliment a Dočekal (2016, s. 7–9) uskutečnili v průběhu let 2014–2015 kvantitativní výzkum, kdy bylo provedeno celkem 379 rozhovorů formou telefonického dotazování. Účel výzkumu byl rozkrýt postoje vůči osobám bez přístřeší týkající se dílčích aspektů bezdomovectví. Ze závěru výzkumu obou zmíněných autorů (2016, s. 99–103) plyne, i když je zde stále historicky narůstající možnost kontaktu s osobami bez přístřeší, i přesto je tu stále setrvalý sociální odstup, který se spíše prohlubuje. Dochází k přivykání sledovaného jevu, který jednotliví respondenti výzkumu začínají považovat za určitou variantu společenského života, což by mohlo mít za následek lhostejný postoj k osobám bez přístřeší a snižující ochotu pomáhat této cílové skupině. Dále z výzkumu plyne, že postoje jsou stále spíše stereotypní, kdy zodpovědnost a trvání bezdomovectví jsou přisuzovány většinovou společností především samotným lidem bez domova, tedy jejich subjektivním příčinám. Jsou viděni ve světle osob závislých na návykových látkách, nezodpovědných a líných. Kladný postoj veřejnosti byl zaznamenán k výstavbě nájemních sociálních bytů, zřizování azylových domů, podpoře léčby závislostí aj. Naopak dotazovaní zaujali negativní postoj k poskytovaným příspěvkům, nesouhlasí s přežíváním ve veřejném prostoru. Považují osoby bez přístřeší za jedince spíše nebezpečné, na které je vhodné dát si pozor. Dotazovaní se snaží spíše bránit osobnímu kontaktu s řešenou cílovou skupinou a celkově bezdomovectví považují za vážný a prohlubující se problém. Dále v závěru autoři zmiňují pojem sociální distance, kterou považují za velmi výraznou mezi běžným člověkem a osobou bez přístřeší. Nazývají ji nejvýraznější bariérou pomoci ve prospěch řešené populace. Z výzkumu vyplynulo, že bezdomovectví je závažný problém, který je hodný řešení, protože se problémy

s bezdomovectvím prohlubují. Na straně druhé je na osoby bez přístřeší pohlíženo, jako na osoby odlišné od jedinců, kteří se účastnili tohoto výzkumu. I když je četnost styku s osobami bez přístřeší narůstající, i přesto nedochází ke snižování sociální distance mezi lidmi bez domova a oslovenými jedinci.

Z výše uvedeného plyne, že řešená skupina je nepopíratelně součástí veřejného prostoru a prolíná s tzv. bydlícími, je složité je diferencovat od ostatního obyvatelstva. Je tedy třeba pohlížet na tuto subkulturu v souvislosti s celou majoritní společností, protože obě skupiny na sebe vzájemně působí (Marek, Strnad a Hotovcová, 2012, s. 15).

2.2 Motivace k reintegraci

Nejprve k pojmu motivace, která úzce souvisí s naší osobností. Motivy a jejich působení se souhrnně označují motivace. Motiv znamená v latině „motus“, tedy pohyb. Jedná se o činitel, který uvádí do pohybu naši motivaci. Motiv může znamenat psychologický pohyb, pod kterým si můžeme představit například pohyb našich myšlenek. Jinými slovy zmiňovaný motiv je činitelem, který dává do pohybu procesy a činnosti, a proto motivem může být cokoli, co dá naši aktivitu do pohybu. Autor uvádí obrazný příklad, kdy člověka přirovnává ke stroji, v tomto případě je motivem motor a stejně tak řidič, který uvádí auto do pohybu, manipuluje s volantem a udává směr jízdy (Řičan, 2010, s. 96).

Motivaci můžeme dělit na **vnitřní motivaci a vnější motivaci** na základě sebedeterminační teorie. Pod vnitřní, tedy autonomní motivací si můžeme představit naše svobodné konání, které vede k osobní radosti z vykonaného. V tomto případě se jedná o nekontrolovanou motivaci. Opakem je vnější motivace, která je už kontrolovaná z vnější strany. To znamená, že konám, abych získal výsledek, který je žádaný a tím se vyhnul negativním dopadům v případě nekonání. Motivace řízená z vnější strany, může mít podobu postupného zvnitřnění neboli „internalizaci“. To znamená, že ji přijmu za svou vlastní. Toto zvnitřnění může nabývat tří podob, které se liší obsahem i rozsahem. Méněcenná podoba vnější motivace je „introjekce“. I když konám požadované, tak nepřijímám hodnoty nebo pravidla za sobě vlastní. V případě, že hodnoty přijmu za své, tak jsem se s vnější motivací tzv. „identifikoval“, neboli ztotožnil. Poslední podoba vnější motivace, kterou autoři uvádí, je „integrace“, která znamená kompletní přijetí původně vnějších požadavků. V této fázi jsem vnější požadavky přijal za své a přináší mi radost (Ryan a Deci, 2006, s. 1557–1586).

Pro tuto práci je podstatné základní členění na vnitřní a vnější motivaci. Cílem práce není detailnější analýza uvedeného základního dělení.

Motivace je jedním z nezbytných faktorů pro zvládnutí reintegračního procesu, který může silně ovlivnit výsledek v podobě pozitivnějšího životního nasměrování. Bezesporu je to nejen motivace (příklad odstranění pocitu méněcennosti, obnovení vztahů) nebo vnější faktory (příklad oddlužení, zisk zaměstnání a bydlení, úspěšná léčba ze závislosti) nebo jejich kombinace s nalezením vhodného průsečíků, vedoucí ke zdárné cestě k reintegraci nebo alespoň k neutralizaci situace a jejímu zlepšení (Matoušek a kol., 2022, s. 111).

Jedním z hybatelů naší motivace jsou **potřeby**. Člověk je podnícen k motivaci, pokud pociťuje určitá přání, vůli nebo pociťuje nedostatek. Jinými slovy cítí určitý subjektivní rozpor, kdy právě skrze naplňování potřeb je člověk motivován ke změně stavu nebo situace (Maslow, 2014, s. 80).

V základu jsou potřeby pocitem prožívaného nedostatku nebo naopak nadbytku, v obou případech se jedná o odchýlení od našeho životního optima. Zároveň nás potřeby podněcují k dosažení určitých životních předpokladů. Jedná se tedy o dynamickou sílu a jeden z motivačních faktorů našeho konání, jak již bylo zmíněno, který nás podněcuje k vylepšení našich potřeb a vede v lepším případě k uspokojení. K dalším motivačním faktorům řadí autoři například hodnotovou orientaci, osobní zájmy nebo částečně i naše přístupy (Výrost, Slaměník, Sollárová a kol., 2019, s. 117).

Maslow (2015, s. 14–15) uvádí známou pyramidu lidských potřeb, která se skládá z pěti úrovní, které jsou děleny na fyziologické potřeby (jídlo, spánek aj.), potřebu bezpečí (zdraví, zaměstnání aj.), lásky (rodina, sociální vazby aj.), úcty (úspěch, respekt aj.) a seberealizace (kreativita aj.). Tyto úrovně spolu souvisí a jsou hierarchicky uspořádány. Pokud jsou potřeby nižší uspokojeny, objeví se touha po uspokojení vyšší potřeby.

Pěnkava (2010, s. 59–60) zmiňuje, že o lidech bez přístřeší stále přetrvává nesprávný dojem, že potřebují uspokojit především základní potřeby. Autor prezentuje upravenou hierarchii potřeb, která vychází z uspokojování potřeb podle poskytovaných sociálních a výchovných služeb. Kdy nejnižší v pyramidě jsou potřeby nižšího řádu mezi, které patří uspokojování biologických a hygienických potřeb. Druhý stupeň je již řazen do potřeb vyššího řádu, kde je zařazeno uspokojování psychologických a sociokulturních potřeb. Třetí stupeň, který je v pyramidě posledním stupněm vyššího řádu, obsahuje uspokojování duchovních potřeb. V případě, že je během reintegračního procesu opomenut druhý a třetí stupeň potřeb, tak může dojít ke stagnaci celého procesu.

Vágnerová (2014, s. 691–692) také zmiňuje, že s bezdomovectvím přichází změny v hierarchii potřeb včetně jejich saturace. U některých potřeb dochází například i k odstoupení od jejich uspokojování z důvodu neblahých životních událostí. Tento přístup platí spíše pro starší osoby bez přístřeší, kde došlo na rezignační postoj. Jedna z potřeb, kterou je složité uspokojit na ulici, je potřeba citové jistoty a osobního bezpečí. Tato potřeba je obvykle doprovázená absencí vztahů a zázemím domova. Citová nedostatečnost vede k postupnému potlačení a hledání náhradní saturace na úrovni nižších potřeb.

Roli blízké osoby často nalézají osoby bez přístřeší u zvířat, a to především u psů, kteří projevují přízeň, mnoho toho nevyžadují a navíc nejsou kritičtí. Další potlačenou nebo úplně chybějící potřebou je potřeba seberealizace. Zde převládá opět rezignační postoj, který plyne ze sociálního selhání a z malé naděje na získání pozitivnějšího postavení s častým ulpěním na sociálních službách. Třetí potlačenou potřebou, kterou autorka zmiňuje, je potřeba otevřené budoucnosti. Osoby bez přístřeší žijí především přítomností, o budoucnosti neuvažují, nemají plány. Tento postoj k situaci je navíc negativní k účinnému řešení přítomnosti (Vágnerová, 2014, s. 691–692).

Nicméně, vedle potlačených výše uvedených potřeb, osoby bez přístřeší řeší především dnes a denně i základní lidské potřeby. Mezi tyto základní potřeby patří například jídlo, oblečení, hygiena, které směřují na první pohled k syté, umyté a převlečené osobě bez přístřeší. Dále je to teplo, místo k odpočinku a základní lékařská péče (Matoušek a kol., 2015, s. 322–324). K těmto potřebám je řazena i potřeba finančního příjmu, bydlení a mezilidských vztahů, tak plyne z dostupných výzkumů, které se zabývají nejvýznamnějšími hodnotami života lidí bez domova. Nicméně, k naplnění těchto potřeb brání možnosti a způsob života osob bez přístřeší (Matoušek a kol., 2022, s. 108–109).

Nejen tyto základní potřeby, pokud jsou dlouhodobě nedostatkové, mohou mít za následek typické znaky z toho plynoucí. Nouze o některou nich může vést k nežádoucím situacím a stavům, dostatečně saturované základní potřeby mohou naopak zabránit jejich vzniku a obnovení uspokojení základní potřeby může být nápomocné k odstranění zmíněných nežádoucích stavů (Maslow, 2014, s. 80).

Matoušek a kol. (2022, s. 108–110) zmiňují důležitost zjišťování způsobů uspokojování potřeb u osob bez přístřeší, které vedou k zohlednění během tvorby například strategií a metod. Autoři dělí potřeby na pocíťované, které vedou k žádosti o některou ze sociálních služeb, příkladem mohou být nízké teploty a potřeba hledání noclehu. Dále normativní potřeby, které vedou k uznání nároku na požadovanou službu nebo dávku. Autoři uvádí, že potřeby se neliší svým charakterem od potřeb majoritní společnosti, ale liší se ve způsobu jejich uspokojování a ve využívaných zdrojích, které vedou k uspokojení. Příkladem je dlouhodobá nezaměstnanost osoby bez přístřeší včetně zadluženosti, která může vést k zájmu o získání ztracených osobních dokladů, pro následné vyřízení dávky v hmotné nouzi, která bude použita například na náklady za bydlení. Jak autoři dodávají, dostát maximálního uspokojení potřeb u osob bez přístřeší nelze, protože mnohdy jsou přání klientů společensky ne zcela akceptovatelná. Zde je na místě také otázka hranic spolupráce sociálních pracovníků a osob bez přístřeší. Často lze zjistit skutečné potřeby až po delším kontaktu s osobou bez přístřeší s možností navázání vzájemné důvěry. Rozhovory jsou jednou z cest, jak získat vzájemnou důvěru. Na základě vybudované důvěry je poté větší šance zjistit skutečné důvody, které vedly k příchodu na ulici, zmapovat aktuální stav situace, stejně tak přítomné rozpoložení. Pak přichází na řadu cesta uspokojení potřeb skrze stabilizaci překážek a následně jejich eventuální překonání.

Autoři Matoušek a kol. (2022, s. 111) dodávají, že hodnotit dosažené výsledky u osob bez přístřeší, co se týká potřeb, je docela složité, protože jsou srovnávány se životním stylem majoritní společnosti. Zde můžeme zařadit například stabilní zaměstnání, bydlení, uspokojivý vzhled aj. Tento majoritní životní styl je každopádně těžce dosažitelný u řady osob bez přístřeší, protože nemohou dostat plného začlenění do většinové společnosti, jen částečného, ale to neplatí u všech.

Kromě zmíněných vnitřních a vnějších bariér k návratu do majoritní společnosti, nedostatečné nebo úplně chybějící motivace a neuspokojených nebo částečně uspokojených potřeb u osob bez přístřeší, zde sehrává roli i **sebereflexe**.

Sebereflexe znamená uvědomování si sebe sama. Jedná se o jeden z jedinečných znaků lidské psychiky, kdy součástí je i vědomí vztahu k sobě samému tzv. self. Jinými slovy z reflexe vlastního já plyne, jak se člověk vnímá, jak se hodnotí, jak vystupuje, a to se dále odráží ve vzájemném působení s druhými lidmi, tedy v interpersonální interakci. To znamená, že daný jedinec je nejen subjektem sebereflexe, ale zároveň i objektem. Výsledkem tohoto procesu je sebesystém, který je složen z množství tzv. self prezentací. Tento sebesystém lze dále rozdělit na tři složky. Kognitivní složka má poznávací význam o sobě samém. Do emocionální složky patří jednotlivé i celkové pocity vlastní hodnoty. Poslední je konativní složka, která se objevuje v našem chování a jednání, kdy součástí je sebeprezentace se zvýšeným požadavkem na sebejistotu nebo zahrnuje také potvrzování vlastní hodnoty (Výrost, Slaměník, Sollárová a kol., 2019, s. 74–85).

Křivohlavý (2009, s. 77–78) popisuje vysokou a nízkou úroveň sebereflexe a její vliv, ať už pozitivní, nebo negativní. V případě nízké úrovně se daný jedinec více podceňuje, má pocit, že není tolik milován, bojí se vstupovat do rozhovorů, argumentovat, vnitřních konfliktů je více. Často jde o jedince, kteří trpí úzkostmi, neurotickým nebo psychosomatickým chováním. Naopak vysoká úroveň sebereflexe má za následek spokojenějšího jedince s méně konflikty uvnitř sebe. Jedinci, kteří patří do této druhé skupiny, jsou odolnější, pokud nastanou nějaké těžkosti.

Marek, Strnad a Hotovcová (2012, s. 21, s. 24) uvádí několik příkladů reakcí řešené cílové skupiny na jejich sebereflexi. Řešená subkultura má o sobě často chybnou představu. Jejich sebehodnocení je větší, než je skutečnost, a to i přes malou nebo žádnou kvalifikaci včetně problémů s uznáváním autorit v zaměstnání. Přesto si vybírají práci nad jejich možnosti, aniž by si uvědomovali, že ty jejich jsou silně omezené. Jejich sebehodnocení je v tomto případě nadhodnocené, oproti skutečnosti. Tedy mají příliš vysoké ambice, na jejichž naplnění nemají schopnosti. Také lidé bez domova rádi mluví se sociálními pracovníky o problémech s nalezením práce a s jejím eventuálním udržením, kdy často je toto téma v roli obranného mechanismu, jak se vymluvit ze situace. Nicméně, za tímto mechanismem stojí nedostatečná sebereflexe skrze, kterou by v tom pozitivním případě neměli lidé bez přístřeší problém přiznat daleko větší a hlubší problémy, které se jich týkají.

Vágnerová (2014, s. 695–696) zmiňuje příživnický styl života některých osob bez přístřeší včetně trvalého očekávání, že osobní problémy budou vyřešeny někým jiným. Tedy sami sebe staví do specifické pozice, která jim brání ve zdravé sebereflexi. Naopak, jsou zde i takoví jedinci, kteří mají adekvátnější sebereflexi k sobě samým a k situaci. Nemají problém vyjmenovat důvody, proč stále setrvávají na ulici, přiznat vlastní lenost, nepřizpůsobivost a nedostatečné úsilí. Ústíci někdy až do rezignace, kdy sebereflexe je pozastavena na bodě, kdy konstatují: jsem, jaký jsem a nemohu s tím mnoho nadělat, tak to zkrátka je.

Vágnerová, Csémy a Marek (2013, s. 317) zmiňují, že sebereflexe je ovlivněna i minulostí osob bez přístřeší, kdy nalezení smyslu života tkví právě v sebereflexi. To platí především u mladších osob bez přístřeší, u starších osob bez přístřeší to lze nazvat znovunalezení smyslu života. Autoři dále uvádí i doslovné citace respondentů na téma sebereflexe osob bez přístřeší. Uvedené citace plynou z výzkumu, který se zaměřoval na výzkumný soubor ve věkovém rozpětí od 19 do 26 let. Za příklad je zvolena sebereflexe s kladným hodnocením na téma hodnota svobody a jejího významu pro danou osobu bez přístřeší. „*Když se ten svět otevřel a opravdu máš všude různý jakoby krátkodobý potěšení, tak ty lidi chtějí jenom tohleto, že jo, že chtějí něco víc, že se nedokážou spokojit s obyčejným životem*“. V tomto případě je svoboda v rovině nedosažitelné touhy, i když tu možnosti jsou, neodpovídají tomu schopnosti osoby bez přístřeší (Vágnerová, Csémy a Marek, 2013, s. 264–265). Dalším příkladem sebereflexe osoby bez přístřeší může být příklad respondenta, který byl v úspěšném reintegračním procesu a přijal pravidla programu. „*Když jsem měl úzkostný stavy a tohleto, tak říkám, ty jo, něco se mnou děje....*“, (Vágnerová, Csémy a Marek, 2013, s. 286). Posledním příkladem je příběh další respondentky, která procházela reintegračním procesem a která zmiňuje skrze sebereflexi „*... já mám určitý cíle, který se mi nesplnily, nebo který se mi naplňují a postupně si je naplňuji a bude to ještě dlouhá cesta...*“. Tyto cíle směřují do budoucnosti, budou mít dlouhé trvání plynoucí z dlouhé cesty, tedy víra v sebe sama je tu na místě (Vágnerová, Csémy a Marek, 2013, s. 288).

3 MOŽNOSTI POMOCI OSOBÁM BEZ PŘÍSTŘEŠÍ

Obsahem závěrečné kapitoly teoretické části je nastínění základní legislativy, která se pojí s řešenou problematikou, následovat bude popis sociálních služeb pro řešenou cílovou skupinu, dále bude zmíněna sociální práce s lidmi bez přístřeší, nebudou opomenuty ani organizace pracující s řešenou subkulturou a závěrečná podkapitola se bude věnovat prevenci bezdomovectví.

V České republice se dostává pomoci řešené cílové skupině od státních institucí, ale i nestátních organizací. Nejzákladnější pomoci pro řešenou cílovou skupinu je nocleh, hygiena, jídlo a oblečení. Děje se tak za pomoci terénních pracovníků, kteří informují osoby bez přístřeší o sociálních službách, které mohou využít nebo za pomoci nízkoprahových služeb, umístěných v místech pohybu osob bez přístřeší. V tomto případě se jedná o služby, které plní účel orientace na podporu. Tato podpora by v lepším případě měla být postupně přetavena do vícestupňového programu, který by měl být motivačním prostředkem pro osoby bez přístřeší k řešení nastalé situace. Zmiňovaný program obnáší podporu při hledání zaměstnání, nabízí ubytovací možnosti a celkově poskytuje pomoc v oblasti sociální a právní, ve kterých potřebují osoby bez přístřeší často poradit například v rámci vyřizování osobních dokladů (Vágnerová, 2014, s. 697–698; Marek, Strnad a Hotovcová, 2012, s. 144).

Legislativa

Legislativně jsou sociální služby zakotveny v zákoně č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, který je dělí podle druhu na služby, které zahrnují sociální poradenství, služby sociální péče a služby sociální prevence (§ 32). Sociální služby zákon dělí dále podle forem (§ 33). Jedná se o formu pobytovou, která je spojena s ubytováním, dále formu ambulantní, která obnáší návštěvu některého ze zařízení a poslední je forma terénní, která je poskytována v přirozeném prostředí například osob bez přístřeší. S naší cílovou skupinou se pojí nejvíce služby sociální prevence, jejichž cílem je zabránit sociálnímu vyloučení, napomoci k překonání nepříznivých sociálních situací a ochránit společnost před nežádoucími společenským jevy (§ 53). Mezi služby sociální prevence pro osoby bez přístřeší patří azylové domy (§ 57), domy na půl cesty (§ 58) a noclehárny (§ 63), tyto typy služeb se řadí mezi pobytové služby. Dále ze služeb, které jsou určeny nejen osobám bez přístřeší, jsou to ambulantní služby, do kterých patří i již zmíněné noclehárny (§ 63), nízkoprahová denní centra (§ 61) a terénní programy (§ 69), (Česko, 2006a).

Se zákonem o sociálních službách je úzce propojena i vyhláška č. 505/2006 Sb., která provádí některá ustanovení zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. Vyhláška obsahuje nejen konkrétní rozsah úkonů v rámci základních činností u jednotlivých sociálních služeb, ale i maximální výši úhrad za poskytování některých sociálních služeb. Přílohou vyhlášky jsou i „Standardy kvality sociálních služeb“, které se týkají všech sociálních služeb. Je jich celkem patnáct a jsou děleny na procedurální,

personální a provozní standardy (Česko, 2006b). Přesnou podobu standardů kvality si určuje každé zařízení dle své potřeby, proto jsou ve vyhlášce pojaty v obecnější rovině. Jejich podoba je ovlivněna především cílovou skupinou a charakterem daného zařízení. Jednou z hlavních podmínek standardů je jejich měřitelnost kritérií kvality (Průdková a Novotný, 2008, s. 41–42).

3.1 Sociální služby pro osoby bez přístřeší

Mnohdy jsou služby sociální prevence spojené v jednom zařízení. Příkladem může být azylový dům s nízkoprahovým denním centrem v přízemí, kde jedna z místností může plnit i účel noclehárny. Ne každé město má možnost mít každou sociální službu zvlášť, především z finančních důvodů (Průdková a Novotný, 2008, s. 42). Mezi sociální služby pro osoby bez přístřeší patří:

Pobytové služby

Jejich orientace je zaměřena na změnu, tedy na změnu samotného klienta. Jsou součástí reintegračního procesu a jejich účelem je umožnění adekvátního zázemí v kombinaci s odborným vedením personálu, který průběžně učí klienty, jak se orientovat a žít ve společnosti, tedy připravuje je na postupné opuštění daného zařízení. U pobytových služeb je kladen vyšší nárok na klienty a je očekávané větší nasazení ze strany klienta vedoucí k jeho reintegraci do společnosti. Pobyty v zařízení má své časové omezení. V lepším případě klient přechází do zařízení s vyšším stupněm, který obnáší sice větší pohodlí, ale i vyšší nároky daného zařízení na vyšším stupni. Nicméně, realita je o něco jiná, mnozí z klientů ulpí na určitém reintegračním stupni a dál se nedokážou dostat. Nejvyšším cílem reintegrace je vlastní byt nebo podnájem (Vágnerová, Csémy a Marek, 2013, s. 310).

Jednou z pobytových služeb jsou **azylové domy** (§ 57), které jsou dle zákona o sociálních službách definovány, jako domy poskytující ubytování na dočasnou dobu těm osobám, které přišly o bydlení z důvodu nepříznivé sociální situace (Česko, 2006a). Jedná se o sociální službu, která nabízí v základních činnostech (§ 22) poskytnutí stravy nebo pomoc k zajištění stravy. Dále služba poskytuje ubytování na dobu ne delší než jeden rok s maximální výší úhrady za poskytované služby. Součástí je i možnost hygieny a poskytnutí podmínek pro praní, žehlení nebo úklid. Poslední činností je pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při zajišťování osobních záležitostí (Česko, 2006b).

Vágnerová, Csémy a Marek (2013, s. 310) dodávají několik podmínek, které musí klient splnit před nástupem do azylového zařízení. Jednou z podmínek je vlastnictví osobních dokladů a zajištěný stálý příjem. Přísné podmínky nekončí nástupem do zařízení, naopak další podmínky nástupem začínají.

Průdková a Novotný (2008, s. 45) zmiňují, že klienti se řídí vnitřním řádem azylového domu, ze kterého plyne odpovědnost klienta. Klienti pracují na sestavení individuálního plánu, spolu se sociálním pracovníkem, který obsahuje konkrétní cíle klienta a způsob jejich dosažení.

Marek, Strnad a Hotovcová (2012, s. 145) uvádí, že existují azylové domy s různým zaměřením, především na muže, na ženy a na matky s dětmi. Výjimkou nejsou ani azylové domy pro nemajetné seniory, páry, rodiny, azylové domy pro speciální skupiny typu duševně nemocných klientů nebo pro oběti násilí, které mají v azylovém domě skrytou adresu.

Štěchová, Luptáková a Kopoldová (2008, s. 17) dodávají k azylovým domům, že jsou místem, kde je poskytnuto útočiště osobám, které jsou v krizové situaci a sami si nedokážou se situací poradit, tedy je jim poskytnut „azyl“. Azylové domy začaly vznikat především počátkem devadesátých let, jsou provozovány neziskovými a charitativními organizacemi, kdy větší část organizací je členem „Sdružení azylových domů“. Přiját do sdružení je jen ten azylový dům, který splňuje daná kritéria a má jasnou koncepci. Organizace věnující se osobám bez přístřeší jsou uvedeny v podkapitole 3.3.

Domy na půl cesty (§ 58) jsou určeny osobám do 26 let. Jedná se o osoby, které opouští zařízení ústavní a ochranné výchovy, osoby propuštěné z výkonu trestu odnětí svobody nebo z ochranné léčby (Česko, 2006a). Mezi základní činnosti (§ 23), které tato sociální služba poskytuje, jsou činnosti shodné s azylovými domy, ale navíc obsahují zprostředkování kontaktu se společenským životem. Zde patří například pomoc s kontaktováním rodiny a celkově pomoc při sociálním začleňování, podpora při využívání informačních zdrojů nebo běžně dostupných služeb. Poslední ze základních činností je sociálně terapeutická činnost, která obnáší například aktivity se zaměřením na rozvoj pracovních návyků, osobních a sociálních schopností, které jsou nápomocné během sociálního začleňování (Česko, 2006b). Součástí tohoto vyššího stupně je již samostatný pokoj. Tedy tento typ služby má podobu bydlení v domácnosti (Vágnerová, Csémy a Marek, 2013, s. 311).

Ambulantní služby

Zaměřují se na podporu klienta, který má zájem o pomoc skrze oficiální cestu. Jsou nejdostupnější, i když mají stále minimální práh, který se projevuje především v kapacitě daného zařízení. Využití těchto služeb není omezeno bariérou psychologickou, sociální a ani bariérou technického typu. Navíc tento typ služeb vyžaduje minimální informace a je poskytován v prostředí podobném přirozenému prostředí klienta. Stěžejní důvody, pro které osoby bez přístřeší vyhledávají ambulantní služby, jsou: jídlo, hygiena, odpočinek, možnost kontaktu s psychologem, lékařem nebo sociálním pracovníkem (Vágnerová, Csémy a Marek, 2013, s. 308).

Noclehárny (§ 63) plní funkci, jak pobytovou, tak i ambulantní dle zájmu a potřeb osob bez přístřeší. Pobytová forma se uskutečňuje formou přenocování a výměnou ložního prádla. Ambulantní služba zahrnuje v základních činnostech (§ 28) možnost celkové hygieny, nebo podmínek pro běžnou osobní hygienu (Česko, 2006a, 2006b). O tom, kdo bude ubytovaný v noclehárně, je na rozhodnutí sociálního pracovníka. Během mrazivých zimních dnů je obvykle navyšována kapacita lůžek (Vágnerová, Csémy a Marek, 2013, s. 310–312).

Autoři Marek, Strnad a Hotovcová (2012, s. 115) řadí noclehárny mezi pobytové služby, i když dle zákona č. 1087/2006 o sociálních službách jsou na pomezí pobytových a ambulantních.

Nízkoprahová denní centra (§ 61) jsou sociální službou patřící jednoznačně do ambulantních služeb s přesahem do terénních služeb určených pro osoby bez přístřeší (Česko, 2006a). Mezi základní činnosti (§ 26), které tato sociální služba nabízí, patří: pomoc s hygienou nebo poskytnutím podmínek pro osobní hygienu, dále poskytnutí stravy nebo pomoc se zajištěním stravy a poslední z činností je pomoc při uplatňování práv a oprávněných zájmů (Česko, 2006b).

Terénní služby

Jsou bezprahovou službou, která se uskutečňuje přímo na ulici spolu s jinými službami, protože cílová skupina osob bez přístřeší je mnohdy na pomezí dalších patologií jako například závislostí na návykových látkách nebo se jedná o psychiatrické případy aj. Terénní služba je službou, kdy sociální pracovník jde za osobami bez přístřeší přímo do jejich přirozeného prostředí s orientací na základní potřeby. Jedná se o službu, která je součástí sociální práce, kdy její hlavní funkcí je informovat o rizicích a možných způsobech pomoci. Mnohdy jde o první sociální službu, se kterou se osoby bez přístřeší setkají a je zde velmi důležité navázání důvěry (Vágnerová, Csémy a Marek, 2013, s. 307).

Terénní programy (§ 69) jsou poslední zde uvedenou službou zaměřenou na sociální prevenci. Služba se zaměřuje na osoby, které vedou rizikový způsob života nebo jsou tímto způsobem života ohroženy. Mezi cílové problémové skupiny, které do této služby spadají, jsou například osoby bez přístřeší, osoby závislé na návykových látkách nebo osoby žijící v sociálně vyloučených komunitách. Cílem této sociální služby je vyhledat a minimalizovat rizika plynoucí z jejich způsobu života (Česko, 2006a). Mezi základní činnosti (§ 34), které služba poskytuje, patří zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, orientace na vztahy se sociálním prostředím. Další činností je pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí, mezi které patří například pomoc při upevňování kontaktu s rodinou, sociálně terapeutické činnosti a jiné (Česko, 2006b).

Autorka Vágnerová poukazuje na vysokou schopnost sociálního učení, kterou lze vidět u některých osob bez přístřeší. Jedná se konkrétně o postupně vybudovanou závislost na sociálních službách s tendencí zneužívat tyto služby (Vágnerová, 2014, s. 698).

Vedle toho z výzkumu autorů Vágnerová, Csémy a Marek (2012, s. 304), jehož cílem bylo poznat, jakým způsobem mladá generace osob bez přístřeší rozumí průběhu svého vlastního života, plyne jiný přístup a názor k sociálním službám. I když většina osob bez přístřeší ve věku od 19 do 26 let měla zkušenost se sociálními službami, tak dle jejich názoru reintegrační proces se uskutečňoval vně oblast působnosti těchto sociálních služeb. Ty měly především, jak již bylo zmíněno, podpurný efekt.

Samotná reintegrace závisela na osobních motivech, impulsech, změně postojů, názorů a na změně osobních hodnot samotných osob bez přístřeší (Vágnerová, Csémy a Marek, 2012, s. 304).

Autoři Marek, Strnad a Hotovcová (2012, s. 116, s. 145) dodávají k sociálním službám, že celkově situace není uspokojivá, protože v České republice jsou sociální služby stále v nedostatečném množství. Aktuální systém je zaměřen především na zjevnou formu bezdomovectví, kdy skrytá a potenciální je opomíjena. Běžně musí dojít na odmítnutí klientů z důvodů kapacity. Hlavním hlediskem při posuzování využití dané sociální služby by měla být jasná ukázka snahy ze strany klienta k řešení osobní situace. Reintegrační pomoc by měla být směřována nejen do vyřizování dokladů, zprostředkování ubytování a zajištění stálého příjmu, ale nemělo by se zanedbávat začlenění do sociálního prostředí z důvodu předcházení vnitřních příčin probíhajícího jevu.

3.2 Sociální práce s osobami bez přístřeší

První pomoc obvykle vyhledáváme u nejbližších, těmi jsou například rodina nebo přátelé, kteří jsou často v roli našich rádců a těch, kteří nás vyslechnou. Pokud tato blízká pomoc absentuje nebo není dostačující, aby došlo na vyřešení problémů, pak přichází na řadu pomoc odborná. V případě naší cílové skupiny jsou to většinou sociální problémy a události, kdy daní jedinci mohou najít pomoc u sociálních pracovníků a zde je začátek pole působnosti sociální práce (Mátel, 2019, s. 9). Cílovou skupinou sociální práce je i naše řešená skupina, která má nejen sociálně-ekonomické problémy, ale projevují se u ní i sociálně-patologické jevy (Mátel, 2019, s. 16).

Autoři Matoušek a kol. (2015, s. 320–328) uvádí tři praktické přístupy v praxi sociální práce zaměřené na subkulturu osob bez přístřeší. Jeden z přístupů je preventivní aktivita typu sociální poradenství, které je děleno na základní a odborné, s cílem vedení klientů k soběstačnosti. Konkrétně například v orientaci úředních postupů, které vedou v lepším případě k naplnění práv a povinností. Naopak v tom horším případě k ohrožení daného jedince ztrátou svého domova. Zde je na místě včasné řešení situace, aby nedošlo na bezdomovectví, tedy rané řešení je tou nejlepší prevencí. Poradenství je poskytováno pro naši cílovou skupinu v nízkoprahových centrech nebo v občanských poradnách a je bezplatné. Druhým praktickým přístupem jsou služby zaměřené na uspokojení základních potřeb, jedná se o nejstarší formu sociální práce. Jejich zabezpečení je jednou z reintegračních podmínek. Služby zacílené na základní potřeby by měly být soustředěny do jednoho místa a do nízkoprahových center. Pokud dojde k naplnění základních potřeb a na služby poradenství, řada klientů má zájem o změnu své situace, je nutné na tuto vůli ke změně co nejdříve reagovat. Ke službám, které slouží k naplnění základních potřeb a zároveň plní reintegrační funkci, se řadí i azylové bydlení, které autoři dělí na krátkodobé azylové ubytování (pobyt v řádu dnů až týdnů), střednědobé azylové ubytování (pobyt v řádu týdnů až měsíců) a dlouhodobé azylové ubytování

(pobyt v řádů měsíců až let). Třetím praktickým přístupem jsou služby zaměřené na reintegraci a soběstačnost, kde součástí jsou služby jako například výcvik potřebných dovedností a to především sociálních a služby zaměřené na zaměstnanost. Do služeb můžeme zařadit například rekvalifikační kurzy, vzdělání, chráněné a podporované zaměstnání, veřejně prospěšné práce a tzv. sociální firmy, označované za organizace třetího věku. Zde mají své místo již zmíněné azylové domy dlouhodobého typu uvedené u druhého přístupu, plní funkci reintegrace. Klient zde musí plnit povinnosti, učit se dovednostem a přijímat postupně určitou míru odpovědnosti (Matoušek a kol., 2015, s. 320–328).

Černá (2019, s. 31–39) zmiňuje k procesu reintegrace bydlení neboli procesu z ulice do bytu dva přístupy k řešení bydlení, které spadají pod sociální práci. První z nich je „Bydlení až po přípravě“ (Housing Ready). Tento přístup má tři stupně a cílí na reintegraci přes krizové bydlení. Patří zde azylové domy, dalším stupněm je tréninkové bydlení a následně sociální bydlení, kde součástí je individuální plánování klienta. První přístup má i své nedostatky například nutné jsou speciální dovednosti k pobytu v azylovém domě, stres během přesunů mezi zmíněnými stupni, horší soukromí, ztráta motivace zapříččená delším trváním mezi jednotlivými stupni. Z důvodů uvedených limitů se rozvinul druhý přístup k řešení bydlení, který se nazývá „Bydlení především“ (Housing First). Tento přístup cílí rovnou na samostatné nájemní bydlení, nemá mezistupně a očekává se od něj dlouhodobost a stabilita. Cíl obou přístupů je shodný a tím je samostatné bydlení, což je i jeden z cílů reintegračního procesu.

Výhodou přístupu „Bydlení především“ je rychlejší změna prostředí, vytržení z nouze, pocit bezpečí aj. a díky tomu je možné, účinněji pracovat s následnou podporou včetně sociální práce vně bezdomoveckého prostředí (Holpuch a Nešporová, 2020, s. 101).

3.3 Organizace pracující s osobami bez přístřeší

Co se týká řešení cílové skupiny a jejího vztahu k samotným organizacím, tak můžeme naši cílovou skupinu rozdělit na ty jedince, kteří mají o služby zájem a využívají je, ať už příležitostně, nebo pravidelně nebo naopak. Ve většině případů se jedná o žádost o ubytování, kde je nutná podmínka přizpůsobit se pravidlům dané organizace (Štěchová, Luptáková a Kopoldová, 2008, s. 15–16).

Matoušek a kol. (2015, s. 328) uvádí, že v České republice mají většinou tyto organizace jeden společný znak, tím je vazba na některou z církví nebo mají ve svých stanovách zakotveny náboženské principy. V případě naší země se jedná především o principy křesťanské. Máme zde síť existujících služeb, jejichž snahou je saturace základních potřeb osob bez přístřeší. Nicméně, vytvořená síť nemá stále dostatečné pokrytí, jak již bylo uvedeno. Co se týká sítě reintegračních služeb pro osoby bez přístřeší, tak ty jsou ještě daleko méně dostačující než ty, které směřují ke zmíněné saturaci základních potřeb.

Předmětem této práce není uvést vyčerpávající výčet všech organizací, které pracují s osobami bez přístřeší. Budou zde uvedeny jen ty nejnámější organizace mezi, které autorky Štěchová, Luptáková a Kopoldová (2008, s. 14–15) řadí například Armádu spásy, Naděje, Arcidiecézní charitu, Nový Prostor, Emauzy ČR, Diakonie, Člověk v tísni aj. Mezi služby, které mohou tyto organizace poskytnout, patří například ubytování, nízkoprahová denní centra, poradenství a terénní sociální práce. Nicméně, ne veškeré služby nabízí všechny výše zmíněné organizace. Tyto služby slouží osobám bez domova především k překonání krizových období. Některé z organizací mají své integrační programy.

Autoři Vágnerová, Csémy a Marek (2013, s. 307–310) uvádí ve své knize příklady poskytovaných forem sociálních služeb pro osoby bez přístřeší a to organizacemi s lokalizací v Praze, kde se konal i výzkum autorů. Mezi formu terénní (streetwork) autoři uvádí „terénní služby pro osoby bez přístřeší“, které jsou poskytovány organizacemi například Naděje, Armáda spásy, Centrum sociálních služeb. Pravidelnou „mobilní službu“ poskytuje především Naděje, kdy výhodou je bezprostřední výdej potřebné materiální pomoci nebo zdravotní ošetření. Další forma je ambulantní, do této služby patří „nízkoprahové denní centrum pro mladé osoby bez přístřeší“ ve věku od 18 do 26 let, které poskytuje v Praze jen Naděje. Dále „denní centra pro osoby bez přístřeší“, která nabízí Armáda spásy, Arcidiecézní charita a Naděje. Můžeme zde zařadit i „job-kluby“, které pomáhají klientům najít zaměstnání, zde můžeme zařadit zmiňovaný Nový prostor, dále jsou to „poradny pro osoby bez přístřeší“ nebo „duchovní centrum pro osoby bez přístřeší“. Poslední formou je pobytová služba, zde můžeme zařadit „lod' Hermes“ tedy noclehárnu na Vltavě, kde mohou klienti být jen přes noc, provozovanou Centrem sociálních služeb Praha. Do pobytových služeb autoři řadí i „noclehárny“, kde zajišťují provoz organizace Naděje, Armáda spásy a Arcidiecézní charita. Tyto noclehárny mají podobný režim jako na lodi Hermes. Dále „azylové domy“, které jsou provozovány již zmíněnou Nadějí, Armádou spásy a Arcidiecézní charitou. Další služby již jen jmenovitě „domy na půl cesty“, „komerční ubytovny“ a „terapeutické komunity“.

Za Evropu můžeme uvést mezinárodní organizaci, a to již v první kapitole uvedenou organizaci FEANTSA založenou v roce 1989. Tato organizace se soustřeďuje na oblast bezdomovectví na evropské úrovni. Sídli v Bruselu a její činnost má podporu u Evropské komise. Zastřešuje neziskové organizace, které pracují s řešenou cílovou skupinou. Její cíl je zaměřen na prevenci a eliminaci bezdomovectví, publikuje studie o příčinách a dopadech bezdomovectví na společnost, koordinuje národní organizace, usiluje o výměnu informací a zkušeností (Průdková a Novotný, 2008, s. 68).

3.4 Prevence bezdomovectví

Obecně prevence znamená „*předcházení nežádoucím jevům*“ (Hartl a Hartlová, 2015, s. 450).

Problematikou prevence se zabývá Kraus (2014, s. 148), který zmiňuje již konkrétně sociální prevenci, která „*znamená předcházení potenciálního ohrožení sociálněpatologickými jevy a ochranu před nimi*“. Tato prevence se dělí na **primární, sekundární a terciární prevenci**. U primární prevence zatím ještě nedošlo ke styku se sociálněpatologickým jevem skrze jednání nebo prostředí, kde by mohlo ke styku dojít, snaha je tomuto styku včas předejít. Během sekundární prevence došlo již ke styku s daným sociálněpatologickým jevem nebo prostředím, kdy cílem prevence je vhodně působit na dané jedince, kteří se již rizikově začali chovat a došlo již na sociálněpatologické jednání. Cílem terciární prevence je snaha zabránit opakování nežádoucího patologického jednání. Autor uvádí i další typy prevencí, které jsou vhodné zařadit k tématu a uvést na příkladech řešené cílové skupiny. Jedná se o rozdělení na plošnou (platí pro celou Českou republiku), skupinovou (osoby bez příštířeš) a individuální prevenci (jednotlivec ze skupiny). Dále autor uvádí specifickou (prevence drogové závislosti u osob bez příštířeš) a nespécifickou prevenci (samotný proces reintegrace).

Marek, Strnad a Hotovcová (2012, s. 144–145) uvádí tři stupně prevence k řešené cílové skupině. Primární stupeň je postaven na poučení a informovanosti na téma bezdomovectví, jedná se o obecnou prevenci, u které absentují přednášky určené pro školy a celkově pro veřejnost. Sekundární stupeň je o sociální intervenci například v bytech formou podpory a pomoci, ať už jednotlivcům nebo i skupinám, kteří jsou ohrožení bezdomovectví. K důvodům takové situace může vést například neschopnost řešit nastalé potíže nebo neschopnost hradit výdaje za bydlení. Účelem této prevence je zabránit počátku předlužení a následného vzniku bezdomovectví. Třetím stupněm je terciární stupeň. U tohoto stupně je důležité dostupné bydlení pro sociálně znevýhodněné nebo nemajetné jedince nebo jedince, kteří z důvodu krize přišli o bydlení. V tomto případě může ztráta bydlení nastat rozvodem, návratem z léčebny, z výkonu trestu nebo z ústavní výchovy.

Vzhledem k již nabytým poznatkům o dané problematice považují autoři Holpuch a Nešporová (2020, s. 81, s. 101) prevenci a její zdůrazňování za velmi prospěšné řešení jevu bezdomovectví. Ze zprávy, která nese název „Souhrnný materiál pro tvorbu Koncepce práce s bezdomovci v ČR na období do roku 2020“, kde autory jsou Hradecký a kol. (2012, s. 26), vyplývá názorová shoda na prevenci s předešlými autory, kterou i autoři zmíněné zprávy považují za nejúčinnější východisko k řešení problému bezdomovectví, kterým je předcházení vzniku bezdomovectví. Nicméně, jak autoři uvádí, praxe je taková, že prevence téměř absentuje v naší společnosti, není jí věnováno mnoho pozornosti. Upřednostňován je spíše postup, který navazuje na již vzniklé sociální problémy.

Ve shodné zprávě od Hradecký a kol. (2012, s. 183–189) jsou popsány konkrétní nástroje u jednotlivých prevencí. U primární prevence je uvedeno například zajištění institucionálních podmínek vedoucích ke komplexní, ustálené a řízené preventivní činnosti. Dále je poukazováno na zacílení na mínění cílových ohrožených skupin a stejně tak na mínění aktérů, kteří rozhodují o této prevenci. U sekundární prevence zpráva poukazuje na důležitost zacílit na předcházení propadu do bezdomoveckého způsobu života krátce před tím, než by daná situace nastala. Tato prevence cílí často na stejnou skupinu z primární prevence s tím, že zde je to již více o sociální práci a poskytovaných službách. Za příklad je uvedeno vězení, kde osoba bez domova může nastoupit s tímto statutem do výkonu trestu nebo se může stát během pobytu ve vězení osobou bez domova z důvodu například neplacení nákladů za bydlení. V obou případech sociální pracovníci vyhledávají kontakty na služby typu azylových domů, pokud se blíží konec výkonu trestu. Prevence je zde na podnět pracovníků Vězeňské služby v rámci výstupní fáze. Součástí je kontaktování rodiny nebo dalších osob blízkých. Poslední terciární prevence směřuje k jedincům, kteří o bydlení přišli, ale zatím nepobývají na ulici. Do této prevence jsou zařazeny i kroky vedoucí k návratu osob bez přístřeší do běžného stylu života. Řešení se nabízí skrze organizace, které pomoc poskytují.

Štěchová, Luptáková a Kopoldová (2008, s. 99) považují za přínosné zacílit na aktivity v oblasti prevence řešené cílové skupiny pomocí dvou elementárních směrů, a to skrze eliminaci příčin, které vedly k bezdomovectví, zde je místo pro primární a sekundární prevenci. Druhý směr je právě reintegrace stávajících osob bez přístřeší do majoritní společnosti, to je pole působnosti terciární prevence. Zde poukazují na přímou úměru mezi délkou bezdomovectví a potížemi během procesu reintegrace. Podstatná je i kvalitní výměna informací mezi zainteresovaným institucemi.

Kalnický (2022, s. 75–77) uvádí seznam aktérů podílejících se na prevenci bezdomovectví v České republice mezi, které patří orgány státní správy. Konkrétně se jedná o Ministerstvo pro místní rozvoj, Ministerstvo práce a sociálních věcí (Úřad práce České republiky), Ministerstvo zdravotnictví, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, Ministerstvo vnitra a Ministerstvo financí, obce včetně krajů. Dále částečně již zmíněné nestátní organizace, ať už charitativního, církevního nebo dobrovolnické charakteru. V neposlední řadě jsou to akademičtí pracovníci, výzkumníci, zaměstnavatelé, dále politici, média a veřejnost. Závěrem mezi aktéry patří i samotné osoby bez přístřeší, jejichž osobní zkušenosti mohou být nápomocné k účinnému řešení problémů spojených s bezdomovectvím.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 METODOLOGIE VÝZKUMU

První kapitola praktické části si klade za cíl seznámit s výzkumným problémem, výzkumnými cíli, výzkumnými otázkami, výzkumným souborem a způsobem jeho výběru, poslední podkapitolou je technika sběru dat a způsob jejich zpracování.

Pro část metodologickou byl zvolen **kvalitativní výzkum**, jehož cílem je zjistit a objasnit odpovědi na otázky typu „proč, jakým způsobem, z jakého důvodu“ se daný fenomén odehrává. Uvedený typ výzkumu umožňuje zjistit ucelený obraz zkoumaného jevu neboli podrobný vhled do problematiky v přirozeném prostředí účastníka výzkumu. Jedná se veskrze o detektivní práci výzkumníka, který se snaží vyhledat a rozebrat data, kdy účelem získaných dat je přispět k objasnění výzkumných otázek. Celý proces se uskutečňuje nejprve formou polostrukturovaného rozhovoru, během kterého dojde k získání dat určených ke zpracování, data jsou dále podrobena analýze, vyhodnocena a interpretována (Hendl, 2016, s. 49–55).

4.1 Výzkumný problém

Uspokojivým stavem pro náš stát a respektive i pro majoritní společnost je průběžná a efektivní reintegrace osob bez přístřeší do většinové společnosti. Otázkou zůstává, jaká je samotná motivace osob bez přístřeší k reintegraci, co ovlivňuje tuto motivaci, jakou mají představu o své budoucnosti a toto všechno přiblížit skrze životní příběhy mladých dospělých osob bez přístřeší. Na základě hlubšího porozumění zkoumaného jevu lze zjistit, co může přispět k jinému pohledu na práci s řešenou cílovou skupinou. Výzkumný problém této diplomové práce je stanoven: **Motivace osob bez přístřeší k reintegraci.**

4.2 Výzkumné cíle

Hlavní výzkumný cíl:

Hlavním cílem výzkumu je zjistit, jaká je motivace osob bez přístřeší k jejich reintegraci.

K hlavnímu výzkumnému cíli byly stanoveny následující dílčí výzkumné cíle.

Dílčí výzkumné cíle:

1. Zjistit, jaké faktory ovlivňují motivaci osob bez přístřeší k jejich reintegraci.
2. Zjistit, jakou mají osoby bez přístřeší představu o své budoucnosti.
3. Zjistit, jaké jsou životní příběhy samotných osob bez přístřeší.

4.3 Výzkumné otázky

Hlavní výzkumná otázka:

Jaká je motivace osob bez přístřeší k jejich reintegraci?

K hlavní výzkumné otázce byly stanoveny následující dílčí výzkumné otázky.

Dílčí výzkumné otázky:

1. Jaké faktory ovlivňují motivaci osob bez přístřeší k jejich reintegraci?
2. Jakou mají osoby bez přístřeší představu o své budoucnosti?
3. Jaké jsou životní příběhy samotných osob bez přístřeší?

4.4 Výzkumný soubor a způsob výběru

Výzkumný soubor je zaměřen na mladou dospělou dle periodizačního členění od autorky Vágnerové (2007, s. 9), která vymezuje toto vývojové období od 20 do 40 let, jak bylo již zmíněno v podkapitole 1.1. Zároveň dále prezentovaný výzkum bude zaměřen konkrétně na cílovou skupinou **mladých dospělých osob bez přístřeší** ve věkovém rozpětí **od 26 do 34 let**. Uvedené horní věkové ohraničení bylo zvoleno podle členění, které uvádí autoři Tompsett, Fowler a Toro (2009, s. 86–99). Důvodem této mezní hranice je následná klesající tendence u starších dospělých osob bez přístřeší k reintegraci a to například z důvodu nižší odolnosti, delšího období trvání bezdomovectví, objevuje se více fyzických a psychických problémů, dochází k většímu zneužívání návykových látek a jiné.

Způsob výběru výzkumného souboru se uskutečnil za pomoci ochotných vedoucích azylových domů, které vytipovaly jednotlivé participanty. Jedná se konkrétně o vedoucí **azylového domu pro ženy** a vedoucí **azylového domu pro muže**. Kontaktování azylových domů se uskutečnilo na základě doporučení. Uvedená zařízení jsou umístěna **v krajském městě**, které nebude zde uvedeno z důvodu zachování anonymity, a to především samotných participantů. Podmínky výběru výzkumného souboru byly dvě, a to věkové rozpětí od 26 do 34 let a ochota podělit se o svůj životní příběh.

Charakteristika participantů výzkumu

Sedm participantů výzkumu bude dále představeno **na základě krátkých kazuistik**. Poodkrytí životních příběhů od dětství do přítomnosti s malým přesahem do budoucnosti, je i jedním z dílčích cílů praktické části této práce. Obsahem uvedených kazuistik jsou informace, které byly získány během uskutečněných rozhovorů, tedy z výpovědí samotných participantů výzkumu, kteří pobývali v okamžik rozhovoru v azylovém domě pro ženy nebo pro muže (dále shodně „AD“ nebo „azylový dům“). Cílem sestavených kazuistik je krátce popsat životní příběhy mladých dospělých

osob bez přístřeší, které se z důvodu osobního zapříčinění nebo za pomoci vnějších okolností ocitly bez přístřeší a využívají sociálních služeb. Participanti výzkumu jsou uvedeni pod abecedním řazením od písmena A po písmeno G z důvodu zachování anonymity. Stejně tak jsou i jiné osobní údaje změněny.

Před prezentací samotných kazuistik je uvedena Tabulka 1, kde jsou shrnuta základní získaná data z rozhovorů. Účelem tabulky je rychlá a zpětná orientace mezi participanty A až G.

Tabulka 1 Základní shrnutí získaných dat

Participant	Pohlaví	Věk	Celková délka pobytu na ulici	Z toho cca v AD
A	muž	33	13 let	téměř 1 rok
B	muž	26	3 roky	téměř 3 roky
C	muž	27	2 roky	kolem 1,5 roku
D	žena	33	4 roky	téměř 4 roky
E	žena	34	17 let	17 let
F	žena	26	8 let	zhruba 6 let
G	žena	34	10 let	2 roky a více

Zdroj: Vlastní zpracování, 2024

Participant A

Muž ve věku 33 let, bez domova je 13 let. Má nevlastní sestru, kterou by rád kontaktoval včetně babiček, se kterými měl dobré vztahy v minulosti. Pochází z rozvedené rodiny, kde roli otce zastával otčím, kterému je participant A vděčný za výchovu, protože svého otce od 2 do 23 let neviděl. Celkově z rozhovoru plyne, že rodinné zázemí bylo nefunkční. Celé dětství participanta A bylo ve znamení alkoholismu především u matky a otčima, který se snažil matku z části usměrňovat. Kolem 15 let participant A začal sám experimentovat s drogami od LSD po pervitin včetně alkoholu. Střední odbornou školu dokončil, v oboru nikdy nepracoval.

Z domova odešel kolem svých 20 let do zdejšího města, protože situace s matkou byla doma neúnosná. Tím začalo období part a nárůstu především alkoholismu, kdy spotřeba destilátu byla postupně 1,5 litru za den s trváním do zhruba 30 let. Mezitím se podařilo participantovi A na krátký čas s přítelkyní opustit město a odjet za prací do jiného kraje. Během tohoto období se podařilo participantovi přestat pít alkohol. Nicméně, toto „lepší období“, jak jej participant A označil, bylo ukončeno alkoholismem u přítelkyně, ke kterému se participant A přidal. Tento stav neunesl a dohodli se na ukončení vztahu. Tím došlo k přestěhování zpět do zdejšího města, návratu ke staré návykové rutině, střídání různých brigád, spaní ve stanu, ve squatech a na ulici.

Ve 30 letech se participant A rozhodl pro léčbu závislosti, kdy 2 měsíce před nástupem procházel nezbytnou přípravou, kterou ze dne na den sám ukončil. Krátce na to participanta A, jak sám uvedl „*trefil šlak*“, kdy celkem krátce po sobě došlo na 2 infarkty a 2 mozkové příhody včetně následného pobytu na LDN, kde strávil téměř rok. Na LDN se Participant A začal učit postupně chodit, poté byl přeřazen do předchozího AD pro muže a následně do AD v době rozhovoru, ve kterém je 9 měsíců. Následkem všech událostí participant A trpí značnými psychickými problémy, je na půl těla pohybově omezen a minulost se snaží vytěsnit. Zároveň se ze všeho raduje a jak sám říká „*když už jsem z té postele vstal, tak už to teď nechci pokazit*“. Participant A se postupně snaží smířit se stávajícím stavem. Je si vědom, že budoucnost nebude snadná. Momentálně s nikým z rodiny ani s kamarády z minulosti vztah neudržuje, o partnerku nemá zatím zájem, jak sám uvedl. Snahou participanta A je pokračovat v pobytu v AD, pracovat dále na zdraví, získat invalidní důchod a postupně se dostat do nějakého soukromějšího bydlení, ačkoliv v AD si to nemůže vynachválit včetně veškeré podpory od personálu a lékařů, které se mu dostává.

Participant B

Muž ve věku 26 let, bez domova je 3 roky. Pochází z úplné rodiny, má 3 sourozence, se kterými udržuje pravidelný kontakt. Navštěvoval základní školu speciální, do dnešního dne udržuje kontakty se spolužáky. Na dětství rád vzpomíná, především na pravidelné víkendové návštěvy prarodičů, kteří již zemřeli a matku, se kterou měl pěkný vztah. Otec začal být postupně závislý na hazardu a alkoholu, až to vyústilo k vystěhování rodiny z bytu. V tu dobu měl participant B 20 let. Následně došlo k přechodu rodiny do nájmu, kde již rodina nechtěla otce vzít s sebou z důvodu rizikového chování a možného dalšího vystěhování. Matka nedbala o své zdraví a v 50 letech zemřela, ve věku 23 let participanta B. Rok na to zemřel i otec. Participant B nesl těžce úmrtí matky a z tohoto důvodu opustil nájemní byt, kde jsou 2 ze sourozenců do dnešního dne, protože nedokázal chodit kolem místa v bytě, kde matka byla naposledy spatřena mrtvá na zemi.

Po odchodu z domu střídal participant B noclehárny. Poté se dostal do AD, ve kterých bude již 3 roky. Od doby dospívání má zdravotní problémy s ledvinami, musí pravidelně navštěvovat lékaře. Na prevenci si velmi dbá, protože nechce dopadnout jako matka, která podcenila své zdraví. Nevylučuje rodinu v budoucnu. Chodí velmi rád do práce, ačkoliv má zdravotní omezení, postupně splácí dluhy a učí se hospodařit s penězi. U participanta B dochází k průběžnému zvyšování sebevědomí. Postupně získává dovednosti jednat s cizími lidmi nebo na úřadech, což mu dělalo dříve problém. Přeje si do 30 let postavit se na vlastní nohy. Má radost ze svých pokroků a především z toho, že neskončil na ulici s některou z návykových látek a není, jako jeho otec. Participanta B motivuje především mladý věk, aby s tou situací něco dělal. Velmi oceňuje pomoc AD a stejně tak průběžné pochvaly, které se mu dostávají od okolí.

Participant C

Muž ve věku 27 let, bez domova je 2 roky. Má 3 sourozence, se kterými moc neudrží vazby. Ačkoliv pochází z úplné rodiny, tak matka žila během trvání manželství přes 10 let s přítelem, který zemřel před 4 roky. Když se participant C dozvěděl o poměru matky ve 13 letech, tak se mu kompletně rozpadla jistota domova, považoval to za zradu ze strany matky. Nicméně, rodiče jsou spolu do dnešních dnů. Participant C nesl těžce úmrtí prarodičů, považuje to za smutné období jeho dětství. Ze základní školy, kde se projevovala agrese a špatný školní prospěch, byl přeřazen do speciální základní školy. Participant C hovoří o tomto období, jako o období, které se z jeho pohledu podobalo „*pastáku*“, kde ještě více „*zesířel*“. Ve speciální základní škole docházelo k projevům ještě větší agrese, kde byl postupně v roli agresora. Školu nakonec dokončil, následnou střední nikoliv.

Ve věku 15 let začal s marihuanou včetně později alkoholu. V 18 letech si našel zaměstnání, které bylo postupně dobře placené, navíc si vzal půjčku. Tou dobou participant C neadekvátně hospodařil s penězi, na kterých se doslovně „*válel v posteli*“, jak sám uvedl. Následně ve věku 21 let došlo k nabídce pervitinu od kamaráda, který vystřídal za marihuanu a alkohol. Do svých 25 let byl participant C několikrát vyhozen na ulici ze strany rodičů, absolvoval 4 nedokončené léčby, přišel o většinu kamarádů, přespával v noclehárnách, výjimečně na ulici. Chodil do různých zaměstnání, ve kterých dlouho nevydržel z důvodu návykových látek. Dnes jsou to 2 roky, kdy participanta C rodina vystěhovala z domova s možností návratu po ukončení celé léčby. Nicméně, je v kontaktu s rodiči a může tam, kdykoliv přijet, ale především jen na návštěvu, protože v rodině panuje nedůvěra v rizikové chování participanta C.

Participant C si přeje časem, dostat se na ubytovnu, mít přítelkyni, vydržet v práci a začít postupně splácet dluhy. Bohužel po obdržení jakékoliv finanční částky dochází ke směně financí za drogu a celý koloběh se znovu opakuje. Další příležitost, jak překonat sám sebe se participantovi C nabízí v lednu, kdy nastupuje do dalšího zaměstnání. Jak sám Participant C uvádí „*zatím jsem slabý se zlepšovat, je to boj, třeba to vyjde*“. Dřív bral drogy denně, dnes jednou za měsíc. K překonávání nesnáží je participantovi C velmi nápomocná víra, která jej uklidnila i po stránce agresivního jednání. Rád posiluje, což mu odvádí pozornost od požití návykové látky. Přeje si v budoucnu dojít k odpuštění u rodiny. Do předchozího AD nastoupil z léčebny a následně přestoupil do zdejšího AD, ve kterém je přes 6 měsíců. S pobytem v AD je nadmíru spokojen.

Participantka D

Žena ve věku 33 let, bez domova je 4 roky. Participantka D pochází z neúplné rodiny, nemá sourozence včetně prarodičů. Pochází z vysokoškolské rodiny. Sama začala studovat vysokou školu, ale studia zanechala, do dnešního dne si ráda přečte o sociologii, i když teď se na ni dívá z opačné

strany, jak sama uvedla. Dětství prožila standardní do okamžiku rozvodu rodičů. Otec je introvert a nevyhledává sociální kontakty. Matka je silně ovlivněna po psychické stránce minulostí své rodiny, která skončila v koncentračním táboře. Matčina nestabilita se přenášela do výchovy participantky D, která hovoří o pobytu doma, jako o pobytu, který těžce nesla, především po psychické stránce.

Napjatý vztah s matkou dovedl participantku D k odchodu z domova v jejích zhruba 18 letech, kdy se vydala za prací do jiného města, kde strávila několik let. Následně došlo k návratu zpět do rodného města, kde našla útočiště u kamaráda, který se stal jejím partnerem. Nicméně, z důvodu psychického omezení participantky D a stejně tak partnera došlo k ukončení vztahu. Mezitím participantka bydlela v nájmu a pracovala. Preferuje mezinárodní pracovní prostředí. Do svých 30 let se podařilo participantce D vycestovat na rok do zahraničí za prací, kde si zdokonalila cizí jazyk, který je do dnešního dne jejím koníčkem. Důvod návratu ze zahraničí byla nová brexitová pravidla a covidová opatření. Zpět se již nevrátila.

Od návratu střídá AD, bude tomu již 4 roky. Je docela spokojená s pobytem v AD, nicméně postrádá soukromí. Přála by si přítele, se kterým by mohla sdílet život. Přála by si našetřit peníze a znovu vycestovat na několik let za hranice, nicméně momentálně nepracuje, a jak sama říká „*jsem teď mimo systém, ale není to permanentní stav*“. Snaží se hledat práci, chodí pravidelně do knihovny a odpovídá na inzeráty. Psychický stav participantku D často nutí k pobyům v léčebnách, jak sama říká „*jsou to lázně, kde se můžu v klidu kompletně zhroutit a oni mě tam dají do pořádku*“. Celkově by preferovala celostní přístup, i když psychiatrické pomoci si váží, ale nazývá to udržovacím procesem.

Participantka D se nevzdává, je v procesu hledání cesty z toho všeho ven. Nesouhlasí s nastavením systému, na kterém postrádá pozvolné přechody, bez kterých má problém přecházet do vyššího stupně, zároveň chce být součástí systému, byla k tomu doma vedena. Jak sama uvádí „*bud' máte možnost být opravdu, prostě jen na sociálních dávkách a jako nevyvíjet žádnou aktivitu, pak přežijete, nebo když teda zkusíte se z těch sociálních dávek jako vymanit, tak pak najednou jste v problému právě, když to nevyjde*.“ Rodinné vazby považuje za uzavřené, kamarádké vazby jsou minimalistické.

Participantka E

Žena ve věku 34 let, bez domova je 17 let. Má dva sourozence, se kterými již není moc v kontaktu, stejně tak se zbytkem rodiny. Participantka E pochází z neúplné rodiny. Období dětství bylo ve znamení alkoholismu u rodičů. Dětství považuje za „*divné*“, jak sama uvádí a minulost se snaží spíše vytěsnit. Od 17 let participantka E pobývá v AD. Nejprve to začalo pobytem celé rodiny, která přišla o bydlení. Mezitím došlo na předčasné ukončení studia na střední škole, kterou musela participantka E opustit, protože se musela podílet na placení nájmu v AD, kde pobývala rodina, tedy musela začít pracovat, ačkoliv do školy chodila ráda.

Mezi 20. a 30. rokem života střídala pobyty především v AD, kde už bydlela sama bez rodiny. Mezitím byly krátkodobé pobyty na ulici a na ubytovně, ze které byla participantka E vystěhovaná z důvodu neplacení, tím vznikl dluh, který do dnešního dne splácí. Ve shodné dekádě došlo i na 2 potraty a střídání vztahů, kdy některé z nich byly doprovázeny návykovými látkami. Před 8 lety došlo k úmrtí otčima, který byl v rodině od 14 let participantky E, důsledkem úmrtí otčima matka začala užívat alkohol ještě víc. Rodinné a osobní události vedly k sebepoškození participantky E, které vyústily ke kompletnímu přestěhování ze své rodné země. Vzdálenost a změnu prostředí považuje za velmi pozitivní krok ve svém životě. Po přestěhování z rodné země dochází k opakovanému střídání AD. Jak sama participantka E uvádí na pobyt v AD je již zvyklá, jako by to bylo v krvi, jako by to bylo dědičné. Matka žije v AD do dnešního dne a stejně tak jeden ze sourozenců.

Participantka E má partnerku, se kterou chce vstoupit do registrovaného partnerství. Partnerka je jí velkou oporou, hnací silou, která ji motivuje držet se stranou od návykových látek a od ulice. Jak sama participantka E uvádí, kdyby nebylo partnerky, tak jde zpět na ulici a odejde z práce, kterou si zároveň nemůže vynachválit. Participantce E velmi pomáhá individuální plán, stejně tak podpora AD. Do budoucna si přejí s partnerkou stále pracovat, ještě více šetřit, splatit dluhy a začít bydlet ve větším soukromí. Participantka E má dýchací problémy od dětství. Stejně tak upřednostňuje, aby okolí na participantku E mluvilo pomaleji a eventuálně byla dovysvětlila některá slova, má s tím problémy od dětství, protože jak sama uvádí *„Ak moja mamka ma čakala, tak moj tata, ak bol ožralý, tak moju mamku obuchal o topení a jak som sa v tu chvíľku krútila u maminky v brušku, tak som rovno padla na hlavičku a prostě ten můj mozok. No, už my musí člověk někdy vysvětlovat viackrát, aj to som mala problémy ve škole.“*

Participantka F

Žena ve věku 26 let, bez domova je 8 let. Má 2 sourozence a pochází z neúplné rodiny, na dětství nerada vzpomíná. Matka neměla ráda otce a dopouštěla se násilí na synovi, přesněji řečeno na dvojčeti participantky F, který se podobal biologickému otci, bratr se následně na to dopouštěl násilí na participantce F, tedy sestře, ke které matka projevovala větší náklonnost. Ve svých 12 letech se participantka F ocitla v dětském domově spolu s bratrem. O tomto období hovoří, jako o období, kde zažívala šikanu včetně šikany ze strany personálu, která vyústila v pobyt na psychiatrii. V 17 letech babička přemluvila matku, aby si participantku F vzala zpět z dětského domova, což proti své vůli matka udělala. Nicméně, nedošlo k obnově jejich vztahu.

Participantce F se podařilo dokončit střední školu za pomoci známé z práce, jak ji participantka F nazývá, kde chodila na praxi, u které nakonec i bydlela a která znala rodinnou historii. Po nástupu do práce měla participantka F zdravotní problémy, které vyústily odchodem z práce a příchodem na

ulici, kde potkala přítele, u kterého bydlela spolu s jeho matkou. Tento pobyt nakonec vyústil ve vyhození participantky F na ulici z důvodu nedůvěry v participantku F. V tu dobu začaly figurovat v životě participantky F první noclehárny, situace šla jen k horšímu. Nakonec se ze zdravotních důvodů, především psychických, rozhodla opustit rodné město ve svých 20 letech a přestěhovat se do zdejšího města, kde střídá pobyty v AD. Délku pobytu v současném nespecifikovala. Ocitla se zde z důvodu sexuálního obtěžování ze strany muže, se kterým na 2 měsíce zkoušela bydlet ve sdíleném spolubydlení. Kdyby tušila, že pobyt v současném AD bude o dalším sexuálním obtěžování ze strany klientky, tak zde nikdy nepůjde. Přeje si co nejdřív odejít z AD do bydlení s více soukromím.

Participantka F pracuje již 2 roky a pravidelně chodí hrát šipky a občas i automaty do hospody. Přála by si přítele, který bude tolerantní k jejímu zdravotnímu stavu, má obavu, že takový neexistuje. V minulosti snila o rodině, z důvodu zdraví tento sen již opustila. Nerada jedná s úřady, jak sama uvádí, neumí to. Participantka F neustále během rozhovoru obviňuje okolí, že jí ubližuje. Celkově nedůvěřuje lidem a snaží se poučit z chyb.

S babičkou, která adoptovala matku, se kterou sdílí aktuálně společnou domácnost, udržuje kontakt a nachází u babičky oporu. K závěru obvykle nedojdou, protože je to všechno příliš složité. O své situaci hovoří především na terapiích, má strach o tom hovořit v AD. Celkově s rodinou je jen občas v kontaktu, protože dochází k neustálým výčitkám a osočování ze strany rodiny o nesamostatnosti participantky F. Kontakt s matkou a bratrem, který je do dnešního dne agresivní, nutně nevyhledává. O druhém bratrovi se vyjadřuje pozitivně, o biologickém otci vůbec.

Participantka G

Žena ve věku 34 let, bez domova je 10 let. Má 3 sourozence a pochází z neúplné rodiny. Vlivem otčíma, který se dopouštěl násilí na participantce G a její sestře, od svých 13 let často pobývala přes den mimo domov, kdy na noc se vracela domů nebo hledala útočiště u babičky, která již dnes nežije. S biologickým otcem vztah neudrhuje, s rodinou částečně ano. Za pomoci babičky participantka G dostudovala střední odbornou školu, matka nebyla ochotná dávat peníze na dopravu do školy a celkově se o participantku G nezajímala.

Participantka G ve svých 20 letech porodila své první dítě, rok na to druhé, před 2 roky porodila participantka G své šesté dítě. Mezitím došlo na 2 potraty. Otec prvních dvou dětí, se kterým žila ve společné domácnosti, již nežije. S druhým partnerem, který byl zmíněn jen okrajově, má participantka G 3 děti. Třetí partner si přál potrat posledního tedy šestého dítěte, protože participantce G nedůvěřoval v otcovství. Z důvodu pokročilého stádia těhotenství nemohlo dojít k potratu. Poslední zmiňované dítě si nakonec osvojil současný partner, se kterým je participantka již 5 let. Všechny děti byly participantce G postupně odebrány z důvodu financí a z důvodu neschopnosti se o ně postarat. U prvních dvou dětí zmiňuje negativní situace z minulosti, kdy je pravidelně zavírala

doma na celý den bez jídla. U dalšího dítěte zmiňuje třetí stupeň opáření. Jednoho dne by si přála mít děti u sebe. Všechny děti jsou zdravé a vyrůstají buď u rodiny, nebo u pěstounů. Má radost, že nejsou umístěny v zařízeních. Participantka G se snaží udržovat se všemi pravidelný kontakt, ale často v telefonu lže, aby měly děti dojem, že se má dobře. Nejstarší z dětí s participantkou G nehovoří, není ochotné zatím odpustit přístup a jednání participantky G. Druhé nejstarší dítě by se rádo přestěhovalo za participantkou G do zdejšího města a pomohlo ji se vším, čehož se participantka G obává, aby dcera něco neprovedla. Zároveň si participantka G přeje, aby se její děti pomstily matce za to, jaké měla participantka G dětství.

Přístup participantky G je celkově velmi pasivní, a to především k práci, kterou momentálně nemá. Participantka G sama přiznala, že má problém hospodařit s penězi. Každý den tráví v AD u svého partnera, který je po lékařském zákroku. Partner je jí velkou oporou a mají spolu plány do budoucna. Participantka G je velmi zvyklá žít na ulici, tráví tam celé dny a večer se vrací nazpět do AD. Pobyt v AD považuje za příliš svazující, především kvůli velmi ohraničeným pravidlům a nepochopení si s ostatními klientkami. Preferuje společnost osob bez přístřeší nebo jen tak být mezi lidmi na ulici. Během rozhovoru byla několikrát zmíněna preference nižšího stupně ubytování, i když si je vědoma, že AD je krokem dopředu. V zařízení pro ženy je poprvé. Celkově již 10 let žije na ulici, v ubytovnách a noclehárnách, v AD pro ženy a muže, ve kterém byla před současným AD.

4.5 Technika sběru dat a způsob zpracování

Sběr dat se uskutečnil v **azylovém domě pro ženy** a **azylovém domě pro muže** s lokalizací v krajském městě, jak již bylo zmíněno v podkapitole 4.4. Vybraná lokalita byla zvolena z důvodu permanentní obsazenosti pobytových zařízení. Z toho plynula i větší pravděpodobnost získání dostatečného množství dat včetně adekvátního počtu participantů výzkumu, kteří by byli ochotni podílet se na rozhovoru.

Nicméně, i když byl vybraný azylový dům pro ženy plně obsazen v době sběru dat, byl nakonec problém získat adekvátní počet participantek dle požadovaného věkového rozpětí, protože azylový dům byl obsazen převážně staršími ženami. Jednalo se o jiné věkové složení než v době první osobní návštěvy azylového domu pro ženy, která se uskutečnila na konci srpna 2023 a sloužila k účelu hrubého naplánování rozhovorů s vedoucí azylového domu. Z důvodu nedostatečného počtu participantek v požadovaném věkovém rozpětí a zároveň ochotných k účasti na rozhovoru v prosinci 2023, byl výzkumný soubor nakonec rozšířen o tři muže, ačkoliv byl původní záměr zacílen jen na ženy. V tomto případě se jednalo o doporučení v rámci azylových domů.

Celkem došlo na tři návštěvy azylových domů v prosinci 2023, během kterých se uskutečnilo sedm rozhovorů. Jedna návštěva se uskutečnila v lednu 2024, kdy došlo ke dvěma závěrečným

rozhovorům. Každý rozhovor trval průměrně kolem jedné hodiny. Jednotlivé rozhovory se uskutečnily převážně v kuchyni s jídelnou nebo ve společenské místnosti daného azylového domu. Rozhovory se nesly v duchu příjemné atmosféry, ačkoliv začátek byl ovlivněn určitým napětím a očekáváním z obou stran, protože se jednalo o první osobní kontakt účastníků výzkumu.

Technika sběru dat se uskutečnila formou **polostrukurovaných rozhovorů**, které byly nahrány na diktafon. Před samotným nahráváním došlo k podpisu připraveného **informovaného souhlasu**, jehož obsahem je například: účel výzkumu, souhlas s nahráváním, ujištění o anonymitě, způsob nakládání s daty, možnost odmítnutí odpovědi na jakoukoliv otázku a jiné. Všichni participanti výzkumu s nahráváním souhlasili, ale s výslovným přáním, aby po analýze a interpretaci dat došlo k vymazání nahraných rozhovorů. Po ujištění došlo na samotné rozhovory.

I když se uskutečnilo devět rozhovorů, tak nakonec jen **sedm rozhovorů** bylo následně **doslovně přepsáno** do textového procesoru včetně neverbálních projevů. Některé z osobních údajů byly změněny nebo vynechány. Důvodem vyřazení dvou rozhovorů byla nedostatečná nasycenost dat u pátého a devátého rozhovoru. Následná analýza dat se uskutečnila ve shodném textovém procesoru, ve kterém došlo později k očíslování jednotlivých odstavců a technice kódování, která bude podrobně popsána v následující, tedy v kapitole páté.

Transkripce rozhovorů s participanty A až G jsou uvedeny v příloze této práce pod označením P I až P VII. Z toho transkripce prvního rozhovoru, tzn. s participantem A, je uvedena v příloze P I včetně kódování. Transkripce rozhovoru s participantkou E, která je součástí přílohy P V, je uvedena v kombinaci českého a slovenského jazyka.

Otázky do rozhovoru byly strukturovány od minulosti přes přítomnost do budoucnosti, aby došlo na objasnění celého životního příběhu. To znamená od období dětství přes období dospívání až do přítomnosti s náhledem na představu o budoucnosti u jednotlivých participantů. Hlavní soustředěnost otázek byla zaměřena především na přítomnost.

Přesné otázky nebyly participantům výzkumu známy předem, ale až v den samotných rozhovorů. Nicméně, všichni participanti věděli předem od vedoucích azylových domů, kterých okruhů se budou otázky týkat a na základě toho se mohli rozhodnout, zda mají nebo nemají zájem stát se participanty výzkumu.

Ukázka vybraných otázek, které byly kladeny během rozhovoru:

Popište mi, jaké bylo vaše dětství?

Popište mi váš domov, kde jste vyrůstal(a)?

Popište mi vaše období dospívání a přechod do dospělosti?

Popište mi vaši nejbližší rodinu, tzn. rodiče, sourozence, prarodiče?

Jakým způsobem udržujete společný kontakt s rodinou?

Jakým způsobem vás rodina podporuje?

V jaké životní situaci jste byl(a), když jste se ocitl(a) na ulici?

Jakým způsobem jste se snažil(a) zabránit této situaci?

Jakým způsobem jste využíval(a) sociální služby před příchodem do azylového domu?

Popište mi důvody, které vás přivedly do tohoto azylového domu?

Popište mi, jaké to je bydlet v azylovém domě?

Popište mi váš běžný den od rána do večera?

Jaké koníčky, sporty, záliby provozujete?

Jakým způsobem pracujete dál s radami a doporučeními, které dostáváte tady v azylovém domě?

Jak hodnotíte podporu mimo azylový dům?

Jakým způsobem udržujete sociální vazby mimo azylový dům?

Popište mi, jak hodnotíte vaši aktuální situaci?

Jakým způsobem se snažíte zlepšit současnou situaci?

Jakým způsobem pracujete s překážkami, které se vám staví do cesty?

Popište mi, co vám brání zlepšovat situaci?

Popište mi, co vás motivuje ke změně současné situace?

Jak hodnotíte to vaše nasazení, tu vaši motivaci?

Jakým způsobem se mění ta vaše motivace v čase?

Jakým způsobem a za co jste byl(a) v poslední době pochválen(a)?

Popište mi, jakou máte představu o své budoucnosti?

Jakým způsobem to chcete dokázat?

Jakou formu pomoci byste uvítal(a) při pohledu do budoucnosti?

Jak tu budoucnost a plány vidíte z časového hlediska?

5 ANALÝZA A INTERPRETACE DAT

Obsahem předposlední kapitoly diplomové práce je analýza získaných dat a jejich interpretace skrze paradigmatický a selektivní model. Analýza získaných dat se uskutečnila za pomoci **designu zakotvené teorie** s využitím všech tří stupňů kódování od otevřeného přes axiální až po selektivní kódování, které budou představeny v následujících podkapitolách.

5.1 Otevřené kódování

Je technika prvního stupně, která navazuje na doslovný přepis neboli transkripci polostrukturovaných rozhovorů. Po uskutečnění transkripci došlo na očíslování jednotlivých odstavců. Smyslem prvního stupně kódování bylo rozbít text na jednotky. V případě této práce byla jednotkou: sekvence slov, věta nebo odstavec. Následně byl jednotkám přidělen nějaký kód, který nejlépe vystihoval danou jednotku. Postupně došlo na opakování některých kódů.

Současně s přidělováním kódů vznikala seznam kódů, kdy u každého kódu v seznamu bylo uvedeno číslo odstavce, aby bylo možné zpětně dohledat jednotlivé kódy. Seznam kódů byl během analýzy neustále revidován a jednotlivé kódy byly průběžně přejmenovány dle potřeby. Vedle seznamu kódů vznikaly průběžně i poznámky k jednotlivým kódům neboli mema.

Další fází otevřeného kódování bylo přejít od kódů ke kategoriím. Jinými slovy došlo na spojování fragmentovaných částí do větších celků, k čemuž byl použit vytvořený seznam kódů, který napomohl k seskupení kódů podle podobnosti. Poté byly jednotlivé kódy podřazeny pod vznikající kategorie. Seznam kódů včetně kategorií je součástí přílohy P VIII. Mezi devatenáct kategorií, které budou v následujícím textu popsány, patří:

Sebereflexe

Kategorie byla nasycena následujícími kódy: sebereflexe je, sebereflexe není.

Většina participantů začala automaticky hodnotit své kroky od minulosti s přechodem do přítomnosti, i když dotaz zněl především na přítomnost. Nicméně, ze zřejmých důvodů jsou silně ovlivněni minulostí, tedy jejich časová posloupnost v odpovědích je pochopitelná. Pokud už tedy došlo na zhodnocení sebe, jednání nebo situace, tak z výpovědí plyne, že schopnost umět zhodnotit reálně stav, velmi ovlivňuje jejich přítomné konání a stejně tak to má vliv i na jejich pohled na budoucnost. U participantů C, D, G je spíše pesimističtější hodnocení, proto jejich reintegrační fáze má spíše stagnační charakter, jak bude plynout z jiných kategorií, které budou postupně popsány. U participantů A, B, E se projevovala optimističtější. U participantky F se jednalo spíše o hodnocení situace, bez sebekritiky vlastního přístupu.

A: *Že jsem to posral. ... Nevím, jak to mám vůbec říct. Mohlo být hůř, to každopádně. Já nevím, asi to mělo tak být, asi to má takto byt, může být jenom hůř. Takže teď se snažím to dát všechno dohromady, i když to je obtížný. ... Fakt jsem neměl pěkný život, všechno jsem si to udělal sám, nikdo jiný. Ty drogy a alkohol, no prostě žádné Hollywood. Ke štěstí jsem nepřišel. Akorát jediný co mě mrzí, že mi to došlo, až jako pozdě. ... Já si myslím, že jsem spoustu věcí měl udělat jinak. Jenomže člověk nevrátí čas, to nejde. Prostě byly roky, kdy jsem měl uvažovat trošku jinak. Spíš jsem měl uvažovat vůbec, jako takhle. No, hodněkrát jsem udělal věci, na které nejsem hrdý, prostě jsem se měl rozhodnout jinak, ale nejde to vrátit, takže žiju s tím, co je. ... Hraju s kartama, který mám, takto vám to řeknu, asi tak. Měl jsem daleko více karet, ztratil jsem je, snažím se udržet, co je.*

B: *Může být lepší (smích), ale ne, tak spíš je pozitivní, že se mi něco povedlo, že se mi to podařilo, že jsem prostě nezaspal u toho a že jsem neposlouchal žádný špatný rady, že jsem fakt jako zatnul zuby, že jsem něco zvládl.*

C: *Ty jo, jak to hodnotím. Nevím, co na to ani říct. To jsou takový bomby do hlavy, který jsem nečekal v těch 21. Jako takhle, když to tak řeknu, tak prostě dřív jsem měl klidný domov, nic jsem neřešil, jenom práce, domů, paráda. Teď je těch problémů hodně, takže já se vzpamatovávám, jde mi to. Říkám, jsem hodně změněnej než dřív. ... Hned na začátku, kdybych to zastavil ten první měsíc, tak věřím tomu, že by to šlo, já bych se tomu asi nebránil. Netušil jsem opravdu, že to dopadne, až sem.*

D: *Já se v tom plácám už delší dobu, jako jakýkoli jiný člen společnosti...*

E: *Keď by som si tu minulosť dala teraz, tak prostě nie. Radšej by som išla dál, keď by sa vola čo dĕlo prostě.*

F: *Dobrý, jsem spokojená. Já tomu dávám, co můžu.*

G: *Tak sama ze sebou nejsem moc spokojená, to ne. Já nemám jakoby to velký zázemí. Vracím se furt dolů, padám furt dolů. Já takhle na mém místě nejsem spokojená, že se nemůžu třeba vrátit do bytu, nebo jo přijít v kolik chci. Jako postoupila jsem, už nejsem jakoby úplně jako bezd'ák, když to tak řeknu, jako jsou jiní, já jsem prostě taky byla, ale prostě furt celkově klesám. Ne, abych jako třeba postoupila.*

Potřeby (podněcovač)

Kategorie byla nasycena následujícím kódem: potřeba soukromí.

Ačkoliv podmínky azylového domu poskytují daleko více soukromí, oproti například noclehárně přesto účastníci požadují soukromí. Navíc neovlivňují přidělení jiných klientů do pokoje, který v azylovém domě sdílí. Převážně tato potřeba směřuje prostorově k malému bydlení, kde bude hlavně klid a soukromí. I když mají zázemí, povýšili například z ubytoven nebo z nocleháren, tak najednou

pocitují rozdíl mezi tím, co zažili, co zažívají a co by mohli dále zažívat. Pobytem participantů v AD vznikla tedy potřeba ještě většího soukromí, která je motivuje konat a snažit se jít dál. V jejich případě se jedná o jeden ze spouštěčů k rozpořívání motivace vedoucí k naplnění potřeby bydlení se soukromím.

A: *No, chtěl bych, až to půjde, chtěl bych mít nevím svoji malou garsonku a být úplně v pohodě. Mít klid. Neříkám, že mi to tady nevyhovuje, ale jsme prostě 3 na pokoji a prostě nemáte svoje vlastní soukromí, který potřebujete. Ten klid a soukromí mě hodně chybí... prostě chtěl bych mít jednou ten nějaký byteček, nějaký malinký...*

D: *Je to opravdu prostě starost, že chybí někdo, kdo prostě s kým by se člověk prostě cítil, někdo blízký, opora, podpora nebo že máte vlastně svůj jako vnitřní a vnější prostor. Tady jako po té psychické stránce je to třeba hlavně, jako říkám to soukromí chybí.*

E: *Osamostatnit sa cez prácu a financie, ne ako moja mamka celý život byť na azylu. Radši by som sa chtěla osamostatnit, že prostě už bydlet vo svojom, že už je to také, aby si člověk mohl povedať, že to je jeho domov, že si možem prostě, no poviem to takto otvorene, že si možem položiť nohy na stůl, možem si zapáliť alebo si otvoriť skleničku vína, tady si člověk to nemože dovoliť. No, to celý život tu nemože byť člověk. Prajem si režim volnejší prostě. Aj kvoli tomu, že aj keď člověk príjde z práce tak, aby si mohl lahnout, zapnut televizu alebo trošku sa víc nahlas k večeru pobaviť, ale tady si to člověk nemože dovoliť. ... Prajeme si no pokoj, nebo pokoj s kuchyňkou prostě.*

F: *Šetřím na byt, protože tady je to časově omezený. Já moc neplánuju, ono to prostě přijde samo. Nebo pro mě je to už konec, já už to nedávám jakoby. Tak prostě, když si najdu byt, tak prostě jít bydlet, to je jasný. To budu nejšťastnější člověk na světě... Já chci mít hlavně klid. Já nechci být celý život tady nebo někde já nevím kde.*

Přání (podněcovač)

Kategorie byla nasycena následujícími kódy: přání partnerského vztahu, přání vycestovat, přání bydlet s partnerem a dětmi, přání smysluplné práce, přání zbavit se drogy.

Participantů mají nemalé množství přání. Většinou jsou zaměřeny na práci, vztahy nebo odstranění závislosti. Participant A by měl zájem i o partnerský vztah, ale v současné situaci si nedovoluje zatím o něčem takovém uvažovat, protože je svázán zdravotní situací, kterou se snaží řešit. Ostatní participantů vidí ve svých přáních naději na lepší budoucnost. Přání jsou pro ně něco, pomocí čeho se snaží zlepšovat svou komplikovanou situaci, a to je žene kupředu.

A: *Přítelkyni, to je nesmysl. Kurva, podívejte se na mě...*

B: *Přece jenom můžete mít ještě pořád rodinu a takhle všechno. Můžete se pak třeba dostat na nějakou pozici nebo třeba práci, která vás bude bavit, že jo. ... a prostě se odstěhovat. Chci prostě žít svůj život už potom.*

C: *Potřebuju vymazat drogy úplně, vím to. Zatím jsem slabej to zlepšovat, řešíme to neustále s adiktoložkou, je to boj. Takže jsem si dal od ledna nový předsevzetí, že prostě už v tý práci vydržím. Já věřím, že by to mohlo být dobrý. ... Chtěl bych se dostat odsud na nějakou tu ubytovnu skrze práci a pak si třeba nějakou partnerku najít. Jsou taky holky, co jsou taky na ubytovně. Ono to hodně pomůže po psychický stránce z těch drog, že nejste sama, že jo. Tady, když je člověk sám, jako fungujeme tady rodinně nebo takhle, ale pořád jsme chlapi na azyláku.*

D: *Jako, já tu mám tu Británii, takže pro mě asi ta vize, že prostě se tam podívám znovu do těch míst. Je tu ta víra, že prostě jednou se tam dostanu a jednou tam budu žít a jednou to bude všechno v pořádku, asi jako to mi asi pomáhá, to mě asi motivuje, jít dál. ... Pak také ráno vstát, jít do práce a vrátit se k někomu...*

F: *... přála bych si příteli, aby byl hodnej, že jo ten partner. Respektoval mě, bral mě takovou, jaká jsem a nevadilo mu to, že jsem prostě nemocná. Taková jako jsem já no taky, že taky respektuju, chápu, mohu se doplňovat. Dokážu pro partnera udělat první poslední, ať mám nebo nemám bolesti. No, já bych si přála někoho takovýho prostě no. Takový asi neexistuje.*

G: *..., abysme prostě byli zase pohromadě, abychom jsme pak třeba měli i zpátky do péče ty děti. Také, aby se to prostě posunulo třeba o 2 schůdky nebo o 3, abysme byli furt pár normálně, abysme nebyli rozházení a tady to.*

Motivátory (podněcovač)

Kategorie byla nasycena následujícími kódy: víra jako motivátor, děti jako motivátor, partnerka jako motivátor.

Kategorie motivátor se hodně podobá kategorii přání, ve všech případech se jedná o možnost změny stavu nebo situace. Nicméně, i přesto si tato kategorie zaslouží být samostatně popsána, protože motivátory probouzí motivaci silněji než přání. Jak bude následně plynout, pro participanty je ten jejich motivátor natolik velký a silný, že může participanty buď zlepšovat, nebo držet dál od návratu na ulici, nebo jim může dávat naději v lepší stav situace. Do této kategorie jsou zařazeni především participant C, kde je víra velmi silně prožívaná. Dále participantka E, která vidí v partnerce velmi silný pohon nejen v přítomnosti, ale i v náhledu do budoucnosti. Můžeme říct, že partnerka je v roli preventistky, před návratem participantky E na ulici. Participantka G jedná tak, aby děti měly z ní radost, zároveň jsou pro ni motivátorem, před zhoršením situace.

C: *Já to beru tady ten život jako zkoušku, jako velkou zkoušku od Boha. Krátkou dá se říct, nejsme tady moc dlouho jako lidi, že jo. Ta největší motivace je dostat se za Bohem po smrti a být s ním na věky věku. Dokázat mu, že je víc, než drogy. To je moje nejvyšší priorita. Já to mám takto od doby, než se mi stala ta věc, když jsem se málem ufetoval... Jako dřív jsem v toho Boha věřil, ale nebylo to prostě takhle, protože jsem nezažil něco takovýho, že jsem mluvil s nějakou světelnou bytostí, která mi řekla, že se nemám vzdávat. Nemusí tam bejt slovo Bůh, ale prostě vyšší moc, přiznat si, že je vyšší moc, než jsme mi sami a že prostě by bylo hezký skrze ni to zkusit zase s tou rodinou zpátky. Vzpomenout si třeba na to, jak nám bylo hezky bez těch drog, což je pravda. Já jsem měl všechno prostě, nemám nic.*

E: *Ta partnerka je takový moj pohon. Len kvoli tomu, že já mám tuto novu partnerku, tak to je o mnoho lepší. Čo som mala před tým vztahy, to bolo špatné. Mám na to špatné vzpomínky dost'. Tato partnerka, oproti tým čo som mala před tým, ako by som ju někdy nemala ani v tom pokoji (úsmev). Někdy si myslím, že ju nemám doma, ale v práci, takové ticho tam je. Vyhovuje nám to takto.*

G: *Motivuje mě to, že budou mít děti ze mě radost, že se snažím zlepšovat. Já to dělám hlavně pro děti, aby měly ze mě radost. Je to těžký i pro mě, ale vím, že se snažím a vím, že ty děti mě drže takhle hodně nad vodou. Mě ty děti dávaj víc energie a sílu, abych se třeba pošoupla dál o ten schůdek, nebo prostě vo něco, abych koukala zas třeba i takhle na ně. Děti mě drží, abych nepadala ještě víc dolů. Já ty děti jakoby nechci zklamat, aby viděly, že se mám dobře.*

Motivace

Kategorie byla nasycena následujícími kódy: vnější motivace, vnitřní motivace, vývoj motivace v čase.

Jedním z témat, kterým se věnuje tato práce, je motivace. Z výpovědí participantů jasně plyne, že motivace je nezbytná ke změně situace a jednání. U participanta A jde jednoznačně o vnitřní motivaci, která plyne z jeho přesvědčení, ke které došel na základě negativních životních událostí. V jiných případech jde mnohdy o kombinaci vnitřní motivace a vnější motivace, jako v případě participanta B, který poukazuje na mladý věk a možnosti zavděčit se sourozencům svými pokroky. Stejně tak participant C, který vidí motivaci v někom na okolí, kdo má již úspěšnou léčbu závislosti za sebou, dále opět poukazuje na nízký věk jako motivující faktor, zároveň buduje svoji vnitřní motivaci k překonání závislosti a narovnání vztahů s rodinou. Participantka D svádí boj s nastaveným systémem a zároveň se sebou samotnou. U participantek E a F jde čistě o vnější motivaci. U participantky G je výpověď na téma motivace spornější, motivaci ke změně vidí na příkladech z okolí, jinak ze slov není patrné, jak to přesně s motivací myslí.

A: Je mně třicet a něco a mně se ještě nechce umřít... Já se prostě raduju ze všeho. ... Něco mě prostě motivuje, že chci žít normálně. Fakt jsem neměl pěkný život. ... Člověk chce dál, vždycky můžete udělat víc, že jo? Já dělám v přítomnosti moje maximum. Jako namotivovaný jsem, pořád se trochu posunuju. Více méně je to boj se zdravím. ... Chci hlavně, to je podstatné. Chci, aby to bylo jinak, takže bojuju. Od LDNky jsem se i tak už hodně posunul. Normální člověk chce víc a víc...

B: Asi ten mladej věk, přece jenom a asi ta rodina, že na mě může být pyšná. Dělal jsem to i pro tu sestru a bratry, jakoby takhle. Že nemůžou namítat, že jsem to vzdal, že jsem dopadl jak třeba táta, nebo něco takovýho, že jsem to pak střídal s hazardem a s tím alkoholem, to nemůžou říct. Já jsem prostě pořád mladej, to je ten motor... Ted'ka už je asi větší motivace, než na začátku. Na začátku jakože, co všechno bude, že. Ted'ka, když vím, že docela umím vše postupně splácet a všechno toto, že si to umím i domluvit jak, kdyby.

C: Dávaj šanci těm lidem, že prostě jsou tu lidi, co to zvládli prostě. Přišli, že třeba pili, byli alkoholici a dneska jsou úplně čistí. To je docela motivace (úsměv) nebo v léčebně jsem potkal bývalého feťáka, dnes tam dělá terapeuta. Jde to, takže motivaci neztrácím... Motivace, že jo jít jako dopředu, jak říkám. Je to mým cílem, který mám jasně daný prostě, ale je tam právě prostě ten pokušitel. Je to psychický utrpení, ale musím to vydržet 2 roky... já jsem byl nonstop vyšlehaný, bylo mi dobře, ale tam už nejsem. To už jsem zahodil, moh bych to mít, ale nechci to mít. Takže to moje odhodlání je čím dál větší, ta motivace tam pořád je, to je pravda, ale prostě chci to dokázat tímhle, jak říkám odhodláním a láskou k rodině a k Bohu... Je to na mně. Ono vás to prostě nutí s tím něco dělat. Já jsem na tom rozcestí, že opravdu jsem ještě mladej, že jo. Takže buď ten život zahodím a budu na ulici a budu prostě fetovat, dokud se neufetuju do čtyřiceti, a pak prostě. Takže to jako musím zvládnout a já to chci zvládnout. Takže jo, je tam ta odvaha, chuť, motivace do toho jít.

D: Je to o přežití prostě, buď už se můžu jít voběsit, ale já jako z vysokoškolský rodiny jsem nějak vždycky byla zvyklá, jakoby být součástí té společnosti. Ted' jsem jako mimo systém a být mimo systém jako pro mě, jako není permanentní záležitost. Zároveň vím, že ten systém, kterej je nastavený jako v tomhle státě, takže vlastně nedokážu úplně odpovědět, jako určitě chci dělat něco konstruktivního a hledám způsob jako, jak se k tomu dostat vůbec... No teda motivace a vůbec celkově motor občas vypne a to já pak jsem občas hospitalizována. V nějakým jako prostředí, který je opravdu jako motivující a uklidňující jako v tom psychickém slova smyslu. Já jsem jako namotivovaná jít dál, ale pak přijde nějaký moment, který mě jakoby přibrzdí.

E: Keby něbolo mojej partnerky, tak by som račej skončila spíš na ulici a prostě by som sa pridala k tým jiným lidom prostě, čo sú na ulici, takže prostě ona má trošku tlačí dál, aby som tam něskončila. Já mám s tým potíže.

F: *To, že si to šetřím na byt, že jo. Až si našetřím na byt, tak odejdu.*

G: *Jako já mám pořád motivaci jít dál, to určitě. Nevzdávám se. No tu energii dávám do toho, abych jako mohla postoupit třeba o dva schůdky nebo prostě dál. Prostě chci postoupit, abych nebyla furt třeba na tom jednom schůdku. Já se snažím jo, i když všechno to třeba nejde, tak se sama snažím a chci to dokázat, že na to mám, když mají na to i jiný, tak chci dokázat, že jako taky na to mám.*

Participanta D dále popisuje zajímavých způsobem vývoj její osobní motivace v čase.

D: *Určitě se mění. Mění se například i pohled, jak jsem studovala tu sociologii, tak prostě jsem měla jako určitou jako představu. Vidím to teď jinak. Když jsem to studovala, tak jsem tu sociologii vnímala jinak, teď se na ni dívám z opačné strany. Já se jako tak jako trochu stáhnu do sebe a zkouším zase jako jinou cestu. Takže se mění to, v co jako věřím. Chybí tam teďka trošku jako ta víra, že to může být lepší, jako jak se to prezentuje v médiích. Takže se cejtím trošku jako celkově jako v té český společnosti trošku jako na jiné vlně a trošku jako stranou. Takže se mění ta síla nasazení i ta motivace. Jako dřív, to bylo prostě o tom něco prorazit, mít nějaký vlastní názor, něco změnit prostě ještě pořád jako najít to místo uplatnění, které je jako v té český společnosti a postupně se to uzavírá, člověk se uzavírá sám do sebe a je to spíš o tom jako přežít a dostat se jako pryč.*

Závislosti (bariéra)

Kategorie byla nasycena následujícími kódy: neúspěšná léčba závislosti, recidiva látkové závislosti, nelátková závislost hráčství.

Ze sedmi rozhovorů vyšly najevo různé závislosti u tří z participantů. I když předmětem výzkumu nebyly závislosti jakéhokoliv typu, tak z rozhovorů jasně vyplynuly a zároveň mají, co dočinění s procesem reintegrace. Co víc, pro participanty A, C, F jde o důležitý středobod života, který ovlivňuje jejich každodenní chování. Konkrétně participant A má za sebou původně plánovanou léčbu, na kterou nestihl ze zdravotních důvodů nastoupit a zároveň bývalá závislost na alkoholu participanta A dnes velmi zdravotně omezuje. Participant C, který je stále závislý na návykových látkách, bojuje den co den s nevléčenou závislostí na drogách. U Participantky F byla během rozhovoru zmíněno hraní šipek a automatů. Dokonce bylo hraní šipek zařazeno i jako jeden z důležitých bodů v pohledu do budoucnosti, uvedeno v kategorii Režim dne. Ve všech třech případech jde o překážky na straně participantů, které ovlivňují reintegrační proces. Myšleno v jeho rychlosti, schopnostech a možnostech zdolávat reintegrační proces.

A: *Když abstinujete, tak berete nějaký prášky, že jo. No a já jsem je ze dne na den vysadil no a za měsíc mě šlak trefil. Ty další krátce potom, to bylo jedno za druhým. Pak doktor mi říkal, že je neuvěřitelné, že žiju. No, budiž. Já to celé беру jako daň za ten život, co jsem žil, takže takhle.*

C: *Jsem to nedávno zase podělal, když to řeknu takto slušně. Měl jsem práci, zase jsem si dal a nešel jsem tam a pořád jsem se v tom kolotoči takže. Je to katastrofa na jednu stranu. Ne, že bych byl někde s jehlou v ruce a netáhlo mě nic jiného, částečně mám rodinu zpátky, ale... Já vždycky dokud třeba nemám ty peníze u sebe nějaký, tak to jde, tak jako to je v pohodě, ale vždycky když je potom dostanu do ruky nebo i blbou složenku třeba, to ve mě probudí ten absták, protože já jsem zvyklej, že každou moji korunu sem proměnil za trochu prášku toho fetu prostě. ... Zrovna dneska čekám složenku heled'te se, jak se o tom bavíme (úsměv).*

F: *... a chodím na šipky, to jsou jako ty moje koničky. Ty šipky jsou mimo, tady ne. To je normálně jako, že si zajdu do hospody, tam jsou i ty automaty, že jo. Do těch automatů dám, dejme tomu stovku dvě stovky.*

Zdravotní omezení (bariéra)

Kategorie byla nasycena následujícím kódem: zdravotní omezení.

Výpovědi participantů na téma zdraví jsou velmi obsáhlé. U každého participanta jsou uvedeny nejvýstižnější přímé řeči, které hovoří o jejich zdravotním stavu, aby bylo patrné, že zdravotní omezení jsou pro ně prakticky největší překážkou, která silně ovlivňuje jejich probíhající reintegraci. Téměř ve všech případech se jedná o kombinaci psychického a fyzického omezení, proto tento kód není jakkoliv členěn, zároveň není možné se mu nevěnovat, protože velmi ovlivňuje motivaci, přítomné postupy a pokroky, pohled do budoucnosti. Participant A velmi názorně popisuje, co znamená mít zdravotní omezení v procesu reintegrace a stejně tak participantka D. Participant C nehovořil o zdraví jako takovém, ale především ve spojitosti se závislostí, která byla již zmíněna v kategorii Závislosti. Participantka F hovoří o zdraví, jako o překážce, která se nelepší, blíže nespecifikuje, z tohoto důvodu není citace doložena. Jediná participanta G nezmínila během rozhovoru žádnou informaci o zdraví. Z výpovědí plyne, že některé zdravotní omezení jsou od narození, nebo od dětství, z doby dospívání, nebo jsou způsobené životním stylem v dospělosti.

A: *... chodím, jak tučňák. Jak jsem po tom infarktu, tak levá pŕlka tĕla vlastně prostĕ dobře nefunguje, takže to pŕevažuje, takže když někam jdu, tak musím chodit s berlí, takže takhle. Tady vevnitř to už znám, tady už chodím úplně skvěle. Po tĕch infarktech já jsem prakticky jenom ležel, hledĕl do stropu, potom se to postupně zlepšovalo. Já jsem se bavil s panem primářem a ten mi řekl, že je to na mnĕ, jestli budu chodit nebo ne. Tak jsem proto udĕlal, co jsem mohl. Tam se to zlomilo, tam jsem nějak dospĕl. Já jsem tam skoro umřel. ... Celkovĕ, jako ta psychika dostala zabrat za ty roky, to je neskutečné, kdybyste vidĕla dovnitř do mý hlavy, tak konec, to je hrozný...*

To zdraví je velká překážka, kdybych byl zdravý, tak tady spolu nesedíme. Zdraví blokuje práci a tím pádem příjem financí a tak dále, je to vlastně takové kolečko. Dělá to tu paseku, no ve všem. ... Já jsem nikdy v životě takový problémy neměl, ale nejhorší je pro mě se s tím smířit, protože ono to nevypadá, že se to někam pohne ten můj zdravotní stav.

B: *Už mě to jako fakt nebaví, ty nemocnice a takhle. To zdraví potřebuju lepší... Já musím se vším v pondělí do té fakultky. Mě se ty záda a ty ledviny zase projevují... Já teďka musím dávat pozor na ty ledviny, musím na sebe dávat hodně velkej pozor, no. Já jsem takovej pomalejší. Já jsem totiž chodil i na speciální školy a takhle, no takže jsem takovej pomalejší na všechno. ... Onemocněl jsem hodně brzo, no a od té doby mě to hodně trápí a hodně mě to omezuje no. S tím zdravím, to prostě budujete základ, abyste mohla nějak fungovat. Takže bude vám pak vlastně práce na prd, když nebudete zdraví, že jo (smích).*

D: *Tak nějak jako říkám teďka nemůžu jít do práce, za to co si člověk pak prožil. Člověk jako už prošel hodně tý psychiatrický péče na ty problémy. ... Často nemám sílu se vůbec koncentrovat, protože jsem ovlivněna těma úzkostma, že prostě pak se vůbec nesoustředím. Jako v mnohém je situace i nebezpečná, jakože prostě člověk neví, co bude dál no, nebo jako na to, co člověk chce, nejsou jako úplně psychický síly. To pak navazuje na fyzický, to pak na práci a tak dál... nemocnice je pro mě pravidelným místem k pobytu. Takže nevzdávám se, snažím se neustále bojovat, ale kroky jsou pomalé, to jo.*

E: *Ak moja mamka ma čakala, tak moj tata, ak bol ožralý, tak moju mamku obuchal o topení a jak som sa v tu chvíľku krútila u maminky v brušku, tak som rovno padla na hlavičku a prostě ten můj mozok. No už mně musí člověk někdy vysvětlovat viackrát, aj to som mala problémy ve škole. Já mám s tým potíže prostě už od mala. Prostě, že sa mi to aj keď mi to člověk vysvetlí něco složitého, tak musím přijít na to, že či je to správné nebo či nie a lebo či možem ísť do toho alebo nemožem ísť do toho. ... Já mám od tých 6 let aj astmu. To je taková jako viróza v těle a musíte si aplikovat takový ten přístroj na dýchání. Já už mám někedy problém vyjít do toho 3. patra.*

Finance (bariéra)

Kategorie byla nasycena následujícími kódy: dluhové odůvodnění, finanční bariéra, přístup k zaměstnání.

Téma finance není záměrem této práce, ale vyplynulo z rozhovorů a automaticky bylo zařazeno do bariér, protože ovlivňuje celý reintegrační proces v jeho rychlosti a efektivitě. Dluhové odůvodnění bude zde opomenuto, není pro práci podstatné, ačkoliv participant B, C a E jej sami od sebe v rozhovorech zmínili. Pokud mají participant zaměstnání, tak bariéru postupně dokáží zdolávat, příklad uveden u participantů B a E. Oproti tomu participant C, který nepracuje a má zároveň finanční závazky, je v horší situaci, která zasahuje například i do možnosti styku s rodinou. Participantka F

hovoří o svém specifickém přístupu k financím. U participantky G je patrná horší finanční gramotnost ve smyslu hospodaření s penězi, tedy větší bariéra k reintegraci, kdy navíc absentuje zaměstnání. Participant D i A mají zřejmý plán, ke kterému potřebují finance, jejichž získání je omezeno zdravotním stavem. Tedy téměř u všech participantů se jedná o kumulování bariér, které plynou z této kategorie a mají společný jmenovatel finance.

A: *Najít si nějakou brigádu a k tomu ten přiznaný důchod, nějaký hlídání nebo co, abych se z toho úplně nezbláznil. ... Kdyby mi začaly chodit peníze, ono to moc peněz nepřijde. Zase otázka, jestli já to sám utáhnu to bydlení, protože garsonka pronájem to je patnáct táců třeba, že jo třeba nebo nějaký sociální byt, ten by byl asi dostupnější. ... Otázkou je, jakou práci budu moct dělat k tomu důchodu. Já to tady potřebuju nějak dožít, když to řeknu takhle.*

B: *To všechno se odvíjí od zdraví, aby se mohlo do práce, abyste mohl zaplatit ty dluhy no. ... dělám teď v... ... Teďka je to takový dobrý, že jsem teďka splatil nějaký ten dluh.*

C: *Takže jako první budu řešit dluhy s rodinou, abych si je získal, aby věděli, že to je na dobré cestě. ... Chci tam jezdit častěji, ale kolikrát hraje roli, že nemám ani prachy se tam dostat třeba. Mně se tam jezdit nechce, aby to nevypadalo, že se tam chci najíst. Já chci, aby viděli, že jsem se postavil na vlastní nohy... už to musí vyjít prostě v tom lednu s tou novou prací. Jsem momentálně tady, nudím se těžce. ... Bohužel to je ta práce, vydržet to v tý práci...*

D: *No musím nejdřív nashromáždit nějaký peníze, finanční prostředky. Až budu mít dost našetřeno, tak tam se prostě dokazuje, že jste v tý zemi žila před nějakým datem... Já se snažím, ale často nemám na nic sílu, to je prostě věčnej koloběh toho (kreslí kruh na stěnu), nabrat sílu, abych mohla jít do práce a mohla celou tu situaci zvládnout. Snažím se reagovat na inzeráty...*

E: *Tu práci mi zařídila vedoucí tady z tohoto azylu, tak od tej doby už pracuju. ... za tu dobu som zaplatila poloviční částku.*

F: *No, tak někdy teda z těch našetřenejch jsem si vzala, protože se mi nechtělo bejt doma. Chtěla jsem moc na šipky, teď jsem na ty šipky jakoby neměla, ale tak jsem si vzala padesátky (smích). No, ale nebylo to tak často. ... V práci se mi daří. ... Jsem tam už 2 roky.*

G: *Ty bariéry nás vrací pořád nazpět, jakoby nás držej. Hlavně ty finance si myslím, protože já jako třeba neumím hospodařit s penězma. ... já teď do práce, jakoby nechodím. Já práci, ale vždycky seženu, to není problém. Já se vždycky chytanu na doplňování nebo prostě támhle.*

Ostatní osobní bariéry (bariéra)

Kategorie byla nasycena následujícími kódy: dědičné bezdomovectví, nízké sebevědomí, nezpůsobilost jednat s úřady, odmítání osobní odpovědnosti.

Prezentovaná kategorie poukazuje na další možné bariéry osobního rázu, které byly hodně patrné napříč rozhovorem s participantkou F, především u posledních třech kódů. Nejen uvedené kódy, ale

i z jiných kategorií je patrnější spíše absentující sebereflexe, protože byla permanentně svalena vina na okolí, aniž by byla patrná nějaká osobní zodpovědnost za své jednání. S tím je spojeno i nízké sebevědomí, které participantku dostává do nepohodlných situací, do kterých se vydá, ale následně neumí s danou situací pracovat, což jí neustále dostává v reintegraci nazpět nebo tím ulpívá na stagnaci v řešení situace.

F: *No a stejně ty jo, kdyby ten debil jeden starej, hnusnej. Já jsem musela kvůli němu skončit tady, ty jo. ... To se stalo mezi předchozím a tímto azylem. Jenom kvůli debilním lidem jsem se dostala takhle jenom, protože já neumím někomu ubližovat a moc se neumím bránit. Jako snažím se, ale nejde mi to, nemám to v povaze. ... Já jsem nikomu nic v životě úplně neudělala a jediný, co já jsem vždycky dělala, tak jsem každému pomáhala. ... Já si někdy připadám, jako kdybych do téhle planety vůbec nepatřila (smích), protože takový chování, který já mám, tak si myslím, že právě za to trpím, že já ale nevím proč, ale já neumím být zlá. Není to ve mně... já mám prostě ráda klid, pohodu, než konflikty prostě. Nemám ani zapotřebí prostě nějaký, aby byly konflikty prostě já, jako nemám to zapotřebí. No a tím asi, že já jsem taková, tak ty lidi potom to asi zneužijou. ... Nevím, já mám, si myslím, že mám chování normální, ale jiným to zní, jako že jsem dítě furt, jakože podle nich nezvládám nic jako sama. Takhle úplně působím i na sociální pracovnice, což já za to nemůžu.*

F: *Dřív jsem teda hodně důvěřovala. Ted' už ne a tím, že jsem důvěřovala, tak jsem dopadla právě špatně, že jo. Ted' už si dávám pozor. Potom co se mi stalo tady a hlavně potom, že mě chtěli omezovat na té svobodě, tak už si dávám pozor. Jako ponaučilo mě to prostě konečně. Sice teda debilním způsobem, ale jo ponaučilo.*

F: *... úřady neumím, jakože to normálně vyplňovat papíry nic. Jako nerada tam prostě chodím.*

Participantka E poukazuje dle mého názoru na novodobější fenomén, kterým je dědičné bezdomovectví. Sedmnáct let žije v azylovém domě bez nepatrných přestávek, včetně rodinných příslušníků, kteří jsou stejně jako participanta E v azylových domech do dnešního dne, tedy 17 let.

E: *Já som zvyklá v tých azyloch, prostě mamka ještě bývá dodnes na azylu od té doby. No, ale bratr je pomalu už několik let v cizině. Moja sestra je těž po takýchto azyloch. No to už máme také no, jak by som vám to rekla, tak ako by to bylo už v krvi prostě. Jako, kdyby to bylo dědičné už prostě. Od té doby od těch mojich sedemnácti let jsem po azylech.*

Budoucnost (bariéra)

Kategorie byla nasycena následujícím kódem: neurčitá budoucnost.

Označení kódu zní velmi neurčitě, ale záměrem kategorie je poukázat na schopnost participantů časově vidět jen velmi hrubě budoucnost, kdy například v případě participantů A, E, F i D se jedná o zdraví, které jim to znemožňuje. Participant C doufá v překonání závislosti a poté bude schopný

plánovat. Nejjasněji vidí časově budoucnost participant B, který cílí dobře na své kroky, jak je patrné i z jiných kategorií, tedy dokáže vidět dál a ohraničit tu svoji vizi nějakým reálným číslem. Oproti například participantce G, která vidí svůj život jen v řádu dnů, což odpovídá i stagnaci situaci uvedené v kategorii Selhání. To jasně definuje, že motivace participantů může být pomíjivá, pokud ji podmínky například v podobě zdraví nedovolují včasné zvnitřnění, protože cíle jsou poté vzdálené.

A: *To záleží, jak na tom bude můj zdravotní stav, že jo. Takže já třeba vůbec neplánuju. Třeba za pár let, to už můžu bejt mrtvej, že jo.*

B: *Co bude? Tý jo. Snad do těch 30, už bych to chtěl stihnout s tím bydlením, kdyby takhle.*

C: *... já jsem zatím na tom rozcestí už dlouho bohužel. Jakmile se mi toto podaří přes to přejít, tak vlastně v tu chvíli, jak to říct. Já si potom můžu říct, plánovat tu budoucnost. Momentálně, když já ani nevím, ani jestli se mi to podaří. Doufám, že jo, protože já jsem to přísahal Bohu na kolenou. Kdybych to jako nedal, tak nevím, co by se mnou bylo, nechci na to ani myslet. Řeknu vám, nejdál vidím, tak do 5. ledna 2024, tam vidím nejdál, dál ne. Vidím to tak, že od 1. do 5. se zaučít a 5. nastoupím, a pak děj se vůle boží, opravdu.*

D: *To je ta Británie, kde se vidím teďka místně a výhledově. Ohraničit to časově nedokážu. Kdyby to nevyšlo, tak buď to podnám, nebo já ještě vzhledem k té mojí historii si budu představu.*

E: *(smích) s tím mojim zdravotním stavem tak asi no. Možná tak 2 měsíce dopředu vidím.*

F: *Já, žádnou představu časovou nemám. Já úplně přesně časově neplánuju. Já si to nedokážu ani teďkom nějak představit. Já nevím, co bude ani se mnou, co bude se zdravím. ... O rodině jsem hodně snila, snila jsem o dětech, nebo chtěla jsem děti, že budu mít dobrou práci, že to budu prostě to. ... to už asi u mě nehrozí v tolika, protože prostě to zdraví se nelepší, to bych nedala.*

G: *Já to mám spíš jen na pár dnů dopředu.*

Pochvala (podpora)

Kategorie byla nasycena následujícími kódy: bez potřeby být chválen, absence pochval, radost z průběžných pochval.

Pochvala je silná vnější motivace, v reintegračním procesu obzvláště důležitá. Obecně je především zmiňována na poli pracovním nebo vzdělávacím. Nicméně, i zde v reintegraci má své místo, protože reintegrace je složitý proces a můžeme přeneseně říci, že pro participanty se jedná o neustálý proces učení. Pochvala není samozřejmě vyžadovaná, ale potěší, jak plyne z rozhovorů. V případě rozhovorů se na ni dostalo různých reakcí. Pokud není člověk na pochvalu zvyklý, tak se může dostat reakce, jako tomu je v případě participanta A. Pokud je pravidelná, tak je o to silnější, jako je tomu v případě participanta B, C a E, které pochvaly velmi těší, pozitivně utvrzuje ve správnosti postupů a motivuje participanty dál. V případě participantek D, F, G se jedná spíše o současnou absenci pochval, která

tak může oslabovat vnější motivaci a v případě absence vnitřní motivace, pak vede k celkové stagnaci situace.

A: *Nemusím být pochválený. Člověk pozná, že je něco v pohodě nebo ne. Já nejsem takový, to člověk musí poznat, když udělá něco dobře nebo špatně, to mi nikdo říkat nemusí, takže takhle to mám já.*

B: *Když jsem vždycky udělal, třeba co jsem měl nebo když jsem vždycky udělal navíc. No a teďka vlastně od těch klíčových pracovníků vždycky, když se mi něco povede (úsměv). Třeba teďka s tou sociální pracovníci sháníme nějaký ten program po ty mladistvý, že si buď můžete dodělat vzdělání a takhle. Dostal jsem pochvalu od sociální pracovníce, že právě super, že jsem tam napsal. Že se zajímám o ty léky, že by mi mohla nějaká ta pojišťovna to proplatit, jako by takhle. Když se mi fakt něco povede, dostanu takhle pochvalu. Aj od bráchů takhle, určitě super, že nepodceňuju to zdraví. Taky vědí, že jsem si tam prožil svoje v té nemocnici a takhle.*

C: *Za to jakej jsem. Za to, že se rozdělím s jídlem a tak. Někdo se nerozdělí vůbec. Já, když si dělám jídlo, tak se rozdělím vždycky. Já jsem si koupil asi 3 kila masa, tak jsem asi kilo a půl rozdal. Rozdal jako řízky, že jo vepřový a kuřecí. Každýmu jsem dal, kdo přišel do kuchyně.*

D: *Jakože mě nikdo asi za nic nevynadal, ale ani asi nepochválil.*

E: *Tu som bola naposledy tuto v azylu pochválena len kvoli tomu, že jak jsme teraz začaly chodit do práce, že slyšely one od toho šéfa prostě, že jsme tam vyznamenané prostě, že sú s námi spokojení, tak to sme boly za každý den vyznamenané. Jsme aj tady na azylu vychvalované.*

F: *Tak asi jenom jednou za to, že jsem uklidila kuchyň, že to bylo jak nový no.*

G: *Tak tady já nevím, spíš nejsem tady. V tom předchozím zařízení, tam jsem byla furt chválená. Byli se mnou spokojení...*

(Ne)podpora (podpora)

Kategorie byla nasycena následujícími kódy: bez podpory rodiny, podpora blízkých, podpora AD, podpora v institucích, absence celostního přístupu, časový rozvrh.

Tato kategorie obsahovala mnoho kódů, především těch s podporou, což je pro participanty velmi pozitivní. Podpora je úzce propojena s motivací, je vhodným intervenujícím prvkem. Podporou zde není myšlena jen ústní podpora od příbuzných nebo personálu AD, ale i podpora v jiných formách dále uvedená. V úvodu participant A na nepodporu rodiny odpověděl otočením hlavy do stran.

A: *(tiché otáčení hlavy do stran) ... Jinak sociální pracovníce ty jsou úplně super. Holky vždycky dobře poradí, takže já jim neponuju nic takovýho. Dělam, co mám, co jsem nestihl dřív, doháním teď.*

B: ... spíš jako si hodně píšeme. Já jsem u bratrů vlastně byl teďka během Vánoc. Oni se aj mě ptají několikrát, že jestli nepotřebuju pomoct, jestli všechno zvládám. Někdy jsem tam jako i přespal...

C: Máma mi většinou třeba pomůže 2 stovkama na něco. Jako podporuje mě, jako vidáme se. Já vůbec nesmím o drogách mluvit, prostě nesmím. ... Tady je dobrý prostředí, já jsem za to rád. Dobřej pocit, že to vůbec existuje, že vůbec můžu tady být. Tady jsou andělé úplní. Já mám postel, můžete si se sociálníma popovídat. Jo, jako vlastně přes ně mám psychologa zadarmo, adiktologa protidrogovýho. Všechno prostě, co potřebujete, tak vám daj a pomůžou vám odrazit se. Tady vám pomůžou se vším umejt se, jít na pohovor, najít práci. ... Takže třeba, když je někdo mladej a zdravej, tak si myslím, že by měla jeho cesta mířit někam sem, protože tady má z toho dna krásný odraz se vším všudy. Tady by vám jakoby nic nemohlo chybět. Nějakou dobu vás tady nechaj, až rok třeba, což je perfektní. Dokážou vás posunout dál, určitě se vším.

D: ... nějaká finanční pomoc byla, ale ne jako jiná pomoc, ne jinak... Tak jako pozitivní věc je, že nehrozí život úplně na ulici. Takže ve chvíli, kdy jste jako na ten azylový dům jako přijatá, tak je to dobrý, protože máte střechu nad hlavou. Co se týče jako pak toho jako samotného pobytu, takže pro mě to ještě jako není to širší zázemí, jako kdyby si člověk řekl, teďka půjdu do práce, najdu si pronájem. Jinak já si myslím, že to tady jako funguje dobře.

E: Nijak. ... tam se vlastně přetrhly ty spojení aj všechno možné. Je to tam jak kdyby uzavřené. ... keď člověk nemá kam ísť, tak sa musí rozhodnúť medzi ulicou a azylovým domom... Prostě tak radši si vybere tu správnou stranu. Prostě vola kde sa možem vysprchovat, navariť si, najesť, chodit do práce, čisté oblečení a čo by člověk mohl udělat, keď by bol na ulici? Asi nič. Tam by to bylo ještě horší a tam by sa stretol len s alkoholom a týmto svetom. ... No, někedy trošku mosím d'akovať mojej přítelkyně prostě, že ma tlačí dál prostě, aby som nestála na tom jednom uzatvorenom místě lebo ak by som to mala vysvetliť. Tak jsme ak na jednej lodi a iděme dál. ... Ta mi dáva najviac podporu, tato moja partnerka. Prostě ma drží pry tom, že musíme pracovat prostě, že musíme si pomáhat. ... Od tej doby, co som tady, som slavila nedávno narozneniny, tak pre mňa udělal personál strašně moc.

F: Moc ne, když pomůžou, tak mi to pak vyčítají. Tu podporu mám někdy ne. Když se mi dostane, tak mi řeknou, že si za to můžu sama, že se mám snažit, že oni museli taky sami, že je to nikdo neučil a tak. Takže jo, pak mi dávají najevo jako, že musím bejt sama na ten můj život a někdy zase jako ne, někdy zase mi třeba pomůžou. Když já pro ně nic neudělám, tak mi to celý vyčtou. No a to je takhle furt dokolečka. Furt od dětství problémy. ... No a u babičky, jako co si adoptovala mámu, tak jako trochu větší podporu tam mám, můžu mluvit o čemkoliv, ale to můžeme jenom, když jsme úplně sami. Když nás nikdo neslyší, neposlouchá, protože to vyřešit neumíme.

G: *Mě přímo rodina nepodporuje, protože se musím postavit sama na vlastní nohy. ... jsem rodině vděčná, že má děti u sebe, že nejsou fakt v tom ústavě. ... No a teď si různě vypomáháme s tímto partnerem, který je po operaci. ... Jsme rádi, že máme jeden druhého. Když se něco děje, jeden druhého navzájem podržíme.*

Stejně tak je zde důležitá pro participanty A, B, C, D, F podpora od různých institucí nebo organizací.

A: *Kvůli mému zdravotnímu stavu já ani na pracák nechodím, takže to děláme všechno elektronicky, protože já fakt nemůžu zatím do práce. Prostě jedno s druhým. Doktoři super jako, teď chodím na nefrologii. Oni vidí tu snahu, že už nepiju, že se už nechovám, jak hovado s prominutím. ... Je tam podpora. Ono, když tam přijdete napitá, tak vás nepochválí, to vás nikdo nepochválí. ... Já nevím prostě, bez té lékařské pomoci bych to nedal sám.*

B: *Určitě pomáhají takhle na těch úřadech. Takže taky velká podpora. Hlavně jsou hodní (smích).*

C: *Jako musím poděkovat těm organizacím. Jo, že jako vůbec prostě musím je vychválit, že vůbec jakoby to existuje. Co byli nevděční lidi, že si postěžovali na třeba tvrdý rohlíky. Já bych jim dal normálně jednu facku, to je hrozný. ... Musím říct, že mně hrozně pomohly ty organizace. Sociálka samozřejmě taky, protože platí teď tady to ubytování. Tu závislost mi zase pomohli v léčebně.*

D: *Oceňuju tady i tu podporu té psychiatrie, ale není to jako prostě jako o nějakým celostním přístupem, kterých bych si představovala, to určitě ne.*

F: *No, snažím se to nějak vyřešit sama, a když to nejde, tak se vypovídám na terapiích. Na terapiích mi poradí, nasměrují a tak. Tady bych to neřešila, měla bych strach, co by z toho bylo, raději o tom mlčím.*

Do podoby podpory řadí participanti B, C, E i rozvrh dne nebo povinností, který považují za nápomocný.

B: *Třeba, když něco potřebuju, tak je tady prostě ten klíčovej pracovník. Třeba jako mi dá nějaký rady nebo co mi třeba hodně pomáhá, že já jsem takový, že to vždycky nechávám třeba na poslední chvíli. Tak jsme si udělali takový řád, že třeba takovej papírek, ten den toho stihnout tolik a tolik, a pak si to odškrtnout, to mi hodně pomáhá no.*

C: *Já bych si třeba chtěl udělat rozvrh dne, to jsem si třeba ještě nikdy neudělal. Rozvrh dne, protože já jsem takovej, že co si sám řeknu, tak to dodržím, kromě těch drog. Mít jasně daný v tolik ráno vstanu, když budu mít volno prostě, tak si vstát, aby i ten den byl třeba delší, neválel se tady do dvanácti, jak blb s prominutím. Takže já potřebuju mít tu práci, protože to rozumíte, když já budu chodit 20 dní do práce a 11 dní volna, tak tam je větší smysl v tom něco dělat, protože za prvý máte prachy v těch 11 dnech. V práci tam je také jasný rozvrh. ... Takže mi to pomáhá...*

E: *Mně to pomáhá, keď mám jakoby plán před sebou. Len kvoli tomu, že jak som prišla bydlieť sem do toho azylu, udělalo sa za tu dobu vela, nejen to čo by prostě pani sociálna pracovníca od nás požadovala, ale išla som dál ešťa.*

Pobyt v AD (podpora)

Kategorie byla nasycena následujícími kódy: osobní (ne)pohoda z pobytu v AD, spoluklienti ovlivňují klima v AD.

Reintegrační proces je průběžně doprovázen i střídáním různých zařízení včetně aklimatizace v daném zařízení a sdílení prostor s dalšími klienty a sociálními pracovníky. Jak vyplynulo z rozhovorů osobní (ne)pohoda z pobytu v AD má velký vliv na samotné participanty i tím i na reintegrační proces. U participantů A až E je spokojenost. Participantka F je v situaci, kdy prožívá silnou nepohodu, zároveň neví, jak tu situaci řešit.

A: ... s klukama je tu pohodička. ... jsem strašně vděčný, že tady můžu bejt. ... já si nemám na co stěžovat, já jsem maximálně spokojenej. ... Abych řekl pravdu, teď a tady to jsou takový prázdniny todlenc to.

B: Když máte dobrý lidi, tak je to, jak doma. Tak jako samozřejmě lepší by bylo být úplně sám, ale když máte kolem sebe ty spolubydlící, tak je to v pohodě.

C: Tady je to lepší, připadám si tady taková jakoby rodina, je to tu supr, vobčas nějaká hádka, ale nic moc, spíš fungujeme jednotně, takže to je dobrý.

E: Od téj doby, čo odišli ti lidi, čo tu boli před nami prostě. Čo jsme mali s jednou holčinou tiež problém, tak prostě to bychom tady už dávno něboli.

F: No vracet se do těch azyláků je hrozný, není to můj první. Bydlet tady, no to je ještě horší, to je šílenost (smích). Ty ženský ty jo. Nalepěj se na vás, chtějí po vás peníze. ... Ublížujou mi tady dost prostě, hlavně jedna ženská zase. Druhá se na mě nalepila. Ted' se ještě já nechápu, ona se do mě zamilovala, tak mě furt nenechá na pokoji, furt musím bejt jako tohle. To je prostě šílené... Nevím vůbec jako ty lidi tady prostě... Hlavně ty jo, taky chce pořád po mně to, že jo no, protože si říkám, kolikrát nemůžu s tím zdravím, kolikrát jsem úplně jako káó. Třeba jsem prostě ráda, když já nevím mi pomůže, nebo mi prostě třeba například udělá večeri jo, což je prostě pecka, že ona chce za to prostě sex jo, ale já to nechci, vůbec ty jako ne. Prostě se naštve, urazí se no prostě hrůza. Já nevím, co už mám jako dělat.

Pro participantu G je pobyt v AD velkou osobní nepohodou, naprosto se liší v přístupu od ostatních klientů, protože preferuje společnost osob bez přístřeší, kteří jsou na ulici nebo v nižších stupních ubytovacích zařízení. Nestojí nutně o pobyt v AD a stejně tak o klienty AD. To je opět větší překážka v reintegračním posunu, která je hodně ovlivněna osobním přístupem k řešení situace. Zároveň pro ostatní spoluklientky se jedná o nepochopitelný přístup k situaci ze strany participantky G.

G: Jako s tamtou klientkou jsem si jako dobře rozuměla, ale co teď přišla jakoby jedna, tak to nevím. Já jsem jako na ni i hnusná, já se tam s ní necejtím dobře, jak s tamtou první. ... Jako jsem na tom azylu pro ty ženský, dobře, ale já se tu nerada vracím. Na těch noclehárnách jsem se

vracela úplně vysmátá, pokecali jsme jako s těma lidma. ... já si kolikrát třeba řeknu, třeba i tady někdy před klientkama, že radši bych se cejtila na ulici než tady. Ony říkají, ať to jako nedělám, že mám jakoby střechu nad hlavou, ať prostě beru tady to, ale já prostě jim řeknu, ale víte co, já to cejtím jinak. ... já vím, jaký to je bejt na ulici a když vám řeknu, je mně tam o hodně líp, protože jsem tam hodně s těma lidma zvyklá, i když jako třeba se někdy jenom pobavíme. Vyzkoušela jsem si to všechno. Víím, co to je, to prožít. Muset žebrot, to jsem taky jako dělala, abych měla prostě něco na jídlo nebo tady to jo.

Sociální vazby (podpora)

Kategorie byla nasycena následujícími kódy: přerušené rodinné vazby, utužování sociálních vazeb.

Participant A, D, E mají přerušené vazby s rodinou nebo alespoň s některým z členů rodiny. Pokud jsou vazby s rodinou přerušeny, tak v ten okamžik využívají participant společnost klientů v AD, jako je tomu v případě participanta A, který zároveň plánuje kontaktovat část rodinných příslušníků. Výjimkou je participant B, který má pravidelný kontakt s rodinou. Udrhuje i širší sociální vazby, měl po 10 letech sraz se spolužáky, který participantovi B udělal radost. U participanta C je patrný důsledek z minulosti, který je ovlivněn návykovými látkami a tím velkým úbytkem kamarádů, současně probíhá budování důvěry u rodičů. Participantka D má minimální vazby s okolím, stejně tak menší vazby má participantka F s rodinou a okolím. Pro participantku G je důležitý aktuální partner a je patrný i částečný kontakt s rodinou a pěstouny. Velkou roli v sociálních kontaktech hrají sociální sítě, které umožňují navazovat kontakty bez vlivu sociálního vyloučení. Souhrnně, pokud jsou rodinné vazby nefunkční, tak jsou suplovány partnerem, kamarády, sociálními sítěmi nebo klienty v AD.

A: *Momentálně žádnej. S tou ségrou vlastně, s tou bych se chtěl zkontaktovat a s babičkama bych se rád ještě viděl také, pokud ještě žijou. ... Ted' se blíží Vánoce, snažím se nezbláznit z toho. Máme i nějaký vánoční dárky, jsme si koupili tady s kámošema. Normálně po 150 letech budu mít úplně normální Vánoce (úsměv). Já na to šetřím už asi 2 měsíce.*

B: *Někdy i s těma bráchama nebo spíš, pak na internetu s těma dalšíma lidma ještě. ... No, třeba ted'ka se základkou jsme měli nedávno sraz, takže v pohodě. Já jsem je nepoznal skoro. Hodně velká změna, to vlastně bylo po 10 letech asi. ... My jsme se domlouvali strašně dlouho, nevycházelo to, minulej rok to vyšlo (úsměv).*

C: *Táta mi třeba řekl prostě, že ten čas tak utíká, prostě když to tak řeknu, jako můžeš přijet častěji. Můžeš tady přijet jednou za tejdén, to by bylo super. Já čekám, až oni mi odpustí. ... Jako kdybych vzal svoji síť, tak třeba já tam měl 170 kamarádů a najednou jsem měl třeba 20, během roka. 150 lidí jsem opravdu úplně ztratil, že jsem feťák, tak si mě vymazali nebo nevodepisovali třeba.*

Tolik lidí, když ztratíte, to se ve vás něco zbourá. To jak, kdyby těch 150 lidí někde letělo letadlem a vybourali se někde. Co mi zůstali, tak ty jsem poznal, jako malej.

D: *Já tu moc nikoho nemám..., ale ty vztahy s kamarády, to není úplně jako úplně silná vazba, že bych mohla zavolat, hele teď je mi blbě, to ne. ... Jako já mám jednoho kamaráda, kterej mi jako hodně pomoh, se kterým jdu občas ven.*

E: *... už nejsme kontaktě, ani s tátou. My jsme už ani s bráchom málokdy, to spíše s mojí sestrou, ale jsme málo v kontaktě. Hlavně sa zajímám, jak sa majú děti, ale nejsme moc kontaktě. Ani s tou maminkou už ani. Ty vztahy sa dost přetrhaly. ... máme s přítelkyňou spoločných priateľoch na síťách mimo azyľ prostě.*

F: *No tak, někdy si zavoláme. Někdy je navštívím. ... No, když nemám žádný, já tomu prostě říkám takhle, když nemám žádný písmenka, tak nezavolám. ... Písmenka, jakože slova. To znamená, nemám si s nima, co říct, tak to jsou ty písmenka (smích). Já tomu tak říkám celý život.*

G: *Partner je teď po operaci a je na tom azylu, tak každě den jezdím za ním, máme se hrozně rádi. ... S maminkou jsem občas v kontaktu. S tatínkem s tím pravým nejsem v kontaktu a s tady tím nevlastním vůbec v kontaktu nejsem. ... Ta nejstarší dcera, ta už má frajera, ona mě vůbec nechce vidět, protože mě je předtím vzaly... Třeba za synem jedu jakoby zejtra, co je u pěstounů. Takže já jako takhle za nima občas jezdím nebo jsem s nima v kontaktu.*

Prevence (jednání)

Kategorie byla nasycena následujícími kódy: prevence před návykovými látkami, prevence zdraví, prevence v hospodaření s financemi.

Prevence vyplynula jen z některých rozhovorů. Jedná se o preventivní přístup před situacemi, které participanti zažili, než se dostali do AD. Jinými slovy si váží současného stavu a nechtějí dopustit zhoršení situace. Na základě toho postupně mění své přístupy a chování k řešení situace, jako je tomu u participanta A nebo C. Participant B vychází z rodinné zdravotní historie, ze které se poučil v pozdějším věku. Participantka D je v procesu permanentní stabilizace psychického stavu, který si sama řídí, jak uvedla. Participantka E samostatně není schopná mít trvalý preventivní přístup před návykovými látkami, momentálně ji s tím pomáhá současná přítelkyně z AD, zároveň jí velmi pomohla změna prostředí ze zdravotních důvodů. Prevence zdraví je jediný možný způsob, jak zdárně překonat bariéru Zdravotní omezení, která byla identifikována téměř u všech participantů a zároveň je primárním způsobem strategie jednání vedoucí ke zdárnému posunu v reintegraci.

A: *No, že nepiju ten alkohol a neužívám ty drogy. Jak jsem říkal, moje psychika, nejsem na tom prostě dobře. Snažím se, dělám to, co mám dělat a nedělám to, co bych dělat neměl, to je moje holá odpověď. ... Já se už nikam neženu, už jsem zjistil za tu spoustu let, že to nemá cenu vůbec. Svým způsobem v klidu, nic nucenýho. Já se bez těch prášků neobejdu, takže takovýdle věci, abych*

si šel někam ulítnout, to prostě nejde už. Já jsem si už prošel dost, nechci si stěžovat, ale vlastně jak jsem byl i po těch špitálech, no žádný Hollywood, znám příjemnější věci. ... Dát se tu do kupy trochu a tady v hlavě si to srovnat a nevzdávat se, jako celý život.

B: *..., že se teďka spíš snažím, aby to zdraví bylo dobrý a nějakou tu lepší práci, abych se mohl osamostatnit už úplně. Protože samozřejmě potom vlastně, když to zdraví je takovej základ, že pak nemůžete na něm stavět, když máte na houby zdraví, tak pak nic neuděláte. ... Jako takhle беру to tak, když zas vím, že to mamka podcenila a jak dopadla. Takže jako fakt si dávám pozor, že prostě na ty kontroly chodím, a když mi fakt jako něco řeknou, tak to fakt asi dodržuju, když prostě mám brát prášky dvakrát denně, tak to prostě беру. Poslouchám asi ty lékaře. ... Když jsem fakt jako vyletěl z toho baráku, že jsem fakt jako k tomu alkoholu nespádl, protože to je fakt strašně jednoduchý k tomu spadnout.*

C: *Jako takto, pro mě je hodně peněz už jako tisícovka. V tu chvíli, tak to si koupíte, já nevím obrovskou dávku za 7 stovek prostě, cigára a 3 dny je vám tak krásně, když to takhle řeknu, ale to já už prostě nechci. ... Přeju si pravidelně chodit za adiktoložkou od ledna, je to můj plán, když budu mít volno, aspoň jednou za 14 dní za ní zajít. ... Chci víc chodit ven, rozhodně, protože já, když se mi stane kolikrát, že jsem celej den nevylez z baráku, což je taky prostě taky blbý, že jo, kór u mě. Je mi 27, jeden z nejmladších tady, vlastně zdavej kluk jinak, že jo. ... Když nejste unavenej, když jste jenom znuďenej, tak máte mnohem větší chuť si tu drogu dát. Takže vlastně, když si hodně zacvičím třeba, tak jste mnohem unavenej, jdete dřív spát a nemáte tolik myšlenky na ty drogy. Takže to jsou další věci, na který jsem si přišel sám, který jsem dřív třeba nevěděl.*

D: *Tak snažím se udržovat to zdraví, díky kterému jsem, no můžeme říct mimo sociální systém momentálně. Když potřebuju zlepšit můj stav, nechám se hospitalizovat. Obvykle jednou za čtvrt roku se to většinou tak jako nahromadí, že tam skončím jako v nemocnici, a pak je to prostě podle aktuální jako situace jako kolem mě no. Ještě spolupracuju s jednou neziskovkou, takže tam vlastně jako chodím. To mně pomáhá hodně psychicky, odreaguju se tam.*

E: *... od tej doby som tady v Čechách. Ta vzdálenost mi pomohla. Prostě není to také, že si neubližujem sama sebe. ... Jak som mala tuto novu priateľkyňu, tak ta ma vede jinde, tam už nevidím, žádný alkohol ani žiadne drogy prostě. Som z toho už čistá z tých vecí, ktoré som pred niekoľika lety dozadu používala.*

Zvlášť za zmínku stojí prevence v hospodaření s financemi, kde je vidět snaha participantů B, E, F. Jedná se o pozitivní strategii jednání v procesu reintegrace stejně, jako u výše uvedených prevencí. Tento typ prevence byl identifikován jako další ze stěžejních pro zdárný posun v reintegraci.

B: *Jak říkám, teďko jsem tak jako na dobré cestě, když něco jsem už tady splatil. Fakt jako s těma penězma umím postupně hospodařit, že už to fakt trošku nějak chápu.*

E: *Já mám zase to, jak som už neveděla platit ten nájem, tak prostě musím platit ten nájem. Už za tu dobu som zaplatila poloviční částku.*

F: *Samozřejmě počítat peníze tak, abych vycházela, aby sem měla. Samozřejmě, že si budu dělat to, co jsem si dělala dřív, že jsem si vždycky schovávala padesátky, a když došlo jako na nejhorší, tak jsem vlastně vydržela do toho novýho měsíce a vlastně mi to potom navazovalo, že mi přišly zase nový.*

Režim dne (jednání)

Kategorie byla nasycena následujícími kódy: trávení volného času, oblíbený koníček, denní rutina.

Tato kategorie neměla mnoho kódů, ale stojí za zmínění, protože je z toho patrná strategie jednání v rámci uspořádání běžného dne a způsob nakládání s volným časem. Jedná se o kategorii, ze které je patrná neefektivita ve způsobu nakládání s volným časem. Participant C uvádí, že se nudí, což je způsobeno momentální absencí zaměstnání. Nicméně, přišel na způsob, jak se více unavit, aby nemyslel na návykovou látku. Sport byl zmíněn okrajově, protože buď to nedovolují finance, zmíněno participantkou D, nebo v absenci sportu hraje roli samotné zdraví, které ovlivňuje například participanta A nebo participantku F. Pohyb je aplikován pouze ve formě občasných procházek. Ve většině případů je s volným časem naloženo prokrastinací na sociálních sítích.

A: *Jako nějaký režim mám. Klasika ráno, když se proberu, dám do sebe půl lékárny, nějaká hygiena a snídaně. Pak většinou, když nemám doktory, tak s klukama je tu pohodička. Pak si udělám nějaký oběd. Pak se jdu někam projít třeba, ale já daleko nedojdu, hlavně teď je zima, takže takovýdle věci. Třeba si jdu do krámu něco koupit. ... Dřív jsem sportoval... Dnes už jenom ta procházka, žádný Hollywood. ... rád se třeba podívám na fotbal nebo na nějaký sport a tak.*

B: *Ty jo, tak stanu, jdu do práce... Pak odpoledne spíš nějaký procházky nebo takhle no. Jo a někdy taky i odpočívám a takhle no. ... pak nějaký ty hry, že na počítači a takhle aj ty deskový.*

C: *Dám si cígo, kafe, dám si něco k snídani, a pak jak kdy. No teďkon třeba nemám tu práci, že jo. Tak nějak jako docela nuda, až se za to stydím, jako to říkat. Jsem třeba na počítači, sháníte práci a tak. ... Dřív jsem trochu posiloval, teď posiluju víc jako. Což mě jako docela dost naplňuje upřímně. Většinou se zavřu přímo tady a posiluju. Dělam třeba kliky, dřepy a takové. Ono mě to dost unavuje, takže nemám jako roudy na nějaký prostě jiný nesmysly.*

D: *No jo běžný den, tak záleží, zda mám úklid. ..., pak si udělám ranní hygienu, nasnídám se. Pak záleží, jestli jako mám nějaký vyřizování nebo se jdu třeba projít jenom jako po okolí. Potom jako bod programu je knihovna, kde řeším hledání tý práce. ... Ano, volný čas je knihovna, nebo knížka. Na sport jako nejsou finance. Procházka do přírody, tady je park, to využívám docela často. ... Já*

poslouchám ještě BBC večer, takže to mě jako hodně nakopává. ... jazyky mě baví. V podstatě je to můj asi koníček.

E: *No běžný děň, keď máme volno, tak jsme tady na azylu, alebo keď máme možnosť, tak jdeme na výlet... Nechce sa nám, tak jsme na mobilu, hrajeme hry nebo si píšeme na Facebooku zo známyma, čo máme ešte některých známých... Práca samozřejmě, pokud nejsom nemocná.*

F: *No, když jsem nemocná, tak dlouho spím. ... Nějak se snažím vařit prostě no. A když to, tak jdu do práce. Prostě třeba já nevím ráno, když musím k doktorovi, tak zajdu k doktorovi. Pak si udělám jídlo zase normálně, najím se, já teda nesnídám, protože jaksi vstávám jako nějak kolem 12 hodiny, pak se vykoupu, umeju jo a jako takový ty věci prostě. Ty věci, který mě bavěj, tady nejdou dělat. ... já hraju šipky... No a sport žádný, to už nemůžu jako sportovat. ... Já jsem měla atletiku ráda. To jako jo, běhání (úsměv). Jako zkoušela jsem si jít zaběhat. Konec, už to nedávám (smích), bolí všechno, dechat nemůžu. To už ne, už to není jako dřív, ale ještě vím, jako že to ve mně zůstalo, protože jsem si jako zaběhala, jako kdyby mi v tu chvíli fakt nic nebylo. To byla fakt pecka (smích). No, a pak jsem byla úplně káó ty jo (smích). Říkám, hm, tak to jsem si zase dala jako. No a radši jsem si říkala, že zase na dva roky klid jako (smích).*

G: *Já sice kuchařka nejsem, ale mě třeba hodně baví, pro někoho vařit. Mě to dost podporuje, mám takovej pěknej pocit potom. ... Já jsem vlastně furt v tahu, venku, to je můj další koníček (smích). To je už zvyk, bejt na ulici a koukat na ty lidi nebo na to okolí. Já třeba vám projedu celé město. Mně je dobře, že vidím okolo sebe lidi jo, že můžu někam jít. Prostě jo, vím, že tady musím přijít na desátou, no prostě utíkám odsud, abych tam nabrala třeba sílu a tu energii.*

Přístup k sociální pomoci (jednání)

Kategorie byla nasycena následujícími kódy: osobní přístup k pravidlům AD, využití sociální pomoci.

Kód osobní přístup k pravidlům v AD byl zvolen z důvodu poukázání na rozdílný přístup jednání neboli strategii jednání uvedených participantů, která velmi ovlivňuje reintegraci. I když, jen v několika krátkých zmínkách, přesto se dá z rozhovorů vydedukovat přístup participantů k pravidlům celkově. Participant B nemá problém s pravidly, dostává se mu za to i zpětné pozitivní vazby. Participant C se drží mantinelů, protože je nepřímo donucen, ale občas jde za hranice pravidel. Participantka F se již poučila z toho, že zašla za hranice pravidel. Participantka G dává jasně najevo svázanost pravidly a dokonce přiznává, že nižší stupeň ubytování je pro ni daleko příjemnější volba.

B: *Oni totiž ti pracovníci, když vidí, že se snažíte, tak se to líp řeší. Já jsem takový pohodář (úsměv).*

C: *Nechodím pít třeba, dřív mě bavilo mimo ty drogy jít se třeba napít a teď mě to nutí, že nemůžu. Takže mě to naučilo tady vůbec nepít. Já jsem byl naposled před měsícem, že jsem se napil, což je*

u mě velká výhra jako, dřív to bylo jednou týdně. Takže dávají tady mantinely a snažím se v nich nějakým způsobem držet.

F: *Rady dostávám, to jo. Třeba jsem pomáhala finančně klientce tady z azyláku. Sociální pracovnice mě na to upozornily, že ne, nedbala jsem toho, klientka toho zneužila. ... stydím se, nerespektovala jsem ty sociální pracovnice.*

G: *Tam jsem si v klidu uklidila, to není jak tady, že oni vás hrnou, musíte to uklidit, nebo musíte to udělat, nebo to. Víte, já si tady připadám, jak ve vězení. Jakože nejsem jakoby svobodná, že nemůžu prostě si dělat, co chci. Asi se líp cítím na těch nižších stupních ubytování než tady. Mám radši větší volnost, proto se tady necejtím.*

Zvlášť bude popsáno využití sociální pomoci, ze kterého je patrná další a jiná strategie jednání, která už započala nebo se bude muset v dohledné době uskutečnit. Částečně se jedná o dohledné plány, které již nejsou v rovině přání, která byla uvedena na začátku kategorií a která byla spíše v roli spouštěčů motivace, tedy příčiny. Hlavní strategií jednání u sociální pomoci je zajistit si návazné ubytování minimálně ve stejné úrovni, což je patrné u participantů A, C, E. Další hlavní pomoc, kterou chtějí participanty využít, je zajištění finančního příjmu nepodléhající práci, tj. v podobě důchodu a dávek, jako je to u participantů A, E. Napříč všemi participanty se projevuje snaha o využití další nelékařské pomoci.

A: *Ten důchod invalidní, ten dojde zpětně, že jo. Takže budu mít nějaký základ, nějaký peníze. Investovat je někam, to je nesmysl, že jo. Až budu mít prostě ten důchod, tak už nebudu muset být na tom pracáku, že jo. Budu mít příjem tam a ještě si budu muset najít nějaký příjem okolo, abych měl dost finančních prostředků na to, abych to mohl nějak rozvrhnout. Nestihl jsem podat tu žádost letos, půjdu tam až v lednu. Myslím si, že do půl roku nebo do tři čtvrtě by to mělo být vyřízený nebo tak nějak. Oni to schválej během měsíce, to už mám vlastně domluvený s doktorama. Ti říkali, že nemám čekat. ... Budu muset jít asi do dalšího azylu. To budu teprve probírat s paní sociální, bylo by to asi nejlepší. Ještě jsem se o to nezajímal, budu to řešit, až to bude aktuální.*

B: *Určitě asi sám to nezvládnou, to si netroufám, ale pokud budu mít tady kolem ty pracovníky a ty třeba i na těch úřadech, tak si myslím, že to společně nějakou cestou pomalejší dokážu.*

C: *... aspoň se dostat na tu ubytovnu, třeba ze začátku. Jako na byt si nedělám iluze, zatím.*

E: *No my máme taký plán, že nejprv bysme sa chtěly v tom registrovanom partnerství udělat to jako první, aby som potom mala aj ja na voľáke sociálne dávky, alebo na sociálnu prostě jako na financie prostě, aby som mala možnosť prostě aj ja využívať. Také niečo, aby som mala aj ja na niečo nárok, aby som sa celkovo necítila prostě, že ja nejsem místní a ona je, že prostě ona má víc nároků než ja teď. ... Tady na azylu sme skoro 7 mesiacou. To budeme muset řešit...*

F: *Tak nějak bych měla mít pomoc od intervenčního centra, co tam chodím.*

Pokroky (stav reintegrace)

Kategorie byla nasycena následujícími kódy: aktivní přístup k situaci, radost z pokroků, zvyšující se sebevědomí.

U participantky D a G nevyplývaly z rozhovorů pokroky, proto nejsou uvedeny. Z rozhovorů u ostatních participantů vyplynulo, že participant dělá nemalé průběžné pokroky.

V porovnání tří uvedených kódů lze za nejnižší identifikovanou formu pokroku určit aktivní přístup k situaci, přiřazený k participantům A, B, C, E, F, u kterých jsou vidět pokroky v tom, že některé kategorie ze strategie jednání, jedná se zejména o prevenci, se mění v konkrétní trvalou činnost či provedenou změnu mající trvalý charakter. V případě participanta A a C jde především o posun zdravotní. S nejvíce aktivním přístupem se jeví participant B. U něj jde celkově o aktivní zaměstnání, rozvážný přístup, prevenci zdraví a hospodaření s financemi. U participantky E jde o celkový posun. U participantky F jde především o aktivní zaměstnání.

A: *Snažím se s tím srovnat a беру to, jak to je. Něco jde a něco nejde, že jo? To co mi jde, ty věci, tak je dělám líp, to co mi nejde, tak se snažím. ... Od LDNky jsem se i tak už hodně posunul. ... Já jsem se bavil s panem primářem a ten mi řekl, že je to na mně, jestli budu chodit nebo ne. Tak jsem proto udělal, co jsem mohl. Tam se to zlomilo, tam jsem nějak dospěl. Já jsem tam skoro umřel.*

B: *Spíš to nenechám na sobě, jak kdyby takhle. Když třeba pak vím, že to je třeba blbej nápad, tak si nechám třeba radši poradit. Nechám si dát další názor, a pak třeba si na to vezmu svůj názor a rozhodnu se, jaký bude lepší. ... dělám teď v...*

C: *Takže 30 dní jsem čistej a dám si jednou jedinkrát čáru za 30 dní. Takže jako velkej pokrok, je to třicetkrát lepší, než to bylo, což prostě většinou mi říkali, ale většinou skončí na jehle ty lidi a venku na ulici. Říkali mi, to jste vy neudělal, vy jste se posunul třicetkrát na úplně jinou úroveň. ... když si hodně zacvičím třeba, tak jste mnohem unavenej, jdete dřív spát a nemáte tolik myšlenky na ty drogy. Takže to jsou další věci, na který jsem si přišel sám, který jsem dřív třeba nevěděl.*

E: *Hodně věcí som sa odnaučila tady aj... po azyloch a tak. Ty zařízení mě pomáhají. Zdraví, tak s tím mám problémy od malička, mám zdravotné problémy, takže to často řeším s doktorama. Chodím do práce a ráda tam chodím. ... Poctivo pracujeme a šetríme. I tak musíme ještě hodně popracovat nad tým, trochu víc šetriť asi to. ... Potrebujeme tu prácu a tu stabilitu, že človek keď by nemal tu prácu, tak by zase bol na dně a zase by musel budovať, zase ten princíp, že by sa mosel nĕjako z toho dostať, či by to bolo finančné, alebo nĕjak zase vystupit nahoru no. ... Tu prácu mi zařídila vedoucí tady z tohoto azylu, tak od tej doby už pracuju. Tam som veľmi spokojená... (úsměv). Ak som marodila, tak som teď nechodila do práce, tak sa mňa zamestnávateľ furt ptal,*

keď pojdú do práce (úsmev). ... mňa zobrala rýchla sanitka... teraz som už v tom najlepšom. Už hovorím, keď by som mohla, tak zajtra už idem do práce, ale nemožu zajtra, ale až príští týden.

F: *No tak... no nějak se prostě snažím. Chodím k lékařům. V práci se mi daří. Asi dobrý. Oni taky jsou spokojení. Takže jo. Jsem tam už 2 roky. ... Pracovat se snažím.*

Vyšší úroveň pokroku je radost z pokroků, kdy participanti B, C, E jsou schopni vnímat pozitivní změny vyplývající z jejich jednání. V podobě například snižujících se závazků nebo vůbec v podobě celkově zlepšující se situace nebo alespoň části svého jednání.

B: *Ted'ka je to takový dobrý, že jsem ted'ka splatil nějaký ten dluh. Ten byl malej, tak jsme to dali na měsíční splátky. Zaplatil jsem to na konci roku, takže to je taky určitě spokojenost (úsmev). ... Fakt jako s těma penězma umím postupně hospodařit, že už to fakt trošku nějak chápu.*

C: *Jde to rozhodně nahoru. Nevím, jak to říct no jako, když jsem opravdu, když mě vykopli z domu, tak jsem šňupal perník každě den. To jsem byl na tom dně, pak jsem šel na léčbu. Občas pracuju, ale nevydržím tam zatím. Ne všechno profetuju, to je taky dobrý a ten azylák, ten mě nejvíc pomohl i psychicky. Já jsem byl psychicky zlomenej a to těžce. Ta adiktoložky jejich mi pomohla, stejně v léčbě psycholog a psychiatr. Neberu žádný prášky nic jako. ... Poloviční spokojenost je v tom, že jsem se změnil, že už jakoby mě nenapadne, jako jít se někam prát nebo bejt na někoho zlej prostě, to mě vůbec nenapadne. Jsem klidnější, ted' už by mě nenapadlo někoho zmlátit. Dřív mi nedělalo problém dát si vodku, dát si čáru, dát si s kamarádem do držky. Prostě primitiv jsem byl takovej.*

E: *Potom som dostala ten pohovor od pani vedoucí, že prostě nastoupíme do práce, tak od té doby prostě si šetříme ty financie na to čo potrebujeme vyplatit. Partnerka má tiež požičku a tak. ... Hodně se učím, jde to všetko k lepšímu, takže se mění i ta motivácia a vůbec chuť. Nedá se to srovnat s tým, čo bolo. ... Život jde nahoru a dolů (ukazuje prstem křivku), ted' sem na vrcholu (úsmev). Nejlepší číslo bych tomu dala, takže jo spokojená (úsmev).*

Nejvyšší identifikovanou formu pokroku představuje kód zvyšující se sebevědomí. Dochází zde ke zvnitřnění stejně jako u radosti z pokroků. Zvýšené sebevědomí i radost z pokroků se stávají motivátorem k dalšímu posunu ve výcvikové fázi reintegrace. Zvyšující se sebevědomí bylo identifikováno především u participanta B.

B: *Měl jsem takovej problém, že jsem po těch telefonech, když zavolali ti zaměstnavatelé, že jsem byl takovej stydlivej, že moc nechci mluvit, že a takhle. A pak i na tom pohovoru jsem byl takovej to a ted'ka už to dokážu. Jak se ted'ka furt bavíme třeba aj s váma nebo s těma pracovníkama nebo aj na tom úřadu. Už je to lepší s těma lidma, víc mluvím takhle no. ... No, na začátku to bylo takový "dobry den, kdy můžu nastoupit a takhle a na shledanou" a hotovo, jako takhle a bylo (smích).*

Selhání (stav reintegrace)

Kategorie byla nasycena následujícími kódy: stagnace situace, systém.

Tato kategorie bude popsána pro každý kód zvlášť, protože popisuje stav reintegrace participantů. V případě stagnace situace se jedná o výsledek snažení participantů negativnějšího rázu. Z výpovědí plyne hledání cesty ze situace u participantky D, která celé své snažení bere stylem „musím“ a navíc hledá cestu „jak“, dochází u ní ke stagnaci. Participantka F se už jen oddává osudu. Participant C svádí osobní boj s drogou, které se zatím nemůže zbavit a která jej neustále navrací v procesu reintegrace nazpět a prohlubuje stagnaci. Participantka G bojuje se sebou, zážitky z dětství a přítomností. Kromě participanta C, tomu odpovídá i absence vnitřní motivace u participantek D, F, a G, která nebyla identifikovaná v kategorii Motivace. Spíše se jedná jen o vnější motivaci, chybí projev „já chci“, je to spíše o „já musím“. Přímé citace jsou obsáhlejší, ale zajímavě popisují následek jednání participantů.

C: Vždycky prostě jdu do té práce, vydržím tam třeba měsíc a po tom měsíci do toho spadnu, nevydržím to a dám si tu čáru... Když jsem přišel do prvního azyláku, tak byl plán takový, že já půjdu po těch schůdkách vejš a vejš. Půjdu do práce, to je první schod. Druhej schod budu platit rodičům něco. Třetí schod bude, že už si to budu všechno platit sám ten azylák, ne sociálka. Nejsm tam. ... Bohužel to nevyšlo. Vlastně teď to bude přes rok, co jsem po azylácích. ... Tady jsem trošku zastagnoval, takže 3x jsem si našel práci, 3x jsem ji ztratil, takže se točím pořád v kruhu, ale do budoucna mám teďkom sehnanou práci od ledna. ... Mně nejde o to, že já bych do té práce nešel. Já se chci odsud dostat, ale vysadit ten pervitin je strašně těžký. Myslel jsem si, že když budu brát jednou měsíčně, tak to bude lepší. Je to výhra 30x lepší určitě oproti minulosti, ale jde to celé po malých schůdkách.

D: No já jsem, už jsem delší dobu po těch azylových domech, tak se to vlastně se mnou jako vleče delší dobu už. Je to už čtvrtým rokem snad. Zní to jednoduše, ano bydlím v azylovém domě, ale je tu spousta dalšího zařizování. ... Snažím se reagovat na inzeráty, jít na procházku, něco si přečíst prostě nějak jako se udržet v pohodě. Samozřejmě všechny jako ty věci, co jsou pak nutný, ale je to pořád takový udržování. Ty věci jako v nějakém takovém jako stavu módu, ale někdy mi tam chybí jako ten záchytný bod. Takže vyloženě něco, co by mě vytáhlo z toho všeho. Toť je zatím otázka. ... Třeba jako, když mám volnej čas, tak jako i přemejšlím nad tím, co se kolem mě děje. Takže se třeba snažím scénář vymodelovat v hlavě, trochu si sesumírovat tu situaci, co můžu asi očekávat... Takže vždycky se snažím v tom něco udělat, nějakou vlastní hygienu a nějakou jako pořádek. Každopádně ta situace není stabilní, může to vypršet, není to na deset let dopředu, že vím, že to teď buduju. Je to teď a tady něco, jako kdyby improvizace, přizpůsobit se v té situaci a najít si v tom něco pozitivního.

F: *Spíš budu co nejvíc užívat života, budu si házet šipky, tady to a támhle to a budu chodit do práce a tak, když mi to teda zdraví dovolí. No a takhle a nějak to prostě jako potom dožít (smích).*

G: *Když vám řeknu, se mnou se ta ulice jakoby furt tahá. Ano, stalo se, maminka dala přednost chlapu než dětem. Čert vem tady to, ale já si s tím procházím furt jakoby doted', i když je mi tolik let. Vracím se furt dolů, padám furt dolů. ... Moc se nehnu právě z místa, i když jsem si polepšila, že jsem na azylu pro ženy. ... Ne, abych jako třeba postoupila třeba dál. Nevím, jestli mě držej třeba jakoby děti, že je slyším, nebo mě ségra s mamkou pošlou fotky, fakt nevím. Jako není to takhle moc dobrý, vím jenom tady to.*

Kód systém byl identifikován u dvou participantů. U participanta C je to snaha obcházet nastavený systém, protože mu dle jeho názoru nedovoluje efektivně splácet dluhy a výši splátky exekuce považuje za diskriminující v jeho situaci. Zároveň přístup participanta C jde proti smyslu reintegrace. Participantka D poukazuje na nastavení systému sociálních dávek a absenci pozvolného přechodu formou postupného snižování dávek. Dále by preferovala celostní přístup k řešení situace, protože v případě zdravotní krize může dojít ke ztrátě zaměstnání a tím se neustále vrací na začátek stavu po příchodu do AD, tedy k uspokojování základních potřeb. Dle jejího názoru ji systém nedokáže celkově podpořit v posunu v reintegraci, zároveň participantka D je si vědoma svých osobních limitů.

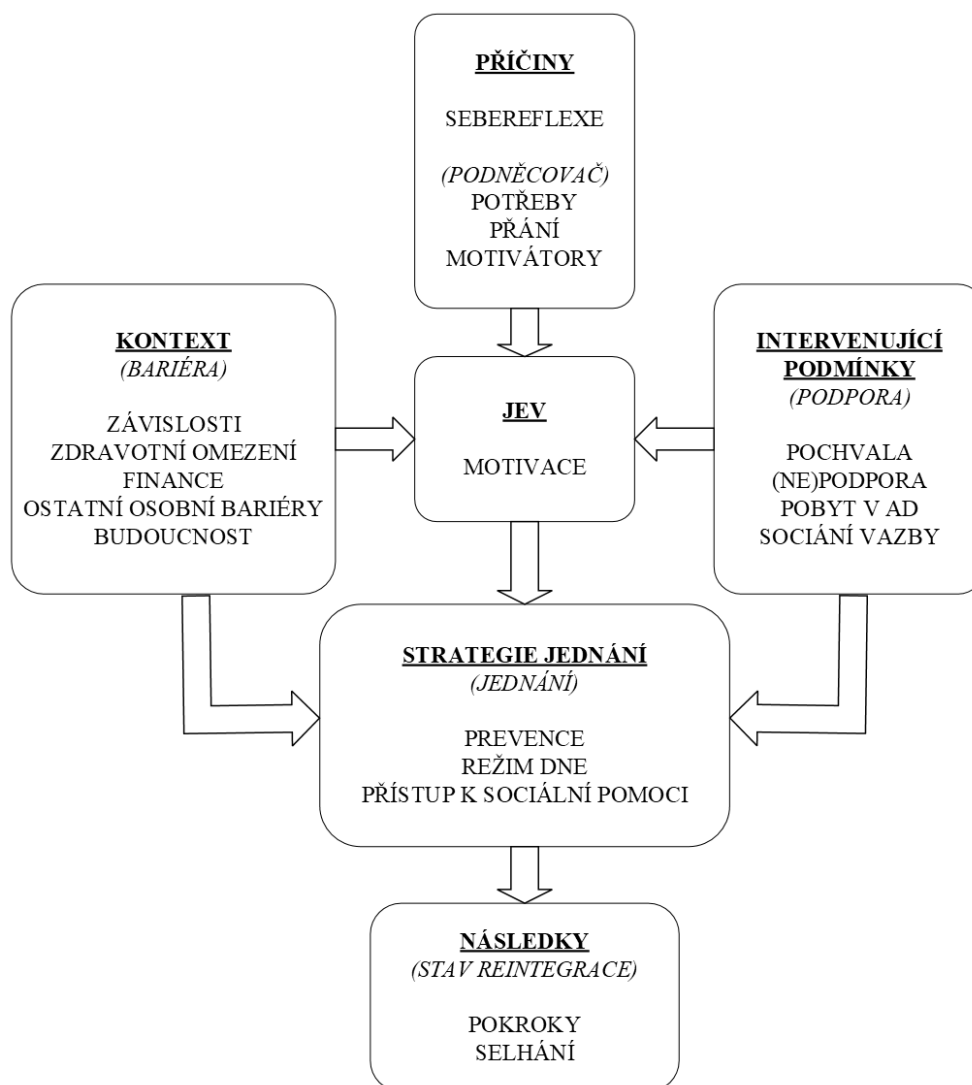
C: *No, dobře, já to řeknu na férovku, potřebuju na černo práci. Oni změnili smlouvy ted'ko, že jo. Dohody už se hlásej prostě na úřady a tak. Já prostě si nemůžu dovolit ted' exekutora, já na to nemám. Já bych tady zaplatil za ubytování 5 tisíc a zbyla by mi tisícovka na jídlo. To určitě ne, to bych nezaplatil nic, ani to jízdný skoro a zbylo by mi něco málo na jídlo, to nejde prostě. Říkali mi, že by mi nechali kolem 6 tisíc a že by mi to všechno ostatní vzali. To je hrozně málo. Dobře, chodil bych do levnějších potravin, jídlo se dá tady koupit levně, musíte vědět kam. Vlastně tím, že budu pracovat na černo, tak vlastně budu mít všechno mimo, jenom na ruku ty peníze, takže takhle. S těma penězma se chci postavit na nohy a začít splácet ty dluhy první rodině.*

D: *..., kdyby to snažení bylo na nějaký jako sofistikovanější bázi, že se tam prostě sejdou okolnosti už tak trošku, aby to nebylo jenom o lapání po dechu. Do toho musím prostě vydělávat peníze. Druhá věc je, že náš sociální systém, který funguje tak, že když se snažíte, tak vlastně vám ty sociální dávky úplně seberou, že tam není nějaký pozvolnej přechod. Já s těma úzkostma mám někdy problém s financema na bydlení, na jídlo, takže je to pak docela těžký nějak jako fyzicky přežít, že to je nakonec opravdu o tom jídle a o tom vůbec jako základu. Do určitýho příjmu naopak ještě doplácěj. Pak, když už se teda člověk odrazí, tak už teda je jako mimo pro ten sociální systém. U nás to funguje tak, že mu vezmou naprosto všechno, když člověk projeví nějakou vlastní snahu. Buď máte možnost bejt opravdu prostě jen na sociálních dávkách a jako nevyvíjet žádnou aktivitu a pak přežijete, nebo když teda zkusíte se z těch sociálních dávek jako vymanit, tak pak najednou jste v problému právě, když to nevyjde.*

5.2 Axiální kódování

Druhý stupeň, který následuje po otevřeném kódování, je axiální kódování. Během tohoto kódování došlo k hledání a nalezení vzájemných vztahů mezi kategoriemi. Konkrétně došlo na přiřazování vzniklých kategorií z otevřeného kódování k jednotlivým položkám paradigmatického modelu, který je uveden spolu s kategoriemi na obrázku 1. Za pomoci paradigmatického modelu bylo možné přemýšlet o datech více systematicky. V paradigmatickém modelu se objevují pojmy: příčiny, jev, kontext, intervenující podmínky, strategie jednání a následky. V rámci interpretace paradigmatického modelu budou pojmy postupně osvětleny společně s kategoriemi a vztahy mezi nimi.

Obrázek 1 Paradigmatický model

Zdroj: Vlastní zpracování, 2024

Interpretace paradigmatického modelu

Příčiny neboli důvody, které stojí za výskytem jevu, byly identifikovány kategoriemi: *Sebereflexe*, *Potřeby*, *Přání*, *Motivátory*. Ve všech případech se jedná o spouštěče, které ovlivňují jev ve smyslu aktivity, podněcovače nebo i stagnace. Sebereflexe byla shledána důležitá ve smyslu schopnosti reálné orientace v situaci, která ovlivňuje směr následných kroků. Jedná se o základní stavební kámen umožňující trvalejší vliv na jev a následky v budoucnu. U participantů byly patrné rozdíly. Pokud se projevovala sebereflexe, tak byla znát progresse následných kroků nebo naopak. Souhrnně u potřeb, přání a motivátorů se jednalo v rozhovorech o silné podněcovače. Potřeby zrcadlily nedostatek uspokojení vycházející z rozporu zejména současného způsobu ubytování a cílového vytouženého stavu. Motivátory působící nejsilněji na participanty, jsou nějakým způsobem hmatatelné pro participanty výzkumu ve formě blízkých osob nebo osobního prožitku. U přání se jedná spíše o vizi, ke které je směřováno celkové úsilí a dává participantům podnět ke snaze a naději v lepší budoucnost.

Jev neboli fenomén, ke kterému jsou vztahovány příčiny, kontext a intervenující podmínky, je pomyslným jádrem nebo motorem, který je aktivován uvedenými příčinami a zároveň silně ovlivněn kontextem a intervenujícími podmínkami, které budou zmíněny v následujících odstavcích. Za jev byla identifikována kategorie: *Motivace*, která ovlivňuje chuť, intenzitu rozhodnutí nebo kroků, které participanty uskutečňují, aby se posunuli v reintegrační fázi zase o něco dál. Dle výpovědí je motivace odlišně vnímána a můžeme ji rozdělit na vnitřní nebo vnější motivaci, jak uvedeno v teoretické části. Nejsilnější vnitřní motivace byla identifikovaná u jednoho z participantů, který se po negativních událostech dostal do stavu „takto už to dál nejde“, tedy je velmi motivován ke změně na základě vnitřního přesvědčení a jde si za svým. Vnější motivace, byla v rozhovorech spatřována v okolí a v možnosti posunout se v reintegraci kupředu. Na základě toho u participantů postupně dochází ke stavu, kdy dozrávají k přesvědčení, kdy původně pojaté musím a měl bych, si někteří z nich postupně zvnitřňují na příkladu kladného přístupu k zaměstnání, splácení finančních závazků aj., které jdou ruku v ruce s motivací a jsou patrné v následující strategii jednání. Jinými slovy participanty vidí skutečné posuny ve svých krocích, které je motivují pokračovat dál v reintegračním procesu, za podmínky eliminace kontextu, který je u všech spíše v negativní pozici. U jedné z participantek nebyla shledána sebereflexe v příčinách, stejně tak motivátory, tedy motivace není dostatečně usměrňována, vlivem i působení negativního kontextu a intervenujících podmínek, které jsou i zde spíše negativně vnímány, i když ve strategii jednání je snaha o změny, kdy do následků byl započítán i přesto aktivní přístup k situaci. Velmi kladný vliv na motivaci má nižší věk, proces reintegrace se pak odehrává v příznivějším vzestupu, jako u jednoho z participantů. Motivace participantů může být i pomíjivá, pokud jí podmínky jako například zdraví nebo závislost na návykových látkách omezují. Poté jsou průběžné reintegrační kroky včetně pokroků v roli vzdalujících se dílčích cílů, což je patrné

také u řady participantů. V jednom případě je popsán i vývoj motivace v čase během reintegračního procesu, kde je patrná stagnace, která uvádí participantku spíše do stavu demotivace a beznadějného hledání cesty ze situace ven.

Kontext neboli souvislost, který ovlivňuje samotný jev a působí i na strategii jednání, byl určen kategoriemi: *Závislosti*, *Zdravotní omezení*, *Osobní bariéry*, *Finance*, *Budoucnost*. Tyto kategorie zpravidla vychází z vnitřního nastavení nebo osobního přístupu, zároveň ovlivňují jednání jednotlivých participantů a navíc silně působí na jev, tedy na Motivaci. Na mysli je například finanční gramotnost, závislosti různého typu, zdravotní omezení plynoucí především z negativního životního stylu, v některých případech i zdravotní omezení plynoucí z dětství v podobě astmatu nebo z psychických omezení. Z ostatních omezení stojí za zmínku především dědičné bezdomovectví, identifikované v jednom případě, i přesto u dané participantky dochází k velkým posunům v reintegrační fázi, protože má možnost srovnat si minulost a pozitivně probíhající přítomnost, kterou nechce ztratit. V bariérách sehrává roli také nízké sebevědomí, nezpůsobilost jednat s úřady, odmítání osobní odpovědnosti, identifikované u jedné z participantek. Uvedené oblasti jsou zároveň v roli překážek, které ovlivňují a zároveň částečně blokují participanty například i v plánování budoucnosti. Jinými slovy participanti jsou ovlivněni bariérami natolik, že jim umožňují vidět budoucí časový horizont maximálně v řádů dnů nebo měsíců. V jednom případě v řádu let. U tohoto participanta dochází mimochodem k největším posunům plynoucí z analyzovaných dat, kde velkou roli sehrává i nízký věk a velká motivace.

Intervenující podmínky neboli širší souvislosti, které ovlivňují, jak jev, tak působí i na strategii jednání, byly identifikovány těmito kategoriemi: *Pochvala*, *(Ne)podpora*, *Pobyt v AD*, *Sociální vazby*. V případě těchto podmínek se jedná spíše o vnější zásahy, které jsou zároveň v roli povzbuzovačů motivace. V rámci kategorie Sociální vazby jsou participanti schopni deficit rodinných vazeb suplovat jinými sociálními vazbami. Velkou roli v sociálních kontaktech hrají sociální sítě, které umožňují navazovat a udržovat kontakty bez vlivu sociálního vyloučení. Za aktivní sociální vazby jsou u některých participantů považováni i samotní spoluklienti azylových domů. Dotazy na téma pochvala byly přijaty kladně, dokonce z výzkumu vyplynulo, že některé z participantů těší, utvrzuje ve správnosti postupů během procesu reintegrace a pomáhá jim, pokud se jim dostane „obyčejná“ slovní pochvala. Podpora byla identifikována jako základní složka intervence zejména ze strany samotného azylového domu a jiných institucí. Zvláště za zmínění stojí (ne)podpora ze strany blízkých sociálních vazeb, kde z výsledků vyplynulo, že rodina nesehrává aktivní roli v podpoře participantů, protože u více než poloviny participantů jsou více méně rodinné vztahy uzavřené, přerušené nebo z části aktivní, ale zároveň komunikačně narušené. Pokud je podpora ze strany rodiny, tak je pochopitelně velmi kladně vnímána a je pozitivním podporujícím

bonusem v reintegrační procesu. Poslední podpora ke zmínění je v podobě plánování povinností, která je velmi oceněna ze strany samotných participantů. Za (ne)podporu je ke zmínění absence celostního přístupu, kdy v případě participantky se jedná o velkou překážku, díky které je ve stavu stagnace. Samotný pobyt v azylovém domě je doprovázen osobní pohodou nebo nepohodou, vnímání je velmi individuální. Nepohoda z pobytu v azylovém domě měla téměř u všech participantů jednotící prvek v podobě potřeby soukromí, proto kategorie Pobyt v AD velmi silně ovlivňuje vnější motivaci. Za zmínění stojí spoluklienti azylových domů, kteří společně vytváří klima azylového domu a jsou jedním s faktorů, které ovlivňují osobní pohodu v azylovém domě v podobě utužování sociálních vazeb nebo naopak osobní nepohodu v podobě nepochopení životního stylu nebo v podobě sexuálního obtěžování.

Strategie jednání neboli postupy a přístupy, které jsou ovlivněny jevem, kontextem a intervenujícími podmínkami byly určeny kategoriemi: *Prevence, Režim dne, Přístup k sociální pomoci*. Ke strategii jednání byly přiřazeny kategorie, které jsou určitým přemostěním mezi stavem, osobní snahou a následkem, který může ústít do další fáze reintegrace. Prevence zdraví byla identifikována jako hlavní strategický způsob, jak zdárně překonat bariéru Zdravotní omezení, která byla identifikována téměř u všech participantů a zároveň je primární strategií jednání vedoucí ke zdárnému posunu v reintegraci. Prevence hospodaření s penězi byla identifikována jako navazující strategie v rámci prevence a je dalším strategickým cílem některých z participantů vedoucí k posunům v reintegraci. Strategie vedoucí k udržení současného stavu se projevily v přístupu k sociální pomoci, především v zajištění návazného ubytování, finančního příjmu nepodléhající práci, tj. v podobě důchodu a dávek nebo také v sociálním poradenství. Strategie jednání se propisovala v rozhovorech i do přístupu k pravidlům v azylovém domě, kdy pro některé participanty byla pravidla v roli neomezujících nebo naopak i velmi omezujících, nutící participantku den co den opouštět azylový dům, aby nemusela čelit pravidlům. Jako negativní strategie se u všech participantů projevila neefektivita ve způsobu nakládání s volným časem.

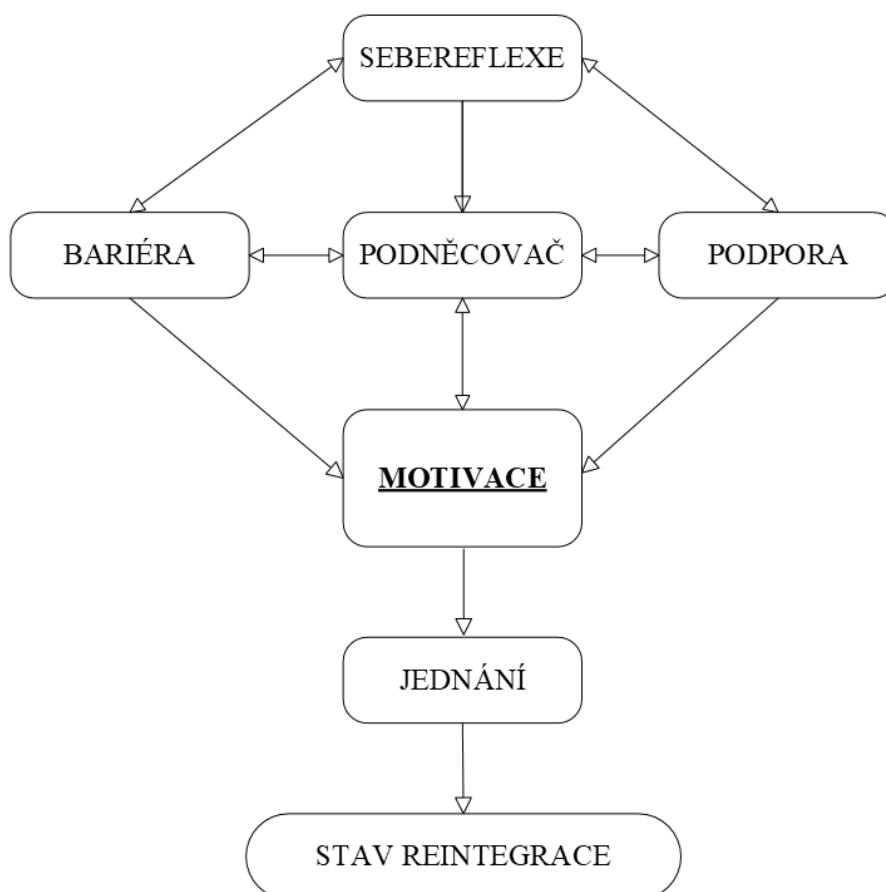
Následky neboli výsledky aktivní nebo pasivní strategie jednání participantů výzkumu byly identifikovány kategoriemi: *Pokroky, Selhání*. Jak už z názvů kategorií plyne, jedná se o kategorie, do kterých se propsaly veškeré předchozí pozitivní nebo negativní kroky ze strategie jednání participantů nebo okolní vlivy, které jsou po celou dobu popisovány v rámci reintegrační fáze participantů. V případě kategorie Pokroky byl u participantů identifikován aktivní a pozitivní přístup, jako například udržení si stálého zaměstnání, změna v přístupu jednání nebo v prevenci zdraví. Dále byly pokroky identifikovány v radosti z viditelných zlepšení, například v podobě zmenšujících se závazků, v obratnějším zacházení s finanční gramotností, nebo ve zvyšujícím se sebevědomím. Zmíněné zvyšující sebevědomí bylo zároveň shledáno, jako motivující faktor, který může spouštět

motivaci v další vyšší fázi reintegrace. Naopak v případě kategorie Selhání byl identifikován přístup, který ústí do stagnace. Uvedená stagnace je patrná již na začátku tedy v příčinách u některých z participantů, která dále postupně přecházela do strategie jednání a potažmo i zde do následků. V závěrečné kategorii je zmíněn i systém, který poukazuje na zdůvodnění selhávání jednotlivce v podobě potřeby celostního přístupu a v podobě negativního přístupu k nastavenému systému, kdy si participant zároveň buduje novou bariéru v rámci reintegrace nebo prohlubuje stávající.

5.3 Selektivní kódování

Třetím a závěrečným stupněm techniky kódování je selektivní kódování, které vede k výběru ústřední kategorie. Vybraná ústřední kategorie neboli jev k sobě vztahuje nejvíce ostatních kategorií a je kolem ní organizován základní analytický příběh. K popisu závěrečného stupně kódování poslouží model selektivního kódování, který znázorňuje Obrázek 2 a následná interpretace modelu.

Obrázek 2 Model selektivního kódování

Zdroj: Vlastní zpracování, 2024

Interpretace modelu selektivního kódování

Za centrální kategorii byla zvolena položka s názvem „*Motivace*“. Celý mechanismus modelu selektivního kódování funguje na principu, kdy Sebereflexe byla zařazena v modelu jakoby na pomyslném počátku. Význam Sebereflexe v modelu spočívá v tom, že reálné zhodnocení situace velmi ovlivňuje osobní přístup k Bariérám, k Podpoře a stejně tak k Podněcovačům. Mezi všemi těmito položkami včetně Sebereflexe dochází zároveň k průběžnému cirkulárnímu pohybu, kde se navzájem ovlivňují.

Pokud všechny položky v modelu nad Motivací adekvátně fungují a spolupracují, tak je Motivace uvedena do provozu jako stroj. Rychlost a efektivita stroje tedy Motivace závisí na Sebereflexi, Podpoře a Podněcovačích, které napomáhají eliminovat Bariéry. Pokud je stroj v plném provozu, tak účastníci dobře cílí své Jednání, které ústí do Stavů reintegrace v podobě „Pokroku“. (Výhodou nejvyšší formy „Pokroku“ je eventuální následné promítnutí do Sebereflexe, která se aktualizuje a rozpohybuje opětovně celý selektivní model.) Ve výzkumu tomuto chování v modelu odpovídají účastník B a účastnice E.

Pokud jsou některé Bariéry větší, Podpora je oslabena, avšak funguje Sebereflexe a Podněcovače nejsou doposud utlumeny, pak účastníci cílí své Jednání tak, že Stav reintegrace dosáhne minimálně úrovně „Stagnace“ a „Pokroky“, které se odehrávají v pomalejším sledu, jsou nejisté nebo slabé, ale nejsou vyloučené. Ve výzkumu tomuto chování v modelu odpovídají účastníci A a C (částečně i účastnice D).

Pokud účastníci nedokážou adekvátně nebo jen velmi omezeně zhodnotit jejich aktuální osobní situaci pomocí Sebereflexe, tak Bariéry se jim zdají nepřekonatelné a Podporu vnímají jako dočasnou výhodu. Podněcovač se aktivizuje pouze vnějšími vlivy. Rozpohybování Motivace je omezené nebo pomalé, to dále vede do limitovaného Jednání ústící do Stavů reintegrace v podobě „Stagnace“. Ve výzkumu tomuto chování v modelu odpovídají účastnice D, F a G.

6 DISKUZE NAD VÝSLEDKY

Cílem výzkumu bylo zjistit, jaká je motivace osob bez přístřeší k jejich reintegraci. S ohledem na zvolený hlavní cíl výzkumu byly stanoveny i tři dílčí výzkumné cíle. Jedním z nich bylo zjistit faktory ovlivňující motivaci k reintegraci, dále zjistit představy o budoucnosti participantů výzkumu a celkově poodkrýt životní příběhy. Poslední kapitola této práce bude pojednávat o diskuzi nad výsledky, ve které budou představeny odpovědi na výzkumné otázky. V odpovědích budou srovnány výsledky realizovaného výzkumu s některými jinými autory, kteří se věnují uvedené problematice.

Ačkoliv nelze výsledky výzkumu zobecnit na všechny, kterých se řešená problematika týká, protože se jedná o výpovědi vycházející především z osobní zkušenosti omezeného počtu participantů, přesto lze výpovědi považovat za přínosné, protože poskytují určitý vhled do řešené oblasti.

Odpovědi na dílčí výzkumné otázky

1. Jaké faktory ovlivňují motivaci osob bez přístřeší k jejich reintegraci?

Z výzkumu vyplynulo, že faktory ovlivňující motivaci a tím i průběh úspěšné nebo neúspěšné reintegrace mohou mít pozitivní i negativní podobu. Faktorů pozitivně ovlivňujících motivaci bylo identifikováno méně a jsou spatřovány především v zásahu nebo v pomoci z okolí. Ve výzkumu byly pozitivní faktory shledány především v oblasti podpory. Jedná se především o pobyt v azylovém domě a z toho plynoucí další druhy podpory (například adiktolog aj.) nebo v podobě samotné pochvaly. V menší míře se jednalo o vliv sociálních vazeb, kdy rodinní příslušníci jsou zastoupeni minimálně (částečný negativní faktor), ve větší míře sehrává roli aktuální partner nebo partnerka, a to navíc jen u dvou participantů. Uvedené pozitivní faktory byly identifikovány jako vnější podpora nebo akceptované impulzy a zároveň vnější motivace k individuálnímu reintegračnímu přístupu.

Výčet negativních faktorů nebo také bariér ovlivňující motivaci a tím i samotný proces reintegrace je o něco obsáhlejší, jak plyne z analyzovaných dat. Mezi negativní faktory, které vyplynuly z výzkumu lze zařadit neúspěšnou léčbu závislosti na návykových látkách bez zmínění dohledného plánu další léčby. Zaznamenáno bylo patologické hráčství, ale zjištění přesného vlivu na proces reintegrace nebyl identifikován. K negativním faktorům se řadí absence celostního přístupu a zdravotní omezení, které zaznívalo napříč rozhovory, aniž by byla práce zaměřena na téma zdraví. Do seznamu negativních faktorů jsou zařazeny i finanční závazky, nezodpovědný přístup k zaměstnání, osobní neodbourané limity v podobě nízkého sebevědomí, nezpůsobilosti jednat s úřady, odmítání osobní odpovědnosti. Některé z uvedených negativních faktorů a zároveň bariér se shodují s výzkumem autorů Mikeszová a Lux (2013, s. 42), kteří je konkrétně označují závislost, dluhy, nalezení práce, finanční gramotnost, zdraví, spolupráce se sociálními pracovníky, sociální kapitál, nízká sebedůvěra nebo osobnost jedince.

Posledním ke zmínění z negativních faktorů je identifikované dědičné bezdomovectví, které vyplynulo z výpovědi jedné z participantek, která jej sama od sebe zmínila. Fenomén bezdomovectví je již dobře známý, ale fenomén dědičného bezdomovectví daleko méně. O vlivu tohoto novodobějšího fenoménu hovoří i autor Molard (2023, s. 16–19) a to ve smyslu generačně reprodukované chudoby a bezdomovectví. Autoři Vágnerová, Csémy a Marek (2013, s. 16) hovoří v podobném duchu, o zisku méně příznivých a dědičných předpokladů od svých problematických rodičů.

2. Jakou mají osoby bez přístřeší představu o své budoucnosti?

Každý z participantů má své plány, přání, motivy, neuspokojené potřeby, o kterých hovoří v přítomnosti s náhledem do budoucnosti, ke které směřují. Otázkou je, na kolik je vize participantů realistická, protože v okamžik rozhovoru byla spíše v rovině ideální představy. Výčet všech tužeb je uveden v analýze dat, zde bude zmíněno jen jedno z nich a tím je „potřeba soukromí“. Ostatní jsou převážně více méně individuální, jako například opětovně mít možnost vycestovat do zahraničí nebo přání zbavit se návykové látky. Zmíněná potřeba soukromí, která je neuspokojena u převážné většiny participantů a je jedním z motivátorů ke změně, která by vedla k naplnění potřeby bydlení se soukromím. I když participanti povýšili například z ubytoven nebo z nocleháren, kde je minimální nebo spíše žádné soukromí, tak najednou pocítují rozdíl mezi tím, co zažili, co zažívají a co by mohli dále zažívat. O absenci soukromí a zároveň i nedostatku vlastního prostoru v azylovém domě hovoří i autorka Černá (2019, s. 33).

Participantů hovoří o svých přáních a plánech do budoucna, avšak časově vidí svou budoucnost jen v řádu dnů nebo měsíců, výjimkou byl jeden z participantů, který dokázal o své budoucnosti hovořit v řádu let, přesněji řečeno čtyři roky dopředu. Je zde zřejmá koncentrace především na přítomnost. Na stejném se shoduje i výzkum autorů Vágnerová, Csémy a Marek (2013, s. 167). Stejně, tak samotná Vágnerová (2014, s. 691–692), která navíc poukazuje na potřebu otevřené budoucnosti, jako jednu z potlačených potřeb. Tento postoj k situaci, tedy s minimem plánů a oddávání se především přítomnosti, je negativní k účinnému řešení aktuální situace, jak autorka dodává.

Zdraví téměř u všech participantů výzkumu, ať už fyzické, nebo psychické, nedovoluje participantům vidět svoji perspektivu jasněji. Z výzkumu vyplynulo, pokud participantů byli schopni vidět budoucnost zřetelněji, tak i samotný proces reintegrace vykazuje pokroky, oproti těm, kteří neplánují vůbec nebo velmi skromně a vidí svůj život dokonce v řádu jen několika dnů dopředu. U druhého jmenovaného přístupu z výzkumu plyne stagnace v reintegračním procesu. V obou případech hraje bezesporu roli přítomnost motivace, která ovlivňuje intenzitu konání, směr k cíli a tím i možnost otevřenějšího pohledu do budoucnosti.

3. Jaké jsou životní příběhy samotných osob bez přístřeší?

Jednotlivé příběhy participantů výzkumu jsou shrnuty v krátkých kazuistikách, které jsou uvedeny v podkapitole 4.4 Výzkumný soubor a způsob výběru. Zde bude jen shrnutí společných jmenovatelů všech sedmi životních příběhů. V rámci minulosti je jím rizikové prostředí rodiny. V přítomnosti je společným jmenovatelem nedostatečný zdravotní stav, pobyt v azylovém domě, absence soukromí v azylovém domě a individuální přístup k reintegračnímu procesu. Při pohledu do budoucnosti jde o nejistou perspektivu především časovou, ale zároveň i situační a obsahovou. Mimo uvedený výčet společných jmenovatelů se jedná o velmi rozličné individuální životní příběhy, které zahrnují velmi odlišné osobní zkušenosti. Na rozmanitosti životních příběhů se shodují i autoři Vágnerová, Csémy a Marek (2013, s. 187), kteří navíc zmiňují neexistenci jednoho typického příběhu, který by vždy skončil bezdomovectvím.

Odpověď na hlavní výzkumnou otázku

Jaká je motivace osob bez přístřeší k jejich reintegraci?

Z výzkumu vyplynulo, že motivace je přítomna u účastníků výzkumu a byla zachycena v individuálních podobách, které spojuje nebo odlišuje to, zda je motivace řízena z vnitřku nebo z vnějšku. Výzkum zachytil, že tyto dvě rozdílné podoby motivace ovlivňují proces a úspěšnost reintegrace. Vnitřní motivace je ve výzkumu zastoupena v menšině a to především v podobě, kdy daný participant k vnitřnímu přesvědčení již dospěl na základně negativních životních zkušeností nebo je to také mladší věk, který ovlivňuje vnitřní motivaci a tím i pokroky v procesu reintegrace. Samozřejmě samotná motivace není dostačující ke zvládnutí složitého reintegračního procesu. Nutní jsou také adekvátní vnější podnětovači a nastavení celého okolí, například v podobě vhodné zvolených sociálních služeb ze strany poskytovatelů i příjemců, dále podpory od blízkých sociálních vazeb nebo i přínos obyčejné slovní pochvaly, která může utvrzovat ve správnosti kroků, jak plyne z výzkumu. Byla zaznamenána i důležitá role průběžné sebereflexe, tedy schopnost adekvátně identifikovat své limity a možnosti, a tím vhodně reagovat na přítomnou situaci, tedy i na využití vhodných sociálních služeb, které dovedou participanty dál v reintegračním procesu.

Celkově se tedy jeví na výzkumném souboru motivace k reintegraci stále relativně slabá a potřebuje nadále trvalou a adekvátní podporu. Participanté nejsou schopni v této fázi samostatně a trvale udržet motivaci v takovém stavu, aby neustále pozitivně ovlivňovala jejich jednání v procesu reintegrace. Pokud nedojde k zvnitřnění vnější kontroly, dochází na postupnou ztrátu motivace, což plyne u jedné z participantek, která vidí momentálně své cíle v nedohlednu a neví zatím, jakým způsobem se ze situace dostat.

Z výzkumu autorů Mikeszová a Lux (2013, s. 19) plyne shoda s realizovaným výzkumem, kdy autoři uvádí přítomnost silné osobní motivace, jako nejdůležitějšího faktoru úspěchu k reintegraci. Dále se výzkum shoduje s výzkumem autorky Černé (2019, s. 56, s. 63), která uvádí, že pobyt v azylových domech je doprovázen především vnější motivací ze strany sociálních pracovníků v podobě podané sociální pomoci. Nicméně, přijetí této pomoci je o vnitřní motivaci samotných osob bez přístřeší, zda chtějí a nakolik chtějí tuto pomocnou ruku přijmout, jak autorka dodává. Nepatrně jiný úhel pohledu zaujímá autor Matoušek a kol. (2022, s. 111), který také dodává, že je to nejen motivace, ale i vnější faktory, nebo jejich kombinace s nalezením vhodného průsečíků, vedoucí ke zdárné cestě k reintegraci nebo alespoň k neutralizaci situace a jejímu zlepšení. Přístup participantů výzkumu se nejvíce shoduje s posledním autorem Matouškem a kol. (2022, s. 111) a následně pak s autorkou Černou (2019, s. 56, s. 63) a autory Mikeszová a Lux (2013, s. 19).

ZÁVĚR

V diplomové práci byla věnována soustředěná pozornost na aktuální pohled samotných mladých dospělých osob bez přístřeší na jejich situaci, identifikaci bariér, podpory a samotnou motivaci, což vyúsťuje do jejich následného způsobu jednání v procesu reintegrace.

Teoretická část diplomové práce si kladla za cíl přiblížit ve třech kapitolách fenomén bezdomovectví, reintegraci osob bez přístřeší do majoritní společnosti a možnosti pomoci pro řešenou cílovou skupinu. Konkrétně první kapitola teoretické části se věnovala charakteristice bezdomovectví, nastínila cílovou subkulturu, zmínila typologie, příčiny a následky jevu bezdomovectví a krátce uvedla demografii řešené populace v České republice. Druhá kapitola objasnila reintegraci, bariéry k návratu do společnosti a motivaci k reintegraci. Třetí kapitola byla zaměřena na možnosti pomoci osobám bez přístřeší, konkrétně na sociální služby, sociální práci, dále byly zmíněny organizace pracující s osobami bez přístřeší. Samostatná podkapitola se věnovala prevenci bezdomovectví, které není v České republice věnována stále dostatečná pozornost.

Praktická část diplomové práce byla tvořena výzkumem, který si kladl za hlavní výzkumný cíl zjistit, jaká je motivace osob bez přístřeší k jejich reintegraci. Vzhledem k hlavnímu výzkumnému cíli byly stanoveny tři dílčí výzkumné cíle. Jedním z nich bylo zjistit, jaké faktory ovlivňují motivaci osob bez přístřeší, dále se výzkum snažil podkrýt životní příběhy osob bez přístřeší včetně zjištění jejich představy o budoucnosti. Z důvodu zaměření tématu a cílů diplomové práce byl pro metodologickou část zvolen kvalitativní přístup a pro metodu sběru dat byl vybrán polostrukturovaný rozhovor. Výzkumný soubor tvořilo sedm mladých dospělých osob bez přístřeší ve věku od 26 do 34 let z toho čtyři ženy z azylového domu pro ženy a tři muži z azylového domu pro muže, kteří pobývali v okamžiku sběru dat v uvedených ubytovacích zařízeních. Praktická část diplomové práce zahrnuje analýzu získaných dat, pro kterou byla použita zakotvená teorie. Součástí praktické části byla i interpretace dat a diskuze nad výsledky.

Přínosem práce je interpretace aktuálního pohledu samotných osob bez přístřeší na jejich motivaci v procesu reintegrace. Jak plyne ze srovnávacích výzkumů, přítomnost motivace je nejdůležitější faktor potřebný k úspěšným pokrokům v procesu reintegrace. Z realizovaného výzkumu vyplynulo, že motivace k reintegraci je opravdu přítomna, ale je stále relativně slabá a potřebuje nadále trvalou a adekvátní podporu. Participanti nejsou schopni v této fázi samostatně a trvale si tuto motivaci udržet v takovém stavu, aby neustále pozitivně ovlivňovala jejich jednání směřující k další fázi reintegrace.

Z výzkumu vyplynulo, že motivace a tím i samotný proces reintegrace je ovlivněn řadou dalších faktorů. Mezi pozitivní faktory se řadí podpora azylového domu a stejně tak další podpora v podobě například lékařů aj. Z výzkumu vyplynula i důležitost slovní pochvaly, která participanty utvrzuje ve

správnosti kroků. V menší míře byla zaznamenána podpora ze strany blízkých sociálních vazeb. Jedná se o adekvátní vnější podnětovače, podporu nebo akceptované impulzy v podobě vhodně zvolených sociálních služeb ze strany poskytovatelů i příjemců a nastavení celého okolí. Celkově můžeme tyto faktory označit jako vnější motivaci k individuálnímu reintegračnímu přístupu. Mezi negativní faktory byla zařazena neúspěšná léčba závislosti, absence celostního přístupu, zdravotní omezení, finanční závazky, nezodpovědný přístup k zaměstnání, osobní neodbourané limity v podobě nízkého sebevědomí, nezpůsobilosti jednat s úřady, odmítání osobní odpovědnosti. Poslední ke zmínění z negativních faktorů bylo identifikované dědičné bezdomovectví, které bylo ve srovnávacím výzkumu nazváno generačně reprodukováným bezdomovectvím.

Byla zaznamenána i důležitá role průběžné sebereflexe, tedy schopnost adekvátně identifikovat své limity, možnosti a potřeby, a tím vhodně reagovat na přítomnou situaci i na využití vhodných sociálních služeb, které mohou posunout participanty dál v reintegraci. Jednou z hlavních neuspokojených potřeb, která byla zjištěna, je potřeba soukromí. Z výzkumu dále vyplynula rozmanitost životních příběhů včetně plánů a přání, které vidí participanté s nejasnou perspektivou, protože se soustředí především na přítomnost. Důvodem toho jsou především zdravotní omezení, kterým v současnosti čelí převážná část participantů.

Závěrem za zmínění stojí i samotný přístup k trávení volného času, který vyplynul z výzkumu. Zde je patrná neefektivita ve způsobu nakládání s volným časem. Ve většině případů je s volným časem naloženo prokrastinací na sociálních sítích, kde dochází k utužování sociálních vazeb nebo hraní her.

Na základě uvedeného je možné konstatovat, že vytyčené cíle předložené diplomové práce byly naplněny.

Další zaměření výzkumu by se mohlo ubírat stejným výzkumem po určité době se shodnými participanty za účelem zjištění posunu v jejich životní dráze. Jinou cestou by mohl být výzkum s věkově staršími participanty pobývajícími v azylovém domě, za účelem možnosti porovnání osobních přístupů k reintegraci s mladší generací. Zajímavou variantou zkoumání by mohlo být zaměření se na volnočasové aktivity, jako jejich účelnou podporu během procesu reintegrace. Vzhledem k tomu, že u většiny participantů absentovala finanční gramotnost, jejíž zjištění nebylo cílem uskutečněného výzkumu, ale vyplynula z něj, dalo by se uvažovat ještě o výzkumu, který by se zaměřil na skutečnou úroveň finanční gramotnosti osob bez přístřeší a případné možnosti ve vzdělávání této subkultury na dané téma.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] ČERNÁ, Eliška, 2019. *Z ulice do bytu: sociální práce v procesu reintegrace do bydlení*. Praha: Slon. ISBN 978-80-7419-282-1.
- [2] HARTL, Pavel a HARTLOVÁ, Helena, 2015. *Psychologický slovník*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0873-0.
- [3] HENDL, Jan, 2016. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0982-9.
- [4] KALNICKÝ, Juraj, 2022. *Dobrovolný bezdomovec - senior*. Praha: Grada. ISBN 978-80-271-3079-5.
- [5] KLIMENT, Pavel a DOČEKAL, Vít, 2016. *Pohled na bezdomovství v České republice*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80244-5007-0.
- [6] KŘIVOHLAVÝ, Jaro, 2009. *Psychologie zdraví*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-568-4.
- [7] MAREK, Jakub; STRNAD, Aleš a HOTOVCOVÁ, Lucie, 2012. *Bezdomovectví: v kontextu ambulantních sociálních služeb*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0090-1.
- [8] MASLOW, Abraham Harold, 2014. *O psychologii bytí*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0618-7.
- [9] MASLOW, Abraham Harold, 2015. *A Theory of Human Motivation*. USA: BN Publishing. ISBN 978-1-68411-318-7.
- [10] MÁTEL, Andrej, 2019. *Teorie sociální práce I: sociální práce jako profese, akademická disciplína a vědní obor*. Praha: Grada. ISBN 978-80-271-2220-2.
- [11] MATOUŠEK, Oldřich, 2022. *Strategie a postupy v sociální práci*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-1952-1.
- [12] PAVELKOVÁ, Jaroslava, 2014. *Bezdomovci a žebráci: společensko-ekonomicky znevýhodnění jedinci*. Trnava: Univerzita sv. Cyrila a Metoda. ISBN 978-80-8105-572-0.
- [13] PRŮDKOVÁ, Táňa a NOVOTNÝ, Přemysl, 2008. *Bezdomovectví*. Praha: Triton. ISBN 978-80-7387-100-0.
- [14] PRUDKÝ, Libor a ŠMÍDOVÁ, Michaela, 2010. *Kudy ke dnu: analýza charakteristik klientů Naděje, o.s., středisko Praha, Bolzanova*. Praha: Socioklub. ISBN 978-80-86140-68-1.

- [15] ŘÍČAN, Pavel, 2010. *Psychologie osobnosti: obor v pohybu*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3133-9.
- [16] ŠTĚCHOVÁ, Markéta; LUPTÁKOVÁ, Marina a KOPOLDOVÁ, Bedřiška (ed.), 2008. *Bezdomovectví a bezdomovci z pohledu kriminologie: závěrečná zpráva*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci. ISBN 978-80-7338-069-4.
- [17] THOROVÁ, Kateřina, 2015. *Vývojová psychologie: proměny lidské psychiky od početí po smrt*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0714-6.
- [18] VÁGNEROVÁ, Marie, 2007. *Vývojová psychologie II.: dospělost a stáří*. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-1318-5.
- [19] VÁGNEROVÁ, Marie, 2014. *Současná psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0696-5.
- [20] VÁGNEROVÁ, Marie; CSÉMY, Ladislav a MAREK, Jakub, 2013. *Bezdomovectví jako alternativní existence mladých lidí*. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-2209-5.
- [21] VÝROST, Jozef; SLAMĚNÍK, Ivan a SOLLÁROVÁ, Eva (ed.), 2019. *Sociální psychologie: teorie, metody, aplikace*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-5775-9.

Elektronické zdroje:

- [1] Canadian Observatory on Homelessness, 2009. *Who are Homeless People?* Online. Canada: The Homeless Hub. Dostupné z: <https://www.homelesshub.ca/resource/who-are-homeless-people>. [cit. 2023-10-16].
- [2] ČESKO, 2006a. Zákon č. 108 ze dne 14. března 2006, o sociálních službách. Online. In: *Zákony pro lidi*. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-108/>. [cit. 2023-10-16].
- [3] ČESKO, 2006b. Vyhláška č. 505 ze dne 15. listopadu 2006, kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách. Online. In: *Zákony pro lidi*. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-505>. [cit. 2023-12-03].
- [4] ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD, 2011. Obyvatelstvo podle způsobu bydlení a podle velikostních skupin obcí a krajů. Online, tabulka. In: *Český statistický úřad*. Dostupné z: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/index.jsf?page=vystup-objekt&pvo=ZVCR030&pvokc=&katalog=30720&z=T>. [cit. 2023-11-29].

- [5] ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD, 2021. Obyvatelstvo podle způsobu bydlení a krajů. Online, tabulka. In: *Český statistický úřad*. Dostupné z: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/index.jsf?page=vystup-objekt&pvo=SLD21029-KR&z=T&f=TABULKA&skupId=4589&katalog=33526&pvo=SLD21029-KR>. [cit. 2023-11-19].
- [6] DAVIDOVÁ, Ivana a kol., 2010. *Metodická příručka pro sociální kurátory a metodiky sociální prevence*. Online. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě. ISBN 978-80-7368-628-4. Dostupné z: https://projekty.osu.cz/sockur/dok/publikace/metodicka_prirucka.pdf. [cit. 2023-11-23].
- [7] FEANTSA, 2005a. *ETHOS – European Typology on Homelessness and Housing Exclusion*. Online. Brussels: FEANTSA. Dostupné z: <https://www.feantsa.org/en/toolkit/2005/04/01/ethos-typology-on-homelessness-and-housing-exclusion>. [cit. 2023-10-23].
- [8] FEANTSA, 2005b. *ETHOS – Evropská typologie bezdomovství a vyloučení z bydlení v prostředí ČR*. Online. Brussels: FEANTSA. Dostupné z: https://www.feantsa.org/download/cz_8621229557703714801.pdf. [cit. 2023-10-23].
- [9] FEANTSA, 2006. *ETHOS – Taking stock*. Online. Brussels: FEANTSA. Dostupné z: <https://www.feantsa.org/download/ethospaper20063618592914136463249.pdf>. [cit. 2023-10-23].
- [10] FEANTSA, 2023. *Who experiences homelessness in Europe?* Online. Brussels: FEANTSA. Dostupné z: <https://www.feantsa.org/en/about-us/faq>. [cit. 2023-11-19].
- [11] FITZPATRICK, Suzanne et al., 2023. *The Homelessness Monitor: England 2023*. Online. London: Crisis. ISBN 978-1-78519-087-2. Dostupné z: https://www.crisis.org.uk/media/utehvxt/homelessness-monitor-england_report-2023_v11.pdf. [cit. 2023-10-30].
- [12] HRADECKÝ, Ilja a kol., 2007. *Definice a typologie bezdomovectví*. Online. Praha: NADĚJE o.s. ISBN 978-80-86451-13-8. Dostupné z: <https://nadeje.cz/img-content/files/docs/odborne/2007dtbezdm.pdf>. [cit. 2023-10-23].

- [13] HRADECKÝ, Ilja a kol., 2012. *Souhrnný materiál pro tvorbu Koncepce práce s bezdomovci v ČR na období do roku 2020*. Online. Praha: H.S.P. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/225517/Souhrnny_material_pro_tvorbu_Koncepce_prace_s_bezdomovci_v_CR_na_obdobi_do_roku_2020.pdf/2f520871-3e3d-35d8-31cb-2036d3615527. [cit. 2023-10-10].
- [14] KALINA, Kamil, 2008. *Základy klinické adiktologie*. Online. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-1411-0. Dostupné z: <https://www.bookport.cz/e-kniha/zaklady-klinicke-adiktologie-1529098/>. [cit. 2023-11-23].
- [15] MATOUŠEK, Oldřich a kol., 2015. *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. Online. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-818-0. Dostupné z: <https://www.bookport.cz/e-kniha/socialni-prace-v-praxi-1433023/>. [cit. 2023-11-28].
- [16] MIKESZOVÁ, Martina a LUX, Martin, 2013. Faktory úspěšné reintegrace bezdomovců a nástroje bytové politiky pro řešení bezdomovství v ČR. Online. *Sociologický časopis / Czech Sociological Review*. Roč. 49, č. 1, s. 29–52. ISSN 0038-0288. Dostupné z: <https://doi.org/10.13060/00380288.2013.49.1.02>. [cit. 2024-03-14].
- [17] MOLARD, Solène et al., 2023. *Ending youth Homelessness in cities*. Online. Brussels: Eurocities. Dostupné z: <https://eurocities.eu/wp-content/uploads/2023/11/Final-report-Ending-youth-homelessness-in-cities.pdf>. [cit. 2024-03-14].
- [18] NEŠPOR, Karel, 2013. *Návykové chování a závislost: současné poznatky a perspektivy léčby*. Online. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-908-8. Dostupné z: <https://www.bookport.cz/e-kniha/navykovove-chovani-a-zavislost-1528436/#>. [cit. 2023-11-23].
- [19] NEŠPOROVÁ, Olga a HOLPUCH, Petr, 2020. *Populace osob bez domova v České republice: osoby přespávající venku, v noclehárnách, v azylových domech a v obecních ubytovnách*. Online. Praha: VÚPSV. ISBN 978-80-7416-389-0. Dostupné z: https://katalog.vupsv.cz/Fulltext/vz_478.pdf. [cit. 2023-11-19].
- [20] NEŠPOROVÁ, Olga; HOLPUCH, Petr; JANUROVÁ, Kristýna a KUCHAROVÁ, Věra, 2019. *Sčítání osob bez domova v České republice 2019: kategorie bez střechy a vybrané kategorie bez bytu podle typologie ETHOS*. Online. Praha: VÚPSV. ISBN 978-80-7416-351-7. Dostupné z: https://katalog.vupsv.cz/fulltext/vz_458.pdf. [cit. 2023-11-19].

- [21] PĚNKAVA, Pavel, 2010. *Výchovně vzdělávací prvek v sociální práci s cílovou skupinou osob bez přístřeší*. Online, rigorózní práce. Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta. Dostupné z: https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/25200/RPTX_2009_1_11210_ASZ_K00844_290435_0_84545.pdf?sequence=1. [cit. 2023-11-23].
- [22] RYAN, Richard M. a DECI, Edward L., 2006. Self-Regulation and the Problem of Human Autonomy: Does Psychology Need Choice, Self-Determination, and Will? Online. *Journal of Personality*. Vol. 74, no. 6, s. 1557–1586. Dostupné z: <https://doi.org/10.1111/j.1467-6494.2006.00420.x>. [cit. 2023-12-08].
- [23] ŠTĚCHOVÁ, Markéta, 2009. Bezdomovci a vybrané sociálně patologické jevy. Online. *Kriminalistika: časopis pro kriminalistickou teorii a praxi*. Roč. 42, č. 4, s. 265–277. ISSN 1210-9150. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/4-2009-bezdomovci-a-vybrane-socialne-patologicke-jevy.aspx>. [cit. 2023-09-27].
- [24] TOMPSETT, Carolyn J.; FOWLER Patrick J. a TORO, Paul A., 2009. Age Differences Among Homeless Individuals: Adolescence Through Adulthood. Online. *Journal of Prevention & Intervention in the Community*. Vol. 37, no. 2, s. 86–99. Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/10852350902735551>. [cit. 2023-10-17].

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

A	participant A
AD	azylový dům
aj.	a jiné
B	participant B
C	participant C
cca	circa
č.	číslo
ČR	Česká republika
D	participantka D
E	participantka E
ETHOS	European Typology on Homelessness and Housing Exclusion
F	participantka F
FEANTSA	European Federation of National Organisations Working with the Homeless
G	participantka G
H	participantka H
s.	strana
Sb.	sbírka
tj.	to je
tzn.	to znamená
tzv.	tak zvaný
v. v. i.	veřejná výzkumná instituce

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1 Paradigmatický model.....	80
Obrázek 2 Model selektivního kódování.....	84

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 Základní shrnutí získaných dat	45
--	----

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: Transkripce rozhovoru s participantem A (včetně kódování)

Příloha P II: Transkripce rozhovoru s participantem B

Příloha P III: Transkripce rozhovoru s participantem C

Příloha P IV: Transkripce rozhovoru s participantkou D

Příloha P V: Transkripce rozhovoru s participantkou E

Příloha P VI: Transkripce rozhovoru s participantkou F

Příloha P VII: Transkripce rozhovoru s participantkou G

Příloha P VIII: Seznam kódů včetně kategorií

PŘÍLOHA P I: TRANSKRIPCE ROZHOVORU S PARTICIPANTEM A (VČETNĚ KÓDOVÁNÍ)

Dobrý den, jmenuji se Jitka Hnilíčková, jsem studentkou Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně a píšu diplomovou práci na téma „Motivace osob bez přístřeší k reintegraci“. Ráda bych vám položila několik otázek. Pokud nebudete chtít odpovědět na některou z otázek, tak je to v pořádku. Rozhovor je anonymní a bude součástí zmíněné práce. Souhlasíte s nahráváním rozhovoru a s jeho následným přepisem?

A1: OK. Ano.

Máte ještě nějaké dotazy, než vám začnu klást otázky?

A2: Pojdme na to.

Popište mi, jaké bylo vaše dětství?

A3: Normální. Já nevím, jak ho popsat. Naši pili, že jo s tím nic neudělá člověk. Matka pila, byla rozvedená, pak se tam dala dohromady s otčímem, ten ji jakž takž zklidnil. No, žádný Hollywood. Pak se narodila ségra, když mi bylo 10. Máma se pak trochu srovnala.

-alkoholismus v rodině
-neúplná rodina
-pozitivní vliv otčima

Jaké si vybavíte veselé nebo smutné zážitky z dětství?

A4: Moc žádné, to já jsem už skoro všechno vymazal. Já jsem po dvou mrtvicích, po dvou infarktech, takže já jsem takový věci vymazal místy úplně.

-vytěsnění minulosti
-zdravotní omezení

Popište mi vaše rodinné prostředí, váš domov?

A5: Normální, klasický. No, co mám na to říct. Já si myslím, že jsem měl normální dětství, že prostě člověk ráno vstal, šel do školy, pak jsem šel na trénink většinou.

-pravidelný režim v dětství

Popište mi vaši nejbližší rodinu, to znamená rodiče, sourozence, prarodiče?

A6: Jo, jasné, tak já bych začal u té sestry, ta je zlatá, na tu nedám dopustit. Ta byla toho otčima vlastně. Máma pila s otčímem, no prostě tak no. Chodili hodně na pivo každý den, vob den nebo tak, takže to bylo potom doma postupně těžší, protože měli ty alkoholický výlevy. Potom prarodiče, děda byl fajn, ale už je po smrti, přeju mu lehkou zem. Babičky jsem měl úplně zlatý jo. Takže tak.

-sourozenecké vazby
-alkoholismus v rodině

-pozitivní vztahy s prarodičem

Otčima zmiňujete a tatínek?

A7: No, můj otec nic. My jsme se neviděli do mejh nějakých 23 let. Když mi byly dva roky, tak se rozhodli s mámou, že půjdou od sebe. Nikdo mi k tomu nic neřek. Máma k tomu říkala to a ono, takže já jsem se v tom nepáral. Od té doby byl u nás otčím. Můj nevlastní otec mě vlastně vychoval, on byl docela v pohodě.

-uzavřené rodinné vazby
-rozhodnutí rodičů

-pozitivní vliv otčima

Jakým způsobem udržujete společný kontakt s rodinou?

A8: Momentálně žádný. S tou ségrou vlastně, s tou bych se chtěl zkontaktovat a s babičkama bych se rád ještě viděl také, pokud ještě žijou.

-přerušené rodinné vazby

Víte, kde bydlí nebo jak se na ně obrátit?

A9: Obrátit, no takhle zapojím sociální sítě a prostě vím, kde bydleli babičky, to prostě vím. Momentálně můj zdravotní stav mi to nějak nedovoluje. Jsem dost omezený v tom pohybu a takové to věci, takže takto.

-zdravotní omezení

Z toho plyne, že podpora se vám žádná nedostává ze strany rodiny, rozumím tomu?

A10: (tiché otáčení hlavy do stran)

-bez podpory od rodiny

Popište mi vaše období dospívání a přechod do dospělosti?

A11: Dobře, no to si zrovna pamatuju dobře. Tak já nevím, to jsem i sportoval. Pak jsem začal někdy v patnácti experimentovat s alkoholem a drogama. Začalo to první s lehkějma, pak jsem postupně vyzkoušel LSD, pervitin. Pak jsem od mých nějakých šestnácti jenom pil a to mi zůstalo na několik let.

-bývalá rutina
návykových látek

V jaké životní situaci jste byl, když jste se ocitl na ulici? Popište mi to detailněji.

A12: V jaké situaci, já jsem prostě pil. Jak jsem už řekl, doma to stálo za prd. To mi bylo 20 let. Chtěl jsem se postavit postupně na vlastní nohy. Ze začátku to šlapalo celkem dobře, ten alkohol je špatný. Víceméně jsem se rozhodl sám. Domov jsem neměl nikde. To bylo podle situace. Tam byla spousta věcí a doma to bylo neúnosný. Máma potřebovala pomoci z toho alkoholu, já jsem to už nedával.

-bývalá rutina
návykových látek
-dobrovolné rozhodnutí
k ulici
-velmi slabé zázemí
rodiny

Jakým způsobem jste se snažil zabránit pobytu na ulici?

A13: Potom sem chodil na brigády, pak jsem poznal přítelkyni a odjeli jsme spolu za práci. To bylo asi to lepší období, tam jsme se měli docela dobře. Já jsem si našel práci, pak jsem přestal úplně pít na ty dva roky. Jenomže pak ten jojo efekt přítelkyně, ona začala pít. Já jsem to neunes, protože když přijdete z práce domů a vidíte tam napitou přítelkyni, tak já jsem pak začal pít také. Já mám s alkoholem problémy celý život. Dohodli jsme se, že to nemá cenu takhle dál a šli jsme od sebe a já se vrátil sem. Já jsem zdědil ten alkoholismus. Já to mám všechno zažitý. Nikdo mi neřikal, udělej to taky, já si to všechno pokazil sám.

-uzavřené kontakty
-aktivní přístup k situaci

-alkoholismus v rodině

Jakým způsobem jste využíval sociální služby před příchodem do azylového domu?

A14: Minimálně. Občas jsem využil oblečení a vykoupat se vždycky, to byl základ. Využíval jsem to, když jsem hledal zaměstnání, nějakou dobrou práci, abych se dostal z ulice pryč. Já říkám, ten alkohol mě úplně prostě fakt dostal.

-aktivní přístup k situaci
-bývalá rutina
návykových látek

Já bych tím uzavřela tu vzdálenější minulost. Chcete říct něco k minulosti?

A15: Ani ne.

Popište mi důvody, které vás přivedly do tohoto azylového domu?

A16: Je to můj zdravotní stav. Já jsem vlastně po dvou infarktech, po dvou mrtvicích. Já jsem strašně omezený pohybově a jsem strašně vděčný, že tady můžu být. Jelikož jsem byl vlastně na LDN vlastně půl roku nebo tři čtvrtě. Já jsem se prakticky učil chodit. Mně se totálně zhoršil můj zdravotní stav, já měl problém s ledvinama, srdcem, snad se vším možným. Ještě jsem byl vlastně předtím v jednom azylovém domě, ale to bylo krátkodobé. Ten byl ihned po propuštění z LDN a odtamtud mě doporučili přejít sem. Tak jsem po domluvě přešel sem, jsem tady od března, takže v azylech jsem přes rok nebo tak nějak. Jinak před LDNkou jsem pobýval taky ta ulici, míchalo se to prostě. Bylo to nahoru dolů.

-zdravotní omezení
-osobní (ne)pohoda
z pobytu v AD
-zdravotní historie

-návaznost pobytů

Popište mi, jaké to je bydlet v azylovém domě?

A17: Tady je fajn, tady je super. Holky, jako myslím pardon sociální pracovníce jsou fajn, takže takhle. Určitě v pohodě všechno, já nemám co říct, já si nemám na co stěžovat, já jsem maximálně spokojený.

-podpora AD
-osobní (ne)pohoda
z pobytu v AD

Po tom všem vám to přeju.

A18: Děkuju.

Zkuste mi popsat váš běžný den od rána do večera?

A19: Já toho moc nedělám. Jak jsem vám říkal, já jsem vlastně omezený tím pohybem. Jako nějaký režim mám. Klasika ráno, když se proberu, dám do sebe půl lékárny, nějaká hygiena a snídaně. Pak většinou, když nemám doktory, tak s klukama je tu pohodička. Pak si udělám nějaký oběd. Pak se jdu někam projít třeba, ale já daleko nedoru, hlavně teď je zima, takže takovýdle věci. Třeba si jdu do krámu něco koupit.

-zdravotní omezení
-denní rutina
-spoluklienti ovlivňují
klíma v AD

A20: Já se už nikam neženu, už jsem zjistil za tu spoustu let, že to nemá cenu vůbec. Svým způsobem v klidu, nic nucenýho. Já se bez těch prášků neobejdu, takže takovýdle věci, abych si šel někam ulítnout, to prostě nejde už. Já jsem si už prošel dost, nechci si stěžovat, ale vlastně jak jsem byl i po těch špitálech, no žádný Hollywood, znám příjemnější věci. Je mně třicet a něco a mně se ještě nechce umřít, je mi 33 let. Já se prostě raduju ze všeho.

-prevence zdraví

-vnitřní motivace

I přes zmiňované pohybové omezení se zeptám. Jaké koníčky, sporty, záliby provozujete?

A21: Dřív jsem sportoval, já jsem hrál fotbal, basketbal a nějaký bojový sporty jo. Dnes už jenom ta procházka, žádný Hollywood. Prostě teďkom nějaký záliby no, tak rád se třeba podívám na fotbal nebo na nějaký sport a tak.

-trávení volného času

A22: No, chodím, jak tučňák. Jak jsem po tom infarktu, tak levá půlka těla vlastně prostě dobře nefunguje, takže to převažuje, takže když někam jdu, tak musím chodit s berlí, takže takhle. Tady vevnitř to už znám, tady už chodím úplně skvěle. Po těch infarktech já jsem prakticky jenom ležel, hleděl do stropu, potom se to postupně zlepšovalo. Já jsem se bavil s panem primářem a ten mi řekl, že je to na mně, jestli budu chodit nebo ne. Tak jsem proto udělal, co jsem mohl. Tam se to zlomilo, tam jsem nějak dospěl. Já jsem tam skoro umřel.

-zdravotní omezení

-aktivní přístup k situaci

Jakým způsobem hodnotíte tu vaši situaci?

A23: Na rovinu?

No, úplně.

A24: Že jsem to posral. Já nevím, prostě jsem měl období, kdy jsem peníze měl i neměl jo. Když jsem je neměl, tak jsem to nějak udělal, abych ty peníze měl. Když jsem měl, to říkám na rovinu, tak jsem je dlouho neměl, takže takhle. Nevím, jak to mám vůbec říct. Mohlo být hůř, to každopádně. Já nevím, asi to mělo tak být, asi to má takto byt, může být jenom hůř. Takže teď se snažím to dát všechno dohromady, i když to je obtížný. Celkově, jako ta psychika dostala zabrat za ty roky, to je neskutečné, kdybyste viděla dovnitř do mé hlavy, tak konec, to je hrozný. Já si myslím, že jsem spoustu věcí měl udělat jinak. Jenomže člověk nevrátí čas, to nejde. Prostě byly roky, kdy jsem měl uvažovat trošku jinak. Spíš jsem měl uvažovat vůbec, jako takhle. No hodněkrát jsem udělal věci, na které nejsem hrdý, prostě jsem se měl rozhodnout jinak, ale nejde to vrátit, takže žiju s tím, co je.

-sebereflexe je

-zdravotní omezení

-sebereflexe je

Jakým způsobem se snažíte zlepšit situaci?

A25: No, že nepiju ten alkohol a neužívám ty drogy. Jak jsem říkal, moje psychika, nejsem na tom prostě dobře. Snažím se, dělám to, co mám dělat a nedělám to, co bych dělat neměl, to je moje holá odpověď.

-prevence zdraví

Jakým způsobem pracujete dál s radami a doporučeními, které dostáváte tady v azylovém domě?

A26: Jasný. No, tak bydlí nás tady asi 20 a prostě s každým přijdete do styku, že jo. Já si vezmu jen z toho rozhovoru s tím člověkem, co mi má co dát. Když přijde člověk a říká mi nesmysly, já mu říkám, že už to mám za sebou, tak mě to prostě nezajímá. Už se mi stalo, že na mě občas někdo kouká, jako na úplněho blázna. Jinak sociální pracovníce ty jsou úplně super. Holky vždycky dobře poradí, takže já jim neoponuju nic takového. Dělám, co mám, co jsem nestihl dřív, doháním teď.

-postoj k radám od klientů AD

-podpora AD

Jak hodnotíte podporu mimo azylový dům?

A27: Já se s nikým nestýkám, takže tak. Kvůli mému zdravotnímu stavu já ani na pracák nechodím, takže to děláme všechno elektronicky, protože já fakt nemůžu zatím do práce. Prostě jedno s druhým. Doktoři super jako, teď chodím na nefrologii. Jsou v pohodě. Oni vidí tu snahu, že už nepiju, že se

-uzavřené kontakty

-podpora v institucích

už nechovám, jak hovado s prominutím. Já se k nim chovám slušně. Sice prášky mám trochu dražší. Takže pán na té nefrologii mi píše třeba ty prášky zadarmo, jelikož dodržuju léčbu a tak. Ty prášky by stály i 5 tisíc, to je pro mě nereálný, protože já mám 5 tisíc příjem. Ten nefrolog nebo i praktický lékař, mně to všechno vyhovuje, jak to je. Je tam podpora. Ono, když tam přijdete napítá, tak vás nepochválí, to vás nikdo nepochválí.

-podpora v institucích

Jakým způsobem pracujete s těmi obtížemi, překážkami, které se vám staví do cesty?

A28: Snažím se s tím srovnat a беру to, jak to je. Něco jde a něco nejde, že jo? To co mi jde, ty věci, tak je dělám líp, to co mi nejde, tak se snažím. Hraju s kartama, který mám, takto vám to řeknu, asi tak. Měl jsem daleko více karet, ztratil jsem je, snažím se udržet, co je.

-aktivní přístup situaci

-sebereflexe je

Co vám přesně brání zlepšovat situaci? Kromě tedy toho zdraví.

A29: Ten zdravotní stav hlavně a jinak nic víc.

-zdravotní omezení

Co vás přesně motivuje jít dál?

A30: No, chtěl bych, až to půjde, chtěl bych mít nevim svoji malou garsonku a být úplně v pohodě. Mít klid. Neříkám, že mi to tady nevyhovuje, ale jsme prostě 3 na pokoji a prostě nemáte svoje vlastní soukromí, který potřebujete. Ten klid a soukromí mě hodně chybí. Něco mě prostě motivuje, že chci žít normálně. Fakt jsem neměl pěkný život, všechno jsem si to udělal sám, nikdo jiný. Ty drogy a alkohol, no prostě žádný Hollywood. Ke štěstí jsem nepřišel. Akorát jediný co mě mrzí, že mi to došlo, až jako pozdě.

-potřeba soukromí

-vnitřní motivace

-sebereflexe je

Jak hodnotíte to vaše nasazení, tu vaši motivaci?

A31: Člověk chce dál, vždycky můžete udělat víc, že jo? Já dělám v přítomnosti moje maximum. Jako namotivovaný jsem, pořád se trochu posunuju. Více méně je to boj se zdravím. Já bych ještě přidal víc, kdybych mohl, že jo. Spoustu věcí bych obětoval, ale prostě nejde to bohužel. Dělán to, co mám a to je prostě jedno s druhým. Pořád se to nabaluje, prostě. To zdraví je velká překážka, kdybych byl zdravý, tak tady spolu nesedíme. Zdraví blokuje práci a tím pádem příjem financí a tak dále, je to vlastně takové kolečko. Dělá to tu paseku, no ve všem. To se vlastně odráží do všeho.

-vnitřní motivace

-zdravotní omezení

Jakým způsobem se mění to vaše nasazení v čase? Třeba od příchodu do azylového domu.

A32: No, jasné. To víte, že jo. Chci hlavně, to je podstatné. Chci, aby prostě. Chci, aby to bylo jinak, takže bojuju. Od LDNky jsem se i tak už hodně posunul. Normální člověk chce víc a víc. Momentálně jsem na dně, co si budeme povídat.

-vnitřní motivace

-aktivní přístup k situaci

Jakým způsobem udržujete vztahy, sociální vazby mimo azylový dům? Rodinu jsme probrali, tu chcete kontaktovat a vztahy v azylovém domě jste už také zmiňoval.

A33: Já jsem tam z toho minulejška se všema hotový, já bych se hlavně chtěl dát do kupy, takže tak. Já jsem všechno z dřívějška vymazal a myslím si, že je to lepší pro mě. Protože moji známý nejsou žádný takový, no asi byste je nechtěla mít za kamarády, tomu věřte (smích).

-uzavřené kontakty

Jakým způsobem vnímáte reakce okolí vůči vám mimo azylový dům?

A34: To je, jak kdy? Třeba jedete autobusem a oni vás pustí sednout. To prostě mi přijde strašně trapný. Ne, že by mi to přišlo ponižující. Ne, že bych si toho nevážil, ale je mi to nepříjemný prostě. Když prostě nastupuju do autobusu, tak hned „Pojďte si sednout, ne já to ustojím, ne pojdte si sednout“. Mně to prostě vadí. Víím, že to ti lidi myslí dobře, ale mně to prostě vadí. Já víím, že to je dobrý gesto od těch lidí. Já tomu rozumím, ale je mi to nepříjemný. Já jsem nikdy v životě takový problémy neměl, ale nejhorší je pro mě se s tím smířit, protože ono to nevypadá, že se to někam pohne ten můj zdravotní stav. Jinak lidi kolem v pohodě. Když vidím paní, řeknu dobrý den. Já to mám tak, že se chovám k lidem tak, jak se oni chovají ke mně nebo obráceně.

-zdravotní omezení

Jakým způsobem jste byl v poslední době pochválen a za co?

A35: Nemusím být pochválený. Člověk pozná, že je něco v pohodě nebo ne. Já nejsem takový, to člověk musí poznat, když udělá něco dobře nebo špatně, to mi nikdo říkat nemusí, takže takhle to mám já.

-bez potřeby být chválen

Řekněme, že uzavíráme přítomnost. Popište mi, jakou máte představu o budoucnosti, jaké máte plány?

A36: Nevím, jak jsem vám řek. Já to mám tak, že bych prostě chtěl mít jednou ten nějaký byteček nějaký malinký a já nevím. Přítelkyni, to je nesmysl. Kurva, podívejte se na mě. Najít si nějakou brigádu a k tomu ten přiznaný důchod, nějaký hlídání nebo co, abych se z toho úplně nezbláznil. Já prostě nevím. Jak jsem měl ty dva infarkty, já jsem byl mrtvý oficiálně dokonce několik minut, takže tak asi.

-potřeba soukromí
-přání partnerského vztahu
-přístup k zaměstnání

-zdravotní omezení

Jakým způsobem to chcete dokázat?

A37: Ten důchod invalidní, ten dojde zpětně, že jo. Takže budu mít nějaký základ, nějaký peníze. Investovat je někam, to je nesmysl, že jo. Až budu mít prostě ten důchod, tak už nebudu muset být na tom pracáku, že jo. Budu mít příjem tam a ještě si budu muset najít nějaký příjem okolo, abych měl dost finančních prostředků na to, abych si to mohl nějak rozvrhnout. Nestihl jsem podat tu žádost letos, půjdu tam až v lednu. Myslím si, že do půl roku nebo do tři čtvrtě by to mělo být vyřízený nebo tak nějak. Oni to schválně během měsíce, to už mám vlastně domluvený s doktorama. Ti říkali, že nemám čekat. Co jsem to chtěl, už jsem to zapomněl. No, jasné no. Kdyby mi začaly chodit peníze, ono to moc peněz nepřijde. Zase otázka, jestli já to

-využití sociální pomoci

-finanční bariéra

sám utáhnou to bydlení, protože garsonka pronájem to je patnáct tácu třeba, že jo. Třeba nebo nějaký sociální byt, ten by byl asi dostupnější. Rozhodím sítě, nějaký známý mám ještě. No, takže si musím najít ještě nějaké to zaměstnání, ale on mě jenom tak někdo nezaměstná. To vám asi říkat nemusím (hlava skloněná dolů). Otázkou je, jakou práci budu moct dělat k tomu důchodu. Já to tady potřebuju nějak dožít, když to řeknu takhle.

-přístup k zaměstnání

Zmínil jste plány včetně překážek. Jakým způsobem chcete bojovat s tím vším?

A38: Jako chlap, já nevím. Musím to prostě zkousnout, už jsem zažil horší věci. Když už jsem vstal z té postele, to už má nějaký vliv, tak už to teď dál nechci pokazit. Už toho mám plný zuby, chci mít už klid. Jsem se kousnul, to mě nakoplo.

-změna v přístupu jednání

Jakou formu pomoci byste uvítal při pohledu do budoucnosti?

A39: Já vůbec neumím, co na to říct jako, to vůbec nevím jako, protože já nevím, co bude, že jo. Já bych si to rád všechno chtěl udělat sám. Nerad bych musel prostě za někým tamto. Nemám rád, když přijdu někam k doktorovi a tam se zeptá, jak se mám. Já mám tolik léků, proč se ptá? Nevím prostě, nevím, co mám dělat. Já to chápu, je to jeho zaměstnání. Já nevím prostě, bez té lékařské pomoci bych to nedal sám. Já mám strašně moc léků, kdybych to měl dát všechno sám, tak to nedám, to by bylo strašně těžký, jsem zvyklý na těžký věci ale, že jo.

-podpora v institucích

Jak tu budoucnost a plány vidíte z časového hlediska?

A40: To záleží, jak na tom bude můj zdravotní stav, že jo. Takže já třeba vůbec neplánuju. Na to vám nedokážu odpovědět. Nevím. Třeba za pár let, to už můžu bejt mrtvej, že jo. Abych řekl pravdu, teď a tady to jsou takový prázdniny tudle to. Dát se tu do kupy trochu a tady v hlavě si to srovnat a nevzdávat se, jako celý život. Budu muset jít asi do dalšího azylu. To budu teprve probírat s paní sociální, bylo by to asi nejlepší. Ještě jsem se o to nezajímal, budu to řešit, až to bude aktuální. Od ledna to začnem třeba řešit. Teď se blíží Vánoce, snažím se nezbláznit z toho. Máme i nějaký vánoční dárky, jsme si koupili tady s kámošema. Normálně po 150 letech budu mít úplně normální Vánoce (úsměv).

-neurčitá budoucnost

-osobní (ne)pohoda z pobytu v AD
-prevence zdraví

-využití sociální pomoci

-utuzování sociálních vazeb

Takže takové ty české se salátem a tak?

A41: No jasně, já na to šetřím už asi 2 měsíce. Trošku se odreagovat, v uvozovkách si to trošku užít.

-utuzování sociálních vazeb

Přeju vám to. Abych pochopila ten váš celý příběh komplexně, tak se ještě dodatečně zeptám na několik otázek. Zdá se, že nejste místní. Proč jste se ocitl tady?

A42: Ano, nejsem místní. Hrubě kolem 18 jsem tady dorazil. Měl jsem tady spoustu známých a tak. Já nevím prostě, nebylo to nijak zábavný. Potom bylo období, kdy byly partičky a různý nesmysly, tak to nastalo a já jsem

-začátky bezdomovectví

měl velké sklony k tomu alkoholismu, takže takhle. To okolí mě nestahovalo. To se nedá takto říct, to vás nikdo nestahuje, to si člověk dělá sám. Já jsem se vždycky takto rozhodnul. To bylo moje rozhodnutí. Já jsem to do sebe dával, já jsem si to sypal do nosu, takže všechno to byly moje rozhodnutí. Spalo se ve stanu, na squatě a tak no. Na ulici jsem od snad 19, ne to bylo pozdějc, tak 20 let zhruba. Víte, já mám pocit, že s přestávkama celý život.

-sebereflexe

-návaznost pobytů

Ty dva infarkty a mozkové příhody to bylo, které přesně období?

A43: Tři roky nazpátek. Byl jsem už před tím rozhodnutý, že přestanu pít, já jsem přestal pít a chtěl jsem jít poprvé do léčebny a prostě tam to funguje tak, že se musíte přihlásit a nějakou dobu čekáte. Za 2 měsíce byl nástup, já jsem už prakticky nepil, protože tam sem musel přijít čistej. Já jsem pil strašně moc i litr a půl destilátu denně, ale to sem nepatří, to je jedno. Když abstinujete, tak berete nějaký prášky, že jo. No a já jsem je ze dne na den vysadil no a za měsíc mě šlak trefil. Ty další krátce potom, to bylo jedno za druhým. Pak doktor mi říkal, že je neuvěřitelné, že žiju. No, budiž. Já to celé беру jako daň za ten život, co jsem žil, takže takhle.

-neúspěšná léčba závislosti

Jaké je vaše dosažené vzdělání, jestli ještě můžu mít téměř závěrečný dotaz?

A44: Pouliční ekonom (smích). Truhlář vyučenej jsem. Já jsem nejhorší truhlář široko daleko.

-dosažené vzdělání

Nesedělo to?

A45: Ne, vypadalo to hrozně (smích). Já nechápu, jak jsem moh udělat ty zkoušky.

Chcete něco říct na závěr?

A46: Asi ani ne, já si myslím, že jsem vám všechno řekl.

Dobře. Přeju vám nejen zdraví a bojujte dál.

A47: Děkuju. Nic jinými mi nezbejvá.

Tím pádem končíme. Moc vám děkuju za váš čas a za sdílení vašeho příběhu.

A48: Já vám taky, pěkné svátky, držte se.

Děkuju, také přeju, mějte se. Na shledanou.

PŘÍLOHA P II: TRANSKRIPCE ROZHOVORU S PARTICIPANTEM B

Dobrý den, jmenuji se Jitka Hnilíčková, jsem studentkou Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně a píšu diplomovou práci na téma „Motivace osob bez přístřeší k reintegraci“. Ráda bych vám položila několik otázek. Pokud nebudete chtít odpovědět na některou z otázek, tak je to v pořádku. Rozhovor je anonymní a bude součástí zmíněné práce. Souhlasíte s nahráváním rozhovoru a s jeho následným přepisem?

Souhlasím.

Máte na mě ještě nějaké dotazy, než vám začnu klást otázky?

Zatím ne.

Jak se dnes máte?

Dobře. Jako, kdyby bylo pondělí, tak to asi ne (smích).

Popište mi, jaké bylo vaše dětství?

Dětství jako v pohodě si myslím, jako že i s rodičema. Aj na tu školu jsem chodil, třeba.

Jaké si vybavíte veselé nebo smutné zážitky z dětství?

Ty veselé, že jsme asi měli furt nějaký akce a takhle. Když ještě byla ta škola, že nebylo toho ještě tolik, než jsem byl fakt dospělej, jako že už to pak nešlo. No a smutný ty jo, to jsem asi tak ještě moc nevnímal. Možná spíš to rozloučení s tou základkou. Asi to bylo takový smutnější, chyběli mi docela ty lidi, když jsem odešel. Když jsme fakt jako měli takhle poslední den a už se jenom loučili vlastně, pak už každej nastupoval do jiný školy.

Bylo vám líto, že se rozcházíte. Popište mi vaše rodinné prostředí, kde jste vyrůstal?

V paneláku. Jako možná to myslíte, že bych třeba měl, jakože třeba důvod utíkat nebo takový to takhle. Tak to ne, protože já jsem měl parádní dětství jako takhle. Prostě máma, táta, sourozenci a všechno v pohodě šlapalo. Pomáhali jsme si a přibližně každou neděli jsme jeli za babičkama. My jsme pořád někam jezdili na narozeniny, svátky a tak.

Popište mi vaši nejbližší rodinu, to znamená rodiče, sourozence, prarodiče?

Já mám vlastně jednu sestru a dva bráchy. Brácha je mladší o dva roky, ti dva jsou starší o pět let. Vlastně mamka ta podceňovala hodně to její zdraví, že ona byla cukrovkář a vlastně pak myslím nechodila na ty kontroly a takhle a vlastně pak jednoho dne infarkt a vlastně už se z toho nedostala. Ono mamka neměla ani 50, já měl 23 let. Pak myslím o rok později to byl i taťka, nějak tak to vycházelo. Babičky, ani dědy už taky nemám vlastně, no ty už taky ne.

Tatínka jsem zmínil jenom okrajově?

No, protože on pak dělal ty svoje průsery a díky vlastně němu jsme se jednou ocitli na ulici. Nevím, no jakože prodal rodinu potom za to, no hazard za rodinu. Kdyby místo toho, aby dal ty peníze, kdyby rodině, jako kdyby nám, tak to radši utratil za losy, sázky a jiné. Už vlastně, když jsme bydleli, jak kdyby v tom bytě, jak jsme tam byli od malička, tak tam už začal blbnout a pak vlastně nás odstěhovali odtamtud a pak jsme se přestěhovali a tam vlastně umřela. To myslím mi bylo 20, to by tak vycházelo, když je mi dnes 26, to jsem byl ještě hodně mladej. On už pak vlastně neměl kšefty, a pak vlastně nechodil domů pomalu, pak si vlastně ani nevybíral poštu. To mi mohlo být 18 nebo tak nějak a takhle to bylo do těch 20. Pak přišel exekutor, to myslím 20 mi mohlo být nebo nějak tak. Potom nás vlastně vystěhovali a přestěhovali jsme se do podnájmu, kde jsou dodnes pořád ti bratři. Tam jsme se odstěhovali

vlastně s mamkou, když táta udělal ten průser. To už jsme vlastně byli v tom podnájmu, jak kdyby všichni kromě tatky a sestry, ta měla přítele. Tatku, tak toho jsme úplně zpátky nechtěli, protože by nás zas vyhodili. Ten myslím, pak šel ke strejdovi nebo něco takovýho. No, já jsem akorát odešel a žiju takto, oni tam vlastně zůstali, a sestra ta bydlí úplně sama. Tam jsem vlastně byl do těch 23 let v tom nájmu, než vlastně mamka umřela, jak kdyby takhle.

Jakým způsobem vás podporuje zbytek rodiny?

Vlastně fakt už jenom ti sourozenci. Jsou všichni tady kolem ve městě. Jakože oni hodně na tom internetu, teďka to je takové moderní, no spíš jako si hodně píšeme. Já jsem u bratrů vlastně byl teďka během Vánoc. Oni se aj mě ptají několikrát, že jestli nepotřebuju pomoct, jestli všechno zvládám. Někdy jsem tam jako i přespal, protože jsme třeba něco pili a takhle, když byla nějaká ta oslava. Já jako takhle nepiju, ale když pak byla taková to, tam jsem i přespal a jinak pak jsem zase odešel. Nemohl jsem, furt se mi to vracelo. Čím víc jsem tam byl, tak tím se mi to, jak kdyby takhle vracelo. Takhle, jako když jde člověk na návštěvu, tak asi jako dobrý, ale ne, že bych tam měl jako bydlet. Ještě vlastně mám i strýce a tety.

Popište mi vaše období dospívání a přechod do dospělosti?

To, už je trochu horší, no (smích). Tak jako samozřejmě nějaký ty průsery byly, všechno se to skoro obešlo bez zranění, jako myslím. Jednou, jo to vím, že jsem byl úplně střelenej, že jsme hráli za barákem schovku a srazilo mě auto, jakože jsem byl takovej rošťák (úsměv). Pak to dospívání těch 15, to šlo, chodili jsme na stejnou školu s kámošema, takže jsme měli takovou partu, hodně jsme strávili venku. Jako každéj mladej kluk, jako takhle no ty blbosti. No a samozřejmě furt jako ta rodina pořád ty návštěvy to prostě bylo furt na prvním místě.

V jaké životní situaci jste byl, když jste se ocitl na ulici? Popište mi to detailněji.

Když jsem se vlastně sbalil a odešel jsem, že jsem tam nemohl žít. Mně se to furt vybavovalo, jak tam furt mamka leží na té zemi a nemohl jsem procházet kolem toho. Střídal jsem noclehárny, jednu noc jsem spal i venku, pak jsem se dostal do azylového domu. Byl jsem ještě furt mladý a nechtěl to tak všechno zahodit jenom kvůli tomu, že jsem chtěl ještě jak kdyby takhle zabojovat, aby ještě něco ze mě bylo a takhle no. Nechtěl jsem ještě všechno zahodit. Tak jsem teďka vypadl z baráku, teďka si koupím flašku a prostě uvidím, co bude. To jsem nechtěl. Věděl jsem, že to nějak prostě dopadne, že udělám proto všechno. Prostě jsem si tu láhev prostě nekoupil. Ani za téma bezdomovcema jsem moc nešel.

Jakým způsobem jste se snažil zabránit pobytu na ulici?

Asi ne, to jsem byl rozhodnutej, já jsem tam fakt nemohl takhle být. Vždycky, když jsem šel kolem toho, tak mi fakt bylo blbě a nevím, no furt špatně. Já prostě nemohl jsem tam prostě bydlet. Já jsem si s mamkou rozuměl. Mohl jsem jít k sestře s přítelem, jako já vím, že by s tím nebyl problém, ale já nevím, bylo by takový to no. Sestra my doporučila azyláky, že jestli to nechci zkusit a poslala kontakt.

Jakým způsobem jste využíval sociální služby před příchodem do azylového domu?

To ubytování hlavně. Ještě jsem byl za strejdou na chvílku, protože vlastně sem musel všechno vlastně sbalit z bytu a takhle, abych se tam nemusel vracet. Tak jsem vlastně byl za tím strejdou a tam si nechal i věci a říkal jsem mu, že až budu moct jít na ten azylák, tak si to odnesu.

Popište mi, jaké to je bydlet v azylovém domě?

Když máte dobrý lidi, tak je to, jak doma. Tak jako samozřejmě lepší by bylo být úplně sám, ale když máte kolem sebe ty spolubydlící, tak je to v pohodě. Já jsem věděl, že pak budu chtít

určitě, jako úplně do vlastního, takže těch věcí nemám moc, takže v pohodě. Já jsem už skoro 3 roky v azylových domech, protože ono se to musí i různě nějak střídat po roce. Oni totiž ti pracovníci, když vidí, že se snažíte, tak se to líp řeší. Já jsem takový pohodář (úsměv).

Jaký je váš běžný den od rána?

Ty jo, tak stanu, jdu do práce, dělám teď v ... Pak odpoledne spíš nějaký procházky nebo takhle no. Jo a někdy taky i odpočívám a takhle no. Spíš to, když není zima, tak spíš odpoledne se jdu projít a takhle. Někdy i s těma bráchama nebo spíš, pak na internetu s těma dalšíma lidma ještě.

Jaké máte koníčky, sporty, záliby?

Ty jo, no nějaký ten fotbal, někdy taky běhání, ale to už ne. Spíš pak nějaký ty hry, že na počítači a takhle aj ty deskový aj to. Fotbal jsem hrál jen pro radost. Jsem to nikdy nechtěl moc hrotit. Já teďka musím dávat pozor na ty ledviny, musím na sebe dávat hodně velkej pozor, no. Jako třeba aj ty pobyty mě třeba bavily, když jsme byli někde i pod ten stan.

Jakým způsobem hodnotíte tu vaši situaci?

Může být lepší (smích), ale ne, tak spíš je pozitivní, že se mi něco povedlo, že se mi to podařilo, že jsem prostě nezaspal u toho a že jsem neposlouchal žádný špatný rady, že jsem fakt jako zatnul zuby, že jsem něco zvládl. Když jsem fakt jako vyletěl z toho baráku, že jsem fakt jako k tomu alkoholu nespádl, protože to je fakt strašně jednoduchý k tomu spadnout.

No a jinak asi to zdraví, by mohlo být lepší. Už mě to jako fakt nebaví, ty nemocnice a takhle. To zdraví potřebuju lepší. Jako takhle беру to tak, když zas vím, že to mamka podcenila a jak dopadla. Takže jako fakt si dávám pozor, že prostě na ty kontroly chodím, a když mi fakt jako něco řeknou, tak to fakt asi dodržuju, když prostě mám brát prášky dvakrát denně, tak to prostě беру. Poslouchám asi ty lékaře.

Respektujete to, to je dobře. Jakým způsobem se snažíte zlepšit současnou situaci?

Dobrá otázka (přemýšlí) ..., že se teďka spíš snažím, aby to zdraví bylo dobrý a nějakou tu lepší práci, abych se mohl osamostatnit už úplně. Protože samozřejmě potom vlastně, když to zdraví je takovej základ, že pak nemůžete na něm stavět, když máte na houby zdraví, tak pak nic neuděláte. Onemocněl jsem hodně brzo, no a od té doby mě to hodně trápí a hodně mě to omezuje no. S tím zdravím, to prostě budujete základ, abyste mohla nějak fungovat. Takže bude vám pak vlastně práce na prd, když nebudete zdraví, že jo (smích).

Jakým způsobem pracujete dál s radami a doporučeními, které dostáváte tady v azylovém domě?

Třeba, když něco potřebuju, tak je tady prostě ten klíčovej pracovník. Třeba jako mi dá nějaký rady nebo co mi třeba hodně pomáhá, že já jsem takový, že to vždycky nechávám třeba na poslední chvíli. Tak jsme si udělali takový řád, že třeba takovej papírek, ten den toho stihnout tolik a tolik, a pak si to odškrtnout, to mi hodně pomáhá no. Hlavně je to takový, že na mě nespěchají, že to fakt třeba pak rozdělíme do toho týdne, aby se to vlastně stihlo všechno. Já jsem takovej pomalejší. Já jsem totiž chodil i na speciální školy a takhle, no takže jsem takovej pomalejší na všechno.

Jakým způsobem hodnotíte podporu mimo azylový dům? Rodinu jste už zmiňoval.

Určitě pomáhají takhle na těch úřadech. Takže taky velká podpora. Hlavně jsou hodní (smích).

Jakým způsobem pracujete s těmi obtížemi, překážkami, které se vám staví do cesty?

Když je to třeba v rodině, tak jdu třeba za bráchama. Když je to fakt třeba to zdraví nebo tak, jak dneska jsem potřeboval něco, protože v pondělí jdu do té nemocnice, nebo když pak nerozumím něčemu třeba nějaký ty úřady chtěou nějaký ty papíry nebo něco tak, tak radši třeba zavolám, než to vyplním. A takhle, no.

Takže si poradíte, to je moc dobře.

Spíš to nenechám na sobě, jak kdyby takhle. Když třeba pak vím, že to je třeba blběj nápad, tak si nechám třeba radši poradit. Nechám si dát další názor, a pak třeba si na to vezmu svůj názor a rozhodnu se, jakej bude lepší.

Co vám přesně brání zlepšovat situaci?

Asi jo takhle no, nějaký ten dluh by mě mohl trochu omezit. No, ale není to hazard, nebojte (smích). Je to bohužel na té zdravotní pojišťovně jednou tam. To všechno se odvíjí od zdraví, aby se mohlo do práce, abyste mohl zaplatit ty dluhy no.

Co vás přesně motivuje jít dál?

Asi ten mladej věk, přece jenom a asi ta rodina, že na mě může být pyšná. Dělán to i pro tu sestru a bratry, jakoby takhle. Že nemůžou namítat, že jsem to vzdal, že jsem dopadl jak třeba táta, nebo něco takovýho, že jsem to pak střídal s hazardem a s tím alkoholem, to nemůžou říct. Já jsem prostě pořád mladej, to je ten motor. Přece jenom můžete mít ještě pořád rodinu a takhle všechno. Můžete se pak třeba dostat na nějakou pozici nebo třeba práci, která vás bude bavit, že jo.

Jak hodnotíte to vaše nasazení, tu vaši motivaci?

Teďka je to takový dobrý, že jsem teďka splatil nějaký ten dluh. Ten byl malej, tak jsme to dali na měsíční splátky. Zaplatil jsem to na konci roku, takže to je taky určitě spokojenost (úsměv).

Jakým způsobem se mění to vaše motivace v čase? Třeba od příchodu do azylového domu.

Teďka už je asi větší motivace, než na začátku. Na začátku jakože, co všechno bude, že. Teďka, když vím, že docela umím vše postupně splácet a všechno toto, že si to umím i domluvit jak kdyby. Měl jsem takovej problém, že jsem po těch telefonech, když zavolali ti zaměstnavatelé, že jsem byl takovej stydlivej, že moc nechci mluvit, že a takhle. A pak i na tom pohovoru jsem byl takovej to a teďka už to dokážu. Jak se teďka furt bavíme třeba aj s váma nebo s těma pracovníkama nebo aj na tom úřadu. Už je to lepší s těma lidma, víc mluvím takhle no.

Jak jde čas, tak se zlepšujete. Určitě máte ze sebe radost, to je vidět.

(úsměv) No, na začátku to bylo takový "dobrý den, kdy můžu nastoupit a takhle a na shledanou" a hotovo, jako takhle a bylo (smích). Nakonec to dopadlo dobře, nakonec jsem tu práci měl, no.

Jakým způsobem udržujete vztahy, sociální vazby mimo azylový dům? Rodinu jsme probrali.

Jo, my jsme takhle furt v kontaktu ze spolužákama, ale už to prostě nejde tak často, jak když to šlo na začátku, když jsem byl v té pubertě, že jste nic nemusela pomalu řešit, že jste šla ráno do školy a hotovo, pak už jste si mohli dělat, co chcete. Teďko všichni, že práce a všichni už mají skoro nějaké rodiny a takhle. No, třeba teďka se základkou jsme měli nedávno sraz, takže v pohodě. Já jsem je nepoznal skoro. Hodně velká změna, to vlastně bylo po

10 letech asi. My jsme se ještě setkali myslím jednou na začátku, to bylo hned potom chvílku po škole. Teďka to vlastně vyšlo všem, jak kdyby po těch 10 letech. My jsme se domlouvali strašně dlouho, nevycházelo to, minulej rok to vyšlo (úsměv).

Jakým způsobem vnímáte reakce okolí vůči vám mimo azylový dům?

Jak kdy, když někdo to, tak ho pošlu někam a jdu dál (smích). Nechci být sprostěj, ale ty vole. Spíš je to hodně jako po nocích, že ty lidi jsou fakt pak opilí nebo pod nějakýma látkama a takhle no, nebo spíš, když jsou třeba ve většině, tak to no a třeba jsou i jiná rasa. Řeknu, já vás ignoruju a jdu dál.

Poradíte si. Jakým způsobem jste byl v poslední době pochválen a za co?

Když jsem vždycky udělal, třeba co jsem měl nebo když jsem vždycky udělal navíc. No a teďka vlastně od těch klíčových pracovníků vždycky, když se mi něco povede (úsměv). Třeba teďka s tou sociální pracovníci sháníme nějaký ten program po ty mladistvý, že si bud' můžete dodělat vzdělání a takhle. Dostal jsem pochvalu od sociální pracovnice, že právě super, že jsem tam napsal. Že se zajímám o ty léky, že by mi mohla nějaká ta pojišťovna to proplatit, jako by takhle. Když se mi fakt něco povede, dostanu takhle pochvalu. Aj od bráchů takhle, určitě super, že nepodceňuju to zdraví. Taky vědí, že jsem si tam prožil svoje v té nemocnici a takhle.

Opustíte teď z části přítomnost a půjdeme do budoucnosti. Jakou máte představu o své budoucnosti? Jaké máte plány?

Mít práci, která mě bude bavit a prostě se odstěhovat. Chci prostě žít svůj život už potom.

Jakým způsobem to chcete dokázat?

Uvidím. Určitě asi sám to nezvládnou, to si netroufám, ale pokud budu mít tady kolem ty pracovníky a ty třeba i na těch úřadech, tak si myslím, že to společně nějakou cestou pomalejší dokážu. Oni to říkají aj sami, že na mě nespěchat, že to tak asi uděláme, že to prostě bude o to dýl, že to spíš dáme tou pomalejší cestou, že tady třeba budu dýl, ale dosáhneme toho postupně. No, že budeme postupovat prostě pomalejším tempem. Potom už asi jenom rodina.

Jakou formu pomoci byste uvítal při pohledu do budoucnosti?

Asi, že se furt budu setkávat takto ze sociálníma pracovníkama. Jak říkáte, jestli je to v budoucnosti, to už potom nebudou určitě. Nevím, jestli jsou i nějaký potom, když budu chtít nějakou takhle pomoc, to nevím. Já myslím, že jo, to zjistím pak (úsměv).

Jak tu budoucnost a plány vidíte z časového hlediska?

Teďka, tak do práce asi (smích). Co bude? Tý jo. Snad do těch 30, už bych to chtěl stihnout s tím bydlením, kdyby takhle. Jak říkám, teďko jsem tak jako na dobré cestě, když něco jsem už tady splatil. Fakt jako s těma penězma umím postupně hospodařit, že už to fakt trošku nějak chápu. Jen prostě pomaleji, no to prostě bude.

Ještě se vás zeptám asi na poslední otázku. Jaké máte dosažené vzdělání?

Základní, já jsem toho obešel totiž víc (smích). Já jsem totiž byl první rok vlastně na normální základce. Já jsem byl pomalejší a tak jsem vlastně to učivo nestíhal. Od druhé třídy jsem byl ve speciálce a těch jsem vystřídal několik.

Tak nějak jsem se zeptala už na všechno. Chcete něco dodat?

Ne, to je všechno. Já budu dneska odpočívat. Já musím se vším v pondělí do té fakultky. Mě se ty záda a ty ledviny zase projevují. Jak jsem tam byl, právě proto mám takovej dluh, jak kdyby na té zdravotní. Vlastně to začalo tak, že vlastně, jestli to chcete, ještě to povídat?

Ano, povídejte.

Já jsem se necítil, pořád bolesti v zádech, tak jsem vlastně zašel za doktorem a tam mi říkal, že vlastně by to mohly být ty ledviny a takhle. Tak jsem vlastně šel na polikliniku, tam udělali ten ultrazvuk. No, měl jsem tam šutry, takže hned do fakultky a vlastně první termín operace. Říkám no ty jo. Pak vlastně to nebylo vůbec dobrý. Když jsem šel na kontrolu po měsíci, tak se zjistilo, že jsou tam znovu, tak další operace. Já vlastně to ani nechci vědět, čím to dělají (smích). To bylo v těch 18, tam začaly ty ledviny, měl jsem i nějaký terapie a chodím na kontroly a pro ty léky. Jak se to vlastně spravilo, tak chodím pravidelně na odběry krve a na moč. Hlídá se to přímo ve fakultce ty ultrazvuky a takhle.

Mám zakázaný dělat noční a odpolední. To byl taky průser. Já jsem totiž, jednou po noční krátce oslepl. To bylo jednou po celém týdnu, já byl strašně unavený. Jenom takhle mi problikávali světla, nic jinýho. Říkám, no ty jo a jako co teď, že? Zavolala se sanitka, ale naštěstí než přijela, tak se mi to vrátilo, ale i tak jsem tam jel. No jako dělali mi miliardu vyšetření a nic nenašli. Říkám, no ty jo, jako ve 22 nemůžeš být přece slepej. No, jako říkám ty jo, jako tohle to odmítám. Musel jsem týden odpočívat. Když jsem viděl, co se stalo, tak už prostě budu jenom dělat ranní a prostě mám to potvrzený, mám na to i potvrzení od lékaře, že prostě můžu dělat jenom osmičky a jenom ranní. Musím furt doplňovat ten pitný režim, ale ne alkoholem samozřejmě (smích). Mám mít právě pravidelný pauzy v práci a nemám zvedat nic těžkýho a tahat to do vzduchu a takhle no.

Takže musíte dávat na sebe velký pozor. To je dobře, že se řídíte radami lékařů. Přeju vám nejen zdraví. Já vám moc děkuju za rozhovor a za setkání.

Mějte se hezky, rád jsem si s vámi povídal. Kdybych byl zdravý, bylo by to delší (úsměv). Tak pěkný nový rok.

Také přeju. Na shledanou.

PŘÍLOHA P III: TRANSKRIPCE ROZHOVORU S PARTICIPANTEM C

Dobrý den, jmenuji se Jitka Hniličková, jsem studentkou Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně a píšu diplomovou práci na téma „Motivace osob bez přístřeší k reintegraci“. Ráda bych vám položila několik otázek. Pokud nebudete chtít odpovědět na některou z otázek, tak je to v pořádku. Rozhovor je anonymní a bude součástí zmíněné práce. Souhlasíte s nahráváním rozhovoru a s jeho následným přepisem?

Ano.

Máte ještě nějaké dotazy?

Ne, můžeme začít.

Popište mi, jaké bylo vaše dětství?

Bydlel jsem s rodičema, mám tři sourozence. Měli jsme sdílený pokojíky prostě. Jeden myl nádobí, druhý chodil se psem. Takový ty klasický hádky, kdo jde, kdy se psem. Já nemám extra vzpomínky na dětství. Jo byli jsme třeba na dovolený, chodili do ZOO a tak. Jinak dětství, no složitý, co se týče vlastně učení. Třeba já jsem se špatně učil a furt mě hrozilo propadávání a tak dále, prostě měl jsem problémy. I jsem se pral v hodině a takhle a prostě ve 4. třídě mě dali do zvláštní školy s tím, že jako kvůli chování hodně a jako takhle no.

Jaké si vybavíte veselé nebo smutné zážitky z dětství?

Z dětství asi, když mi umřeli dědové, když mi bylo asi 6 nebo 7 let, a pak druhý ve 12, to bylo takový smutný období. Rodiče se hádali samozřejmě, že jo, to docela hodně. Teď se hodně sblížili, to je hezký, jak jsou starší, jsou spolu mnohem víc. Dřív to byl masakr.

Popište mi vaše rodinné prostředí, váš domov?

Sídlště, takže byt, klasika. Narodil jsem se tady, já to tu mám rád (úsměv).

Popište mi vaši nejbližší rodinu, to znamená rodiče, sourozence, prarodiče?

K sourozencům nemám co a stejně tak k babičkám, dědy jsem řekl. Jinak táta ten byl pořád na počítači. Oni si za to mohli sami, něco se tam stalo. Já, když si vzpomenu na to dětství, když jsem přišel třeba jako do toho obýváku, tak máma vždycky ležela a koukala na televizi a táta byl žádama k ní, prostě sluchátka na uších a něco hrál na počítači. Takže, když si to vezmu zpětně, tak si říkám, že ona byla nešťastná v tu chvíli, protože ona to nechápala. Dřív s ní třeba někam chodil, Ta máma se prostě nudila. Přišla z práce a koukala, jak hraje na počítači celý den. Starala se vo nás, že jo. Potom se táta třeba otočil, byl na ni hodnej, ona ho seřvala. No hádali se. Pak říkali, že se budou rozvádět a rozcházet. Já jsem nevěděl, co k tomu říct. Takže to je trošku takový trauma pro mě, protože mě to bolelo, když jsem to viděl. Já měl třeba 13, dejme tomu. Nakonec se teda nerozvedli. Oni spolu jsou, když to tak řeknu, máma ho podváděla. To já jsem jí jako vnitřně vyčítal. Já, když jsem se dozvěděl. Říkám, to snad není pravda. V tu chvíli, jako vím je to moje máma, chraň mě ruka páně, ale já jsem myslel, že je tam snad zmlátím. Já jsem byl tak naštvanej. Já jsem říkal, ty vole to byl na mě podvod. Já jsem tomu vůbec nevěřil. Já to bral za těžkou zradu, kór u táty. Mě to vadilo, já jsem to nedal prostě jako psychicky a srdečně. Jak já můžu koukat na chudáka tátu. Snažil se k ní najít cestu, on furt za ní chodil a můžeme někam jít a tohle. Ona ho vždycky odpálkovala. To byl vlastně konec pro mě. Ten cizí chlap se v zájmu svojí rodiny nechtěl rozvést. Trvalo to takto do mých snad 22 let, kdy zemřel na rakovinu. Ať je mu zem lehká. Jako takhle, já bych mu to nikdy nepřál. Ono to bylo hrozně rychlý. Zjistili, že má rakovinu, bylo mu špatně, že ji má všude a tři týdny na to byl konec. Říkám ty krásu, takovej průběh. Po smrti jsem mu odpustil.

Popište mi vaše období dospívání a přechod do dospělosti?

No v té zvláštní škole, tak tam jsem zesířel ještě víc, jako tam to bylo prostě katastrofa, když to tak řeknu. Tam to prostě nikdo neřešil jako mezi sebou, takovej pasťák. Jo ale jako dobrý zase jsem tam poznal třeba jako holky nějaký a takhle prostě něco, co jsem třeba dřív nepoznal. No, takže jsem tam chvíli trpěl, třeba v 6. třídě jsem prostě dostával jako, když to řeknu přes hubu. Pak se to otočilo, nebudu lhát, já byl trošku ten agresor v tý 7. a 8. třídě, pak jsem se uklidnil v tý 9. Pak jsem jako zjistil, že to nebude ta cesta prostě, že to nemůže takhle bejt. Šel jsem se vlastně vyučit, to mi nešlo, protože jsem začal kouřit marihuanu. Takže jsem měl na tom různé psychické stavy a nedokázal se učit. Po základce jsem dokončil jen 2 roky a konec. Když jsem dostal nějaké peníze od rodičů na jídlo, já jsem si koupil cigáče a tu trávu. Takže jsem měl hlad v tý škole, ale mojí chybou, takže nějak to špatně dopadlo. Chodil jsem pak pít alkohol a jako takhle. Takže v 18 vlastně jsem si řekl, no a co teď, když nejsem vyučený. Měl jsem nedodělanou školu a k tomu zvláštní školu, říkal jsem si, to je hrozný, stále jsem byl u rodičů.

Tak jsem si šel udělat certifikát na ostrahu, což bylo nejlepší, co jsem mohl udělat, takže vlastně jsem si našel jako práci sekuritáka. První hůř placenou, pak dobře placenou a to byla moje zkáza. Ve 21 jsem fakt začal brát dobrý prachy. Banka mi nabídla půjčku sto tisíc, vzal jsem si úvěr, proč by ne. Za 50 tisíc jsem si nakoupil hadry na sebe, byl jsem těžký frajer a tady to. Těch zbylých 50 jsem si nechal vyplatit v tisícovkách a pětistovkách, cejtil jsem se, jako velkej milionář. Měl jsem to poválený v posteli ty bankovky, já jsem nevěděl vůbec, co s tím mám dělat. Do toho mi chodily výplaty, kouřil tu trávu, furt jsem pil alkohol, a pak přišly drogy. Nevěděl jsem, že jsou tak nebezpečný. To jsem si dal jenom občas třeba jednou za 3 měsíce extázi v těch dvaceti. Pak přišlo na to, že dáme ti čáru, budeš 3 dny v úplně jiným světě, ale budeš v pohodě, pak se vyspíš. Tak jsem si říkal, proč ne, proč to nezkusit. Takže jsem si narýsoval čáru pervitinu a do dneška jsem se nezastavil.

To byla čára přes rozpočet.

Doslova, ale životní, to jako opravdu. Ve 21 jsem dostal toxickou psychózu, kdy jsem si myslel, že jdou po mě různý mafie. Tam jsem se jakoby zbláznil na chvíli opravdu na 5 dní. Já si myslím, že to je od Boha asi trest. Takže jsem skončil v práci, to mě ještě víc položilo. Mě to tam hrozně bavilo, byli tam fajn lidi, že jo, prostě super, klidná práce rozumíte, dobrý prachy. To jsem nesl těžce. Válel jsem se doma prostě, byl jsem v těžkých depresích a fetoval jsem, nic mě nezajímalo. Pak začaly dluhy, peníze na perníku hned dojdou, že jo, ty jsou rychle pryč. Dostali mě na léčbu naši, protože říkali hele, buď půjdeš na ulici, nebo půjdeš na léčbu a my tě pak třeba vezmeme k nám, ale nebudeš u nás hlášený. Co jsem měl dělat, takže jsem musel. Pak jsem byl u rodičů rok, měl jsem další toxický psychózu, jakože mě odvezla sanitka do léčebny a tak. Táta říkal, že to je to samý jako, když vysadíš čokoládu, říkám to není to samý, to je něco jinýho. Naši byli z toho hotoví, my nemůžeme chodit do pokoje, ty jsi tady vyfetovaný a říkáš nám, že tě chce pořád někdo zabít. Měli toho dost. Takže mě vyrazili ve 25 na ulici. Nejdřív jsem si to nedokázal představit. Já se domů pořád vracel jako blbeček, jako tříletý dítě, když to tak vezmu zpětně. Já jsem říkal rodičům, co já mám dělat, nemám kam jít. Já nejsem, jako ti co berou ty drogy, že jdou krást do Alberta, pak to prodávaj, mají třeba nějakou svoji partu, to já jsem neměl. Takže to bude 2 roky, co jsem dostal kopačky. Jinak od těch 21 do 25 jsem žil střídavě mezi domovem, noclehárnama a léčebnami. Podle toho, jak se vyvíjela situace se mnou.

Mezitím jsem zkoušel různé práce a vždycky právě a to mně vydrželo do teď bohužel. Vždycky prostě jdu do té práce, vydržím tam třeba měsíc a po tom měsíci do toho spadnu, nevydržím to a dám si tu čáru. Sice je to třeba jednou za ten měsíc, dřív to bylo, když to tak řeknu, byl jsem na čtyřech léčbách dohromady a chválili mě, že vlastně když jsem nastoupil na první, tak jsem bral drogy každé den prostě čáry perníku, prostě musel jsem to mít. Takže 30 dní jsem čistej a dám si jednou jedinkrát čáru za 30 dní. Takže jako velkej pokrok, je to třicetkrát lepší, než to bylo, což prostě většinou mi říkali, ale většinou skončí na jehle ty lidi a venku na ulici. Říkali mi, to jste vy neudělal, vy jste se posunul třicetkrát na úplně jinou úroveň. Jo, říkám pomocí víry, jako opravdu hodně věřím v toho Boha, chodím do kostela, že a tohle. Jako islám se mi trochu líbí. Poznávám toho Boha, jako fakt mi ukázal cestu, skrze tu lásku, jako změnil mě úplně. Nejsem takovej, jakej jsem byl. Třeba dřív jsem se hodně pral, a teď už vůbec ne.

Jakým způsobem udržujete společný kontakt s rodinou?

Hlavně s rodičema. Spíš písemně přes sítě s mámou. Tátovi volám, mámě také volám a jezdím za nima. On je v tomto tvrdohlavej, já třeba můžu přijet, ale nemůžu tam spát, že bych tam byl 2 dny a s něčím mu pomoh, to prostě nejde, protože on si myslí, že se tam zfetuju nebo opiju. Od doby, co tam byla na mě policie, to bylo pro mě strašný, že už jsem říkal, to snad není pravda. No prostě tu důvěru si budu budovat dlouho podle mě. Doufám, že to stihnu prostě. Je mu už víc let a je hrozně tvrdohlavej, abych u něj získal úplnou důvěru, třeba to zvládnou, když to teďkon zvládnou v té práci od ledna. Ono to bylo všechno moje vina, ale něco se ve mně psychicky zlomilo, aniž bych já to ovládal. Nejezdím tam často, že prostě, že to беру tak, že prostě vlastně oni mě vyhodili. Chci tam jezdit častěji, ale kolikrát hraje roli, že nemám ani prachy se tam dostat třeba. Mně se tam jezdit nechce, aby to nevypadalo, že se tam chci najíst. To vůbec nechci takhle. Já chci, aby viděli, že jsem se postavil na vlastní nohy. Táta mi třeba řekl prostě, že ten čas tak utíká, prostě když to tak řeknu, jako můžeš přijet častěji. Můžeš tady přijet jednou za tejdén, to by bylo super. Já čekám, až oni mi vypustí. Já nemám, co odpuštět.

Bohužel to je ta práce, vydržet to v té práci, protože když budu mít peníze, tak já už si tu rodinu udržím tím, že oni uviděj, že nedávám všechny peníze do těch drog a že opravdu, že si zaplatím ubytování a budu tátovi splácet dluhy. Nedávám peníze teďkom a najednou z ničeho nic uvidí, že bych za ním jezdil a dával mu peníze na ruku, tak uvidí, že nejsem feťák, protože feťák mu to nedá v životě. Ten si za to koupí další drogy. Našel jsem si práci a za 24 tisíc jsem to profetl ve velké míře a udělal jsem to kolikrát. Takže v momentě, když já budu chodit do práce, dostanu výplatu a čtrnáctýho se neozvu, tak to znamená, že někde fetuju, ale když dostanu výplatu, pojedu za něma, předám peníze, tady vám splácím ty dluhy prostě jo.

Jakým způsobem vás podporuje rodina?

Máma mi většinou třeba pomůže 2 stovkama na něco. Jako podporuje mě, jako vídáme se. Já vůbec nesmím o drogách mluvit, prostě nesmím. Já nemůžu říct, prostě, že si třeba občas dám ještě, že z toho nejsem úplně venku, protože jejich reakce by byla, to snad není pravda, já tomu nevěřím, já už musím jít. Já, když tam jedu, tak tam jsem, ale už si hlídám ty hodiny, co tam jsem. To, ale vůbec nemusím, ale já se pořád dívám každou hodinu, co tam jsem, jestli je všechno v pořádku. Ptám se i rodičů, tak za hodinku a půl pojedu a čekám, že řeknou, to můžeš i dřív, ale přitom to není pravda. Něco psychicky se mně zlomilo, protože mě prostě vyrazili.

Jaká je vaše nejsilnější vazba z minulosti, která přetrvává do dnešního dne? Kromě rodiny.

Mimo rodinu kamarádi, tak třeba dva. Jednoho jsem poznal v 16, ten mi zůstal. Má roztroušenou sklerózu, je mu často špatně. Co mi zůstali, tak ty jsem poznal, jako malej.

Jednoho ve školce, občas si napíšeme, ale jako nechodí se mnou ven, protože jednou mě vzal ven a já jsem byl zfetovanej, prostě katastrofa no. Ani po půl roce se mnou nechtěl jít ven, protože mi říkal, že jsem feťák. Já jsem každé den chodil za nějakou kamarádama, za nějakou holkama a najednou jsem všechny ztratil. Jako kdybych vzal svoji síť, tak třeba já tam měl 170 kamarádů a najednou jsem měl třeba 20, během roka. 150 lidí jsem opravdu úplně ztratil, že jsem feťák, tak si mě vymazali nebo mi nevedepisovali třeba. Tolik lidí, když ztratíte, to se ve vás něco zbourá. To jak, kdyby těch 150 lidí někde letělo letadlem a vybourali se někde. Některý jsem ztratil opravdu natrvalo. U některých se mi podařilo je získat zpět, třeba u 10.

Jakým způsobem jste se snažil zabránit pobytu na ulici?

Hned na začátku, kdybych to zastavil ten první měsíc, tak věřím tomu, že by to šlo, já bych se tomu asi nebránil. Netušil jsem opravdu, že to dopadne, až sem. Jako ty abstáky, kdyby tam byly chvilkový, třeba jo a nebyly by tak silný, že jo. Logicky, když to berete 7 let a chcete přestat, tak je to mnohem těžší, než kdyby to trvalo měsíc. Mám za sebou 4 léčby, žádnou jsem nedokončil, poslední byla v roce 22. Vyhození od rodičů, já jsem to vzal a chápal, i když jsem to měl problém překonat v sobě. Prostě jsem je vyměnil za drogy. To já jsem nevěděl, že se skrze jednu čáru dostanu do tohoto života. S marihuanou jsem začal v 15, den co den, hodně jsem se vyjed. Já jsem vážil třeba 125 kg. Teď jako mám 102 (smích). Už nehulím, to mě jako úplně přešlo. No a pervitin od 21, to jsem hodně zhubnul. Od perníku už skoro trávu neznám. To je, jak když si uvaříte rejži a osolíte ji a srovnáte to s tím, že si dáte kung-pao, to je něco úplně jiného. Já jsem to chtěl zkusit stejně, jako jsem si vyzkoušel alkohol. Vyzkoušel jsem alkohol, přestal jsem pít, šel jsem do práce. Vyzkoušel jsem trávu, taky říkali, nedělej to, byl jsem trošku mimo, když jsem si zahulil, ale měl jsem práci, měl jsem rodinu, měl jsem kamarády. Říkám na tohleto mi nikdo nešáhne, to jsem se splet. Pervitin na to šáhnul, všechno mi to vzal. Já jsem si dal čáru, pak už jsem klesal prostě no. Dluhy rostly, kamarádi odcházeli, rodina prostě. Skrze mě, že jo, že jsem byl hnusnej feťák, že jsem byl hnusnej na ně, nebyl jsem to já. Dostal jsem se k tomu přes kamaráda, já jsem ho poznal ze školy. Já bych ho nezavrhl ani, kdyby se střílelo. Jak ti lidi říkají, musíte se na ty lidi vykašlat. Já jsem se na něho nevykašlal.

Já jsem třeba jakoby věřící, když jsem si třeba dřív dal trochu alkoholu, tak mi to toho Boha nikdy nevzalo, nevytrhl mi ho, ale ty drogy mi ho vzali třeba úplně. Dneska, když si to vezmu zpátky, jak mě to změnilo během jednoho roku, tak strašně moc.

Jakým způsobem jste využíval sociální služby před příchodem do azylového domu?

Nakonec mě to dostalo. Takže jsem šel na nádraží, tam jsem se přidal k bezdřákům, říkal jsem si, co mám dělat. Do té doby jsem nevěděl, že existují nějaké organizace, že mi dají oblečení a najíst. Jsem se jich ptal, jak to dělají, zda spí na lavičce a někdo říkal, že pije celý den ten alkohol nebo bere ty drogy. Já jsem říkal, ale já takový bejt nechci, to nedávalo smysl. Pak jsem tam narazil na lidi, kteří procházeli, ti říkali, běž támhle, tam se můžeš i vysprchovat, dostaneš tam najíst, napít. Vůbec jsem netušil, že něco takového existuje. Tam mě nasměrovali na noclehárnu. Takže jsem postupně věděl, kde řešit jídlo, kde oblečení, kde spaní. Věděl jsem, když půjdu na pohovor, tak vím, kde se můžu vysprchovat, že si můžu vzít čisté hadry, že si můžu i vyprat. Třeba, když jsou tyhle organizace, jak to říct. Já si myslím, že je to každého volba, jestli se chce na ty vlastní nohy postavit. V momentě, když vám někdo řekne, že si vyžebří víc než, kdyby chodil do práce, pak takovému člověku pomůžete, no nevím. Pak si ti lidi koupí chlast, pořád jen pijou a fetují a říkají, tady žebráme, to je v pohodě, to má smysl života. Já říkám dobře, tak jo. To jsem pochopil, že to můj smysl života není, já chci zpátky tam, kde jsem byl. Je to furt trnitý ta cesta. Když to vezmu, tak od těch 21 do 25 jsem bydlel

střídavě u rodičů, na noclehárnách, pobyty v léčebnách, pak zase domů a tak. Vždycky jsem šel do nocleháren přespat večer, ale přes den jsem byl na ulici. Jako de facto jsem na ulici vlastně nebyl. Na holý ulici jsem přespal jednou, když mě vyhodili oficiálně rodiče. Dá se říct, že v polovině roku 2022 mě vykopli. Jako oni mě vykopli párkrát i před tím, ale to bylo třeba na dvě noci, pak jsem zase moh domů. Také jsem bydlel na ubytovnách, tam jsem začal hodně pít. Tam jsem na chvíli vyměnil ten alkohol za ty drogy, což byla taky chyba.

Jako musím poděkovat těm organizacím. Jo, že jako vůbec prostě musím je vychválit, že vůbec jakoby to existuje. Co byli nevděční lidi, že si postěžovali na třeba tvrdý rohlíky. Já bych jim dal normálně jednu facku, to je hrozný. Jak to může někdo říct, prostě, že nejsou rohlíky správně křupavý, prostě říkám ty blbečku s prominutím. Mě to vždycky rozčiluje, když si na to vzpomenu. Máš tady prostě jídlo a ty budeš ještě nadávat, nerozumím tomu. Musím říct, že mně hrozně pomohly ty organizace. Sociálka samozřejmě taky, protože platí teď tady to ubytování. Tu závislost mi zase pomohli v léčebně, jako jo. Někdo říká, že by tam nešel.

Popište mi důvody, které vás přivedly do tohoto azylového domu?

Jako super, že jsem tady, ale jako je to jako takový moje nezvládnutí podle mého plánu. Podle mého plánu to bylo tak, že za 5 měsíců se dostanu pryč z toho azyláku předchozího a prostě už to bude dobrý všechno. Bohužel to nevyšlo. Vlastně teď to bude přes rok, co jsem po azyláciích od listopadu 22. Já jsem přišel sem začátkem července. Já jsem šel dřív jakoby z toho předchozího. Oni mi řekli, že mají tady místo a to jak to říct prostě, kdybych řekl ne, tak bych riskoval, že bych neměl kam jít v listopadu. Pak vás nikde nevezmou na azylák, musíte čekat. Já si nebyl furt jistej, neměl jsem práci, tu jsem ztratil. Takže já jsem jako neviděl výhledově, že to stihnu za ty 4 měsíce odejít z toho předchozího azyláku někam na ubytovnu, tak jsem to využil. Takhle to dopadlo našťestí. Věděl jsem, že nebudu vyhozenej na ulici, protože i z léčby bych šel rovnou na ulici, pokud by mě nevezali na ten předchozí azylák, to byl někdy říjen 22. K rodičům jsem nemoh, prostě konec. Řekli, až uvidíme, že jsi perfektní. Říkám a jak já poznám, že jsem perfektní. Jak mám být perfektní, když z té léčby půjdu rovnou na ulici, nebudu mít co jíst, budu smrdět, když budu hnusně oblečenej, tak se z té ulice nedostanu. Řekli, hele to už si musíš pořešit sám, byli lidi, co byli i 20 let na ulici a dostali se z toho ven. Tak to musíš zvládnout sám, řekl táta.

Popište mi, jaké to je bydlet v azylovém domě?

Tady je to lepší, připadám si tady taková jakoby rodina, je to tu supr, vobčas nějaká hádka, ale nic moc, spíš fungujeme jednotně, takže to je dobrý. Tady jsem trochu zastagnoval, takže 3x jsem si našel práci, 3x jsem ji ztratil, takže se točím pořád v kruhu, ale do budoucna mám teďkom sehnanou práci od ledna. Zase jako security, takovou klidnou. Mně nejde o to, že já bych do té práce nešel. Já se chci odsud dostat, ale vysadit ten pervitin je strašně těžký. Myslel jsem si, že když budu brát jednou měsíčně, tak to bude lepší. Je to výhra 30x lepší určitě oproti minulosti, ale jde to celé po malých schůdkách.

Tady je dobrý prostředí, já jsem za to rád. Dobrej pocit, že to vůbec existuje, že vůbec můžu tady být. Tady jsou andělé úplní. Já mám postel, můžete si se sociálníma popovídat. Jo, jako vlastně přes ně mám psychologa zadarmo, adiktologa protidrogovýho. Všechno prostě, co potřebujete, tak vám daj a pomůžou vám odrazit se. Tady vám pomůžou se vším umejt se, jít na pohovor, najít práci. To mě občas zaráží u některých těch lidí, že to prostě nejde, že se posouvat nemůžou. Takže třeba, když je někdo mladej a zdravěj, tak si myslím, že by měla jeho cesta mířit někam sem, protože tady má z toho dna krásný odraz se vším všudy. Tady by vám jakoby nic nemohlo chybět. Nějakou dobu vás tady nechaj, až rok třeba, což je perfektní. Dokážou vás posunout dál, určitě se vším.

Zkuste mi popsat váš běžný den od rána do večera?

Dám si cigó, kafe, dám si něco k snídani a pak jak kdy. No teďkon třeba nemám tu práci, že jo. Tak nějak jako docela nuda, až se za to stydím, jako to říkat. Jsem třeba na počítači, sháníte práci a tak. Jsem to nedávno zase podělal, když to řeknu takto slušně. Měl jsem práci, zase jsem si dal a nešel jsem tam a pořád jsem se v tom kolotoči takže. Je to katastrofa na jednu stranu. Ne, že bych byl někde s jehlou v ruce a netáhlo mě nic jinýho, částečně mám rodinu zpátky, mám přátele tady a cítím se dobře, ale ...

Jaké koníčky, sporty, záliby provozujete?

Posiluju, teď jsem začal posilovat. Dřív jsem trochu posiloval, teď posiluju víc jako. Což mě jako docela dost naplňuje upřímně. Většinou se zavřu přímo tady a posiluju. Dělam třeba kliky, dřepy a takové. Ono mě to dost unavuje, takže nemám jako roupy na nějaký prostě jiný nesmysly. Když nejste unavený, když jste jenom znuděný, tak máte mnohem větší chuť si tu drogu dát. Takže vlastně, když si hodně zacvičím třeba, tak jste mnohem unavený, jdete dřív spát a nemáte tolik myšlenky na ty drogy. Takže to jsou další věci, na který jsem si přišel sám, který jsem dřív třeba nevěděl. Já jsem jinak hrozně linej kluk v tomhle tom. Nebojí mě nic. Třeba, když je hezky, tak já jsem v posteli a koukam na filmy, ale cejtím, že bych radši měl jít do přírody. Mně by tam bylo fakt líp.

Jakým způsobem hodnotíte tuto situaci?

Ty jo, jak to hodnotím. Nevím, co na to ani říct. To jsou takový bomby do hlavy, který jsem nečekal v těch 21. Jako takhle, když to tak řeknu, tak prostě dřív jsem měl klidný domov, nic jsem neřešil, jenom práce, domů, paráda. Teď je těch problémů hodně, takže já se vzpamatovávám, jde mi to. Říkám, jsem hodně změněný než dřív. Aktuální situaci bych asi hodnotil tak, že už to musí vyjít prostě v tom lednu s tou novou prací. Jsem momentálně tady, nudím se těžce. Já nemám, kam jít. Momentálně nemám ani na cestu za rodičema. Kamarády nemám moc, kamarádi jsou moji teď tady hlavně na baráku. Vobčas se jdu projít třeba. Takže jsem v situaci, že to musí vyjít v lednu. Práce, splácet dluhy prostě a tak dále, dát do toho všechno prostě. No a doufám, že to vyjde no. Jde to rozhodně nahoru. Nevím, jak to říct no jako, když jsem opravdu, když mě vykopli z domu, tak jsem šňupal perník každé den. To jsem byl na tom dně, pak jsem šel na léčbu. Občas pracuju, ale nevydržím tam zatím. Ne všechno profetuju, to je taky dobrý a ten azylák, ten mě nejvíc pomohl i psychicky. Já jsem byl psychicky zlomený a to těžce. Ta adiktoložka jejich mi pomohla, stejně v léčebně psycholog a psychiatr. Neberu žádný prášky nic jako. Oni mi řekli, že jsem úplně zdravěj jako psychicky, akorát, že prostě mám furt ty no.

A sám ze sebou jste spokojený?

Svým způsobem jo i ne. Zlepšil jsem se, to určitě. Ne v tom, že prostě pořád se nedokážu ovládat. Takto, když to vezmu na aktuální situaci, tak prostě dělá mi to takový hnusný věci a stavy, že si pomalu říkám, že to je až na peklo nebo takový prostě. Hodně mě to drtí psychicky, takže jako nejsem sám se sebou spokojený, to určitě ne. Měl jsem už ty drogy přestat brát dávno. Kór, když mi snad satan nebo já nevím, mi do hlavy dává takový věci, který v hlavě jsou po těch drogách. Nechutný prostě, hrozný. Takže to není moje osobní spokojenost. Moje spokojenost bude, až ty drogy přestanu brát úplně a já si věřím, že to dokážu. Poloviční spokojenost je v tom, že jsem se změnil, že už jakoby mě nenapadne, jako jít se někam prát nebo bejt na někoho zlej prostě, to mě vůbec nenapadne. Jsem klidnější, teď už by mě nenapadlo někoho zmlátit. Dřív mi nedělalo problém dát si vodku, dát si čáru, dát si s kamarádem do držky. Prostě primitiv jsem byl takovej. Něco se prostě ve mně něco zlomilo.

Jakým způsobem se snažíte zlepšit situaci?

Zlom je ve mně ten, že si dávám jednou měsíčně, což mi adiktoložka řekla, že by to šlo. Je to jako takto posunutý. Většinou je to posunutý směrem dolů, že skončíte na jehle, což já si nepíchám, jako vůbec. Adiktoložka mě uklidnila, že to jako pude, ale jde to prostě pomalu. Nejde to hned, což chápu. Potřebuju vymazat drogy úplně, vím to. Zatím jsem slabej to zlepšovat, řešíme to neustále s adiktoložkou, je to boj. Takže jsem si dal od ledna nový předsevzetí, že prostě už v tý práci vydržím. To je už moje asi osmdesátý předsevzetí (smích). To ne, ale patnáctý určitě. Já věřím, že by to mohlo být dobrý.

U táty mám velký dluh a ještě zůstal dluh za pokuty a za zdravotní pojištění s penálem. Mám ještě dluhy u kamarádů. Takže jako první budu řešit dluhy s rodinou, abych si je získal, aby věděli, že to je na dobré cestě. Plus budu splácet po tisícovce vždycky nějakému kamarádovi pomalinku jo. Řeknu, je mi to líto, byl jsem na drogách, před 5 rokama jste mi půjčili, tady to máte zpátky.

Jakým způsobem pracujete dál s radami a doporučeními, které dostáváte tady v azylovém domě?

Jako určitě, jak to říct. Nechodím pít třeba, dřív mě bavilo mimo ty drogy jít se třeba napít a teď mě to nutí, že nemůžu. Tady prostě nemůžu, nemůžu přijít opilej prostě. Takže mě to naučilo tady vůbec nepít. Já jsem byl naposled před měsícem, že jsem se napil, což je u mě velká výhra jako, dřív to bylo jednou týdně. Takže dávají tady mantinely a snažím se v nich nějakým způsobem držet.

Jak hodnotíte podporu mimo azylový dům? Rodinu, kamarády jste zmiňoval. Myslím například lékaře, úřady a tak.

Nemám s nikým problém, jsem spokojený.

Jakým způsobem pracujete s těmi obtížemi, překážkami, které se vám staví do cesty?

No, dobře, jasně no dobrá já to řeknu na fěrovku, protože stejně jakoby neřeknu firmu, kam jdu, potřebuju na černo práci. Oni změnili smlouvy teďko, že jo. Dohody už se hlásěj prostě na úřady a tak. Já prostě si nemůžu dovolit teď exekutora, já na to nemám. Já bych tady zaplatil za ubytování 5 tisíc a zbyla by mi tisícovka na jídlo. To určitě ne, to bych nezaplatil nic, ani to jízdný skoro a zbylo by mi něco málo na jídlo, to nejde prostě. Říkali mi, že by mi nechali kolem 6 tisíc a že by mi to všechno ostatní vzali. To je hrozně málo. Dobře, chodil bych do levnějších potravin, jídlo se dá tady koupit levně, musíte vědět kam. Vlastně tím, že pudu pracovat na černo, tak vlastně budu mít všechno mimo, jenom na ruku ty peníze, takže takhle. S těma penězma se chci postavit na nohy a začít splácet ty dluhy první rodině.

Co vám přesně brání zlepšovat situaci?

Já vždycky dokud třeba nemám ty peníze u sebe nějaký, tak to jde, tak jako to je v pohodě, ale vždycky když je potom dostanu do ruky nebo i blbou složenku třeba, to ve mě probudí ten absták, protože já jsem zvyklej, že každou moji korunu sem proměnil za trochu prášku toho fetu prostě. Takže já mám prostě pětistovku a já úplně bojuju ve mně, ale těžkej boj opravdu. Anděl páně se psem ve mně perou. Jo běž si klidně dát, vyspiš se, vždyť to nevádí, zkusíš to znova příště, máš na to chuť, dej si to. Úplně se takto cejtím. Ten anděl zase ve mně říká, ty jo, drž se od toho, prostě kup kilo krkovice, jeď za tátou a udělejte si hezkej večer. Musím to zvládnout, že jo. Už byly, nebudu říkat hodně, ale nějaký časy v roce 2021, než se to zhoršilo. Ten byl asi můj nejlepší, protože to jsem vyšel ze dvou léčeb, chodil jsem do práce celý rok. Dostal jsem třeba 10 vejplat, z toho dvakrát mi to třeba vyšlo, že jsem jako z toho zaplatil tátovi

ty dluhy a tak, než jsem to stihl vyfetovat. Já jsem byl slušnej na lidi, umím bejt slušnej na lidi, umím tu práci sekurity, umím vyhledávat záznamy z kamery. Ale bylo to třeba vždycky tak, že jsem třeba měsíc nebral, pak jsem si dal a byl jsem v tý samý firmě, měl toho samého šéfa. Vždycky říkal, dobře ty jsi nepřišel, nevadí, tak přijď zase příště (smích). Jo prostě to byla sekuritka, kde jste měla 105 korun na hodinu v dnešní době, takže on byl rád, že mu tam vůbec chodím, mladej frajer. U mě měl třeba jistotu, že ač jsem třeba jednou za těch 30 dní nepřišel, udělal si 3 dny volno, ale pak viděl, že 27 dnů budu fungovat jako hodinky prostě.

Takže rozumím tomu dobře, vy říkáte, jednou za měsíc nastane tato situace, vy dostanete peníze a neudržíte se?

(úsměv) jo, no právě, to je přesně ono. To řešíme právě i s adiktoložkou, že to je velkej problém. Ale jako věřím, že se to dá zvládnout. U mě je to takhle, já jsem 30 dní čistej, pak 5 dní v kuse frčím jakoby, to je úlet takový. Musím na těch 5 dnů pryč. Tady nemůžu bejt, to by mě vyhodili. Prostě zavolám, že tady nebudu třeba. Takhle oni věděj, že bojuju se závislostí. S tím jsem sem šel, oni mě brali z léčebny. Když to tak řeknu, tak tady je půl baráku na něčem závislej buďto na alkoholu, nebo prostě na drogách, protože to vidím a poznám. Dávaj šanci těm lidem, že prostě jsou tu lidi, co to zvládli prostě. Přišli, že třeba pili, byli alkoholici a dneska jsou úplně čistí. To je docela motivace (úsměv) nebo v léčebně jsem potkal bývalého feťáka, dnes tam dělá terapeuta, je 10 let čistej. Jde to, takže motivaci neztrácím. Po dvou letech jste většinou z těch abstááků, bažení, že máte chuť, jste venku, ale vydržet ty dva roky extrémně těžký. Vydržet ten půl rok, to si člověk, co to nezná, nedovede představit. Já jsem po těch 3 a půl měsících doslova pomalu se plazil po zemi. Zrovna dneska čekám složenku heled'te se, jak se o tom bavíme (úsměv).

To znamená, že zítra bych si s vámi už nepovídala?

Ne, no takhle, já to беру tak, že vždycky to můžu změnit. Je to posvátná šance. Zatím to nevyšlo, třeba to vyjde (úsměv). Prostě každá tahle příležitost, to je ten moment pro mě posvátnej ke změně. Já to беру celkem už 7 let, z toho 4 přestávám, jakože se snažím aspoň.

Jako takto, pro mě je hodně peněz už jako tisícovka. V tu chvíli, tak to si koupíte, já nevím obrovskou dávku za 7 stovek prostě, cigára a 3 dny je vám tak krásně, když to takhle řeknu, ale to já už prostě nechci. Nejhezčí je to překonat a bejt, jako potom s tou rodinou, to je vám pak víc hezky, když vidí tu lásku a to hezký, že to jde.

Co vás přesně motivuje jít dál?

Víra, obrovská víra v Boha. Já to беру tady ten život jako zkoušku, jako velkou zkoušku od Boha. Krátkou dá se říct, nejsme tady moc dlouho jako lidi, že jo. Ta největší motivace je dostat se za Bohem po smrti a být s ním na věky věku. Dokázat mu, že je víc, než drogy. To je moje nejvyšší priorita. Já to mám takto od doby, než se mi stala ta věc, když jsem se málem ufetoval opravdu, když jsem si dal větší dávku, vypil jsem to ještě, to vám jde přes játra, přes všechno. To by mělo správně zabít, to mi řekli všude.

Takže já to vím, že jsem tu skoro nebyl a tohle se stalo opravdu, takže já od té doby mám, to co říkám. Takhle, až vysoko jsem to neměl, to je pravda, to přišlo, až potom. Jako dřív jsem v toho Boha věřil, ale nebylo to prostě takhle, protože jsem nezažil něco takovýho, že jsem mluvil s nějakou světelnou bytostí, která mi řekla, že se nemám vzdávat. Od té doby, co jsem to zažil, tak jsem jako úplně jinej. Mě v tý době chytil Bůh ještě víc. Má to hodně lidí, co tímhle tím, co tohleto zažije, tak jsou jako já i na internetu to třeba říkají.

Jak hodnotíte to vaše nasazení, tu vaši motivaci?

Motivaci velkou (úsměv). Motivace, že jo jít jako dopředu, jak říkám. Je to mým cílem, který mám jasně dané prostě, ale je tam právě prostě ten pokušitel. Je to psychický utrpení, ale musím to vydržet 2 roky, ač to zní prostě, že to je málo, tak není to málo. Je to těžký, strašně těžký prostě, pokud máte stavy, že nemyslíte na nic jiného, nebo když na vás nějaký člověk promluví, kterýho máte rád, vás to vůbec nezajímá třeba v tu chvíli. Dá se to vydržet, je to dokázaný, prostě já jsem slabej zatím.

Jakým způsobem se mění to vaše nasazení v čase? Třeba od příchodu do azylového domu.

To je právě to, o co se snažím no bohužel prostě. Dostal jsem se na to, že to není denně, ale tam jsem zůstal. Já jsem se nedostal dál. Já jsem jednou jedinkrát vydržel 3 měsíce, válel jsem se po zemi. Já jsem to ještě nezažil nikdy.

Jakým způsobem vnímáte reakce okolí vůči vám mimo azylový dům?

No ty jo, tak někteří mě mají za blázna občas, já se jim nedivím. Občas se dostanu do diskuze, že prostě mám jiný názor a výsledek je, ty seš blázen vole. Vadí mi, když se se mnou někdo hádá na téma Bůh. Jako s většinou mám výborný vztahy. Myslím si, že nejsem prostě někdo, že to má v hlavě úplně špatný. Myslím si, že je to v pohodě, že dokážu bejt normální kluk, takže reakce na mě z okolí je v pohodě, z 90% je to dobrý.

To je dobře. Jakým způsobem jste byl v poslední době pochválen a za co?

Za to jakej jsem. Za to, že se rozdělím s jídlem a tak. Někdo se nerozdělí vůbec. Já, když si dělám jídlo, tak se rozdělím vždycky. Já jsem si koupil asi 3 kila masa, tak jsem asi kilo a půl rozdal. Rozdal jako řízky, že jo vepřový a kuřecí. Každýmu jsem dal, kdo přišel do kuchyně.

Opusťme z části přítomnost, pokud k ní nechcete něco dodat. Popište mi, jakou máte představu o budoucnosti a jaké máte plány?

Když jsem přišel do prvního azyláku, tak byl plán takový, že já půjdu po těch schůdkách vejš a vejš. Půjdu do práce, to je první schod. Druhej schod budu platit rodičům něco. Třetí schod bude, že už si to budu všechno platit sám ten azylák, ne sociálka. Nejsem tam. Vize do budoucna? Vize do budoucna je určitě taková, že aspoň se dostat na tu ubytovnu, třeba ze začátku. Jako na byt si nedělám iluze, zatím. Jako sekuriták, když budu sám, tak to už vůbec ne. Nějakou partáčku. Každý říká, vždyť ti je 27, proč si nenajdeš holku. Já říkám a co jí jako řeknu, když půjdu na první rande, že bydlím na azyláku a povím jí celý příběh, tak se otočí na patě. Půjde pryč jako, že jo. Si řekne nějaký feťák z azyláku.

Chci víc chodit ven, rozhodně, protože já, když se mi stane kolikrát, že jsem celej den nevyšel z baráku, což je taky prostě taky blbý, že jo, kór u mě. Je mi 27, jeden z nejmladších tady, vlastně zdravěj kluk jinak, že jo.

Chci už konečně vydržet v nějaké práci a zbavit se těch drog. Přeju si pravidelně chodit za adiktoložkou od ledna, je to můj plán, když budu mít volno, aspoň jednou za 14 dní za ní zajít. Já si spíš plánuju život vod toho ledna.

Já vlastně nemám zatím žádnou jinou představu, protože já jsem zatím na tom rozcestí už dlouho bohužel. Jakmile se mi toto podaří přes to přejít, tak vlastně v tu chvíli, jak to říct. Já si potom můžu říct, plánovat tu budoucnost. Momentálně, když já ani nevím, ani jestli se mi to podaří. Doufám, že jo, protože já jsem to přísahal Bohu na kolenou. Kdybych to jako nedal, tak nevím, co by se mnou bylo, nechci na to ani myslet.

To je můj další dotaz. Jakým způsobem to chcete dokázat?

To je právě to. Tím odhodláním, co mám. Tím odhodláním, že už to neberu třeba každé den, protože jinak na to chuť mám. Co bych za to dal, kdybych už měl ráno připravenou čáru na stole, hezky kafičko, cígo, jenom bych ji vyšňupal, to by mi bylo krásně celý den. Jasně bylo a moh bych to dokázat, že bych každé den na tu čáru měl, kdybych třeba chodil do práce, jak jsem to dělal dřív. Našel jsem si práci, kde jsem vydržel 4 měsíce a jenom jsem fetoval. No, ale jako z pohledu feťáka nejkrásnější 4 měsíce, já jsem byl nonstop vyšlehaný, bylo mi dobře, ale tam už nejsem. To už jsem zahodil, moh bych to mít, ale nechci to mít. Takže to moje odhodlání je čím dál větší, ta motivace tam pořád je, to je pravda, ale prostě chci to dokázat tímhle, jak říkám odhodláním a láskou k rodině a k Bohu.

Chtěl bych se dostat odsud na nějakou tu ubytovnu skrze práci a pak si třeba nějakou partnerku najít. Jsou taky holky, co jsou taky na ubytovně. Ono to hodně pomůže po psychický stránce z těch drog, že nejste sama, že jo. Tady, když je člověk sám, jako fungujeme tady rodinně nebo takhle, ale pořád jsme chlapi na azyláku.

Já bych si třeba chtěl udělat rozvrh dne, to jsem si třeba ještě nikdy neudělal. Rozvrh dne, protože já jsem takovej, že co si sám řeknu, tak to dodržím, kromě těch drog. Mít jasně daný v tolik ráno vstanu, když budu mít volno prostě, tak si vstát, aby i ten den byl třeba delší, neválel se tady do dvanácti, jak blb s prominutím. Takže já potřebuju mít tu práci, protože to rozumíte, když já budu chodit 20 dní do práce a 11 dní volna, tak tam je větší smysl v tom něco dělat, protože za prvý máte prachy v těch 11 dnech. V práci tam je také jasný rozvrh. Prostě mít to všechno v cajku pod kontrolou, což mě vždycky na tom to bavilo na té práci toho sekuritáka. Takže mi to pomáhá třeba si hlídat nějaký věci, jako povinnosti třeba.

Jak se jich chcete zbavit těch překážek?

Jsou velké opravdu, je to tak. Já nevím. Tím co jsem teď řekl. Já jinej plán nemám, jinej plán není. To musím zvládnout sám. To mi řekli i na tom léčení, což mě hodně překvapilo. Já jsem si myslel, že tam přijdu prostě a že jako dostanu návod, že mě tam jako vobráťej (smích). Dělalí si tam ze mě srandu. „Jste tady poprvé vidíte, že jo, já jsem si to myslel. To si myslí každý, kdo sem přijde poprvé, ať už alkoholik nebo feťák. To se nedává, ale my vám dáme návod, jak s tím pracovat, pak je to na vás“. Třeba můj táta říkal, tak tam běž znovu a řekni jim prostě, že ti nepomohli, ať už ti něco na to daj. Říkám táto (smích). Pomáhá hodně víra opravdu. Nemusí tam bejt slovo Bůh, ale prostě vyšší moc, přiznat si, že je vyšší moc, než jsme mi sami a že prostě by bylo hezký skrze ni to zkusit zase s tou rodinou zpátky. Vzpomenout si třeba na to, jak nám bylo hezky bez těch drog, což je pravda. Já jsem měl všechno prostě, nemám nic.

Pervitin je prostě hodně návykovej. Já jsem to nevěděl, že je to tak tvrdý. Já jsem to znal z těch filmů, že jo, že si dáte čáru, jste v pohodě, ráno jdete do práce, ale ono to tak nefunguje. U kokainu možná jo, u pervitínu ne, to jsem se splet. To je druhá nejtvrďší droga po heroinu, jako co se týče závislosti. Jak řekl i přímář v léčebně, který za mnou byl. Ten říkal učebnicový příklad, vy byste moh normálně psát učebnici.

Jakou formu pomoci byste uvítal při pohledu do budoucnosti?

Nevím. Neumím si to vybavit, co za pomoc, protože jako tady mi pomohli se vším, co potřebuju, co potřebuje člověk. Adikolog prostě, psycholog taky. Můžu tam kdykoliv jít prostě. Je to na mně. Ono vás to prostě nutí s tím něco dělat. Já jsem na tom rozcestí, že opravdu jsem ještě mladej, že jo. Takže buď ten život zahodím a budu na ulici a budu prostě fetovat, dokud se neufetuju do čtyřiceti a pak prostě. Takže to jako musím zvládnout a já to chci zvládnout. Takže jo, je tam ta odvaha, chuť, motivace do toho jít. Taky ten strach, že jako neříkám, že

kdybych to třeba nezvládl tak ne, že bych nutně jako někam to, ale spíš kdybych se o to nepokusil, spíš kdybych řekl, já na to kašlu, já budu fetovat a buď, nebo ať klidně ... To určitě ne. Takže chci to prostě zkusit, já to dokážu, já jsem přesvědčený. Já vím, že to zní trochu jak, když ... řekne, že dá káčko a pak to dostane (smích). Sledujete to?

Ne, to jde mimo mě ... a jak tu budoucnost a plány vidíte z časového hlediska?

Jasně, je to show, ale má to pravidla. Pořád je to hraný, pořád to není pouliční násilí. Řeknu vám, nejdál vidím, tak do 5. ledna 2024, tam vidím nejdál, dál ne. Vidím to tak, že od 1. do 5. se zaučím a 5. nastoupím, a pak děj se vůle boží, opravdu. Taky to je to nejtěžší, co se ve mně děje, pak jsem třeba nevím naštvanej nebo nevyspalej a ten pervitin je stimulant, něco si ve mně řekne, dej si, tak já si dám v práci třeba, že jo a konec. Vyhozov, 3 až 5 dní plus 30 dní, hledám zase práci a tak dál, je to furt dokola, to se teď děje od příchodu do azyláků. Ono když spadnete s prominutím na hubu 80x a byla jste přesvědčená, že to zvládnete a vydáte se 80x na cestu, že už to bude dobrý, že to bude oukej a 80x si sami podkosíte nohy. Je to boj, pak se i hůř plánuje.

Z mé strany je to všechno. Chcete něco dodat k rozhovoru?

Ne. Snad jsem vás nepřehltl (úsměv).

V pořádku, jste toho plný, to je pravda. Já vám přeju, ať se vám daří, ať překonáte, co si přejete překonat.

Jo, abych to zvládl. Já doufám, že jo. Přeju vám štěstí do života, mějte se.

Taky přeju. Děkuji vám. Na shledanou.

PŘÍLOHA P IV: TRANSKRIPCE ROZHOVORU S PARTICIPANTKOU D

Dobrý den, jmenuji se Jitka Hnilíčková, jsem studentkou Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně a píšu diplomovou práci na téma „Motivace osob bez přístřeší k reintegraci“. Ráda bych vám položila několik otázek. Pokud nebudete chtít odpovědět na některou z otázek, tak je to v pořádku. Rozhovor je anonymní a bude součástí zmíněné práce. Souhlasíte s nahráváním rozhovoru a s jeho následným přepisem?

Ano.

Máte ještě nějaký dotaz?

Ne, klidně můžeme hned začít.

Popište mi, jaké bylo vaše dětství?

Dětství ještě jako celkem v cajku. Akorát pak to už jsem začala mít jako zálety mimo domov. Jinak jsem tady ve městě celý život, bez pár přestávek.

Jak si vybavíte veselé nebo smutné zážitky z dětství?

Moc žádné.

Popište mi vaše rodinné prostředí, váš domov?

Po materiální stránce funkční, jinak rodiče nefungovali nebo jakoby dokud já jsem byla malá, tak to fungovalo jako dobře. Jenže máma se na mě hrozně upnula, jak jsem rostla, tak hrozilo, že se ty vazby prostě nějak jako zpřetrhají. Tak podle mě matka začala panikařit a začala být prostě hodně agresivní a nepřijemná. Když jsem se začala jakoby vyhraňovat, tak máma s tím měla už jakoby trochu problém. Něco ve smyslu, že mě nemá pod kontrolou, že to nebylo podle jejích představ. Jo takhle, tak to bylo. Otec byl takovej no, psychicky prostě si jel po svém. Nemá nějak jako schopnost moc komunikovat jako s lidma.

Popište mi vaši nejbližší rodinu, to znamená rodiče, sourozence, prarodiče?

K tátovi víc nevím, co dodat. Sourozence nemám, jsem jedináček. Prarodiče, už také nejsou. Tak já jsem jako z rodiny vysokoškoláků. Akorát vlastně rodiče jsou teda rozvedení a máma byla trošku jako hysterická, citovej vyděrač prostě trošku jako tak. No a tím, že jsem z židovské rodiny, tak rodina většina skončila vlastně v koncentračním táboře. Rodina skončila vlastně jako špatně, ona jediná z dětí to přežila. Její rodiče byli nestabilní, takže se to vlastně přeneslo i na mojí matku. Vod té doby je hysterák matka, jako je těžký to tam vydejchat.

Jakým způsobem udržujete společný kontakt s rodinou?

Žádný nemáme. Vztahy jsou nulové, jako kdyby skoro uzavřené.

Z toho plyne, že podpora se vám žádná nedostává ze strany rodiny, rozumím tomu?

Jakoby finančně tam byla nějaká podpora, jako tam nějaká finanční pomoc byla, ale ne jako jiná pomoc, ne jinak.

Popište mi vaše období dospívání a přechod do dospělosti?

Vztahy gradovaly, takže jsem vlastně v 18 fakt odešla a začala pomáhat, jako dobrovolník, odjela jsem z města. Pak jsem asi po roce dostala vlastně nabídku, že tam mohu zůstat pracovat. Tam to trvalo několik let. Byli jsme si tam všichni jakoby celkem blízký, že to byla vlastně jako rodina. Skončila jsem tam a vrátila jsem se nazpět sem do města. Od té doby jsem, vlastně ztratila tento okruh lidí, jako všechny kamarády, který byli na to nějak tak jako navázaný.

Začala jsem studovat vysokou školu se zaměřením na sociologii, ale nedostudovala. Jako já jsem pak byla v takovém začarovaném kruhu. Tady jsem bydlela s kamarády v podnájmu, oni měli vlastně firmu, tam jsem pracovala. Já jsem prostě měla halucinace, měla jsem těžký stav a do toho ještě jeden kamarád, kterého jsem poprosila, zda mi pomůže. On byl o devět let starší a potřeboval se s tím nějak sám vyrovnat. Nevím, jestli v tolika letech je to adekvátní osobní situace, takže jsem díky tomu byla v chráněném prostředí, byla jsem v klidu, ale neměla jsem dodělanou školu, odešla jsem. No a od té doby se to jako táhne, protože jsem se jako už nedokázala začlenit. Občas se ozvala matka, samozřejmě matka začala zase vydírat. Takže já vlastně lítala mezi matkou a mezi tím kamarádem, kterému z toho nebylo dobře, tak už to nebylo takový, že jo. Já jsem už pak začala matce vyhrožovat ještě víc. Vlastně jak jsem měla svoje vlastní názory, byla jsem osobnost, tak to byl celkově problém. My jsme vlastně bydleli v jednom bytě s tím kamarádem, já jsem byla takový jeho plyšák na gauči, takže jsme si vzájemně vyhovovali. Ale jakmile jsem odešla, tak trochu začal být jako akčnější a pro něj to bylo také jako dobře, takže jsem vlastně s ním skončila úplně. On byl jako geniální, hodně si vydělával. Nicméně, já jsem nevěděla, že on má deprese, to jsem pak zjistila, do toho ještě hraniční poruchu osobnosti. Takže takový jako zajímavý. Takže ono to jako byl zajímavější vztah, ale rozhodně to nebyl konstruktivní vztah, něco jako opora, ale v něčem mi to jako pomohlo.

Mezitím se mi podařilo ještě na chvíli, na nějaký čas odcestovat do Británie. To je další příběh, to byl úplně nadplán, pak jsem jela do Skotska, ale to se mi už úplně jako nepovedlo. Nepovedlo z finanční důvodů, byla jsem chvílemi hodně natěsno. No a já jsem se vrátila někdy 2020 s tím, že ještě pojedu. Já jsem si pak našla ještě takovej výlet s ubytováním, chtěla jsem si ještě něco vydělat, ale přišel covid. Takže už jsem neodjela ani nahoru ani do Británie. A do toho přišly nová brexitová pravidla. Takže už jsem se tam nemohla vrátit. Takže zhruba takhle.

Pak už mě připadá, že jsem to nemohla dát. Člověk byl jakoby chycenější a už jsem tak jako vůbec nevěděla, co sama se sebou, protože tady jsem jako nechtěla zůstat. A vlastně jsem neměla tu prostě to nějaký jako východisko řešení. Právě se mi dělalo blbě, měla jsem úzkostnou záchvaty, panické ataky. Nebylo vlastně kam odjet, mezi těmi utíkaly roky jako vůbec, že jsem stárla do toho prostě ten brexit, takže se to tak nějak a no a teď vlastně jsem tady. Tak nějak jako říkám teďka nemůžu jít do práce, za to co si člověk pak prožil. Člověk jako už prošel hodně té psychiatrický péče na ty problémy.

Jaká je vaše nejsilnější vazba z minulosti, která přetrvává do dnešního dne? Kromě rodiny, tu jste už zmiňovala.

Já prostě teďka nějaký vazby na minulost nemám. Nemám v podstatě ani partnera teď. Určitě bych si přála mít nějakýho, aby byl hodný, normálně si budeme jako rozumět a tak. Mám v podstatě z minulosti, jako pár kamarádů asi slovy tři, se kterými tak nějak jako jsme v kontaktu, který mi třeba i půjčili tisícovku, protože jsem vypadla ještě z evidence pracáku. Jsem v úplný nouzi, takže jsem úplně z toho systému vypadla, třeba mi pomohly teďka zase ty sociální dávky. Ale ty vztahy s kamarády, to není úplně jako úplně silná vazba, že bych mohla zavolat, hele teď je mi blbě, to ne.

V jaké životní situaci jste byla, když jste se ocitla na ulici? Popište mi to detailněji.

Fyzicky jsem nikdy nespala někde venku, tak to jsem nebyla nikdy. No takhle, určitě jsem nebyla jako v noci přes noc na ulici, to ne. To jsem využila nějaký denní centrum nebo tu noclehárnu, ubytovnu a tak. Vztahy rodinné, hlavně s mámou to určitě. To zázemí doma bylo hodně specifické. Tak doma to nešlo nikdy v klidu. Takže důvod odchodu z domu byly vztahy s mámou, to určitě. Ono to má spojitost i se současným psychickým zdravím. To je jedno s druhým.

Jakým způsobem jste se snažila zabránit pobytu na ulici?

Ano i ne. Já si jako myslím, že kdybych měla ty informace, který mám dneska, tak bych jako nevodjžděla dělat dobrovolníka, když jsem byla daleko mladší a odjela bych rovnou jako Au-pairka a asi by se to třeba hnulo nějak jinam. Třeba v té době věkově by se to řešilo asi jinak i v rámci zkušeností. Pak se to už jenom všechno nabalovalo. Každopádně věděla jsem, že doma zůstat s matkou nemůžu, já jsem musela odejít pryč.

Jakým způsobem jste využívala sociální služby před příchodem do azylového domu?

Hlavně ty ubytovací, takže těch několik azylových domů a v těch začátcích noclehárny, ubytovny a denní centra. Jinak přecházím teď z jednoho azylového domu do druhého.

Chcete něco říct k té minulosti, než přejdeme do přítomnosti?

Ne.

Popište mi důvody, které vás přivedly do tohoto azylového domu?

No já jsem, už jsem delší dobu po těch azylových domech, tak se to vlastně se mnou jako vleče delší dobu už. Je to už čtvrtým rokem snad. Musím je samozřejmě střídat. Zní to jednoduše, ano bydlím v azylovém domě, ale je tu spousta dalšího zařizování. Plus, když potom je tu fakt, že vlastně v tom pokoji spí někdo jinej s váma. Vracíte se do pokoje třeba, kde někdo spí, takže tak. Takže důvody jsou přechod z předchozích azylových domů a zdraví taky určitě.

Popište mi, jaké to je bydlet v azylovém domě?

Tak jako pozitivní věc je, že nehrozí život úplně na ulici. Takže ve chvíli, kdy jste jako na ten azylový dům jako přijatá, tak je to dobrý, protože máte střechu nad hlavou. Co se týče jako pak toho jako samotného pobytu, takže pro mě to ještě jako není to širší zázemí, jako kdyby si člověk řekl, teďka půjdu do práce, najdu si pronájem. Jinak já si myslím, že to tady jako funguje dobře. Je to opravdu prostě starost, že chybí někdo, kdo prostě s kým by se člověk prostě cítil, někdo blízký, opora, podpora nebo že máte vlastně svůj jako vnitřní a vnější prostor. Tady jako po té psychické stránce je to třeba hlavně, jako říkám to soukromí chybí.

Jinak pro mě je to tady možná i trošku zajímavý prostor. Já třeba i tady tenhle azylový dům mám ráda, protože tím, že je poblíž centra, to mě vyhovuje. Určitě jako prostě mít za dveřmi park, je pro mě něco. Já vlastně pocházím tady z centra, proto mám, tady ráda třeba ty trámový stropy nahoře v pokoji, to mám ráda, to určitě.

Zkuste mi popsat váš běžný den od rána do večera?

No jo běžný den, tak záleží, zda mám úklid. To je vždycky tak na 10 minut na čtvrt hodiny, třeba umýt schody, uklidit koupelnu, pak si udělám ranní hygienu, nasnídám se. Pak záleží, jestli jako mám nějaký vyřizování nebo se jdu třeba projít jenom jako po okolí. Potom jako bod programu je knihovna, kde řeším hledání té práce. Takže psát ty dopisy, ale já bych asi chtěla pracovat znovu na recepci nebo jako hledám práci nějakou v tom mezinárodním prostředí, které mi dělá jako dobře. Já jako většinou nemám problém jako tu práci najít, spíš je to o vyplňování dotazníků, a pak je to nástup do práce. Takže záleží na tom co zrovna v jaký tý fázi se člověk jako nachází.

Jakým způsobem se vám daří provozovat koníčky, sporty, záliby?

Ano, volný čas je knihovna, nebo knížka. Já si tam v knihovně sednu k počítači, protože tady to moc nejde a hledám tam třeba práci nebo se tam učím francouzštinu. Na sport jako nejsou finance. Procházka do přírody, tady je park, to využívám docela často. Jak říkám, nejsou finance.

Takže zdroje to omezují. Rozumím. Jakým způsobem hodnotíte tu vaši situaci?

Já se v tom plácám už delší dobu, jako jakýkoli jiný člen společnosti, ale pak přijde ta úzkost a vlastně se to všechno na nějaký čas zasekne. Často nemám sílu se vůbec koncentrovat, protože jsem ovlivněna těma úzkostma, že prostě pak se vůbec nesoustředím. Jako v mnohém je situace i nebezpečná, jakože prostě člověk neví, co bude dál no, nebo jako na to, co člověk chce, nejsou jako úplně psychické síly. To pak navazuje na fyzický, to pak na práci a tak dál.

Jakým způsobem se snažíte zlepšit situaci?

Tak snažím se udržovat to zdraví, díky kterému jsem, no můžeme říct mimo sociální systém momentálně. Když potřebuju zlepšit můj stav, nechám se hospitalizovat. Obvykle jednou za čtvrt roku se to většinou tak jako nahromadí, že tam skončím jako v nemocnici a pak je to prostě podle aktuální jako situace jako kolem mě no. Ještě spolupracuju s jednou neziskovkou, takže tam vlastně jako chodím. To mně pomáhá hodně psychicky, odreaguju se tam. Před tím jsem pracovala na tý recepci a i v tý Británii. Já mám ráda to mezinárodní prostředí, brala bych v tomto prostředí klidně další práci. Ano, já jsem skončila s tou prací a já vlastně už jsem se na to úplně pak vykašlala, pak už jsem nic nesehnala.

Já se snažím, ale často nemám na nic sílu, to je prostě věčnej koloběh toho (kreslí kruh na stěnu), nabrat sílu, abych mohla jít do práce a mohla celou tu situaci zvládnout. Snažím se reagovat na inzeráty, jít na procházku, něco si přečíst prostě nějak jako se udržet v pohodě. Samozřejmě všechny jako ty věci, co jsou pak nutný, ale je to pořád takový udržování. Ty věci jako v nějakém takovém jako stavu módu, ale někdy mi tam chybí jako ten záchytný bod. Já poslouchám ještě BBC večer, takže to mě jako hodně nakopává. Takže vyloženě něco, co by mě vytáhlo z toho všeho. Toť je zatím otázka.

Takže jazyky vás asi baví, rozumím tomu?

Ano, jazyky mě baví. V podstatě je to můj asi koníček. To jsem zapomněla před tím říct, to určitě. Ta angličtina, ta je v pohodě naprosto. No a ta francouzština tu se teprve jakou učím, s tou jsem začala.

Jakým způsobem pracujete dál s radami a doporučeními, které dostáváte tady v azylovém domě?

Snažím se držet rad, ale ono to nestačí, není to jen o radách, hlavně o mně a o mém zdravotním stavu.

Jak hodnotíte podporu mimo azylový dům?

Jako já mám jednoho kamaráda, je to cizinec, kterej mi jako hodně pomoh, se kterým jdu občas ven. Tady samotné to město osobně je takové hodně jako zakuklené samo do sebe. Je tady prostě, je tu spousta mezinárodních značek a prostě jako jdeme se bavit. Ty mezilidský právě vztahy tady tolik jako nefungují. Oceňuju tady i tu podporu tý psychiatrie, ale není to jako prostě jako o nějakým celostním přístupem, kterých bych si představovala, to určitě ne. Já nevím proč, ale já se třeba v menším městě cejtím daleko líp. Já teda nemám problém s větším městem, mě to rozhodně třeba velký problém nedělá. Ale s čím mám problém, když to

porovnám, já jsem jedináček, ale pro některé je tady nejdůležitější předhánění se a já se nechci předhánět, já jako tu potřebu ani nemám se předhánět.

Jakým způsobem pracujete s těmi obtížemi, překážkami, které se vám staví do cesty?

Třeba jako, když mám volnej čas, tak jako i přemejšlím nad tím, co se kolem mě děje. Takže se třeba snažím scénář vymodelovat v hlavě, trochu si sesumírovat tu situaci, co můžu asi očekávat, jak bych jako to do detailu řešila, ale to jsou drobnosti. Kam budu jako chodit na jídlo nebo prostě, jak ušetřit. Už je člověk takovej možná starší, pohodlnější a už to není jenom o tom, jakou já budu mít v práci, super hurá, ale tak trošku se starat i sám o sebe. Jak prostě třeba tady budou probíhat ty dny, když odejdu v osm hodin, protože na osmou už musím bejt tam, pokud mám práci. Odtamtad' večer budu odcházet, takže celý den v práci, kolegyně někdy taky tráví v práci jako dvanáctky. Takže si třeba říct, jakým způsobem budeme uklízet, nebo se na to prostě vykašlem, protože se na to nepříjde. Takže jo, protože to jsou takový jako drobnosti, jak to fyzicky vůbec jako zvládnout. Takže vždycky se snažím v tom něco udělat nějakou vlastní hygienu a nějakaj jako pořádek. Každopádně ta situace není stabilní, může to vypršet, není to na deset let dopředu, že vím, že to teď budu. Je to teď a tady něco, jako kdyby improvizace, přizpůsobit se v tý situaci a najít si v tom něco pozitivního.

Co vám přesně brání zlepšovat situaci?

Zdraví, aby mi nebylo špatně, aby se člověk soustředil, aby tu člověk měl jenom aspoň nějaký miniaturní soukromí a i svůj osobní prostor, tak by to jako udělalo hodně. Já bojuju s fyzickým a psychickým problémama a vždycky se to shrne prostě nějak dohromady a něco z toho jako vypadne. Jo, takže nemocnice je pro mě pravidelným místem k pobytu. Takže nevzdávám se, snažím se neustále bojovat, ale kroky jsou pomalé, to jo.

Co přesně vás motivuje jít dál?

Jako, já tu mám tu Británii, takže pro mě asi ta vize, že prostě se tam podívám znovu do těch míst. Je tu ta víra, že prostě jednou se tam dostanu a jednou tam budu žít a jednou to bude všechno v pořádku, asi jako to mi asi pomáhá, to mě asi motivuje, jít dál.

Já tu moc nikoho nemám, je to o přežití prostě, buď už se můžu jít voběsit, ale já jako z vysokoškolský rodiny jsem nějak vždycky byla zvyklá, jakoby být součástí tý společnosti. Teď jsem jako mimo systém a být mimo systém jako pro mě, jako není permanentní záležitost. Zároveň vím, že ten systém, kterej je nastavenej jako v tomhle státě, takže vlastně nedokážu úplně odpovědět, jako určitě chci dělat něco konstruktivního a hledám způsob jako, jak se k tomu dostat vůbec.

Jak hodnotíte to vaše nasazení, tu vaši motivaci?

No teda motivace a vůbec celkově motor občas vypne a to já pak jsem občas hospitalizována. V nějakým jako prostředí, kterej je opravdu jako motivující a uklidňující jako v tom psychickém slova smyslu. Já jsem jako namotivovaná jít dál, ale pak přijde nějaký moment, kterej mě jakoby přibrzdí. Já pak jako přestanu spát. Myšlenky se mi začnou točit v kruhu, stáhnou se do sebe a pak už jako i špatně komunikuju. No a potom jedu do nemocnice, ale musím si to vykomunikovat přes příjmacího doktora a většinou pak po návratu zpět jedu zase dál. Když tam skončím, mám vyčištěnou hlavu od myšlenek. Ono to funguje opravdu jak lázně, že prostě, jako se tam může člověk jako v klidu zhroutit. Lidi se o něj postaraj a vopravdu se jako i vyspí, když pak tam skočí, pokud měl třeba člověk problém se spánkem. Takže se tam dostanu postupně do vyčištěného a uzdraveného stavu řekněme. Jako, když chodím do práce, tak přijdu o příjem, to je pravda, ale já tam opravdu potřebuju občas strávit, ale když nechodím do práce, jako teď, tak nic.

Jakým způsobem se mění to vaše nasazení, ta vaše motivace v čase? Třeba od příchodu do azylových domů.

Určitě se mění. Mění se například i pohled, jak jsem studovala tu sociologii, tak prostě jsem měla jako určitou jako představu. Vidím to teď jinak. Když jsem to studovala, tak jsem tu sociologii vnímala jinak, teď se na ni dívám z opačné strany. Já se jako tak jako trochu stáhnu do sebe a zkouším zase jako jinou cestu. Takže se mění to, v co jako věřím. Chybí tam teďka trošku jako ta víra, že to může být lepší, jako jak se to prezentuje v médiím. Takže se cejtím trošku jako celkově jako v té český společnosti trošku jako na jiné vlně a trošku jako stranou. Takže se mění ta síla nasazení i ta motivace. Jako dřív, to bylo prostě o tom něco prorazit, mít nějaký vlastní názor, něco změnit prostě ještě pořád jako najít to místo uplatnění, které je jako v té český společnosti a postupně se to uzavírá, člověk se uzavírá sám do sebe a je to spíš o tom jako přežít a dostat se jako pryč.

Jakým způsobem vnímáte reakce okolí vůči vám mimo azylový dům?

Já to spíš jako neventiluju, já to nikde moc neprezentuju. Tady jako teda mi chybí zub, takže to je takové problémové, takže je tam mezera, ale to není moc vidět, ale jakože by to bylo vyloženě něco jako takovýho, že by to třeba někdo vyloženě dával najevo, to ne. U zaměstnavatele to neříkám, protože by to narušilo jako ten pracovní proces.

Jakým způsobem jste byla v poslední době pochválena a za co?

Jakože mě nikdo asi za nic nevyndal, ale ani asi nepochválil.

Dobře. Chcete říct ještě něco k té přítomnosti?

Ne, já myslím, že jako takto by to mohlo stačit.

Teď budeme hovořit o budoucnosti. Ta byla už vesměs trochu nakousnutá. Řekněme, že uzavíráme přítomnost. Popište mi, jakou máte představu o budoucnosti, jaké máte plány?

Je to zahraničí. No takle, jako já se chci určitě dostat jako za hranice a tam už pak začít jako budovat normální klasickej běžnej způsob života. A záleží na tom, když mi vyjde ta Británie, tak už rovnou se tam jako usadit na pět let. Je nutné to všechno vyřídit. Kdyby mi nevyšla ta Británie, tak Irsko a v tom Irsku, je to taky na přechodnou dobu těch pěti let. Mohlo by to ještě vyjít. Je to stěžejní plán dostat se tam. Pak také ráno vstát, jít do práce a vrátit se k někomu.

Jakým způsobem to chcete dokázat?

No musím nejdřív nashromáždit nějaký peníze, finanční prostředky. Až budu mít dost našetřeno, tak tam se prostě dokazuje, že jste v té zemi žila před nějakým datem a jsou tam i nějaký jako výjimky, proč to nelze podat a tak. Potřebuji si sehnat nějaký levnější ubytování a potřebuji si to vykomunikovat. Já jsem tam byla v roce 2020 a odjela jsem tam na podzim 2019, teď potřebuji sehnat ten dokument, že jsem tam žila, proč jsem tam vlastně jakoby žila. Jako bude to náročný, ale zase je tu jako určitá šance tady si myslím, to jako je. Kdyby to nevyšlo, tak buď to podnájem, nebo já ještě vzhledem k té mojí historii si budu představu. Nemyslím, že i kdybych jako zůstávala tady, nevím zatím.

Jakou formu pomoci byste uvítala při pohledu do budoucnosti?

Jasně, jasně no, kdyby to snažení bylo na nějaký jako sofistikovanější bázi, že se tam prostě sejdou okolnosti už tak trošku, aby to nebylo jenom o lapání po dechu. Do toho musím prostě vydělávat peníze. Druhá věc je, že náš sociální systém, který funguje tak, že když se snažíte, tak vlastně vám ty sociální dávky úplně seberou, že tam není nějaký pozvolnej přechod. Já s těma úzkostma mám někdy problém s financema na bydlení, na jídlo, takže je to pak docela těžký nějak jako fyzicky přežít, že to je nakonec opravdu o tom jídle a o tom vůbec jako základu. Do určitého příjmu naopak ještě doplácet. Pak, když už se teda člověk odrazí, tak už teda je jako mimo pro ten sociální systém. U nás to funguje tak, že mu vezmou naprosto všechno, když člověk projeví nějakou vlastní snahu. Buď máte možnost bejt opravdu prostě jen na sociálních dávkách a jako nevyvíjet žádnou aktivitu a pak přežijete, nebo když teda zkusíte se z těch sociálních dávek jako vymanit, tak pak najednou jste v problému právě, když to nevyjde.

Jak tu budoucnost a plány vidíte z časového hlediska?

Hm tak jako, kam vidět? To je ta Británie, kde se vidím teďka místně a výhledově. Ohraničit to časově nedokážu.

Téměř na závěr bych se ráda zeptala, jaké je vaše dosažené vzdělání? Částečně jste tu školu zmínila.

Je to středoškolské. Já jsem pak začala i bakaláře, ale nedodělala. Já jsem skončila s tím, že já jsem byla asi dvakrát v prváku, ale jako nedodělala jsem to. Jako čtu si o tom ráda, takže jako nějaký povědomý o tom mám. Jako napadlo mě, že bych šla studovat, napadlo mě to, ale teď už je to takový jako. To prezenční studium bylo prostě náročné. Ty myšlenky, na to si to dodělat dálkově jakoby jsou, ale je to spojený s tím, jak chci odjíždět, tak prostě ty tři roky jsou jako dlouhá doba pro mě. Je to pro mě problém, jako výhled, že budu jako na jednom místě.

Z mé strany je to všechno. Máte nějaký dotaz nebo chcete něco dodat k těm otázkám a vůbec k tomu rozhovoru?

Ani, ne.

Pokud ne, tak tedy já vám moc děkuju za přijetí, čas a vaše slova.

Já vám taky děkuju, ať dobře dopíšete práci.

Děkuji vám, mějte se a na shledanou.

PŘÍLOHA P V: TRANSKRIPCE ROZHOVORU S PARTICIPANTKOU E

Dobrý den, jmenuji se Jitka Hniličková, jsem studentkou Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně a píšu diplomovou práci na téma „Motivace osob bez přístřeší k reintegraci“. Ráda bych vám položila několik otázek. Pokud nebudete chtít odpovědět na některou z otázek, tak je to v pořádku. Rozhovor je anonymní a bude součástí zmíněné práce. Souhlasíte s nahráváním rozhovoru a s jeho následným přepisem?

Ano.

Máte ještě nějaké dotazy, než začneme?

Nemám.

Popište mi, jaké bylo vaše dětství?

No v dětství jsem to měla hrozný, protože rodiče jsem měla alkoholiky oba dva aj tatu, aj mamku. Prostě potom jsme měli problém s bydlením, tak jsme jeden čas, dva roky a dva měsíce bydleli u mého dědy, mamkyněho táty. No a potom jsme dopadli tak, že jsme museli jít na azyl a od té doby su po azyloch, výjimečně po ubytovnách. To bylo už od těch mojih 17 let. První s celou rodinou, a potom aj postupně sama, až dodnes, dnes mám 34.

Jaké si vybavíte veselé nebo smutné zážitky z dětství?

Byly i příjemné zážitky s rodinou, ale i nepříjemné prostě. Já jsem měla takové prostě divné dětství. Pokud bych si to měla teď s touto přítomností představit, tak raději tato přítomnost je ještě lepší, než to dětství, než co bylo před těmi léty dozadu.

Popište mi vaše rodinné prostředí, váš domov?

Na jednu stranu bylo tam dobré to v dětství i zlé, ale když jsme byli se společnou rodinou jako s mamkou, s tátou, tak to bylo o něco lepší. Když jsme už přišli o všechno, prostě o to bydlení aj prostě potom jsme začali bývat u toho dědy, tak prostě tam už to bylo lepší u dědy.

Popište mi vaši nejbližší rodinu, to znamená rodiče, sourozence, prarodiče?

Já mám aj bratra, aj sestru. Oni jsou starší ode mňa. Bratr je o dva roky starší a od sestry o tři starší ode mňa. Oni mají svoje rodiny prostě.

Jakým způsobem udržujete společný kontakt s rodinou?

My jsme už ani s bráchom málokdy, to spíše s mojí sestrou, ale jsme málo v kontaktě. Hlavně sa zajímám, jak sa mají děti, ale nejsme moc kontaktě. Ani s tou maminkou už ani. Ty vztahy sa dost přetrhaly.

Jakým způsobem vás rodina podporuje?

Nijak. Už ani děda, dědeček ani babička z mamkynej strany. Ani už nevím či ještě stále žije z tátovi strany maminka, ale to už nejsme ani kontaktě, ani s tátou, takže tam se vlastně přetrhly ty spojení, aj všechno možné. Je to tam jak kdyby uzavřené.

Popište mi vaše období dospívání a přechod do dospělosti?

To už potom jsme sa sami museli rozhodnout, zda školu nebo práci. To už bylo takové no. V tu dobu jsem chtěla chodit eště na tu střední školu, ale ja jsem nemohla, měla jsem aj zdravotné problémy tu dobu a už sem potom potřebovala nastoupit do práce, protože sem sa potřebovala nějak uživit prostě. V tej době, jak sem byla na tom azylu, tak prostě musela jsem radši to studium zanechat a jít raději pracovat, aby sem měla ty financie. To je někde mezi těmi

17-18, já sem musela pracovať. Len kvôli tomu, že v tu dobu sem musela platiť aj ten nájom prostě na tom azylu. Takže mám jen základní školu.

Jaká je vaše nejsilnější vazba z minulosti, která přetrvává do dnešního dne?

Ono už, jak jsem vychodila tu devátú školu, tak už ani ty jako spolužáci, ani spolužačky nic, ani učitelé nic. Ono to už nefungovalo. To už ani nevím, či někteří spolužáci ještě sú mezi nami, nebo či už sú na onom světě, to už já nevím. To už je také. Já jsem původem ze Slovenska. Měla sem tam aj partnerské vzťahy. Ty byly aj dobré, aj špatné.

V jaké životní situaci jste byla, když jste se ocitla na ulici? Popište mi to detailněji.

No. To vám můžu popsat', to sa dá. Já som bývala i na ubytovni na Slovensku, tam už som prišla o prácu, tak som aj zadlužená. Jen kvôli tomu, že mě nechtěl ani pomoci ten majitel, že by sem mu to platila po tych splátkách, tak nás vyhodil z jednoho dne na druhý a to sme sa museli tu dobu rychle rozhodnut, zda chceme byť na ulici nebo jít do nějakého azyl centra. Jenže já sem tam musela sa rozhodnut kam dám pejska, protože já sem měla pejska vytáhnutého z útulku, tak já sem ho dala známým tam, kde sem bydlela a kvôli tomu, že jak sem neměla, jak zaplatit ten nájom, tak jsme sa ocitli na ulici. Potom nám to ještě pomohlo ten týždeň byť u známé, jsme bydleli aspoň týden a dokud sa nám nevyřídil azyl. Keď som nĕmala partnerku, tak som bola viackrát na ulici. V tých 20-21 let, tak nějak. Někdy to bylo, aj 2 měsice, že som bola na ulici. Záležalo, jak som čekala na přimací pohovory na tu práci. To je tie obdobie, co sem byla na téj ulici, než sem si zase trochu vydělala a mohla jít pod strechu.

No prostě mě to lidi říkali, abych nĕbola tak psychicky na tom špatně, tak mi řekli prostě, abych odešla čím dalej od mojí mamky, nebo ona začala opravdu moc pit. Já som mala od 14 let otčimu, mého tátu nevlastního, tam on potom zomrel a potom ona moje mamka ještě víc začala piť ten alkohol. Tak potom som si povedala, že prostě jako já to zdravotně psychicky nedávám tak som musela odjet ze Slovenska a od tej doby som tady v Čechách. Ta vzdálenost mi pomohla. Prostě není to také, že si neubližujem sama sebe. Len kvôli tomu, keď som bývala na tom Slovensku na tom azylu, že som si ubližovala sama sebe. Prostě som sa tlkla do hlavy, som sa chtěla podrezať, ale prostě od tej doby, čo som tu, tak to je ještě lepšíe.

Když som bola venku, to bolo v tých letných dňoch, to sa ešte dalo. Já by som nĕbola tĕraz v tejto době zimnej na ulici. To si neviem představit ako některý tý lidi, čo su bez domova nebo bez strechy, že jak to možů přežit'. S těmi omrzlinami, s rukama omrzlýma alebo na celom těle, to si nedokážu představit'. Já som ešte ani raz nebola prostě v zime. Čo mamka mala známého prostě, čo bol na ulici, bol bez domova, tak prišiel o svoj život, len kvôli tomu, že ho tam před krámom podpálili. Tak tam zomrel ten pán a zbytočně. Ještě som mala jednoho kamaráda, trochu mojich rokov. Ten ztratil všechno priateľkyňu, svoju prácu, dal sa na fet prostě a bolo to takto v zime. On si otvoril skříňku elektrického vedění, bol mokrý, potreboval voľáke tĕplo a tam aj shorel. Zo svojou blbostíou zomrel, prišiel o život.

Jakým způsobem jste se snažila zabránit pobytu na ulici?

Keď by som si tu minulost dala teraz, tak prostě nie. Radšej by som išla dál, keď by sa vola čo dělo prostě. Moc nemyslím na tu minulost, čo bylo v minulosti.

Jakým způsobem jste využívala sociální služby před příchodem do azylového domu?

Jak som tady využívala tu potravinovu pomoc, len kvôli tomu, že já som, jak som nepracovala, tak som mala nárok na potravinovu pomoc, pak som začala pracovat. Tu prácu mi zařídila vedoucí tady z tohoto azylu, tak od tej doby už pracuju. Tam som velmi spokojená, je to v ... (úsměv). Ak som marodila, tak som teď nechodila do práce, tak sa mňa zamestnávateľ furt ptal,

keď pojdu do práce (úsmev). No neviem, keď mi povie pani doktorka, že či možu nastoupit a včera som jich bola navštíviť v práci. Já som ešte nevedela či na sto percent budu moct íť ešte tento alebo až prístý týdeň a od prístího týdna už možem nastúpiť (úsmev). Toho 2. 12. mňa zobrala rychlá sanitka, lebo já som mala tu virózu a vysoké horúčky a veľkú vyrážku som mala po celom tele. No, teraz som už v tom najlepšom. Už hovorím, keď by som mohla, tak zajtra už idem do práce, ale nemožu zajtra, ale až prístý týden. Už je to lepšie prostě, ale už se těším už od toho pondělka, že už nastupím zase do práce (úsmev).

To je dobře, přeju vám to. Tím uzavřeme z části minulost, chcete k ní něco dodat?

Něchcem.

Popište mi důvody, které vás přivedly do tohoto azylového domu?

No len kvóli tomu, že jak som bydlela na tej ubytovni krátko na Slovensku, tak já som tam nedávala už ani s tím platěním, mám tam dluh. Já som prišla v tu dobu aj o prácu, tak za to jsme išly bydlieť do tohoto azylu. No, čo má partnerka kámošku, co tu byla ešte před tým, jak opustila tento azyl, tak ona nám no rekla, že by bylo dobré, keby sme byly v tomto azylu. Já som v azylových domoch od 17. V azylu som bola na Slovensku dlhšie, tam som bola do tak nějak 30 let. Já už si nepametám radši moc ty časy, ale v tom azylu som tam byla trochu víc než tady. Tady jsem kratší dobu.

Popište mi, jaké to je bydlet v azylovém domě?

Já neviem, jak to mám, tak trochu vysvětlit. No keď člověk nemá kam íst, tak sa musí rozhodnúť medzi ulicou a azylovým domom, ale radšej si člověk zobere ten azyl, ak by mal byt na ulici a už teraz su aj zlé počasí, aj zimné dni. Prostě že, aby člověk bol a nebol na tej ulici, aby nežamrzol, aby němosel byt v tej onej v nemocnici, tak sa člověk musí rozhodnut či na ulici nebo takto vám to možu vysvětlit. Na ulici s alkoholom s ľudmi, kde by sa člověk dostal do tých drog. Prostě tak radši si vybere tu správnou stranu. Prostě vola kde sa možem vysprchovat, navarit si, najest, chodit do práce, čistě oblečení a čo by člověk mohl udělat, keď by bol na ulici? Asi nič. Tam by to bylo ještě horší a tam by sa stretol len s alkoholom a týmto svetom. Takže lepší ak na ulici (úsmev).

Já som zvyklá v tych azyloch, prostě mamka ještě bývá dodnes na azylu od té doby. No, ale bratr je pomalu už několik let v cizině. Moja sestra je tež po takýchto azyloch. No to už máme také no, jak by som vám to rekla, tak ako by to bylo už v krvi prostě. Jako, kdyby to bylo dědičné už prostě. Od téj doby od tých mojich sedemnácti let jsem po azylech.

Zkuste mi popsat váš běžný den od rána do večera?

No běžný děň, keď máme volno, tak jsme tady na azylu, alebo keď máme možnost, tak jdeme na výlet za synem, alebo někam jinam prostě na výlety a tak. Nechce sa nám, tak jsme na mobilu, hrajeme hry nebo si pišeme na Facebooku zo známými, čo máme ještě některých známých, alebo čo má partnerka známých, tak s těma jsme. Pokud je dobré počasí, tak si vyjděme na procházku, na vyhlídku alebo na hrad prostě a tak. Práca samozřejmě, pokud nejsom nemocná.

Na to navážu otázkou. Jaké koníčky, sporty, záliby provozujete?

Športy už žádné. Byly športy, ale už teraz, jak som už bola vyspelejšía, tak už to všecko padlo ty športy. Já mám od tých 6 let aj astmu. To je taková jako viróza v těle a musíte si aplikovat takový ten přístroj na dýchání. Vlastně ten šport už ani vlastně tak moc nie. Já už mám někedy problém vyjít do toho 3. patra. No, od téj doby, jak mám tu astmu, už od tých 6 let, tak ty športy už ani moc nie (úsmev). No a koníčky a záliby nemám takového nič.

Jakým způsobem hodnotíte tu vaši situaci?

Dobrá. Život jde nahoru a dolů (ukazuje prstem křivku), teď sem na vrcholu (úsměv). Nejlepší číslo bych tomu dala, takže jo spokojená (úsměv). No, někedy trochu musím ďakovať mojej přítelkyně prostě, že ma tlačí ďal prostě, aby som nestála na tom jednom uzatvorenom místě, lebo ak by som to mala vysvetliť. Tak jsme ak na jednej lodi a ideme ďal.

Němám problémy ani tady. Prostě vycházam si s každým, keď mám volajaký problém, tak to řeším na recepci nebo s mojí sociální pracovníci alebo s paní vedoucí. Ale zatím jsem němala žádný problém s nikým. Od téj doby, čo odišli ti lidi, čo tu boli před nami prostě. Čo jsme mali s jednou holčinou tiež problém, tak prostě to bychom tady už dávno něboli.

Od tej doby, co som tady som slavila nedávno narodeniny, tak pre mňa udělal personál strašně moc. Len kvůli tomu, že som nebývala od začátku s partnerkou na jednom pokoji, ale každá zvlášť tady. Len kvůli tomu, že čo tu byly před tým holky, ony byly ako spolu partnerky, tak tam byly nějaké problémy. Čo už som prišla sem bydlet do tohoto azylu, tak nás rozdělily. Jedna išla do jednoho pokoja a druhá do druhého, ale mně čo udělaly radost, tak před mojima narodenina, že mi rekla vedoucí, že sa buděm stahovat' aj s partnerkou do jednoho volného pokoja nahoru. Takže to zpřijemnilo ten pobyt tady a som taková šťastná.

Jakým způsobem se snažíte zlepšit situaci?

Ano, dá se co zlepšovat. Hodně vecí som sa odnaučila tady aj, jak som bydlela na Slovensku po azyloch a tak. Ty zařízení mě pomáhají. Zdraví, tak s tím mám problémy od malička, mám zdravotné problémy, takže to často řeším s doktora. Chodím do práce a ráda tam chodím.

Jakým způsobem pracujete ďal s radami a doporučeními, které dostáváte tady v azylovém domě?

Tady sa učím hodně věcí, to určitě. No, tak každý mesiac máme tu schůzku ze sociální pracovnícou. My si děláme ten individuální plán, že čo do toho dalšího mesiace alebo do budoucna, prostě, čo budeme ďal dělat. To já budu mět příští týden ten individuální plán. Mně to pomáhá, keď mám jakoby plán před sebou. Len kvůli tomu, že jak som prišla bydlet sem do toho azylu, udělalo sa za tu dobu vela, nejen to čo by prostě paní sociální pracovníca od nás požadovala, ale išla som ďal eště. Potom som dostala ten pohovor od paní vedoucí, že prostě nastoupíme do práce, tak od té doby prostě si šetřime ty financie na to čo potřebujeme vyplatit. Partnerka má tiež pořičku a tak. Já mám zase to, jak som už neveděla platit ten nájem, tak prostě musím platit ten nájem. Už za tu dobu som zaplatila poloviční částku.

To zní moc dobře. Jak hodnotíte podporu mimo azylový dům?

K rodině som už povedela. V azylu tady mám momentálně přes rok partnerku (úsměv). No, teraz čo mám tu partnerku, tak je lepší, než čo som mala tych partnerov nebo partnerok ještě před mou novou partnerkou. No, už pomalej nastavujucou manželkou. Příští rok sa chceme zobrat' už v registrovanom partnerstve (úsměv). Ta mi dáva najviac podporu, tato moja partnerka. Prostě ma drží pry tom, že musíme pracovat prostě, že musíme si pomáhat. Aj teraz máme toho partnerkyného syna prostě, že mu musíme aj jemu pomoct, kvůli tomu, že on prišel o prácu, tak mu musíme prostě pomoct, abysme potlačily trochu ďal aj jeho. Len kvůli tomu, že on býva teraz u babičky na tej na vsi.

Já děti nemám, kvůli tomu, že ty v tej době, čo som bola na tom azylu prostě som bola s miminkom na maternici, tak to mě prostě umřelo a teraz, čo som mala v roku 2015 tak do prevozu do nemocnice už mi malinka prestala žiť. Mi zomrela do téj doby, čo som prišla do nemocnice. Takže som prišla o druhé miminko. To byly ty doby, čo som bola ještě na tom Slovensku v tom azylu. To bolo před osm letem tam dozadu. Vlastně to mi ještě potom aj moj otčima v prosinci rovnú na Mikuláša zo šestieho na sedmého mi zomrel, uprostřed noci prostě. Vlastně už potom maminka mala problém se z toho dostat úplně z toho alkoholu.

To jsou nepříjemné zkušenosti. Jakým způsobem pracujete s těmi obtížemi, překážkami, které se vám staví do cesty?

Překážky, hlavně peníze, ktoré tomu trochu brání víc. Získat peníze na ten podnájom a osamostatnit se a jít pryč. Poctivo pracujeme a šetríme. I tak musíme ještě hodně popracovat nad tým, trochu víc šetriť asi to.

Potrebujeme tu prácu a tu stabilitu, že člověk keď by nĕmal tu práci, tak by zase bol na dně a zase by musel budovať, zase ten princip, že by sa mosel nĕjako z toho dostat, či by to bolo finančné, alebo nĕjak zase vystupit nahoru no. Aby člověk nĕpadol zase na tu úroveň, že zase by bol bez ničeho na nule. Prostě zase si vybudovať ty financie, aby zase člověk šel nahoru, aby prostě mal člověk tu prácu, stálu prácu, aby prostě nĕpadl na dně zase na ten bod dolní.

Co vám přesně brání zlepšovat situaci?

Je to určitě to zdraví, to se táhne od dětstva a ty financie.

Co vás přesně motivuje jít dál?

Osamostatnit sa cez prácu a financie, ne ako moja mamka celý život byť na azylu. Radši by som sa chtěla osamostatnit, že prostě už bydlet vo svojom, že už je to také, aby si člověk mohl povedať, že to je jeho domov, že si možem prostě, no poviem to takto otvoreně, že si možem položit nohy na stůl, možem si zapálit' alebo si otvorit' skleničku vína, tady si člověk to nĕmože dovolit'. No, to celý život tu nĕmože být člověk. Muset popracovat nad tým, trochu víc šetriť asi to. Prajem si režim volnější prostě. Aj kvůli tomu, že aj keď člověk přijde z práce, tak, aby si mohl lahnout, zapnut televiziu alebo trochu sa víc nahlas k večeru pobavit', ale tady si to člověk nĕmože dovolit'.

Já som sa aj stretla s alkoholom, ale radšej som sa ho vzdala toho alkoholu. Já mala před tým příteloch aj přítelkyň, ktoré pili a radši som dávala ruky ďalej, keď to šlo. Keď sa to dalo, tak som nepila, ale někedy som musela a aj v tu dobu som pila. Od téj doby, čo mám tuto partnerku, tak som na dobrej cestě, že nĕpíju, nekúrím nič prostě. Před dvěma trema rokami dozadu, čo som nĕmala tuto partnerku, tak tam pomali nastaly aj ty drogy, to už bolo horší, to už som musela aj ty drogy. Jak som mala tuto novu priateľkyňu, tak ta ma vede jinde, tam už nevidím, žádný alkohol ani žiadné drogy prostě. Som z toho už čistá z tých vecí, ktoré som před niekoľika lety dozadu používala.

Jak hodnotíte to vaše nasazení, tu vaši motivaci?

Dobře, jak som povedela, som na vrchole, takže spokojenost (úsměv). Ta partnerka je takový moj pohon. Len kvůli tomu, že já mám tuto novu partnerku, tak to je o mnoho lepší. Čo som mala před tým vztahy, to bolo špatné. Mám na to špatné vzpomínky dost'. Tato partnerka, oproti tým čo som mala před tým, ako by som ju někdy nemala ani v tom pokoji (úsměv). Někdy si myslím, že ju nĕmám doma, ale v práci, takové ticho tam je. Vyhovuje nám to takto.

Keby nĕbolo mojej partnerky, tak by som račej skončila spíš na ulici a prostě by som sa pridala k tým jiným lidom prostě, čo sú na ulici, takže prostě ona ma trochu tlačí dál, aby som tam

něskončila. Já mám s tím potíže. Len kvůli tomu, že já mám ty zdravotné potíže od malička. Ak moja mamka ma čakala, tak moj tata, ak bol ožralý, tak moju mamku obuchal o topení a jak som sa v tu chvíľku krútila u maminky v brúšku, tak som rovno padla na hlavičku a prostě ten můj mozok. No už mně musí člověk někdy vysvětlovat viackrát, aj to som mala problémy ve škole. Já mám s tím potíže prostě už od mala. Prostě, že sa mi to aj keď mi to člověk vysvetlí něco složitěho, tak musím přijít na to, že či je to správné nebo či nie a lebo či možem íst' do toho alebo nemožem íst' do toho. Ako partnerka ma mosí zo všetkým nakopnut. Alebo já mosím někedy partnerku nakopnut, když sa jej nechce volačo. Teraz, ak som bola nemocná a малы jsme ty úklidy, tak teraz to mosela dělat ona za mňa. Ano, vyhovujeme si prostě. Teraz, jak som bola nemocná, pomohla mi, nakrmila ma, já som nebola toho schopná, já som bola, ak stará babička.

Prostě, když som mala priateľkyňu drív a bola som nemocná, tak mi nepomohla prostě. Som sa mosela radšej spoléhať na susedou než na moju priateľkyňu, jako na bývalu partnerku. Ona je prostě další zlatičko, keby som ju němala, tak by som radšej prestala aj chodit do práce. Radšej by som šla tam zpátky na ulicu, keď bych ju němala. Já možem byť teraz ráda za ňu, keď ju mám, že prostě ma tlačí dopředu.

Jakým způsobem se mění to vaše nasazení v čase? Třeba od příchodu do azylového domu.

Jo v čase jo určitě (úsměv). Hodně se učím, jde to všetko k lepšímu, takže se mění i ta motivácia a vůbec chuť. Nedá se to srovnat s tým, čo bolo.

Jakým způsobem udržujete vztahy, sociální vazby mimo azylový dům?

No, čo máme s přítelkyňou společných přáteloch na sítách mimo azyl prostě. Někedy jo, sa aj setkáme, ale keď je na to velký čas, ináč nie prostě. Vetšinou na tom Messengeru alebo na tom Facebooku ces ten telefon.

Jakým způsobem vnímáte reakce okolí vůči vám mimo azylový dům?

Někde sa spravajú ty lidi strašně k tým klientom, čo tam nakupujú v kráme. Mně sa v minulosti stalo nebo aj partnerke se stalo, že jsme išly na nákup, prostě taká nepříjemná na nás bola. Raz sa stalo aj v kráme tady, že byla taká paní asi špatně naladěná na nás, tak si to muselo na někom tu zlost vybit' prostě.

Jakým způsobem jste byla v poslední době pochválena a za co?

Tu som bola naposledy tuto v azylu pochválena len kvůli tomu, že jak jsme teraz začaly chodit do práce, že slyšely one od toho šéfa prostě, že jsme tam vyznamenané prostě, že sú s námi spokojení, tak to sme byly za každý den vyznamenané. Jsme aj tady na azylu vychvalované.

To vás musí těšit. Chcete říct něco k přítomnosti ještě? Půjdeme dál na budoucnost.

To ano. Už asi nie, to stačí.

Popište mi, jakou máte představu o budoucnosti, jaké máte plány? Trochu jste to už zmiňovala, tak kdybyste to mohla, tak nějak doplnit, pokud chcete?

No máme plány, že s partnerkou sa zobereme v tom registrovaném partnerstve a keby už bolo to bydlení (úsměv). Už bysme sa chcely osamostatnit prostě, aby mohl k nám aj přijít' ten syn prostě na ten víkend, alebo aj cez týžděň, keď by mal volné té dni, aby už to bolo, aby som sa už cítila, že rodina je pohromadě celá. Prajeme si no pokoj, nebo pokoj s kuchyňkou prostě.

Keď by sme mali na to finance, abysme mohli ísť na to Slovensko na dovolenku s partnerkou. Ukázala bych jej, kde som vyrástala prostě, kde jsme bydleli před tým, to by som chtěla ukázat partnerke. No já som naposledy bola před asi tak dvěma letami dozadu na Slovensku. No pozret mamku, takto jsme se moc nevyprávaly. Len, že som chcela vedieť, že čo ako moj biologický tata či ešte žije, či ešte babička žije, ale moc sme sa o týchto vecoch nevyprávaly, takto to dopadlo. Som chcela aj sestru navštíviť. Sme sa vzdálily od seba zo sestrou. Ani ma to teraz neláká, že bych mala ísť za někým na Slovensko. Mám to už také volné.

Všeobecně narychlo nevím, čo by som zmínila ještě. Děti miluju, keby som si porídila s partnerkou miminko, tak to by som sa starala, aj keď by som mala chodit do práce. Děti zbožňuju prostě, aj keď nemám svoje. Já som sa starala aj jeden čas o sestřiného toho kluka. Já prostě, já vím, čo to je prostě mít miminko, aj keby sme chcely mat' s partnerkou malé miminko, to by som sa musela starat nonstop, aj po práci.

Jakým způsobem to chcete dokázat?

Pořád tam máme tu překážku vo financiach. Prajem si abysme si navzájem pomáhaly prostě. No my máme také plán, že najprv bysme sa chtěly v tom registrovanom partnerství udělat to jako první, aby som potom mala aj ja na voľáke sociálne dávky, alebo na sociálnu prostě jako na financie prostě, aby som mala možnost prostě aj ja využívat'. Také niečo, aby som mala aj ja na niečo nárok, aby som sa celkovo necítila prostě, že ja nejsem místní a ona je, že prostě ona má víc nároků než ja teď.

Jak tu budoucnost a plány vidíte z časového hlediska?

(smích) s tým mojím zdravotným stavom tak asi no. Já neviem čo bude za několik let, já neviem čo bude ani příští týžděň, alebo za mesíc. Roky dopředu su moc vzdálené pre mňa. Možná tak 2 měsíce dopředu vidím.

Tady na azylu sme skoro 7 mesiacou. To budeme muset řešit, tady sa to musí měnit. U nás na tých azyloch su prostě tak, že si to može člověk předložit aj na ten rok dva.

Dobrá. Já si myslím, že budoucnost uzavřeme, pokud k ní nechcete něco dodat.

Nie, nie.

To je z mé strany všechno. Já vám děkuju za rozhovor, at' se vám daří.

Děkujem (úsměv).

Na shledanou.

PŘÍLOHA P VI: TRANSKRIPCE ROZHOVORU S PARTICIPANTKOU F

Dobrý den, jmenuji se Jitka Hniličková, jsem studentkou Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně a píšu diplomovou práci na téma „Motivace osob bez přístřeší k reintegraci“. Ráda bych vám položila několik otázek. Pokud nebudete chtít odpovědět na některou z otázek, tak je to v pořádku. Rozhovor je anonymní a bude součástí zmíněné práce. Souhlasíte s nahráváním rozhovoru a s jeho následným přepisem?

Ano. Dobře.

Máte ještě nějaký dotaz, než vám začnu klást otázky?

Ne.

Dobře. Popište mi, jaké bylo vaše dětství?

Dětství špatné.

Jaké si vybavíte veselé nebo smutné zážitky z dětství?

Moc vzpomínek, vzpomínky na minulost, spíš jenom špatný, dobrý ne.

Popište mi vaše rodinné prostředí, váš domov?

Tak já jsem normálně v bytě. Já si to úplně moc nepamatuju. Nevyrůstala jsem tady ve městě, nejsem místní. Takový mám pocit, že tam do té rodiny nepatřím, někdy zase, že jo.

Popište mi vaši nejbližší rodinu, to znamená rodiče, sourozence, prarodiče?

Máma a babička teďkom spolu bydlej no. Každý máme úplně jiný chování, bráchové taky mají jejich chování. Nevím, já mám, si myslím, že mám chování normální, ale jiným to zní, jako že jsem dítě furt, jakože podle nich nezvládám nic jako sama. Takhle úplně působím i na sociální pracovnice, což já za to nemůžu. Navíc já si myslím, že si s tou rodinou jakoby volám jenom jako někdy a snažím se co nejmíň mluvit jako o svých problémech. Jim to vadí, každému to vadí, i když mluvím o svém zdravotním stavu. Potom se taky snažím toliko už nemluvit. No, když nemám žádný, já tomu prostě říkám takhle, když nemám žádný písmenka, tak nezavolám.

To jsou peníze?

Ne, písmenka jsou písmenka, jakože slova. To znamená, nemám si s nima, co říct, tak to jsou ty písmenka (smích). Já tomu tak říkám celý život. Prostě, když nemám písmenka, tak nic jo. No a u babičky, jako co si adoptovala mámu, tak jako trochu větší podporu tam mám, můžu mluvit o čemkoliv, ale to můžeme jenom, když jsme úplně sami. Když nás nikdo neslyší, neposlouchá, protože to vyřešit neumíme. Máma jako svým způsobem nejvíc ubližovala teda mému bráchovi, když byl malej, byl prostě malý. No jako říkám, že se to dělo. Máma neměla ráda našeho tátu, a že můj brácha se mu hodně podobá, tak ten vztek no. Můj brácha potom mlátil aj mě, ale to mě mlátil kvůli tomu, že von chtěl bejt první a chtěl bejt středem pozornosti a ono to tak nebylo. Máma víc, když jsem byla malá, tak mě upřednostňovala, on zase nevěděl, jak to je, tak mě prostě zbil no. Takhle no a teďkon, co teda jsme jako větší a jinačí, tak se snaží bratr opíčit po mámě. Prostě, když řeknu, tak někdy slyším mámu, když zase mluvím s mámou a něco řeknu, tak zase jak kdybych slyšela mého brácha, pak zase někdy normálně v mém bráchovi slyším zase mého tátu jo, a to je jakoby prostě to v tu chvíli nevím ani kolikrát s kým mluvím. To já vždycky řeknu nějaký problém a to je, to je konec, to je káó, který já mám. Nejde nic řešit s mojí rodinou, to nejde.

Ten mladší bratr nebyl v děcáku. Řeknu, ten mladší chodí do školy, dělá nějakou obchodní školu, ale nebaví ho to, tak jí moc nechce dělat. Ten se má dobře. Jakože teďkon je v tý pubertě tak zlobí, že jo. No tak už mu teďkon bude 18 už, ty jo uteklo to rychle prostě. Tady ten, ten co je se mnou dvojče, ten se dostal do pasťáku. Ten se dostal do pasťáku sám, tam taky byl nějakou dobu. Pak se vrátil zpátky, taky mu pak přidělili sociální byt, takže on měl vlastně první byt než já. Já měla až potom. On je takovej prostě takovej dodneška agresivní. Musí bejt podle něho, musí bejt středem pozornosti, musí mít všechno, co mají ostatní. Prostě, musí se mu ve všem radit. Musí bejt kolem něho furt někdo. No, a když to pro něj neudělají, jako třeba máma nebo babička nebo já, tak je agresivní a začne prostě no hrůza, pak je zase v klidu teda. Pak se teda, když je v klidu, tak se chová normálně. Jako dobrý pecka a zase no a takhle je to furt dokolečka. Prostě jakmile se pro něho něco neudělá, nebo se mu neporadí, nebo se mu nevyhoví, tak to je prostě konec.

Jakým způsobem udržujete společný kontakt s rodinou?

No tak, někdy si zavoláme. Někdy je navštívím.

Jakým způsobem vás podporuje rodina?

Moc ne, když pomůžou, tak mi to pak vyčítají. Tu podporu mám někdy ne. Když se mi dostane, tak mi řeknou, že si za to můžu sama, že se mám snažit, že oni museli taky sami, že je to nikdo neučil a tak. Takže jo, pak mi dávají najevo jako, že musím bejt sama na ten můj život a někdy zase jako ne, někdy zase mi třeba pomůžou. Když já pro ně nic neudělám, tak mi to celý vyčtou. No a to je takhle furt dokolečka. Furt od dětství problémy. No, já jsem jim pomáhala, tolik peněz jsem jim ty jo dala a stejně, jsem pro ně, nevím do dneška jako.

Popište mi vaše období dospívání a přechod do dospělosti?

To jsem byla v dětském domově i s mým bratrem. To mi bylo dvanáct nějak let. Prostě jako úplně jsem byla hubená, protože jsem neměla z čeho žít. No a skončila jsem kvůli tomu na psychiatrii. Já jsem tam prožívala jenom šikanu, nic víc i od vychovatelek. No a v 17 mě pustili, protože babička přemluvila mámu, aby si mě prostě vzala zpátky, protože máma už mě jinak zpátky nechtěla. Pak jsem ukončila střední. Takže takhle a potom se vlastně stalo, že jsem skončila pracovat v těch maso uzeniny, protože bohužel moje nohy prostě se zhoršovaly. Nemohla jsem chodit, prostě otékaly mi, no bylo to hrozný. No a v tý době já jsem skončila pak na tý ulici prostě. To mi bylo 18, to byla ta ulice, jasně. Pak tam byl i přítel, se kterým jsem skončila také na ulici, to bylo všechno do 20 let. Víím, že jsem s ním byla půl roku. No a od té doby tady střídám azylové domy.

Jaká je vaše nejsilnější vazba z minulosti, která přetrvává do dnešního dne?

S nikým z minulosti.

V jaké životní situaci jste byla, když jste se ocitla na ulici? Popište mi to detailněji.

Jo to chci. No od mámy a babičky jsem odešla. To mně bylo asi 18. Také jsem byla na ulici ještě z důvodu toho jednoho kluka, to bylo před příchodem do tohoto města. S těma nemocnýma nohama jsem nemohla pracovat, tak jeho máma si prostě myslela, že ho budu využívat a takový ty věci, a tak mě prostě vyhodili. Já bych se z toho prostě psychicky zbláznila. Přímo na ulici jsem byla asi tak týden. Potom jsem potkala paní, kterou jsem znala, ta mi tam pomohla dodělat tu střední školu. No tak ta si mě k sobě vzala. Jo ta mi pomohla, vzala mě k sobě, nechala mě tam pak, když už zjistila, že už jako na tom začínám bejt líp a tak, tak mi pomohla vlastně zařídit sociální byt a oni mi ho dali.

Jakým způsobem jste se snažila zabránit pobytu na ulici?

Ne. Já jsem radši odešla. Já jsem neměla tu sílu, tak jsem radši odešla z domu i od přítele. To jsem chtěla udělat také kvůli zdraví. Tam odkud pocházím, tam to šlo všechno k horšímu jakoby, nic se tam nezlepšovalo, proto jsem od tady odešla a tady jsem od 20 let převážně po azylových domech.

Jakým způsobem jste využívala sociální služby před příchodem do azylového domu?

To až potom, když mi ta paní nějak zařídila ten byt, ona to jako udělala za mě, protože já to neumím. Ona byla z tady, kde jsem pracovala. No pracovala, spíš jako pracovala a zároveň chodila i do školy na praxi. Tak já ji měla hodně ráda a ona věděla, jaký to mám. Věděla, jaký to mám s rodinou. Dneska už moc nejsme v kontaktu. Já jsem už potom nemohla chodit do práce ze zdravotních důvodů, kvůli těm nohám. Také tam byly nějaké noclehárny.

Opustíme minulost, pokud k ní nechcete něco říct?

Ne.

Přejdeme do přítomnosti. Popište mi důvody, které vás přivedly do tohoto azylového domu?

Důvody, které mě přivedly do azylového domu. Já prostě, že lidi kolem mě jenom ubližujou a bohužel jsem po několikátý v azyláku a předtím to bylo kvůli partnerovi. Teďkon to bylo zase kvůli debilnímu starému hnusnému dědkovi, který mi ubližoval, nenechal mne na pokoji hlavně po sexuální stránce mně ... a psychicky ty vole. Lituju toho, co mi nabídli spolubydlení v tom minulém azylovém domě, že jsem do toho vůbec šla, že jsem jako prostě si nestála za tím, že chci tu garsonku, kterou jsem chtěla předtím. No, ale tak jako zase jsme to jako počítali ty peníze. Jsem si říkala jo, tak osm a půl za místnost, to je pecka. Aspoň nebudu muset vyřizovat nějaký příspěvky a takový jako to. Já to stejně neumím. No a stejně ty jo, když ten debil jeden starej, hnusnej. Já jsem musela kvůli němu skončit tady, ty jo. To trvalo asi 2 měsíce. Já jsem tam nevydržela dlouho kvůli němu. Tam jsem právě prožívala to špatný. Proto jsem skončila zase tady. To se stalo mezi předchozím a tímto azylem. Jenom kvůli debilním lidem jsem se dostala takhle jenom, protože já neumím někomu ubližovat a moc se neumím bránit. Jako snažím se, ale nejde mi to, nemám to v povaze. To mi řekli v intervenčním centru. Vlastně jsem jim jenom řekla tu situaci a oni mě přijali, bylo tu místo.

Popište mi, jaké to je bydlet v azylovém domě?

No vracet se do těch azyláků je hrozný, není to můj první. Bydlet tady, no to je ještě horší, to je šílenost (smích). Ty ženský ty jo. Nalepěj se na vás, chtějí po vás peníze. Ještě jsem kvůli tomu tady skončila špatně, protože nevím, asi vycejtěj, nebo já nevím, co jim je. Já jsem kvůli jedny skončila špatně, teď mě kvůli tomu chtějí omezovat na svobodě. Jenom protože já jsem debil chtěla pomoct jedny klientce, co tady byla a nějak jsem si to ty jo neuvědomila, tak budu omezována na svobodě kvůli tomu. Pecka prostě. Ubližujou mi tady dost prostě, hlavně jedna ženská zase. Druhá se na mě nalepila. Teď se ještě já nechápu, ona se do mě zamilovala, tak mě furt nenechá na pokoji, furt musím bejt jako tohle. To je prostě šílené, šílenost prostě. Jako nechápu, proč já jenom kvůli debilnímu starému dědkovi si musím prožívat ještě horší věci, než když jsem bydlela prostě tam jako v tom předchozím azyláku, nechápu proč. Já jsem nikomu nic v životě úplně neudělala a jediný, co já jsem vždycky dělala, tak jsem každému pomáhala. Ta ženská furt musí bejt nalepená na mě jo, furt ty jo. To je normálně, když pro ni něco neudělám, tak se na mě urazí, pak se naštve. Já to nechápu, no strašný prostě, to je konec. Ty jo, kdyby sem to věděla, že jsou tady takový hrozný lidi. Podmínky ani mi nevaděj, podmínky prostě jsou všude jo, ale prostě ty lidi, tak jsem sem nikdy nešla, nikdy prostě nikdy.

Radši bych zůstala opětovně na ulici ty jogy. Takže soukromí tu vůbec nemám. Ani nevím, jestli jsem v bezpečí. Tady jsou samý taký, jak to říct prostě, no, hm, prostě nevím.

Zkuste mi popsat váš běžný den od rána do večera?

No, když jsem nemocná, tak dlouho spím. Takže vlastně když můžou, všechno vezmou, všechno snědí, všechno prostě konec. Nějak se snažím vařit prostě no. A když to, tak jdu do práce. Vždycky, když chci jako jít spát, jenomže ta ženská, co se furt lepí, tak furt chce být tady v kuchyni a furt všechno chce řešit a kvůli ní jdu spát až ve dvanáct, takže pecka jo. Potom, když mám vstávat, tak jsem káó, že jo prostě, protože mě to jakoby na ten zdravotní stav prostě nevyhovuje a už jsem ji to i kolikrát řekla, tak jí to asi já nevím, mám takovej pocit, snad nezajímá. A když mám volno, když nejdu práce, prostě třeba já nevím ráno, když musím k doktorovi, tak zajdu k doktorovi. Pak si udělám jídlo zase normálně, najím se, já teda nesnídám, protože jaksi vstávám jako nějak kolem 12 hodiny, pak se vykoupu, umeju jo a jako takový ty věci prostě. Ty věci, který mě bavěj, tady nejdou dělat.

To je můj další dotaz. Popište mi koníčky, aktivity, sporty, záliby, které máte ráda?

No tak já hraju šipky teda, pak maluju. No a sport žádný, to už nemůžu jako sportovat. Hodně maluju a chodím na šipky, to jsou jako ty moje koníčky. Ty šipky jsou mimo, tady ne. To je normálně jako, že si zajdu do hospody, tam jsou i ty automaty, že jo. Do těch automatů dám, dejme tomu stovku dvě stovky. Já jsem měla atletiku ráda. To jako jo, běhání (úsměv). Jako zkoušela jsem si jít zaběhat. Konec, už to nedávám (smích), bolí všechno, dejchat nemůžu. To už ne, už to není jako dřív, ale ještě vím, jako že to ve mně zůstalo, protože jsem si jako zaběhala, jako kdyby mi v tu chvíli fakt nic nebylo. To byla fakt pecka (smích). No a pak jsem byla úplně káó ty jo (smích) Říkám, hm, tak to jsem si zase dala jako. No a radši jsem si říkala, že zase na dva roky klid jako (smích).

Jakým způsobem hodnotíte tu vaši situaci?

... špatnou.

Jakým způsobem se snažíte zlepšit situaci?

No tak ... no nějak se prostě snažím. Chodím k lékařům. V práci se mi daří. Asi dobrý. Oni taky jsou spokojení. Takže jo. Jsem tam už 2 roky. V práci jo, tam je dobrá podpora. Konečně si mi zlepšila noha, můžu chodit líp.

Jakým způsobem pracujete dál s radami a doporučeními, které dostáváte tady v azylovém domě?

Rady dostávám, to jo. Třeba jsem pomáhala finančně klientce tady z azyláku. Sociální pracovnice mě na to upozornily, že ne, nedbala jsem toho, klientka toho zneužila. Pak se dostala do léčebny, já ji chodila navštěvovat, co chtěla, to jsem jí koupila, pořád jsem jí něco nosila. Jednou šla kolem, po návratu z léčebny, to už tady nebydlela, chtěla jsem ji vidět, bylo pozdě večer, tak se šlo na nákup, utratila jsem peníze. Litovala jsem toho pak, že jsem to s ní utratila. Pak se řešila situace, omezení na svéprávnosti, stydím se, nerespektovala jsem ty sociální pracovnice. Vědět tohleto a ještě kvůli jedný debilní klientce, já skončit takhle, aby mě tady ještě omezovaly na svobodě. Ty jogy, no fakt síla jako.

Dřív jsem teda hodně důvěřovala. Ted' už ne a tím, že jsem důvěřovala, tak jsem dopadla právě špatně, že jo. Ted' už si dávám pozor. Potom co se mi stalo tady a hlavně potom, že mě chtěli omezovat na tý svobodě, tak už si dávám pozor. Jako ponaučilo mě to prostě konečně. Sice teda debilním způsobem, ale jo ponaučilo. Jo, z hodně věcí si беру ponaučení. Napodruhé chyby už nedělám a do života určitě, to jako jo.

Nevím vůbec jako ty lidi tady prostě, tady cítím podporu i ne. Hlavně ty jo, taky chce pořád po mně to, že jo no, protože si říkám, kolikrát nemůžu s tím zdravím, kolikrát jsem úplně jako káó. Třeba jsem prostě ráda, když já nevím mi pomůže, nebo mi prostě třeba například udělá večeri jo, což je prostě pecka, že ona chce za to prostě sex jo, ale já to nechci, vůbec ty jako ne. Prostě se naštvete, urazí se no prostě hrůza. Já nevím, co už mám jako dělat.

Jak hodnotíte podporu mimo azylový dům? Rodinu jste už zmiňovala.

Kamarádku mám, tam taky mám podporu jako a dál to jako ne. Jinak nijak.

Jakým způsobem pracujete s těmi obtížemi, překážkami, které se vám staví do cesty?

No, snažím se to nějak vyřešit sama, a když to nejde, tak se vypovídám na terapiích. Na terapiích mi poradí, nasměrují a tak. Tady bych to neřešila, měla bych strach, co by z toho bylo, raději o tom mlčím. Ne, opravdu jako jenom mimo azyl na terapiích můžu akorát takhle. Jsem z toho už unavená.

Co vám přesně brání zlepšovat situaci?

Zdraví a lidi.

Co vás přesně motivuje jít dál?

To, že si to šetřím na byt, že jo. Až si našetřím na byt, tak odejdu. Já chci mít hlavně klid. Já nechci být celý život tady nebo někde já nevím kde. Dělam to vlastně jenom sama pro sebe, protože musím, musím jít dál, to je jasný.

Jak hodnotíte to vaše nasazení, tu vaši motivaci?

Dobrá, jsem spokojená. Já tomu dávám, co můžu.

Jakým způsobem se mění to vaše nasazení v čase? Třeba od příchodu do azylového domu.

Tak, jako lepší.

Jakým způsobem vnímáte reakce okolí vůči vám mimo azylový dům?

No, úřady neumím, jakože to normálně vyplňovat papíry nic. Jako nerada tam prostě chodím.

Jakým způsobem jste byla v poslední době pochválena a za co?

Tak asi jenom jednou za to, že jsem uklidila kuchyň, že to bylo jak nový no.

Jestli tedy můžeme, tak se přesuneme do budoucnosti. Popište mi, jakou máte představu o budoucnosti, jaké máte plány? Částečně jste je už zmínila.

Šetřím na byt, protože tady je to časově omezený. Já moc neplánuju, ono to prostě přijde samo. Jako v lednu bych chtěla pryč už, když to nepůjde v lednu, tak aspoň v únoru a dýl už ne (smích). Pro mě je to už konec, já už to nedávám jakoby. Tak prostě, když si najdu byt, tak prostě jít bydlet, to je jasný. To budu nejšťastnější člověk na světě.

Jo, že si prostě budu hodně dávat jako pozor, komu co říkám. Komu říkám aj svoji adresu a tak. Budu si dávat pozor jako na lidi. Takhle opětovně kvůli lidem bych se nechtěla sem dostat znovu, jako prostě ne.

Samozřejmě počítat peníze tak, abych vycházela, aby sem měla. Samozřejmě, že si budu dělat to, co jsem si dělala dřív, že jsem si vždycky schovávala padesátky, a když došlo jako na

nejhorší, tak jsem vlastně vydržela do toho nového měsíce a vlastně mi to potom navazovalo, že mi přišly zase nové. Jedině, když bude nouze, tak si to vezmu, když ne, tak jenom šetřit, že jo, to je jasný. Vlastně postupně bych chtěla našetřit na byt. Ve spolubydlení to není nejlepší, tam prostě bejt. Nejlepší je prostě mít svůj byteček. No, tak někdy teda z těch našetřenejch jsem si vzala, protože se mi nechtělo bejt doma. Chtěla jsem moc na šipky, teď jsem na ty šipky jakoby neměla, ale tak jsem si vzala padesátky (smích). No, ale nebylo to tak často.

Rodinu jako mít já, to už asi u mě nehrozí v tolika, protože prostě to zdraví se nelepší, to bych nedala. O rodině jsem hodně snila, snila jsem o dětech, nebo chtěla jsem děti, že budu mít dobrou práci, že to bude prostě to. Spíš budu co nejvíc užívat života, budu si házet šipky, tady to a támhle to a budu chodit do práce a tak, když mi to teda zdraví dovolí. No a takhle a nějak to prostě jako potom dožít (smích). No, prostě to jinak nevim.

Partnera nemám, ale přála bych si přítele, aby byl hodnej, že jo ten partner. Respektoval mě, bral mě takovou, jaká jsem a nevadilo mu to, že jsem prostě nemocná. Taková jako jsem já no taky, že taky respektuju, chápu, mohu se doplňovat. Dokážu pro partnera udělat první poslední, ať mám nebo nemám bolesti. No já bych si přála někoho takovýho prostě no. Takový asi neexistuje. Já si někdy připadám, jako kdybych do týhle planety vůbec nepatřila (smích), protože takový chování, který já mám, tak si myslím, že právě za to trpím, že já ale nevim proč, ale já neumím bejt zlá. Není to ve mně. Párkrát jsem to zkusila, tak jako jo asi mě potěšilo jako to, že jsem to zvládla, ale na druhou stránku prostě ne. Nevím, já mám prostě ráda, klid pohodu, než žádný konflikty prostě. Nemám ani zapotřebí prostě nějaký, aby byly konflikty prostě já, jako nemám to zapotřebí. No a tím asi, že já jsem taková, tak ty lidi potom to asi zneužijou. Využívají toho, zneužívají toho, že já jsem taková klidná, hodná, příjemná, milá, že jo.

Jakým způsobem to chcete dokázat?

Jo, určitě zdraví je překážka. Pracovat se snažím a záleží podle lidí. No dávat pozor, budu se snažit dávat co největší pozor na ty lidi, abych zase nemusela přijít o bydlení a přijít zase sem.

Jakou formu pomoci byste uvítala při pohledu do budoucnosti?

Tak nějak bych měla mít pomoc od intervenčního centra, co tam chodím.

Jak tu budoucnost a plány vidíte z časového hlediska?

Já, žádnou představu časovou nemám. Já úplně přesně časově neplánuju. Kde chci být? Nevím, kde chci být (smích). Záleží, jak dopadnu teďkom a abych věděla, co bude za několik let, ty jo. No nevim. Já si to nedokážu ani teďkom nějak představit. Já nevim, co bude ani se mnou, co bude se zdravím, ty jo? Dál nevim prostě.

Myslím si, že se nám podařilo projít všechny otázky. Ráda bych si tady ještě doplnila jednu informaci, protože to tady ještě nezaznělo a to věk. Kolik je vám přesně let?

26 let.

Chcete něco říct nebo doplnit na závěr?

Nevím co. Já tam toho dobrého moc nic nemám.

Dobře, já vám děkuji za rozhovor a na shledanou.

PŘÍLOHA P VII: TRANSKRIPCE ROZHOVORU S PARTICIPANTKOU G

Dobrý den, jmenuji se Jitka Hniličková, jsem studentkou Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně a píšu diplomovou práci na téma „Motivace osob bez přístřeší k reintegraci“. Ráda bych vám položila několik otázek. Pokud nebudete chtít odpovědět na některou z otázek, tak je to v pořádku. Rozhovor je anonymní a bude součástí zmíněné práce. Souhlasíte s nahráváním rozhovoru a s jeho následným přepisem?

Souhlasím.

Než začne samotný rozhovor, máte ještě nějaké dotazy?

Ne, zatím ne.

Dobře. Popište mi, jaké bylo vaše dětství?

Tak já jsem se od 13 let pohybovala dost venku, protože maminka si našla partnera, ten byl hodně na mě a na ségru zlej. Takže vlastně ségru bil, občas i mě bil, ale třeba ségře přerazil sanici. Prostě maminka dala přednost chlapovi, než nám. Já jsem nechtěla být doma. Takže já jsem hodně času trávila u babičky a vypomáhala si takhle, jak to šlo.

Jaké si vybavíte veselé nebo smutné zážitky z dětství?

Veselý ani smutný nemám žádný z dětství. Já to držím třeba hodně v sobě tu minulost. Já jsem tam ublížila malýmu. Ne, jako nechtěla jsem mu ublížit, měl třetí stupeň opaření. No a jinak vlastně od té doby nic, jako všechno v pořádku. V pořádku, no mám 6 dětí a ani jedno nemám u sebe. Jsou u rodiny nebo u pěstounů. Nedokázala jsem je mít u sebe a starat se o ně. Mně bylo 20, to se mi narodila první dcera. Pak ve 21 to jsem měla hned druhou holku. Pak jsem měla potrat, protože to bylo mrtvý ve mně, takže pak pauza, pak se narodil vlastně kluk, pak po klukovi zase další potrat a tak dál. Vlastně ony jsou všechny děti zdravé a v pořádku. Mám 3 holky a 3 kluky. Malej je narozen, ten poslední, tomu budou 2 roky.

Popište mi vaše rodinné prostředí, váš domov?

Ze začátku jsem vyrůstala u maminky s tatínkem. No, a pak si mě vlastně převzala, když jsem pak měla jít na učňák, ne převzala, já pořád bydlela doma, já jsem spíš utíkala k mojí babičce. Tu už nemám, ať jí dá pán Bůh lehkou zem. Takže ona jediná mě nechala vyučit, protože maminka mě nenechávala. Jsem vyučená švadlena. Já jsem si musela třeba žebrat peníze, abych se na ten učňák mohla dostat. Já jsem u babičky nacházela to zázemí, ten domov.

Popište mi vaši nejbližší rodinu, to znamená rodiče, sourozence, prarodiče?

Mám ségru a 2 nevlastní bráchy. Tatínek ten vlastní o tom vím, že je v pořádku, že má partnerku, to vím přes ségru. No a maminka mě vychovává moje 3 děti, které jsem měla s romským partnerem, vlastně jen 2 z nich. Ten jako už taky není, ať mu dá Pánbíček lehkou zem. Takže je navštěvuju, jsem s nima v kontaktu, třeba jako teď jsem nedávno jim volala, že až po Vánocích za nima přijedu, že jim něco dovezu. Teď jsem za nima nebyla vlastně skoro 3 roky, protože jsem musela vyběhávat práci, abych se postavila na vlastní nohy, abych třeba neotravovala moji rodinu, aby viděli, že mám snahu. Já jsem rodině vděčná, že má děti u sebe, že nejsou fakt v tom ústavě. Jo, že se maminka o ně stará, že jako se mají dobře. I když se stalo v minulosti to všechno, já jsem jí teď za ty děti vděčná. Když vidím, že jsou třeba některý ty děti fakt v ústavě. Maminka je třeba může navštěvovat jenom přes soud a tak nebo jak jim napíšu ty sociální, jak mají ty děti na svěřeni. Jo takže já se s maminkou třeba domluvim, je to jen o tý domluvě. Kdyby tam třeba zas chodila sociální, to by bylo pro ty děti těžké. Jako vím, že to je třeba blbý a mají se třeba u moji mamky dobře, ale třeba jim chybím strašně já, jako jejich máma.

Tatínek mých holek byl hodně nemocnej, byl na operacích, už zemřel. Pak už si nepamatoval se svojí pamětí prostě nic, že tam choděj jeho dcery, že někdo u něj spal na posteli. Já jsem se o něj starala, já jsem se i předtím starala takhle o babičku. Kdybych chtěla jít třeba na výpomoc do nějaký nemocnice, tak jo. Já jako nemám ten papír, jak ho mají ty sestry, ale já jsem se starala jak o babičku, tak o partnera, že jsem koupala partnera, převlíkala jsem ho a tak.

Naštěstí se dostaly děti k mojí rodině, nemusí být v tom ústavu, jak tam dávaj ty děti. Celkem má maminka 3 moje děti, 1 má sestra u sebe a 2 jsou u pěstounů. Celkem je mám se 3 partnerama, abyste věděla. Ty nejstarší dcery jsou u té maminky, jsou po roce. Ty jsou od toho romského partnera, co už není mezi námi. S těma jsem bydlela tady za městem v bytě přes úřad a tam jsme vlastně bydleli s holčičkama. Pak jsme bydleli s tím druhým partnerem, se kterým mám 3 děti, to už bylo tady ve městě, tam jsme taky měli bydlení. Před 2 roky se narodil poslední malej, ale ten partner, to byl ten třetí partner, ten prostě řekl, že to nechce. To sem byla už ve 3. nebo ve 4. měsíci. On mě špinil a říkal, že se prostě kurvím. Pardon, že to tak jste slyšela. No a tento současný partner, se kterým jsem už 5 let, si nechal malýho napsat na sebe. Bydlela jsem s nima pod střechou, že byly i děti pod střechou, dokud jsem je měla.

Partner je teď po operaci a je na tom azylu, tak každěj den jezdím za ním i do špitálu jsem za ním jezdila, máme se hrozně rádi. Jsme rádi, že máme jeden druhýho. Když se něco děje, jeden druhýho navzájem podržíme.

Jakým způsobem udržujete společný kontakt s rodinou?

S mojí ségrou jsem v kontaktu přes Messenger nebo přes Facebook nebo si napíšeme, nebo zavoláme. S maminkou jsem občas v kontaktu. S tatínkem s tím pravým nejsem v kontaktu a s tady tím nevlastním vůbec v kontaktu nejsem.

Ta nejstarší dcera, ta už má frajera, ona mě vůbec nechce vidět, protože mě je předtím vzaly. To bylo taky přes finance všechno, protože on, jak byl jejich tatínek nemocnej hodně, tak já jsem je nechávala doma. Zamkla jsem je a šla jsem na celej den pryč. Pak ony třeba měly hlad, že nedostaly třeba ode mě najíst. Chci, aby teď ty soudy, nebo i ty sociální, jako co mají takhle ty děti, aby viděly, že se fakt snažím, že jezdím za nima, jo sice nejzdím, jak bych chtěla jo, ale jezdím. K těm pěstounům jezdím občas na hodinku.

Druhá z těch nejstarších dcer, ta furt chce jakoby utíct za mnou sem. Prostě jí to u mojí maminky nesvědčí. Říká, že maminka třeba na ni zvýší hlas nebo ona všechno musí dělat sama. Ona se mně třeba svěřuje přes sítě, že tam nechce bydlet. Já nevím, já se třeba i trápím tím. Furt přemýšlím, aby ona třeba něco neudělala, nebo něco nezkomolila. Víam, že se říká, co se stalo mně. Nevím, jestli to je pravdivý, ale víam, že moje děti by to měly pak všechno mojí mamce vrátit, co mě udělala, že mě vykopla ve 13 od sebe. Víam, že moje děti jí to pak vrátěj, až budou dospělé.

Jakým způsobem vás rodina podporuje?

Mě přímo rodina nepodporuje, protože se musím postavit sama na vlastní nohy. Musím všechno zvládat sama, nebo prostě něco takovýho, takže se musím úplně o všechno postarat sama o sebe a to. Já jsem ten samostatnej člen, než abych se furt doprošovala, jestli mě pomůžou, takže prostě takhle.

Popište mi vaše období dospívání a přechod do dospělosti?

Od 13 jsem se už hodně pohybovala venku, nebyla jsem v žádném zařízení. V těchto zařízeních jsem třeba, tak 10 let nebo tak nějak. V těch 13 jsem hodně času trávila po nádražích,

takže já jsem doma moc nebyla a také jsem byla spíš takhle u té mojí babičky hodně, než doma u maminky. Maminka nás nechávala mlátit od toho nevlastního táty a prostě nedávala mě na cestu do školy, abych se mohla třeba vyučit, nedávala mě vůbec nic.

Jaká je vaše nejsilnější vazba z minulosti, která přetrvává do dnešního dne?

Z minulosti nikdo. Teď mám toho partnera.

V jaké životní situaci jste byla, když jste se ocitla na ulici? Popište mi to detailněji.

Já jako, když vám to řeknu, já jsem nebyla pak jako už ani u babičky, i když babička mě nechala vyučit všechno tady to, ale pak jsem si našla partnera. S ním jsem žila a všechno, tady to, mám s ním i ty 2 holky. To jsem šla od maminky pryč už nadobro. U všech se dodržuje, že třeba hodíte botou a ten člověk jde z baráku, tak jsem to zkusila, jestli to padne na mě, protože vím, že ségra zůstává furt jakoby poblíž maminky. No a na mě to padlo. Jenom jsem si to chtěla zkusit takhle na Vánoce, že si hodíte za sebe botu a ona vám ukáže, jestli zůstáváte doma nebo ne a padlo to na mě.

No a teď si různě vypomáháme s tímto partnerem, který je po operaci. Třeba jsme s partnerem neměli práci, takže jsme neměli třeba peníze, takže jsme neměli na zaplacení, tak jsme třeba šli, sehnali jsme si třeba spacák nebo karimatky, spávali jsme třeba na zastávkách nebo na lavičkách, nebo jeden třeba spal a druhý ho hlídal, že jsme se prostě takhle vystřídali. Takže já vím, jaký to je být na ulici a když vám řeknu, je mně tam o hodně líp, protože jsem tam hodně s těma lidma zvyklá, i když jako třeba se někdy jenom pobavíme. Vyzkoušela jsem si to všechno. Vím, co to je, to prožít. Muset žebrat, to jsem taky jako dělala, abych měla prostě něco na jídlo nebo tady to jo. Vlastně já na té ulici jsem hodně opravdu zvyklá.

Když vám řeknu, se mnou se ta ulice jakoby furt tahá. Ano, stalo se, maminka dala přednost chlapu než dětem. Čert vem tady to, ale já si s tím procházím furt jakoby doteď, i když je mi tolik let. Toto je můj první azylák pro ženy. Když vám řeknu, mě to sem tak netahá, abych šla třeba v klidu, třeba sem na barák, když se odněkud vracím. Vím, že jsem si tím vším třeba prošla, až do teď. Jsem tady, jak se říká, mám střechu nad hlavou, je to dobrý, ale já každé den furt utíkám pryč. Jo teď dvakrát, jsem měla teplotu, tak jsem nevyšla, ani nešla z pokoje, skolilo mě to. Takže jako prostě, já jsem zvyklá takhle, to tělo je zvyklé na ty venkovní podmínky, ale občas onemocním.

Jakým způsobem jste se snažila zabránit pobytu na ulici?

Ani nesnažila. Důvodem bylo vlastně to násilí ze strany nevlastního otce, já jsem se tomu odchodu nebránila. Já když jsem šla třeba pro ségru, do školky, tak vím, že chlap má jakoby o něco silnější dlaň, než ta ženská. Takže měla vobtisky po těle, že nemohla ani jako cvičit před těma dětma, styděla se. Pak se mě učitelka zeptala, jestli mlátím ségru, říkám ne, jako na ségru bych nikdy nedala dopustit a vona zase na mě, takže my se jako musíme bránit a držet se, když se něco stane jedné, aby o tom věděla ta druhá. No bylo to nepříjemný. Postupně to vycházelo na povrch. Maminka dala přednost jemu, než nám. Prostě jí byl přednější chlap v posteli než děti. Nebudu to říkat úplně sprostě.

No, když jsme bydleli na ubytovnách, že třeba partner si třeba kupoval pivo nebo prostě něco tvrdýho, tak jsme třeba nevyšli, neměli jsme peníze. On hospodařil s penězma, protože já takhle moc neumím jako hospodařit. Třeba já mám peníze a mám je jakoby na 1 den a už ani pak korunu, takže takhle to mám. Takže nás to takhle dokopávalo jako, takže nejsme tam, kde bysme měli být no. To znamená, abysme nebyli na ulici, abysme třeba měli tu střechu, abysme třeba bydleli jako pár, jako jsou jiný, že tam třeba vydržej na ubytovnách nebo to. Fungovalo to tak, dám příklad třeba 3 dny jsme tam byli, pak jsme neměli třeba na zaplacení, nebo náš šéf

nám třeba nevyplatil v práci, takže jsme pak šli na ulici a chodili jsme s taškama. Pak jsme šli třeba na ty noclehárny, abysme se vyspali. Jinak se dostávám furt z jednoho místa do druhýho, sem a tam, abych se dostala třeba někam vejš, to zatím není. Furt jakoby klesám hodně nízko.

Když jsme neměli třeba s partnerem na zaplacení, tak se třeba sehnaly peníze. Chodím takhle ještě darovat třeba plazmu, takže jsme třeba i z tý plazmy si zaplatili třeba tu noclehárnu, abysme se třeba mohli vyspat. Partner mezi ty degeši, jak to mám slušně říct, co jsou ženský a chlapi rozdělení, takže on tam nechtěl jít, takže on byl kolikrát venku na ulici. Vždycky jsme se setkali, já jsem mu donesla třeba kafe, jídlo, nebo něco jo a von mě nechal, abych jako šla na tu noclehárnu, nebo to kolikrát jsem byla třeba i sama, když byl na noční, nebo na ubytovnách, ale bez něj to takhle nejde no.

Jakým způsobem jste využívala sociální služby před příchodem do azylového domu?

Šla jsem si třeba dát kafe do těch organizací, oni vás tam pustěj vod rána. Tam vás nechají přes den, můžete se tam najíst, odpočinout si, nabrat trošku síly, nebo si s někým popovídat i se sociálníma pracovníkama. Jinak ubytovny a noclehárny pořád dokola.

Když jsem spala venku v mínusech, tak zlatí teréňáci, kteří pomáhají těmto lidem. To jsem si od nich sehnala třeba spacák nebo karimatku, abych neležela jakoby fakt jenom na holý zemi. V tom spacáku máte hodně teplo, že vás to teplo hřeje, než abyste fakt umrzla. Ti teréňáci vám vypomůžou. Kolikrát jsem jim řekla, že jsem s nima hodně ráda, hodně krát mě pomohli. Já na ně jako nikdy nezapomenu.

Popište mi důvody, které vás přivedly do tohoto azylového domu?

Vypršel mi čas na tom předchozím azylovém domě, kde jsem byla s partnerem, proto jsem tady. Tam je to jakoby pořád našlapaný. Je to zase na rok tady. Já jsem na azyláku, fakt takhle pro ty ženský poprvé, proto se tady moc necejtím. Jinak jsem vlastně byla převážně na těch noclehárnách nebo ubytovnách s partnerem nebo jsem pobývala furt jakoby venku.

Vlastně tam na tom předchozím mně doporučili, abych šla sem, že je tady azyl pro ženský, ať se jdu jakoby zeptat, tak jsem šla a jsem tady. Byl to takový moc divnej pocit, že prostě jdu do něčeho takového. Budu tady už 4 měsíce.

Popište mi, jaké to je bydlet v azylovém domě?

Jako s tamtou klientkou jsem si jako dobře rozuměla, ale co teď přišla jakoby jedna, tak to nevím. Já jsem jako na ni i hnusná, já se tam s ní necejtím dobře, jak s tamtou první. Jo, že prostě mě nedává takovou energii, jakou mě dávala třeba tam ta, jak kdybych se jí jako měla vyhýbat. Jednou se mi stalo za mýma zádama, prostě mě jako chtěli vyhodit, ne jako vyhodit, že druhý den jsem se musela přestěhovat do jinýho patra, to jsem se dozvěděla přes spolubydlící. Já jsem tady ztratila důvěru, když se mnou tehda nejednaly na rovinu.

Třeba tady ty lidi někteří oni nevědí, co to je třeba venek, co je ulice, co je třeba spát v mrazu jo, že nikdo si to třeba tak neprošel. Necítím se tady dobře. Ty lidi tam, co jsem bývala, mi přijdou třeba jiní, pokecá se tam. Tady s těma lidma, když vám řeknu, tak se nedá tolik pokecat. Když jsou ty lidi na ulici, vy ty lidi chápete jo nebo prostě ty bezdomovce, vy se s nima víc bavíte, jste takovej jakoby kolektiv. Tam jsme si i zatancovali s kolegyňkama, nebo s těma klientkama, tam byl lepší kolektiv, tady vás pomlouvají. Takže mě to tady prostě fakt nebaví a nejsem prostě tady zvyklá, proto furt utíkám pryč. Tam jsem si v klidu uklidila, to není jak tady, že oni vás hrnou, musíte to uklidit, nebo musíte to udělat nebo to. Vite, já si tady připadám, jak ve vězení. Jakože nejsem jakoby svobodná, že nemůžu prostě si dělat, co chci. Asi se líp cítím na těch nižších stupních ubytování než tady. Mám radši větší volnost, proto se

tady necejtím. Já mám jednu svoji oblíbenou noclehárnu, tam vás pustí v 6 a v 7 ráno vás jakoby vypustili, aby se to tam uklidilo všechno.

Jo vím, že se třeba půjdu vyspat, mám tu střechu, abych nabrala zase síly, ale já si kolikrát třeba řeknu, i když jsem na tom pokoji a řeknu to, třeba i tady někdy před klientkama, že radši bych se cejtila na ulici než tady. Ony říkají, ať to jako nedělám, že mám jakoby střechu nad hlavou, ať prostě беру tady to, ale já prostě jim řeknu, ale víte co, já to cejtím jinak.

Zkuste mi popsat váš běžný den od rána do večera?

To jsem pryč, furt pryč. Odejdu tady odsud v 6:30, aby mě nikdo neviděl. Jedu třeba za partnerem na jeho azylový dům, tam jsem s ním třeba od rána až do večera. Já už ani nevařím tady, jako jsem předtím vařila pro ženský všechno tady to. To je zařízení pro ty, co mají třeba po operaci nebo prostě něco takovýho, co je partner. Tam trávím, když vám řeknu hodně času, než abych ho trávila třeba tady s těma ženskejma, tam jsem v klidu, tam se i najím u něj.

Jaké koníčky, sporty, záliby provozujete?

Já sice kuchařka nejsem, ale mě třeba hodně baví, pro někoho vařit. Když jsem třeba tady přišla, vařila jsem jakoby pro hodně. Mě to dost podporuje, mám takovej pěkněj pocit potom. To je můj koníček, prostě já ráda pro každýho vařím, pro partnera nebo pro kohokoliv.

Já jsem vlastně furt v tahu, venku, to je můj další koníček (smích). To je už zvyk, bejt na ulici a koukat na ty lidi nebo na to okolí. Já třeba vám projedu celé město. Mně je dobře, že vidím okolo sebe lidi jo, že můžu někam jít. Prostě jo, vím, že tady musím přijít na desátou, no prostě utíkám odsud, abych tam nabrala třeba sílu a tu energii.

Už je to zvyk, že třeba já fakt vodsud vypadnu ani není 6:30 a já už jsem venku. Když se vracím, mám takovej divnej pocit, jak kdybych se měla vracet někam, nevím. Jako jsem na tom azylu pro ty ženský, dobře, ale já se tu nerada vracím. Na těch noclehárnách jsem se vracela úplně vysmátá, pokecali jsme jako s těma lidma. Tady já, když se vracím, já jsem jako kdybych byla úplně vyměněná. Jo, už jenom když už jdu třeba jakoby k baráku, tak už mě to všechno jakoby sevře. Pozdravím nebo to a já pak jdu hned na pokoj. Já si vždycky připravím večer oblečení nebo to, ale ráno jsem zase v tahu.

Jakým způsobem hodnotíte tu vaši situaci?

Tak sama ze sebou nejsem moc spokojená, to ne. Já nemám jakoby to velký zázemí. Vracím se furt dolů, padám furt dolů. Já takhle na mém místě nejsem spokojená, že se nemůžu třeba vrátit do bytu, nebo jo přijít v kolik chci. Jako postoupila jsem, už nejsem jakoby úplně jako bezdřák, když to tak řeknu, jako jsou jiní, já jsem prostě taky byla, ale prostě furt celkově klesám. Ne, abych jako postoupila třeba dál. Nevím, jestli mě drže třeba jakoby děti, že je slyším, nebo mě ségra s mamkou pošlou fotky, fakt nevím. Jako není to takhle moc dobrý, vím jenom tady to. Chtěla bych, abych nebyla furt na tom stejným místě, abych nepadala jakoby dolů a abych postupovala. Takže já se takhle sama za sebe necejtím.

Jakým způsobem se snažíte zlepšit situaci?

Zlepšit, jedinej přes práci, to vím, ale já teď do práce nechodím. Já práci, ale vždycky seženu, to není problém. Já se vždycky chytnu na doplňování nebo prostě támhle. Od ledna chceme s partnerem udělat krok do dopředu. Chceme se pošoupnout, chceme odjet z města pryč přes práci a prostě takhle.

Jakým způsobem pracujete dál s radami a doporučeními, které dostáváte tady v azylovém domě?

Já vám řeknu, já to nevyžívám, já to radši sháním třeba sama všechno. Já od nich, když vám řeknu, jako nechci takhle poradit, jo prostě jsem jakoby samostatná, že prostě si chci všechno sehnat úplně všechno sakumprásk sama. Když jako je fakt už nouze, že si dojdu pro radu do předchozího zařízení, kde jsem pobývala, oni mně nějak pomůžou, nebo mě třeba nějak pošlou o trošku dál. Takže jako já spíš jezdím tam, než abych prosila třeba tady ty sociální, i když vím, že od toho tady jsou.

Jak hodnotíte podporu mimo azylový dům?

No vlastně si dáváme všude jakoby žádosti, s tím nám pomohli sociální pracovníci, abysme byli spolu jako pár, abysme nebyli takhle, že on je tam, já jsem třeba tady. Prostě byli jako předtím jako ten pár, abysme mohli i fungovat dohromady a takhle. Takže nějaký ten azylový dům pro muže a ženy nebo ubytovnu, abychom byli poblíž, odcházeli jsme spolu a neměli to daleko od sebe, takže jsme si dali všude žádosti. Čekací doba je dlouhá.

Jakým způsobem pracujete s těmi obtížemi, překážkami, které se vám staví do cesty?

Já je spíš přeskakuju (smích). Ono jich tam je hodně, když vám řeknu, ono jich tam je strašně moc. Ty bariéry nás vrací pořád nazpět, jakoby nás držej. Hlavně ty finance si myslím, protože já jako třeba neumím hospodařit s penězma.

Co vám přesně brání zlepšovat situaci?

Práce a ty peníze, abych prostě byla jako ta matka, co jde třeba všude s dětma, jakoby na kroužky. To choděj u maminky.

Co vás přesně motivuje jít dál?

Motivuje mě to, že budou mít děti ze mě radost, že se snažím zlepšovat. Já to dělám hlavně pro děti, aby měly ze mě radost. Takže jsou to ty děti, dělám to na prvním místě pro ně. Je to těžký i pro mě, ale vím, že se snažím a vím, že ty děti mě držej takhle hodně nad vodou. Mě ty děti dávaj víc energie a sílu, abych se třeba pošoupla dál o ten schůdek, nebo prostě vo něco, abych koukala zas třeba i takhle na ně. Děti mě drží, abych nepadala ještě víc dolů. Já ty děti jakoby nechci zklamat, aby viděly, že se mám dobře. Jako občas jim třeba na telefonu, nebo když píšu ségře, tak jim třeba zalžu jo, že prostě se mám dobře, ale já jim nechci říkat, že se mám špatně nebo takhle, aby oni se netrápily, aby něco neudělaly. Takže já si na děti třeba vymejším.

Jak hodnotíte to vaše nasazení, tu vaši motivaci?

Jako já mám pořád motivaci jít dál, to určitě. Nevzdávám se. No tu energii dávám do toho, abych jako mohla postoupit třeba u dva schůdky nebo prostě dál. Prostě chci postup, chci postoupit, abych nebyla furt třeba na tom jednom schůdku. Já se snažím jo, i když všechno to třeba nejde, tak se sama snažím a chci to dokázat, že na to mám, když mají na to i jiný, tak chci dokázat, že jako taky na to mám.

Jakým způsobem se mění to vaše nasazení v čase? Třeba od příchodu do azylového domu.

Na prd. Moc se nehnu právě z místa, i když jsem si polepšila, že jsem na azylu pro ženy.

Jakým způsobem udržujete vztahy, sociální vazby mimo azylový dům?

Tam nikoho nemám.

Jakým způsobem vnímáte reakce okolí vůči vám mimo azylový dům?

Že mě tady pomlouvají za mejma zádama. To okolí venku vnímám strašně moc dobře, protože já se jakoby třeba, i když jsou tady hodně cizinci, já si je třeba poslechnu, nebo prostě se kouknu jo. Tak já když vám řeknu, já jsem hrozně ráda, že prostě jsem fakt mezi těma lidma, ten velkej kolektiv s nima, i když jako jsou cizinci.

Jakým způsobem jste byla v poslední době pochválena a za co?

Tak tady já nevím, spíš nejsem tady. V tom předchozím zařízení, tam jsem byla furt chválená. Byli se mnou spokojení a tam jsem byla i šťastná a hlavně jsem tam byla i v klidu.

Jdeme do budoucnosti, pokud nechcete říct víc k předchozímu. Popište mi, jakou máte představu o budoucnosti, jaké máte plány?

Ne, nechci nic víc říct. Tak, abychom se s partnerem dostali přes tu práci plus bydlení a abysme prostě byli zase pohromadě, abychom jsme pak třeba měli i zpátky do péče ty děti. Také, aby se to prostě posunulo třeba od 2 schůdky nebo o 3, abysme byli furt pár normálně, abysme nebyli rozházení a tady to.

Jakým způsobem to chcete dokázat?

Takže první, aby byla ta práce pro mě a pro partnera, protože potřebujeme peníze. A pak časem třeba, až bysme měli třeba bydlení, měli ty peníze a měli prostě něco naspořeno, abysme sehnali třeba nějakou garsonku nebo něco většího, aby ty děti měly pokojíček a bydlely by jako s náma. Jakoby se mnou s tou maminkou pravou a jako s mým partnerem, kterému by říkaly strejdo nebo takhle.

Když vám řeknu, tak tam ty překážky vidím, ale měli bychom se s partnerem, fakt posunout tady z města, protože tady nás nic nedrží. Pryč za práci s tím bydlením, být spolu.

Jakou formu pomoci byste uvítala při pohledu do budoucnosti?

Já nevím, my si to tady děláme s partnerem všechno sami, takže o žádnou pomoc nestojíme. Já si myslím, že si musíme s partnerem pomoci, abychom prostě si od nikoho nemuseli pomáhat, abysme byli prostě soběstační.

Jak tu budoucnost a plány vidíte z časového hlediska?

Já nevím, fakt nevím. Já to mám spíš jen na pár dnů dopředu. Třeba za synem jedu jakoby zejtra, co je u pěstounů. Takže já jako takhle za nima občas jezdím nebo jsem s nima v kontaktu nebo oni pošlou fotky. Já se třeba podívám, že vím, že ty děti jsou zdravý, co mají rády. Zejtra, jak jedu třeba za tím synem, tak ten má rád třeba sport, má plno zálib. Já jsem i ráda, že on má ty koníčky, že dělá sport, i když je takhle malej. Když mu je prostě 6 let. Takže má takový zájmy, jako já mám třeba ráda vaření nebo něco takovýho. Mám radost, jak vyrůstají všechny děti. Když tam jedu nekoukám, jestli jim koupím třeba sušenku za 8 korun. Já se prostě nekoukám na ceny, to co se nám líbí s partnerem, to jim za tu cenu koupíme.

Dobrá. Z mé strany je to všechno. Chcete něco říct na závěr?

Nechci (úsměv).

Dobře, já vám děkuju za rozhovor.

Já jsem vám řekla, co jsem chtěla, takže já jsem za sebe hodně ráda a fakt vám děkuju.

Já vám také. Mějte se a na shledanou.

PŘÍLOHA P VIII: SEZNAM KÓDŮ VČETNĚ KATEGORIÍ

Kategorie 1, SEBEREFLEXE = příčina

Sebereflexe je A24, A28, A30, B17, C11, C15, C24, D23, E14, G33

Sebereflexe není F21, F30, F31

Kategorie 2, POTŘEBY (podněcovač) = příčina

Potřeba soukromí A30, A36, D19, E32, E42, F29, F34

Kategorie 3, PŘÁNÍ (podněcovač) = příčina

Přání bydlet s partnerem a dětmi G45, G46

Přání partnerského vztahu A36, B25, C41, C46, D13, D38, F38

Přání smysluplné práce B25, B32

Přání vycestovat D31, D38

Přání zbavit se drogy C26

Kategorie 4, MOTIVÁTORY (podněcovač) = příčina

Děti jako motivátor G39

Partnerka jako motivátor E34, E36

Víra jako motivátor C10, C35, C36, C48

Kategorie 5, MOTIVACE = jev

Vnější motivace B25, B27, C32, D32, D33, E35, F29, G40

Vnitřní motivace A20, A30, A31, A32, B25, C37, C45, C50

Vývoj motivace v čase D34

Kategorie 6, ZÁVISLOSTI (bariéra) = kontext

Nelátková závislost hráčství F20

Neúspěšná léčba závislosti A43, C9, C10

Recidiva látkové závislosti C22, C25, C31, C32, C33, C51

Kategorie 7, ZDRAVOTNÍ OMEZENÍ (bariéra) = kontext

Zdravotní omezení A4, A9, A16, A19, A22, A24, A29, A31, A34, A36, B9, B11, B12, B16, B18, B19, B20, B33, B35, B37, D10, D12, D18, D23, D27, D30, D33, E12, E21, E31, E35, F11, F15, F20, F22, F28, F39

Kategorie 8, FINANCE (bariéra) = kontext

Dluhové odůvodnění B24, B37, C27, E11, E17

Finanční bariéra A37, C11, C24, D39, E29, E31, E45, G37

Přístup k zaměstnání A36, A37, B15, C12, C24, D21, D25, E15, F22, G34, G38

Kategorie 9, OSTATNÍ OSOBNÍ BARIÉRY (bariéra) = kontext

Dědičné bezdomovectví E19, E27

Nezpůsobilost jednat s úřady F15, F17, F32

Nízké sebevědomí F17, F18, F23, F28, F38, F24, F35, F39

Odmítání osobní odpovědnosti F6

Kategorie 10, BUDOUCNOST (bariéra) = kontext

Neurčitá budoucnost A40, B35, C44, C51, D39, D41, E46, F37, F41, G49

Kategorie 11, POCHVALA (podpora) = intervenující podmínka

Absence pochval D36, F33, G44

Bez potřeby být chválen A35

Radost z průběžných pochval B31, C40, E40

Kategorie 12, (NE)PODPORA (podpora) = intervenující podmínka

Absence celostního přístupu D28
Bez podpory od rodiny A10, D8, E8, G13
Časový rozvrh B20, C47, E26
Podpora AD A17, A26, C21, C50, D19, E13, E18, E24, E26, G35, G36
Podpora blízkých B9, B12, B13, B22, C13, E22, E27, E35, E36, F7, F10, F26, G6, G17, G21
Podpora v institucích A27, A39, B21, B22, C18, C26, D28, F22, F27

Kategorie 13, POBYT V AD (podpora) = intervenující podmínka

Osobní (ne)pohoda z pobytu v AD A16, A17, A40, F19, F25, G17, G18, G25, G26, G27, G32, G35, G43
Spoluklienti ovlivňují klima v AD A19, B14, C20, E23, F18, G26, G28

Kategorie 14, SOCIÁLNÍ VAZBY (podpora) = intervenující podmínka

Přerušené rodinné vazby A8, E7, G11
Utužování sociálních vazeb A40, A41, B5, B15, B29, C11, C14, C15, D13, D28, E38, F6, F7, F9, G6, G9, G10, G11, G49

Kategorie 15, PREVENCE (jednání) = strategie jednání

Prevence hospodaření s financemi B35, E26, F36
Prevence před návykovými látkami B17, C34, C43, E33
Prevence zdraví A20, A25, A40, B17, B18, B19, C23, C42, D24, E12

Kategorie 16, REŽIM DNE (jednání) = strategie jednání

Denní rutina A19, B15, C22, D21, E20, F19, G29
Oblíbený koníček C23, D25, D26, E21, F20, G30
Trávení volného času A21, B16, D22, E20, F20, G31

Kategorie 17, PŘÍSTUP K SOCIÁLNÍ POMOCI (jednání) = strategie jednání

Osobní přístup k pravidlům AD B14, C28, F23, G27
Využití sociální pomoci A37, A40, B33, B34, C41, E45, E47, F40

Kategorie 18, POKROKY (stav reintegrace) = následek

Aktivní přístup k situaci A22, A28, A32, B15, B23, C10, C30, C23, E12, E15, E25, E29, E30, F22, F39
Radost z pokroků B17, B26, B35, C23, C24, C25, E22, E26, E37
Zvyšující se sebevědomí B27, B28, B30

Kategorie 19, SELHÁNÍ (stav reintegrace) = následek

Stagnace situace C10, C19, C20, C38, C41, D18, D24, D25, D29, F37, G18, G33, G41
Systém C30, D40

Ostatní nápomocné kódy k sestavení KAZUISTIK (převážně minulost)

Absence protidrogové prevence C7, C8, C9, C16, C48, C49
Aktivní přístup k situaci A13, A14, B11, C31, D11
Aktuální věk F42
Alkoholismus v rodině A3, A6, A13, E3, E28
Blízká rodina G6
Budování sebevědomí D10
Bývalá rutina návykových látek A11, A12, A14, C15, E33

Dobrovolné rozhodnutí k ulici A12, F14, G19
Dočasné útočiště ve vztahu D10
Domácí násilí ze strany bratra F7
Domácí násilí ze strany otčima G3, G14, G19
Dosažené vzdělání A44, B36, C7, D42, E9, F11, G5
Finanční bariéra E9
Náctileté přešlapy B10
Návaznost pobytů A16, A42, B13, C19, D16, E11, G24
Návrat k mámě z dětského domova F11
Negativní vzpomínky na dětský domov F11
Neukotvený rodinný život G8
Neúplná rodina A3, D6
Nezvládnutí péče o děti ze strany klientky G4
Období sebepoškozování E12
Osamostatnění se z důvodu matky D6, D9, D14, D15
Osobní přístup k financím C8, G20
Otec introvert D5
Péče o babičku a partnera G7
Podpora jedné známé F13
Postupný rozpad domácí jistoty C6
Pozitivní vliv otčima A3, A7
Pozitivní vztahy s prarodič. A6
Problémové dospívání D5
Problémy s učením a chováním C3, C7
Příjemná rodinná pospolitost B6, B10
Rizikové chování otce B7
Rodina ignoruje otce s rizikových chováním B8
Sebereflexe A42, C15, D15
Snaha studovat D10
Sourozenecké vazby A6, B6, E6, F8
Standardní dětství B4, C3, D3, D5
Širší rodina B9
Špatné vzpomínky na dětství E4, E5, F3, F4, F5
Úmrtí blízké osoby B7, C4, C6, E28, G6
Útočiště u babičky G3, G5, G14
Uzavřené kontakty A13, A27, A33, D9, D13, D32, E10, E43, F12, F15, G15, G42
Uzavřené rodinné vazby A7, D6, D7, E43
Velmi slabé zázemí rodiny A12
Všechny děti v péči G4
Vysokoškolské prostředí D6
Vytěsnění minulosti A4, E14
Využití sociální pomoci E15, F15, F17, G23
Vztahové problémy rodičů C4
Začátky bezdomovectví A42, B8, B11, C9, C17, E3, F11, F13, G16
Zanedbaná péče G11, G14
Zanedbané zdraví rodičů B7
Zázemí města C5
Zdravotní historie A16, B38, B39
Způsob obstarávání peněz G21
Ztráta práce a dluhy C9, E11